

Kompagni IB
 -"- BENG
 -"- ERLING
 -"- KNUT

Om og

København, den 5. Juni 1945.

vedrørende

Bopa m.m.

DKP OG FRIHEDSKAMPEN

Genoptryk 1996

34

Kan Børstbrødt

Her er noget mere jeg
 gæst gennem til - det er opmærksom
 til det materiale vi sendte
 ind i 6-7 Skemaer til
 Landsdelen som forløb for
 dannelsen af Ventergrupperne
 Desuden organisationsplaner
 for Salutatgrupperne - de
 blev siden indvidet til 5 Mand
 + Lederen.

Venlig Hilsen

Beijer

Manuscript om
Salvator

2/a 44

af Eggil Larsen

(mangler)

Indledende
Forhaebentligt har jeg forstaaet opgaven rigtigt - at lave en slags
taledisposition -. Jeg har ikke mit materiale ved haanden, saa det er
efter hukommelsen, men turde dog vare ret naejagtigt alligevel. Skal
datoerne vare bestemte - det er dem det kan knibe med at huske - saa
kan jeg fremskaffe dem, men maa da lidt paa landet for at finde det
fram.

At indfoje eksempler paa større aktioner fra københavn gaar vel
ikke uden samtidig at anføre lign fra det øvrige land - og dem har jeg
ikke holdt kontrol med. (*Jeg har kun Kldr. og Syddanmark*)

Du vil vare venlig at meddele mig om nedenstaaende er godt nok eller
om du vil have det anderledes.

8 - 11 - 44. Jacob. (*= Peter =*
Laurits og 2 1/6-46)

3

Udkast til disposition om sabotage.

I juli 1942 begyndte den engelske overkommando via de danske udsendel-
ser fra london at rette ~~apeller~~ *apeller* til den danske offentlighed om at
bræmme den tysk kontrollerede del af det danske produktionsapparat.

I første omgang gav ~~apellerne~~ *apellerne* intet resultat. Befolkningen stod,
i begyndelsen, noget uforstaaende overfor hvorledes de skulde gribe
tingene an. Befolkningen maatte først have nogle eksempler. De illegale
blade - LAND OG FOLK og FRIT DANMARK - begyndte derfor en agitation
for sabotage. I bladene blev der givet anvisning paa hvorledes den
enkelt kunde sabotere tyske arbejde, bl. a. ved at arbejde lang-
samt og ved, hvor det var muligt, at ødelægge det til tyskland bestemte
arbejde. Herefter begyndte sabotagen saa i det spredte, men betød end-
nu ikke noget alvorligt afbræk i produktionen.

Indledende
For at faa sat system i sabotagen ~~kredsen~~ *kredsen* om LAND OG FOLK (og frit
danmark ?) - i august 1942 - at skabe nogle grupper der kunde paa-
tage sig at drive sabotagen systematisk i form af regulære angreb paa
transport og produktionsmidler. Ikke alene ønskede man sabotagen under
fuld kontrol, men tillige tilstræbte man, gennem den metodiske sabotages
eksempel, at faa samling paa alle saadanne, der var egnet for og villige
til denne form for kamp.

Til at gennemføre denne beslutning udpegede den ansvarlige kreds om
LAND OG FOLK (og frit danmark ?) en bestemt person. Hovedreglen, der
aldrig blev overtraadt, var, at kun tysk arbejde, tyske fabrikker eller
tyske transportmidler maatte angribes og, at ingen hæderlig dansker
maatte skades ved handlingens udførelse.

Straks efter beslutningen lykkedes det den udpegede ansvarlige per-
son at faa samlet ~~en~~ *en* ~~mand~~ *mand*, alle arbejdere og halvdelen af disse
tidlige spaniensfrivillige. Opgaven var ikke let at løse da den paa-
gældende gruppe fuldstændig savnede sprængstoffer og antændelsesmid-
ler. Ogsaa erfaring savnedes i højeste grad, men denne kom dog hurtigere
end "stofferne", da det var yderst dristige og beslutsomme mand der
var ~~samlende~~ *samlende* i grupperne .

Selv om gruppen manglede "stoffer" fik den dog hurtigt skuffet nogle
resultater, idet den simpelthen betjente sig af aviser og tankestikker.

Et af de første steder var saaledes Autoværkstedet i griffenfeldts-
gade hvor talrige tyske biler blev repareret. Her trangte 3 mand ind,
tændte nogle af virksomhedens olietønder ud over gulvet og satte ild
med sammenkrøllede aviser der var sat i brand. Metoden var enkel, men
tog flere timer, saa efterhaanden som vagtapparatet blev udviklet var
man tvunget til at finde paa betydeligt hurtigere maader.

4 Samtidig med de første vellykkede aktioner i København begyndte gruppen ogsaa forsøg med jernbanesabotage. I september 42 var der paa kystbanen en meget livlig trafik af saavel tyske tropper som af ammunition og vaaben, der over sverrig blev ført til Norge og Nordfinland. At opnaa gode resultater ved jernbanesabotage var - med de forhaandenværende hjælpemidler - naturligvis ret vanskeligt, for ogsaa her gjorde tiden sig gældende. Tyskerne brugte bl a ogsaa det kneb at lade deres tog køre kun 4 - 8 minutter efter de ordinære danske persontog. Ikke desto mindre blev der foretaget en række forsøg paa at afskrue svellebolte og skinnesabler. Herved viste det sig, at persontogene let holdt sig paa linien, selv om et stort tal af skinnesbafestelserne var løsnet. Efter disse forsøg gik gruppen til handling lidt nord for Espergarde. Stedet blev valgt fordi der baade var et sving og en smule skov. Tre gange maatte gruppen prøve før det lykkedes. De første to gange blev det opdaget at skinnen var løsnet og brækket ud til siden. Den tredje gang ordnede gruppen sagen paa 7 minutter og naaede lige at komme væk før et ammunitionstog kom brusende. Ammunitionstoget gik tværs over de andre skinner og endte i grøften. Skaden var temmelig omfattende og blev aarsag til omfattende sikringer fra tysk side og dermed yderlig sinkelse af den tyske trafik. Senere - da ~~kylling~~ sprængstoffet begyndte at komme frem, blev kystbanen gang paa gang bombesprængt. Hverken

blevet Det var dog ikke muligt at lave den helt store sprængning eller at sprænge et ammunitionstog i luften. Det blev flere gange overvejet, men hver gang veg gruppen tilbage. Følgerne vilde nemlig være ~~hæder~~ uoverskuelige. For det første er kystbanen ret tæt bebygget og for det andet begyndte tyskerne at "bytte om paa køreplanen" saa man aldrig var helt klar over hvilket tog der kom. Sagen kunde have været klareret med et omfattende signalsystem, men hertil havde organisationen, paa daværende tidspunkt, ikke indflydelse nok. Senere holdt tyskerne helt op med transporter via kystbanen og tyngdepunktet blev forlagt til Jylland.

Samtidig med at vinke og ødelægge den tyske krigsmagt opnaaede gruppen naturligvis en række erfaring, der stadigvæk vil give andre nystiftede grupper i de øvrige landsdele og var disse til stor hjælp.

Efter den første jernbane sabotage paa kystbanen blev der holdt tale af daværende statsminister Buhl om "det skadelige overfor besatelsesmagten" o.s.v. Resultatet blev en betydelig udvidelse af vagtmands- og politisk. Begrebet sabotagevagt blev snart en kensgerning, som specielt sabotørerne fik at mærke.

Gruppen som nu var udvidet betydeligt begyndte derfor at eksperimenterer med forskellige stoffer der skulde kunde gøre aktionstiden kortere. Disse stoffer bestod væsentligt af kaliumklorat, krudt og en termitblanding. Der blev optaget et samarbejde med forskellige ingeniører og sprængstofeksperter der - naar man tager materialet i betragtning - gav helt gode resultater. Alligevel var det ikke tilstrækkeligt, for ikke alene krævede de paagældende stoffer at man, for at opnaa et nogenlunde resultat, skulde bruge store mængder, men tillige maatte gruppemedlemmerne selv staa og foretage blandingerne paa deres privatbopæl. Herved kunde uvedkommende let faa indblik i sagerne samtidig med at en evt arrestation vilde medføre at politiet ~~den~~ fik beviser i hænde.

I december 42 ~~blev~~ der derfor udrustet en ekspedition til faxe *Kalderhus* ~~den~~ for at faa fat i den der opmagasinerede aerolit, samt de lige saa vigtige fanghatter, uden hvilke et hvert sprængstof er værdiløst. Ekspeditionen kom godt til stedet og fik bjerget ca 300 kg aerolit, men paa hjemvejen blev den stoppet af en politipatroille, saa resultatet blev at kun to mand naaede igennem og de havde ikke mere end ca 50 kg tilbage. Samtidig blev der, fra Land og Folk (og frit Danmark?) stillet pengemidler - omend beskedne - til rådighed, saa det blev muligt at oprette nogle depoter til sprængstoffer og vaaben.

De 80 kg aerolit var hurtigt brugt og grupperne søgte sig om efter andre kilder hvorfra der måtte kunne skaffes sprængstof. Herved opnaaede man at faa forbindelse med en arbejder der fuldt ud forstod situationen, i modsætning til hvad mange andre gjorde. Det lykkedes denne ene mand i mere end 3/4 aar konstant at forsyne grupperne med sprængstoffer Trotyl og de fornødne fanghætter.

Med trotyl som grundmateriale kom der betydeligt mere fart over sabota-
gen. Ikke alene tog det kun øjeblikke at anbringe det, men tillige fyldte det langt mindre og endeligt - skadens omfang blev betydelig større.

Ved indgangen til 1943 var sabotageorganisationen vokset til en faktor man afgjort regnede med fra tysk side. Den ene gruppe var blevet til mange og gruppens erfaringer baade fra fabriks og jernbanesabota-
ge kom mange nye grupper til gode over hele landet. Samtidig blev presset ogsaa større, fra politiets side, for at standse sabota-
gen. Saaledes blev der i begyndelsen af 43 offentliggjort en række bil-
leder af sabotører og udlovet dusører paa op til 25000 kr for deres paagribelse. Politiet blev stærkt udvidet. Der blev lavet en sabotage
lovgivning der medførte bevåbnede sabotagevagter allevegne. Der blev
iverksat kontrol og visitation med trafikanter o.s.v. men alligevel
steg sabota-
gen stadig. Alene i juli 1943 var der - i København -
over 80 fuldførte sabotageaktioner.

Metoderne skiftede stadigt og i april 43 var grupperne naaet saa
vidt, saa de paa een gang kunde foretage et samlet angreb paa en række
virksomheder. Første gang var i hillerød hvor der samme aften blev
foretaget et angreb paa 6 forskellige virksomheder der alle blev
skadet alvorligt. Metoden blev derefter overført saavel til København
som til de andre landsdele. Herved spredtes baade brandvæsenets og
politiets kræfter saa bekæmpelsen af sabota-
gen og eftersøgningen efter
de mistænkte blev vanskeliggjort i betydelig grad.

Som det i begyndelsen kneb med sprængstof saaledes kneb det ogsaa
med vaaben. Det var kun yderst begrænset hvad der var skjult blandt be-
folkningen. To mand, der senere blev henrettet af tyskerne, paatog sig
opgaven at skaffe vaabnene. Ledelsen for sabotageorganisationen skaf-
tede disse to dristige frihedskæmpere i forbindelse med en soldat paa
holbæk kaserne og resultatet blev bl a 27 militærpistoler, der i lang-
ga tider var sabotørernes grundbestand af vaaben. Selvfølgelig medtog
man altid sabotagevagternes pistoler, men disse gamle tromlerevolvere
var af mange forskellige typer. Bevist havde man udstyret dem med u-
moderne vaaben, saa det vilde blive vanskeligt for sabotørerne at faa
ammunition.

Gruppernes antal voksede stadigt fordi den maaltbeviste sabotage na-
turligvis smittede saaledes at andre illegale grupper og-saa begyndte
at danne sabota-
gegrupper. Med disse blev der hurtigt indledes samarbejde
saa man ikke risikerede at komme samme tid og sted med to forskellige
grupper.

I august 43 tog begivenhederne fart. Englænderne var nu - ca 1 aar
efter sabotagens begyndelse - begyndt at nedkaste sprængstoffer og
vaaben. Derved blev grupper bedre forsynede og bedre udrustede, og da
det var meget kraftige stoffer blev ødelæggelserne endnu mere omfat-
tende. Den 24 august blev forum sprængt i luften og i disse dage saa
man folk ligefrem valfarte ad bestemte ruter til de talrige sprængte
fabriksbygninger.

Den 29 august medførte yderlig skærpede arbejdsforhold for sabota-
rerne. Ikke blot generede de forskellige "spærretider", men tit var de
tyske patrøller ret nærgående ligesom der blev fastsat dødsstraf
for at hjælpe eller blot huse sabotører.

Alligevel kunde sabota-
gen ikke standses - Fra august til aarsskiftet
var der mere end 100 fuldførte sabotageaktioner og her i mellem nogle

af de mest dristige.

6

Efter aarsakiftet 43 - 44 ebbede sabotagen paa bærne og i københavn langsomt ud for helt at standse i marts til juni 44. Aarsagen var ikke tyskerne, men at man havde naaet at ramme saa mange virksomheder at den tyske produktion faktisk var standsat i disse omraader. Paa grundlag af dette resultat blev der foretaget en lang række omplaceringer saavel af folk som af depoter. Desuden blev samtlige folk trænet til en ny metode, saa det vilde være muligt at storme de genopbyggede reglære tyske fabrikker, der alle var skarpt bevogtet - f. eks. nordwerk - globus og riffselsyndikatet. Ogsaa denne metode lykkedes som bekendt med held. I jylland hvor man var begyndt noget senere forsattes sabotagen. Ogsaa jernbanesabotagen forsattes i jylland fordi standseningen af al tysk trafik gennem sverrig, forbundet med tysklands svigtende evne til at beskytte resterne af sin transporttonnage, gav den tyske jernbanetrafik gennem xxxx jylland et meget stort opsving.

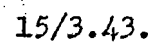
Tyskerne har prøvet alle midler for at stoppe sabotagen. Trusler og henrettelser hjalp ikke. Heller ikke deres modsabotage, der hurtigt blev døbt til schalburgtage, vendte befolkningen mod sabotørerne. Tværtimod viste befolkningen en straalende evne til klart at skelne mellem hvad der var sabotage og hvad der var schalburgtage. End ikke tyskerne modbydelige gidselsystem med at fære danske politiske fanger i deres troppe og ammunitionstog, var istand til at standse hjemmefrontens kamp mod okkupanterne og røverne. Jo skarpere forholdsregler tyskerne tog, jo mere sammensvejst stod befolkningen og jo større blev tilgangen til de aktive frihedskampers xxxx rækker. Altid herskede der det allerbedste forhold mellem sabotørerne og befolkningen. I mangfoldige tilfælde fik sabotørerne deres deres oplysninger direkte fra fabrikernes arbejdere og i alle tilfælde gjorde arbejderne hvad de kunde for at hjælpe sabotørerne tilrette naar de først var kommet ind paa fabrikken. Den danske befolkning forstod, at kun krigens ophør kunde bringe friheden.

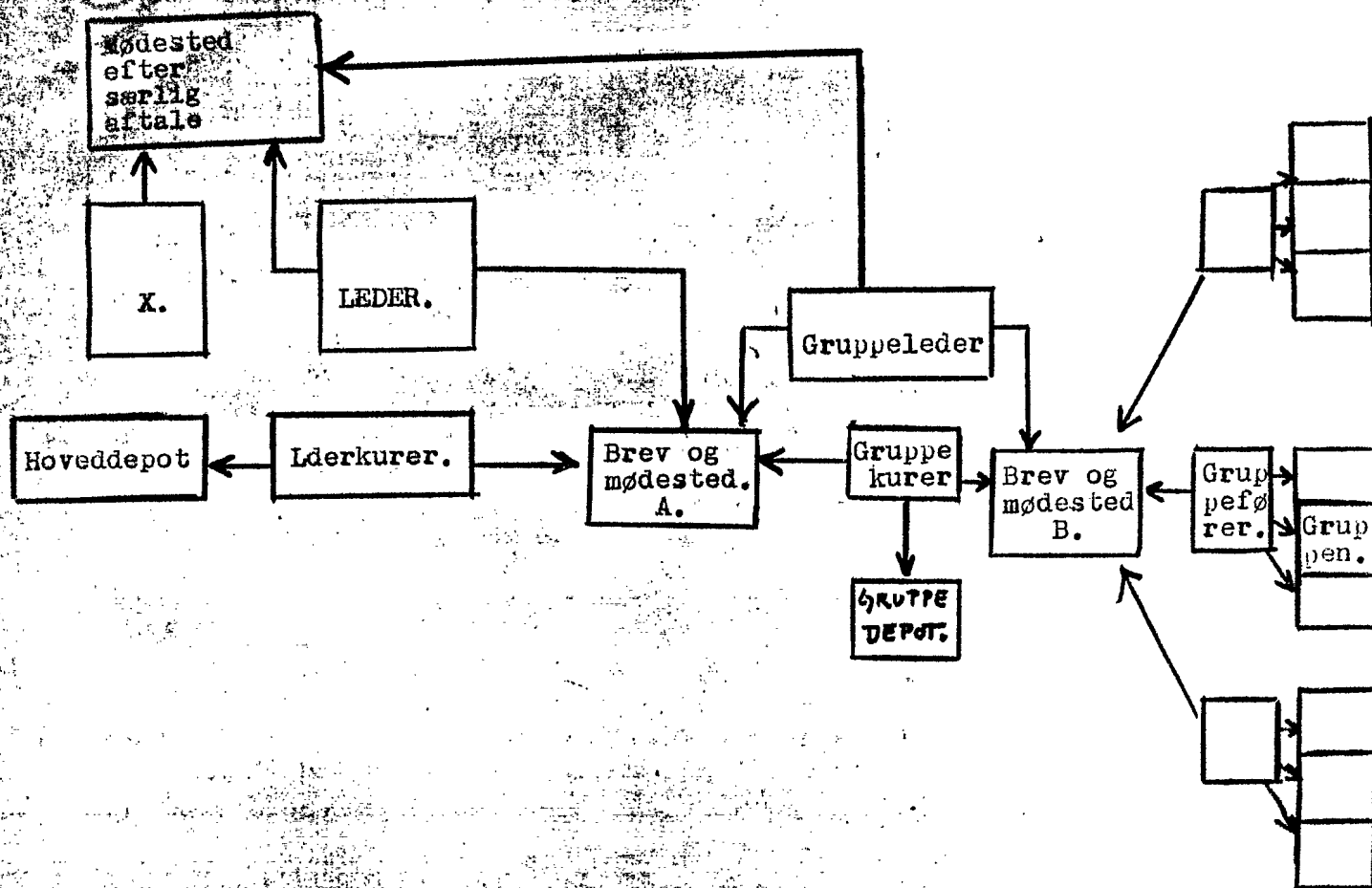
Mange er faldet i kampen for friheden. Tyskerne har pint vore folk i frihedskampere ihjel i fængslerne. De har nedskudt dem skaanselsløst ved hjælp af stikkerangivelser. Den første sabotør blev henrettet den 22 november 1943. Det var arbejdsmand svend rasmussen, der havde været med fra den første spæde begyndelse. Siden er mange andre blevet henrettet. Idag er der kun to tilbage af den oprindelige styrke. De andre er enten henrettet eller dømt til livsvarigt tugthus i tyskland. Mange kom til horserødlejren, derfra til frøslev og siden hen videre til nazismens dødslejre i tyskland.

Men ingen af de tilbageværende tabte modet af den grund. Ufortrødent har sabotørerne forsat deres arbejde. De fandt nye kræfter frem. De uddannede sig. Stadig lagde de sten i vejen for den tyske krigsmaskine; de var med til at tsandse dem og til at ødelægge den.!

Sabotørernes navne vil for evigt være indskrevet i vort lands historie !

Jeg læser dette igen i 1946 - jeg skrev det i '44 - og man erkender at sproget er meget fejldt, blandt andet gentages jeg ordene, men uoverens, jeg er idiot forfatter (tror jeg) men jeg synes (sikkert) at det er rigtigst det jeg har skrevet 4/6 - 46 Bolette Hansen

Justice G. G. G. = 25 MAY 1940.

Det fremgaar klart af pilene hvem der kender hvad, idet man tydeligt ser, hvem der bevæger sig til de forskellige steder og derfor kender disse - samt kendes af de andre der kommer der. "Sker der noget", er det altsaa nemt at se, hvor man skal foretage ændringer.

INDSKÆRP. Fortæl intet "nedad", men alt "opad" (Klirren er ikke at regne for "opad", derfor - lukket kuvert.)

Gruppeliderne maa - næsten bogstaveligt - lade sine medarbejdere "aflægge ed" paa, at de vil være tavse og hverken til familier eller "goede kammerater" omtale det ringeste af hvad de har beskæftiget sig med, og hvad der er planlagt !

Der maa ikke gerne arresteres flere. Derfor omhyggelig forberedelse. - Men - skulde det ske, saa maa hver eneste være instrueret om den dybeste tavshed. Uanset trusler eller gemene handlinger, maa enhver tie og absolut ikke udtale sig. Kun forsat kamp kan skabe hurtigere frihed !!!

Snak medfører udelukkelse. Ligeledes forsent fremmøde.

Medlemmer af grupperne, maa være beskæftiget med andre ting.

Der ordrer der er godkendt eller udstedt af ledelse eller af gruppeleder,
er gældende for grupperne.

Hoveddepot:

Her anbringes; af grupperne anskaffet og centralt leveret materiale, killinger m.v., der ikke er brug for lige i øjeblikket.

Gruppedepot:

Her opbevares anskaffet og leveret materiale, killinger m.v., Det bør ikke indeholde mere end det nødvendige. Skaffer grupperne mere maa det overskydende videresendes til hoveddepotet, til fælles bedste, eller senere brug. Hver 4 uge fremsendes rapport over beholdning af saavel materiale, som killinger m.v., samt foder til disse. (husk ogsaa at opgive størrelse.)

Brev og Mødested A.

Her udveksles meddelelser m.v. mellem kurerene - daglig om formiddagen. Her kan tillige lederen, samt den enkelte gruppeleder, mødes, enten efter en plan eller efter personlig aftale.

Brev og Mødested B.

Gruppeførerne afleverer her breve til viderebesørgelse, samt afhenter ordre, materiale m.v. Gruppeførerne møder her gruppelederen, enten efter aftale eller efter en bestemt plan. Gruppekureren afhenter her breve til viderebesørgelse, samt aflevere ordre og materiale til gruppeførerne. Skal gruppelederen have ekspres fat i gruppeførerne, da maa han personlig opsøge dem og tale med dem. Møder mellem samtlige gruppeførere og gruppelederen i den enkelte hovedgruppe, foregaar her.

Gruppekurer:

Besørger transport af alle breve og varer imellem de bestemte steder. Han bør ikke kende gruppeførernes adresser. Han bør bringes saa meget kendskab til varer m.v., saa han, evt med bistand af en depotmand - kan fremstille brugelige ting efter tegning eller beskrivelse. Han bør, efter rekvisition, kunde lave de nødvendige arbejds pakker til de enkelte grupper. Depotet kan evt være hos, eller i nærheden af, kureren. Gruppelederen bør dog selv foretage optælling af beholdninger hver 4 uge

Gruppefører:

Kender alle i sin gruppe og indkalder dem personligt. Møder til planlæggelse af arbejdet, maa foregaa i et gruppemedlems hjem. Gruppeførerne bør kun kende hinandens dæknavne.

Gruppelederen:

Maa kende alt og alle indenfor sit omraade. Han bør tilstræbe nøje kendskab til alt hvad der kan forekomme under den del af arbejdet, der sorterer under hans hovedgruppe og ledes af ham.

Grupperne:

Den enkelte gruppe bestaar af 3 medlemmer + en gruppefører. Intet medlem maa beskæftiges med andet arbejde. Absolut intet fra og om grupperne maa røbes. Hver gruppe instrueres og arbejder alene. Kun i nødsfald maa to grupper = 8 mand (+ evt G:leder) arbejde sammen. Derefter maa kun de samme to grupper arbejde sammen, med mindre arrestationer nødvendiggør nye kræfter. Alle bør have dæknavne. (naar det paany er nødvendigt)

(de skal løses i nedennævnte rækkefølge, saaledes at forstaa at det første eller foranstaaende altid vil være vigtigere end det andet eller efterfølgende. Der skal ikke paabegyndes en "hidsig jagt" efter de her nævnte ting, men - da det erfaringsmæssigt viser sig, at vi af og til støder paa de forskellige ting saa er de medtaget her, for at man kan se værdien af det, om man skulde "falde over det")

I første række vil naturligvis altid staa v

De tildelte Arbejdsopgaver.

Det vi derefter skal beskæftige os med, altsaa ind mellem arbejdsopgaverne, som dagarbejde, er:

Egnede emner (til deltagelse i arbejdet, m.v.)

Oplysninger om alt.

Penge.

Pistoler. (andre vaaben har ikke interesse - enddu !)

Ammunition.

(Gruppenlederens maa tillige interessere sig for egnede og fornuftige, brevsteder, logis'er m.v.)

Her indimellem maa vi undersøge hvordan vi bedst og billigst kan skaffe os de forskellige varer. Det der er brug for, og rækkefølgen her viser tillige værdien, er:

Fænghatter - Sprængtraad eller Tintraad - Omspunden Stoppin - Trotyl (Pikrinsyre, Aerolit) - Kalium Klorat - Olier.

Fremskaffes der noget, og vi gentager, uden at det gaar ud over det egentlige - vore tildelte arbejdsopgaver - da gøres følg:

Penge - uanset beløb, indsendes straks og kvittering fremsendes.

Alle oplysninger - egnede emner o.s.v. fremsendes og bruges ikke før der kommer besked tilbage.

Alt andet - anbringes i depot, samtidig med at besked fremsendes

VORT FORMAAL:

Ødelægge produktion og transport. Beskytte vore folk mest muligt. Fremskaffe materialer m.v. (og helst uden økonomiske midler) - ydelser, gennem forbindelser, der forstaar nytten ved at hjælpe.

VORT ARBEJDSOMRAADE:

Storkøbenhavn. Andre steder kun i særlige tilfælde og kun efter ordre.

ARBEDSFORM:

Intimt samarbejde ledelsen imellem paa alle trin. Naar opgaverne er tildelt, da - for gruppelederen - fuld udførelse af det personlige initiativ. Inden for de her givne rammer maa han handle pr konduite. Begrebet "arbejdsopgaver" maa altid staa i forgrunden. De maa løses hurtigt at ikke oplysningerne forældes.

LEDELSEN:

X + leder.

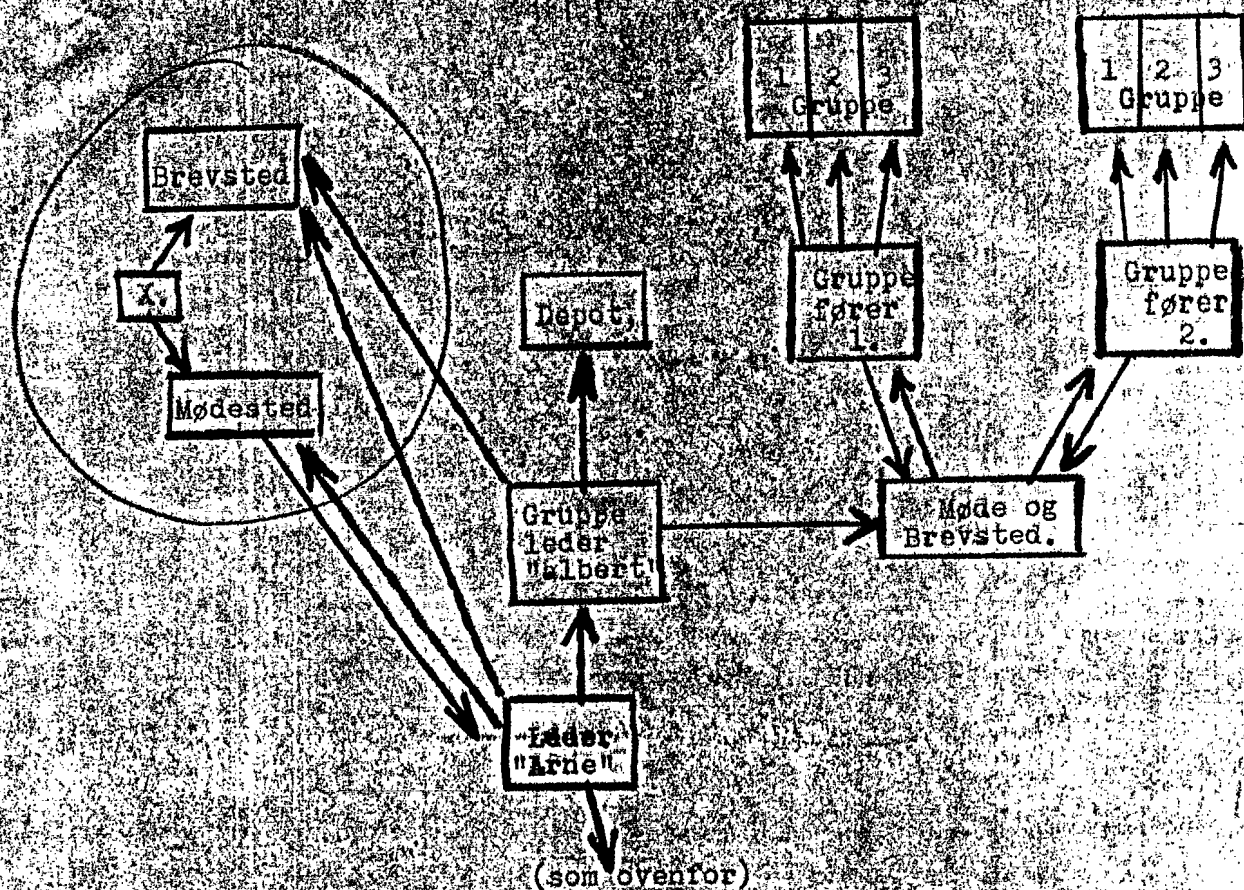
UDVALG:

Ledelsen + Gruppenlederne for Transport - Produktion og Periferi.

ANDRE BEMÆRKNINGER:

Hold P.M. i grupper for sig, hvor det er muligt. Rapporter om aktioner (ogsaa mislykkede), maa indeholde: Sted, dato, tid, gruppe, materiale, og - om muligt - skaden. Læs siderne 1 og 2, enten i "køgebog" eller i "lommebog" og sørg for at alle vi arbejder sammen med bliver bekendtgjort med disse siders indhold - saa de husker det !!!!

Parven (ingen kan gaa "imod" pilene)

(som ovenfor)

En gruppe består af 3 mand + gruppefører, ialt 4 mand. Disse 4 arbejder alene og efter gruppeføreren direktiver og anvisninger. --

I en by er et antal grupper, for tiden højst 2 (der dog ikke skal dannes straks, men kun efterhaanden som der melder sig frivillige) Grupperne ledes af gruppelederen for byen. G:lederen samtaler med G:førerne, instruerer disse, samt tilrettelægger arbejdet. --

Kun ved særlige opgaver træder begge grupperne sammen og er saa ialt 9 mand.

I området findes Lederen, der samtaler med, instruerer, samt gennemgår arbejdet med G:lederne i de forskellige byer. "Lommebogen" bruges som instruktions og grundmateriale.

Gruppeleder og Gruppefører finder selv egnede folk og mødesteder m.v. ogsaa uden om partiapparatet og hele tiden saaledes at partiet ikke bliver lammet. Navn og adresser paa alle deltagere indsendes, de gives samtidig et num er, der hele tiden bibeholdes og fremtidig bruges overalt.

Intet arbejde maa paabegyndes og ingen person benyttes før Lederen har givet sit tilsagn.

F.5/1 eller F.5/2. er det begge da F.5/1-2.

F.5 - 1/1 F.5 - 1/2 F.5 - 1/3. G:leder, dasknavn.

Ved at følge pilene ser man tydeligt hvad den enkelte maa og skal KENDE,

Opgyvsmand Emil Anthonsen, K.13/3-81, Bygholmsvej 3-21,
der giver Opl. ang. Hans Peter Poulsen.

(Orla Christensen)

Henry Bang Christensen, Taastrup 20-7-10, Ørnevej 43 St.
der giver Opl. ang. Poul Hilmer Nedergaard Petersen.

(Lillie-Petersen & Martens)

Martin Therkild Dreiser, Esbjerg 17/1-11, Bud & Indpakker,
Mineragade 61-5
Opl. om Niels Verner Christensen 5/6-09, der mulig kan give
Opl. om Sabotagemændene.

(Bodenhoff Jensen & Kaj Jensen)

Chauffør Richard v. Grumbekov, Smallegade 41",
Opl. ang. Poul Hilmer Nedergaard Petersen

(Lillie-Petersen & Martens)

Fru Ella Jedig, Kapelvej 21-2,
ang. en Hr. Frost, der mulig er ident. med Poul Hilmer Nedergaard
Petersen eller Willy Gerhard Olsen.

(Schults Jensen & Knigge.)

Gennetstøber Båvard Kolind, Thorupgaards Alle 20-2 tv.
ang. Willy Gerhard Olsen. (Den sign Pers n form. ident. med
Typograf Oscar Theodor Trap, K.13/2-21)
(Schults Jensen & Knigge) Henrik Ibsensvej 11
Henlagt ved Sagen (Willy Gerh. Olsen)

Bjølshøj Boulevard
Enevold Aage Olsen

Givind Larsen, Andreasen, Bodenhoff & Kaj Jensen
(Enevold Aage Olsen anm. d. 1/3-43.)

Dyrepasser paa Seruminstitutet Rørd Akseel Melsted, K.2/4-13,
Vanløse Alle 35-1,
Opl. ang. Poul Hilmer Nedergaard Petersen.

(Lillie-Petersen & Martens)

Photograf Rørd Johan Tarning Nielsen, "Dabak Billed Central", Roskilde
Fabrikvej 2-2 th.
Opl. om Willy Gerhard Olsen, der skal have deltaget i Sabotage
arbejde. Jura Karl Nielsen, Kerteminde 3/10-10, Juhl-Thomsensgade 18-5
(Arndt Petersen & Willy Christensen)

3-43 afg. til L. H. - ikke foretaget videre.

Fra politisk registrering

13
Servitrice Ssrine Hasmussen, Gribvad Kro,
Rapp. af 24/2-43 fra Pm. i Middelfart ang. Opl. om
Svend Aage Olsen.

(Olivind Larsen & Mogens Andreassen.
(ligger ved Rasmus Internerings sagen).

- 0 -
Arbmd. Holger Westergaard, Frederikavej 33-4 hos Fru Petersen.
Opl. ang. Poul Hilmer Nedergaard Petersen.

(Lillie Petersen & Martens.

- 0 -
Rapp. af 27/2-43 fra Pm. i Aalborg ang. Repræsentant Hans Hamann,
Cortesvej 9, Hasseria, der giver Opl. om Poul Hilmer Nedergaard
Petersen, der skal være set i Hadsund.

(Lillie-Petersen & Martens.

- 0 -
4/3-43. Anonym Brev fra X X X X X ang. Litograf Valdemar Bernhard, ansat
eller tidligere ansat paa Familiejournalens Trykkeri i Valby, hos
hvem der mulig kan findes Sabotagemænd eller Oplysninger vedr. disse.

hos 4/6-42

(Olivind Larsen & Mogens Andreassen)

13-43. P. B. 1973 Larsens Notits (St. 6) vedr. Bestyrerinds Fru Poulsen,
Kaffebaren "Tutten", Nørrebrogade 88, der giver Opl. om 2 Signa-
serede Personer, der mulig er iden. med Sabotagemænd.

ikke Sabotagemænd

(Orla Christensen)

Henlagt 5-43

13-43 Rapp- med Oplysninger fra Opdagelsesbetjent Reslow Olsen, 4te Afd.
ang. eftersøgte Viktor Emanuel Larsen, der skal arbejde og bo hos
Skræddermester A.V. Andersen, Jægtvej 191.

(Knud Rasmussen & Willy Christensen)

43 Rapp. fra Pm. i Rønne med Oplysninger ang. Hans Peter Poulsen vide-
resendt til Pm. i Odense.

Rosendal.

19/3-43. Rapp. af 6/3-43 fra Krmp. i Maribo ang. Erik Ammentorp Hansen,
f. 11/9-22 i Marie Magdalene Sogn, t.jg. Nr. 702/41 ved 19 Batl.
2 Korp. (p. t. Ride- og Befalingmandsskolen i Næstved, der skulde
kunne give Opl. om Sabotagemændene. (Negativ)

(Henlagt i Sabotagemappen)

12-43. Krmp. Rapp. ang. Oplysningen fra Fru Munk, Halmtorvet 10,
der giver Opl. om Poul Hilmer Nedergaard Petersen.

(Edehof J. og Kaj Jensen)

		P.T.	114000 Stalupel. P.T.		
			Indp. ... 43.		26/2
			Kennedys		
OH 1668	23/2 1943	Andersen, Niels Chr Ludvig 4-2-11 i K Intern. abt. af Stofab. m. m. s. de afgr. m. s.	beror. afgr. m. s. Mapp. m. s.	23/3 over afgr. m. s. Indberetning	
P.K. 2085 ✓	24/2 1943	Wanzen, Bent 1/2 Ex. Stof. m. s. Lille Rødgardsvej 29. 4. 5. 6. skal auk. til Agne Skov.	Lind Indberetning af M. s. s. s. Rødgardsvej		0
at 1945	25/2 1943	Black Skrivelse ang. Hogens Løj, der skal auk. ang. a. Jyllands m. s. til færd i Skov. d. 1/3 Rapp. afgr. til S.	2/3 Løj. m. s. s. Løj. m. s. s. Løj. m. s. s. Løj. m. s. s.	reklam. for Hogens m. s. s.	

OK 1668	23/2 1943	Audvold, Nils Chr Ludvig 4-2-11 i K Intern. abstract af Skatte mæng. de opskrifter etc.	Lerov Apostle Maffey	23/3 over his Farming
H.K. 2085 V	27/2 1943	Hansen Bent 1/8-20 Hoved med sig Blasgaardsgade 29-6 skal auk. til Bygh Bureau	Lund H. Hansen H. Nielsen Rasmussen	
at 1825	27/2 1943	Bygh Skrivelser ang. Kogens Fog, der skal gik ang. i Fyllings og til fisk i Strømme d. 1/3-43 Rapport af til Strømme d. 2-43 revis. 24/3	Kong og R. Lager Lund-Henriksen Skolekomiteen Klaus	reklame Lund-Henriksen med Kong

D. K. No.	Modtaget D. K. d.	30. Naon	Løst Skand af	Sjæl d.
2041 ✓	25/1-43	Svajgin, Boris f. d. 29-4-1916 i K Benckensen 85-1-imp. skal ans. til 1943 arrest Ark. d. 15/6-1943. Løst samme dag.	26/1-43 Løst Ark. d. 15/6-43 O. Larsen	0 Officielt til Højrebrede d. 15/6-43
1108 ✓	18/2-43	Hensen, Knud Kristian f. d. 29-1905 i K (Indermærkning af 17/2-43) p. t. Skat afson i Nyborg Statsfæl. Indg. i Nyborg d. 25/2-43. Højrebrede i Rødder her	Højrebrede afson af p. t.	26 2 hl Højrebrede
OK 1668	23/2 1943	Andersen, Niels Chr Ludvig 4-2-11 i K Inders. afson af Skat m. m.	Højrebrede afson afson	23 over til Højrebrede

		Student & researcher in school camp d. 25/1-43.	Indefinite	17 75 Dinner or Mosses
2038	25/1-43	Lorenzen, Edna Kristine Hjort- 25-1-43-2, was living Lansforsvej 1-4 Set-44 Skol anholdt til tysk arrest Ank. d. 6/5-43	25/1 Indefinite Mosses Killer P.	6/5-43 Norrheden
2040	25/1-43	Majew, Peter f.d. 1878-1907 i Rusland Lengblommvej 45 St-44 Skol ank. til tysk arrest	25/1-43 Indefinite Mosses Norrheden by Gørbe	

anh. til tysk arrest.
DRE 290/6133.

Ans. til
Hilary
Grand Jury
Kommune

1930

10/12-42

Lindstrog, Christen Sandergerd
f.d. 4-7-1916 i Skjern
Regimen, St. Vammetrup 2.
stat anh. til tysk arrest
D P.E. 291/42 Lb. 6145

10/12-42

Hilary
Kommune
Kommune
Kommune

1940

15/12

Christophersen,
Henry Morten Stanley
f.d. 4-7-1896 i Faxe
Willersgade 9 II th
stat anh. til tysk arrest
D P.E. 291/42 Lb. 6207

15/12-42

Kommune
Kommune
Kommune
Kommune

15/12

Larsen, Vilhelm Emanuel
f.d. 27-8-1902 i Odense
Arresgade 9 II th

Kommune
Kommune
Kommune

		Skolep. Ank. d. 19.		
1991 ✓	Jan 42	Korenberg, Andry Valdemar f. d. 9-1-1909 i K p. t. Skolepans i Vies lødelle Se Pag 17		
1923 ✓	2/43	Jørgensen, Ole Gerhard Kierulff K. 10-6-07 Kaldhøder, 28 ^e ank. i bysk. Aarsk. 11. 2/13 Løn 29.	2/1 Jørgen Lore Andersen	12 Kerting f. O Andersen mappen
1656 ✓	berot hos Modder andlaget til Blevsgning d. 8/4-43	Nilsen, Friedrich, Orland. f. d. 24/12-09 i Fredericia og Hustru P. E. 19/43 Løn 361 Larsen, Alvilde Marie Louise f. d. 6-9-1911 i København boende St. O. P. E. 19/43	Jørgen Andersen Jørgen	

D.K. No.	Modul D.C.E. d.	20 15. Navn	Sagen behandle af	Opfø d.
1808 ✓	7/12-42	Kvind Helge Francker, f. i Rtho 1-11-1913. Julius Blomsgade 43-1-14. Rapp. af 4/12-1942 - Anholdes til Samtale om det lyske Politik, trial. effel. til Interrogering	Rodulph	0
1916 ✓	7/12-42	Arbejdet Johannes Thuringer gen. f. i Rtho d. 28/4-1908 Bispeparken 34-3-10. Rapp. af 4/12-1942. Anholdes til det lyse Politik. DPE 288/42 Anholdt d. 11/12-42 til 18/12-42 Rapp. d. 14/12-42 til lyse Arrest	Anny Petersen	10/12-42 til L. Mørchveden
1934 ✓	2/12-42 7/12-42	Ejnar Mørch, skid med; f. i Silkeborg, d. 4/4-1914. Rapp. af 4/12-42 - anholdes til det lyse Politik Interrogering.	Ejnar Mørch	0
1912 ✓	7/12-42	Kvind Helge Francker, skid med; f. i Rtho 1-11-1913. Julius Blomsgade 43-1-14. Rapp. af 4/12-1942 - Anholdes til det lyse Politik. DPE 288/42 Anholdt d. 11/12-42 til 18/12-42 Rapp. d. 14/12-42 til lyse Arrest	Anny Petersen	10/12-42 til L. Mørchveden
1917 ✓	7/12-42	Kvind Helge Francker, skid med; f. i Rtho 1-11-1913. Julius Blomsgade 43-1-14. Rapp. af 4/12-1942 - Anholdes til det lyse Politik. DPE 288/42 Anholdt d. 11/12-42 til 18/12-42 Rapp. d. 14/12-42 til lyse Arrest	Anny Petersen	10/12-42 til L. Mørchveden
1917 ✓	7/12-42	Kvind Helge Francker, skid med; f. i Rtho 1-11-1913. Julius Blomsgade 43-1-14. Rapp. af 4/12-1942 - Anholdes til det lyse Politik. DPE 288/42 Anholdt d. 11/12-42 til 18/12-42 Rapp. d. 14/12-42 til lyse Arrest	Anny Petersen	10/12-42 til L. Mørchveden

9/28-50.

pol 9 hk

pol r r 1 kh

rigsregistraturen den 18/6 43 +

fra odense har vi modtaget følgende med anmodning om
rundkastning og udtelefonering:

meddelelse til samtlige kriminalpolitistationer +

nedennævnte personer + der har gjort sig skyldig i sabotage-
handlinger i odense + har den 17/6 43 forladt deres hjem i odense
medførende cykler.

de bedes eftersøgt og anholdt.

underretning til pm. odense tlf. 3570 el. 9379 +

1 + erik christensen + f.d. 3/5 25 i odense +
ca. 171 cm + alm. bygning + mørkhaaret + mørke øjne + gode tænder +
iført: graalig maksimal-habit + skjorte ? + uden overtøj og hat +
sandalsko + medf. formentlig cykle +

2 + frede poul kielberg + f.d. ²⁹28/7 26 i odense +
ca. 168 cm + slank + blond + øjne graa eller blaa + ~~barder~~ +
iført: lyseg^{blaa} alm. jakke + graa benklæder + sorte eller hvide
sandaler + medfører chokoladebrun letvægter-cykle +

3 + anton rasmussen + f.d. 18/3 23 i odense +
ca. 176 cm + slank + lyseblond + bølget tilbagestrøget haar +
tykke løber + barder +
iført: lysegraa alm. jakke + tved og mørkegraa benklæder + blaa
blød hat + sorte sko + medfører omtrent ny sortlakeret cykle +

4 + poul flæmming petersen + f.d. 6++++ 8/2 26 i odense +
ca. 172 cm + spinkel + lyseblond + lysegraa jakkesæt + sportssæt +
lange benklæder + grønlig skjorte m. fast flip + brune sko + medf.
alm. sort herrecykle +

5 + christian holst lehn + f.d. 29/10 22 i ejlstrup + ubberup
sogn +
ca. 180 cm + kraftig bygget + mellemlondt haar +
iført: graagrønne tved-plusfours + lyse sportsstrømper og brune
sko + ~~bardet~~ + ~~graalig~~ ~~vennefrakke~~ + ~~lunne~~ +

rettetse vedr. kielberg +
~~f.d. 29/7 26 + ingen barder + blaa jakke +~~

sign: p.d.rasmussen + o.b.

sendt af: bergkvist + kb++

pol 9 hk

holbæk her

medd. modtaget3

og skal blive

videregivet

e. vedby jensen. pb.

pol r r 1 khe

JUSTITSMINISTERIET.

København, den 6. November 1942.

Brev-Nr. 18198
Journ. 3.K. 1942 Nr. 2853.

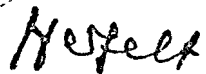
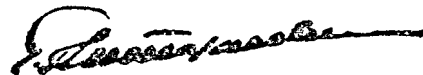
+ Bilag.

I Medfør af § 2 i Lov Nr. 349 af 22. August 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed bestemmes det herved, at

Henry Jacobsen,

født den 15.4.1908 i Randers,

hvis Adfærd har givet særlig Grund til at antage, at han vil deltage i kommunistisk Virksomhed eller Agitation, saaledes at det skønnes nødvendigt af Hensyn til Statens Sikkerhed og dens Forhold til fremmede Magter, at han tages i Forvaring, indtil videre vil være at tage i Forvaring ved Politiets Foranstaltning.

Statsadvokaten for særlige Anliggender.

N O T I T S .

Sømand Henry Jacobsen, født i Randers den 15.4.1908,
boende H.V. Rolstedsvej 7-3' Sal., Mellembygningen er kendt i Af-
deling D.s Kartotek over Kommuniste som følger:

- 1933 - 17.9. anholdt Hst.4'Afdeling for Forhindring af Anholdelse.
- 1936 - 13.7. anført i Artikel hvoraf fremgaar, at han har været saaret i Spaniens Krigen.
- 1937 - 1.5. ifølge Arbejderbladet anført i 1.Maj Hilsen fra Danskerne i Spanien.
- 1938 - 12.1. hjemvendt fra den spanske Borgerkrig.
- 1942 - 14.9. Afhørt i Anledning af en anonym Meddelelse, der gaar ud paa, at Jacobsen driver kommunistisk Virksomhed. Han nægter paa det bestemteste at have beskæftiget sig med illegal kommunistisk Virksomhed. Ifølge egen Forklaring har han været Medlem af D.K. P. i Tiden fra 1932 - 1936. Han har ingen Tillidshverv i Interimistpartiet. Han har ikke siden 1936 beskæftiget sig med Politik og i Særdeleshed ikke med Kommunismen.
Ved Ransagningen fandtes intet ulovligt.

KØBENHAVNS OPLYSSES-POLITI AFDELING D., den 26. Oktober 1942.

T. P. Nr.

24

Str. J.

KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI

Anh. P. Nr.

Hovedstationen

Herved:

Anh. d. / 19 Kl. ____

P. Bl. ____

G. R. Kart. ____

Grundlovsforh. d. / 19

Fængslet t. d. / 19

Anholdt ____

Afhøringsstilladelse ____

Dere, aabne / lukkede

Forsvarer

Rapport

HAN dagen den 18. Januar 19 43.

Udf. af: Kræbtj LINDVANG.
ang.: Eftersøgningen af
Viktor Emanuel Larsen,
f.d. 27/8 1902 i Hamborg

Den i P.R. 290/42 og 295/42 ~~efterlyste~~ under
Løbe-Nr. 6147 og 6268 for Overtrædelse af Lov Nr. 14
af 18/1 1941 (Sabotage) efterlyste

Viktor Emanuel Larsen,

Skrædersvend, f.d. 27/8 1902 i Hamborg, Arresøende 2.
2. th., er hidtil forgæves eftersøgt her fra Afdelin-
gen.

Eftersøgte er forsvundet fra sin Bopæl, hvor
Moderen Fru Johanne Wilhelmine Frederikke Larsen sta-
dig bor. I Lejligheden bor desuden en Legerende:
Snedkersvend Arne Peder Thystrup.

Den i Lejligheden installerede Telefon har
Nummeret: Nora 9075 u.

Det maa antages at eftersøgte over anførte
Adresse staar i Brevveksling med Moderen, ligesom der
er Grund til at antage, at eftersøgte staar i Forbin-
delse med samme gennem den i Lejligheden installerede
Telefon.

LINDVANG.
Kræbtj.

UDSKRIFT

AF

RETSBOGEN

FOR KØBENHAVNS BYRETS 10.A. AFDELING

Aar 1943, den 20. Januar Klokken 15,05 blev Retten
sat paa Domhuset i København af Dommer Arthur Andersen.

Retskriver var Ekspeditionssekretær Silcowits -
Hansen.

Retsmødet var offentligt.

Der foretoges:

Sag Nr. K. 13/1943

Anklagemyndigheden

mod

Sigtede

Viktor Emanuel Larsen

angaaende

Overtrædelse af Lov Nr. 14 af

~~XXXXXX~~ 18. Januar 1941

For Anklagemyndigheden mødte Overbetjent Dinesen,
der fremlagde Rapport, og begærede Sagen behandlet for lukkede
Døre af Hensyn til Sagens Oplysning.

Dommeren afsagde saalydende

K e n d e l s e:

Nærværende Sag vil i Medfør af Retsplejelovens § 29

være at behandle for lukkede Døre af Hensyn til Sagens Oplysning.

Dørene lukkedes Klokken 15,42.

Overbetjenten gjorde Rede for Sagen og bemærkede, at han maatte sigte Skrædersvend Viktor Emanuel Larsen, født den 27. August 1902 i Hamborg, for Overtrædelse af Lov Nr. 14, 18. Januar 1941, af ~~XXXXXX~~ og begærede Kendelse afsagt angaaende Beslaglæggelse af Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Postforsendelser, der i Tiden indtil den 15. Juli 1943 incl. maatte blive sendt til og fra:

1. Viktor Emanuel Larsen,
 2. Fru Johanne Wilhelmine Frederikke Larsen,
 3. Snedkersvend Arne Peder Thystrup,
- alle boende Arresgade 9, 2. Sal th.

Der afsagdes straks saalydende

K e n d e l s e:

Da Skrædersvend Viktor Emanuel Larsen med Føje er 18. Januar sigtet for Overtrædelse af Lov Nr. 14 af ~~XXXXXX~~ 1941, og da det af Hensyn til Beviset skønnes nødvendigt, at Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Postforsendelser, som er rettede til eller maa antages at være bestemte for eller hidrøre fra

1. Viktor Emanuel Larsen,
 2. Fru Johanne Wilhelmine Frederikke Larsen,
 3. Snedkersvend Arne Peder Thystrup,
- alle boende Arresgade 9, 2. Sal th.,

beslaglægges, vil den af Overbetjenten i saa Henseende fremsatte Begæring med Hjemmel i Retsplejelovens § 750 jfr. § 745 være at tage til Følge som nedenfor bestemt.

T h i b e s t e m m e s:

Det paalægges Post- og Telegrafvæsenet i Tiden indtil den 15. Juli 1943 incl. at tilbageholde og gennem Københavns Politi til Retten at udlevere de Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Postforsendelser, der maatte være rettede til eller antages at være bestemte for eller hidrøre fra

1. Viktor Emanuel Larsen,

27 3.
2. Fru Høhanne Wilhelmine Frederikke Larsen,

3. Snedkersvend Arne Peder Thystrup,

alle boende Arresgade 9, 2. Sal th.

Overbetjenten begærede derefter afsagt Kendelse om Tilladelse for Københavns Politi til i Tiden indtil den 15. Juli 1943 incl. at aflytte Telefon Nora 9075 u, idet det maa antages, at der føres Samtaler Sigtede vedrørende over det paagældende Telefonnummer.

Der afsagdes straks saalydende

K e n d e l s e:

Da der efter det i Sagen oplyste er Grund til at antage, at der føres Samtaler Sigtede vedrørende over nævnte Telefon, og da det af Hensyn til Beviset skønnes nødvendigt at faa Oplysning om disse Telefonsamtalers Indhold, vil den af Overbetjenten fremsatte Begæring om Aflytning af fornavnte Telefon i Medfør af Retsplejelovens § 756 eller denne Bestemmelsses Analogi være at tage til Følge som nedenfor bestemt.

T h i b e s t e m m e s:

Københavns Politi skal i Tiden indtil den 15. Juli 1943 incl. være beføjet til at aflytte Samtaler førte fra og til Telefon Nora 9075 u.

Dørene aabnedes Klokken 16.

Retten hævset Klokken 16.

Arthur Andersen.

/Silcowitz-Hansen.

Stempel og græs
til offentlig Brug

Udskriftens Rigtighed bekræftes
Retsplejeforret under
Københavns Byret den 22 JAN. 1943

P.J.V.
[Signature]

Rapport

O n s - dagen den 9. December 1942.

R.R. *in.*

Ud. af: Søren Hansen.

ang.: Eftersøgning af Christen Søndergaard Lindskrog.

*Til den tyske Afde-
ling Vestre Fængsel.*

Efter Ordre af Overbetjent Nørreheden indfandt Kriminalbetjent Strange og undertegnede os i Dag Kl. 6,00 paa Regensen, St. Kannikestrade Nr. 2, for at anholde Stud. med, Christen Søndergaard Lindskrog, f.d. 4/7-1916, ^{i Skovene} boende anførte Sted, og derefter aflevere ham i den tyske Afde-
ling paa Vestre Fængsel.

Tilstede paa Regensen blev truffet Portner Larsen, der blev gjort bekendt med, at vi skulde tale med nævnte Lindskrog. Han udtalte derefter, at han havde Ordre til, saa fremt Politiet indfandt sig for at hente nogle af Studen-

Kont. den 10. Maj 1943.

U d d r a g

af Arrestanten Edmund Mensinks Forklaring til Rapport af 3. ds.
Pag. 2:

".....Af de tre Underdistriktsledelser kender Arrestanten kun Formændene, nemlig:

Arbejdsmand Aksel Andersen, boende Gustav Johansensvej
37, St. Formand for I. Underdistrikt, omfattende
Frederiksberg....."

Gennem Folkeregistret er det oplyst, at Aksel Andersen er identisk med Aksel Peter Andersen, født i København den 6. Marts 1907, boende Gustav Johansensvej Nr. 37 a, St. tv.

L. Th. Nørreheden
L. Th. Nørreheden
Overbetjent.

Kont. den 11. Maj 1943.

U d d r a g

af Arrestanten Edmund Mensinks Forklaring til Rapport af 3. ds.
Pag. 4:

".....Senere lagde Arrestanten Aerolitpatronerne ned i Kokskælderen, ^{og} ~~hvor~~ han har i mindre Portioner udleveret Patronerne til Thorkild Holst med Undtagelse af 9 Stk. Patroner, som han senere har givet Chauffør Grumløse, Vodroffs Tværgade Nr. 3, 3' eller 4' Sal til Opbevaring.....".

Gennem Folkeregistret paa Frederiksberg er det oplyst at Grumløse er identisk med Chauffør Hjalmar Peter Arnold Hansen Grumløse, født i Buerup den 21.5.1911, boende Vodroffs Tværgade 8, 1. Sal tv.

L. Th. Nørreheden
L. Th. Nørreheden
Overbetjent.

2153/141
(1937)
T. P. Nr.

30

Str. J.

KØBENHAVNS OPDAGELSPOLITI

Anh. P. Nr.

Hovedstationen

Herved:

Anh. d. / 19 Kl. _____

P. Bl. _____

G. R. Kart. _____

Grundlovsforh. d. / 19

Fængslet t. d. / 19

Anholdt _____

Afhøringsstilladelse _____

Døre, aabne / lukkede

Forsvarer

Fremlagt i Københavns Byret
Q. Afdeling.
27 OKT. 1941

27.41.
12.8.41

Rapport

M a n -dagen den 27. Oktober 1941.

Udf. af: Kræbtj. Vallø Hansen
ang.:

Den i D.P.E. Nr. 210/1941 under Løbe Nr. 3178
for Overtrædelse af Lov Nr. 349 af 22/8 1941 (Justits-
ministeriets Anholdelsesgodkendelse af 5/9-41 forelig-
ger) af herværende Afdeling efterlyste

HARALD Ferdinand NIELSEN,

født i København den 7/2 1906, Arbejdsmand, har forgæves
været eftersøgt siden den 23/6 1941.

Til Hustruen Mary Agathe Mathilde Nielsen har
der forgæves været rettet Henvendelse, og hun har ud-
talt, at hun ikke har set eller talt med Manden siden
fornævnte Dato.

Der er dog al Grund til at antage, at dette
ikke er rigtigt, og det maa anses for højst sandsynligt,
at Eftersøgte er i Forbindelse med Hustruen enten ved
Brevskrivning til hende gennem Bopælen: Dalgas Boulevard
Nr. 132-4. Sal-th. eller ogsaa ved Samtaler ført over den
i Hjemmet installerede Telefon: Godthaab 1652 x.

Oscar Hansen
Vallø Hansen.
Kræbtj. -

UDSKRIFT
AF
RETSBOGEN
FOR KØBENHAVNS BYRETS 8. AFDELING

Fremlagt i Københavns Eyrat
9. Afdeling.
26 JAN 1942

Aar 1941 den 27. Oktober Klokken 10,15 blev Retten
sat paa Domhuset i København af Dommer Arthur Andersen.

Retsskriver var Fuldmægtig Silcowitz-Hansen.

Retsmødet var offentligt.

Der foretoges:

Sag Nr. K. 144/1941

Anklagemyndigheden

mod

Harald Ferdinand Nielsen

~~angaaende~~
angaaende

Overtrædelse af Lov Nr. 349
af 22. August 1941 § 1.

Der fremlagdes Rapport af Dags Dato.

For Anklagemyndigheden mødte Politikommissær Andst,
der begærede Sagen behandlet for lukkede Døre af Hensyn til dens
Oplysning.

Dommeren afsagde straks saalydende

K e n d e l s e:

Nærværende Sag vil i Medfør af Retsplejelovens §
29 være at behandle for lukkede Døre af Hensyn til dens Op-
lysning.

Dørene lukkedes Klokken 10,16.

Politikommisssøren gjorde Rede for Sagen og bemærkede, at han maatte sigte Arbejdsmand Harald Ferdinand Nielsen, født i København den 7. Februar 1906, for Overtrædelse af Lov Nr. 349 af 22. August 1941 § 1, og begærede Kendelse afsagt, hvorefter Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Forsendelser, der i Tiden indtil den 1. Februar 1942 incl. under Navnet Harald Ferdinand Nielsen eller dennes Hustrus Navn Mary Agathe Mathilde Nielsen, Dalgas Boulevard Nr. 132, 4.Sal th. maatte blive sendt til og fra nævnte Adresse, beslaglægges.

Der afsagdes straks saalydende

K e n d e l s e:

Da Harald Ferdinand Nielsen er sigtet for Overtrædelse af Lov Nr. 349 af 22. August 1941 § 1, og da det af Hensyn til Beviset skønnes nødvendigt, at Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Forsendelser, som er rettede til eller maa antages at være bestemte for eller hidrøre fra Sigtede Harald Ferdinand Nielsen eller dennes Hustru Mary Agathe Mathilde Nielsen, Dalgas Boulevard Nr. 132, 4.Sal th., beslaglægges, vil den af Politikommisssøren i saa Henseende fremsatte Begæring med Hjemmel i Retsplejelovens § 750, jfr. § 745 være at tage til Følge som nedenfor bestemt.

T h i b e s t e m m e s:

Det paalægges Post- og Telegrafvæsenet i Tiden indtil 1. Februar 1942 incl. at tilbageholde og gennem Københavns Politi til Retten at udlevere de under Adressen Dalgas Boulevard Nr. 132, 4.Sal th sendte Pakker, Breve, Tryksager, Telegrammer og andre Forsendelser, der maatte være rettede til eller antages at være bestemte for eller hidrøre fra Sigtede Harald Ferdinand Nielsen eller dennes Hustru Mary Agathe Mathilde Nielsen.

Politikommisssøren begærede derefter afsagt Kendelse om Tilladelse for Københavns Politi til i Tiden indtil den 1. Februar 1942 incl. at aflytte Telefon Godthaab 1652 extra,

idet det maa antages, at der føres Samtaler Sigtede vedrørende
over det paagældende Telefonnummer.

Der afsagdes straks saalydende

K e n d e l s e:

Da der efter det oplyste er Grund til at antage,
at der føres Samtaler Sigtede vedrørende over nævnte Telefon,
og da det af Hensyn til Beviset skønnes nødvendigt at faa
Oplysning om disse Telefonsamtalers Indhold, vil den af
Politikommisseren fremsatte Begæring til Aflytning af for-
nævnte Telefon i Medfør af Retsplejelovens § 756 eller denne
Bestemmelses Analogi, være at tage til Følge som nedenfor
bestemt.

T h i b e s t e m m e s:

Københavns Politi skal i Tiden indtil den 1. Februar
1942 incl. være beføjet til at aflytte Samtaler, førte fra
og til Telefon Godthaab 1652 extra.

Dørene aabnedes Klokken 10,28.

Retten hævet Klokken 10,29.

Arthur Andersen.

/Silcowitz-Hansen.

Stempel og
ul. offentlig Erog

Underskriftens Rigtighed bekræftes

Skriveskontoret under

Københavns Politi den 29 OKT 1941

P. J. V.

[Signature]

L

København, den 29. Oktober 1942.

174.
J. E. 19 42 22.

Bilag.

I Medfør af § 2 i Lov nr. 349 af 22. August 1941 om Forbud

mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed, navn

Stemmen det herved, at

Svend Aage Olsen, født i København den 16. Februar 1917,

hvis Adfærd har givet særlig Grund til at antage, at han vil del-

tage i kommunistisk Virksomhed eller Agitation, pålægger det det

skendte vedværende af Hensyn til Statens Sikkerhed og dens For-

til fremtidige Røgte, at han i Forvaring, i til videre vil

være at tage i Forvaring ved Politiets Foranstaltning.

[Signature]

[Signature]

Statsadvokaten for særlige anliggender.

N O T I T S.

Arbejdsmand Svend Aage Olsen, f. i Kbhvn. den 16/2 1915, boende Edvard Storms Vej 9-3 t.v. er kendt i Afd. D.s Kartotek som følger:

- 1933 Anholdt den 19/12 paa Station 4 sigtet for Ombæring af Plakater med kommunistisk Indhold.
- 1934 Anført i Rapport af 7/2 angaaende en Protestresolution omhandlende det tyske Styre. Protesten tilsendt det tyske Gesandtskab. Han var blandt andet Underskriver af Protesten.
- 1934 Anholdt paa Station 2 den 24/2 for Deltagelse i kommunistisk Agitation fæa Bil.
- 1934 Anholdt den 16/12 for Deltagelse i ulovlig Demonstration.
- 1935 Anholdt paa Station 3 for Uddeling af kommunistiske Skrifter paa Toldboden den 9/6.
- 1935 Iflg. Rapport af 30/9 skal han bl. a. være egentlig Leder af de kommunistiske Uroligheder paa og omkring Blaagaardsplads.
- 1935 Deltaget i Uddeling af kommunistisk Propaganda ved tyske Turistskibe den 25/6.
- 1937 Iflg. Rapport af 2/3 skal han i Begyndelsen af dette Aar være rejst til Spanien for at deltage i Borgerkrigen som frivillig.
- 1938 Iflg. Rapport af 12/1 er han ankommet her til Landet efter Deltagelse i den spanske Borgerkrig.

KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI, Afd. D., den 27/10 1942.

JUSTITSMINISTERIET.

København, den 6. November 1942.

Brev-Nr. 18219

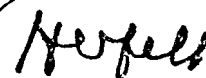
Journ. 3.K. 19 42 Nr. 2893

+ Bilag.

I Medfør af § 2 i Lov Nr. 349 af 22. August 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed bestemmes det herved, at

Poul Hilmer Nedergaard Petersen, født i København den 9.8.1907,

hvis Adfærd har givet særlig Grund til at antage, at han vil deltage i kommunistisk Virksomhed eller Agitation, saaledes at det skønnes nødvendigt af Hensyn til Statens Sikkerhed og dens Forhold til fremmede Magter, at han tages i Forvaring, indtil videre vil være at tage i Forvaring ved Politiets Foranstaltning.

Statsadvokaten for særlige Anliggender.

5649) Pedersen, Poul Hilmer Nedergaard (Kbhvn 9/607), P51845, 177 cm, mørkebl. Haar, lysebrune
Øjne, Overtr. af Lov Nr. 349 af 22/641. Anh. Justitsins Godkendelse af 2/12 fore-
ligger. K. (Afdl. D. K. 1753.)

D.P.E. 267/42

D.K. Sag 1753.

Stilling: Avisbud

37

Bopæl: Frederiksvej 33-4 th.

Videre efterlyst ved Stikbrev
af 26/2-43. - Dagsr. indtil Kr.
25.000.- S A B O T A G E .

Arbejdssted: Berlingske Tidende.

Familie-og Organiskreds.

Fader: Niels Peter Nedergaard Pedersen,
Rosengården 14-2.

Hustru: Dagny Mathilde f.
Frederiksvej 33-4 th.

Broder: Walther Hildur Andreas Petersen,
Frederiksvej 33-4 th.

Datter: Ruth Nedergaard P., f.1930,
Frederiksvej 33-4.

Broder: Vognm. Søren Aksel Nedergaard P.
Havdrupv. 26, Bella 2080,

Stedsøn: Typograflærk. Carl Grue, kl. Pe-
ternsen, Rolighedsv. 9-2-th.

Steddatter: Christa Grue g.m. Robert Sø-
rensen, Saxogd. 49-49. P.t. fgsl.

Broder til Robert Sørensen: Børstenb.
Johan Folmer Sørensen, Saxogd. 49-49

Medlem af Budenes Forbund No. 497.

Stankøbe: Andedammen, Smallegd. 29.

Bekendt:

Signalement.

ca 35 Aar, ca 178 cm høj, spinkel
bygget, iført graa Sixpence, graa
stribet Jakke, graa Plus-fours,
graa Sportsstrømper og sorte Sko.
*mørkeblond, lysebrune Øjne,
reklinet Næse*

Post og Tlf.kdls.

Post: Hstr., Datter, Stedsøn. Post og
og Tlf.: Broder Søren A.N.P.

NOTITS.

Poul Hilmer Nedergaard Petersen, født i K. 9.8.1907,
boende Frederiksvej 33-41 Sal th. Frederiksberg ses anført i Afde-
ling D.s Kartotek som følger:

- 1935 - Taler ved en Konference afholdt af "Sovjet Uni-
onens Venner" i Grand Cafe, Kongens Nytorv.
- 1936 - Modtaget Hilsen gennem Arbejderbladet.
- 1936 - Efter Anvisning fra "Røde Hjælp" huset politisk
Flygtning.
- 1938 - Den 23.11.hjemvendt fra Spanien.
- 1938 - Den 7.12. ifølge Social Demokraten er han Repræ-
sentant for de frivillige Spanienskampere, som
har rettet Henvendelse til Udenrigsministeriet
om Frigivelse af Frivillige i Franco-Fangenskab.

KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI AFDELING D., den 27.Oktober 1942.

JUSTITSMINISTERIET.

17552

Brev-Nr.

København, den 29. Oktober 1942.

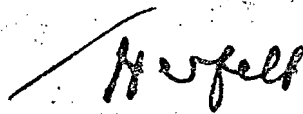
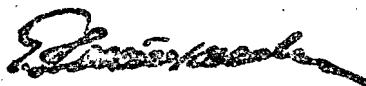
Journ. 3.K.19 41Nr. 2019.

+ Bilag

I Medfør af § 2 i Lov Nr. 349 af 22. August 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed bestemmes det herved, at

Erik Sylvester Saxtorph, født den 27. September 1915 i København,

hvis Adfærd har givet særlig Grund til at antage, at han vil deltage i kommunistisk Virksomhed eller Agitation, saaledes at det skønnes nødvendigt af Hensyn til Statens Sikkerhed og dens Forhold til fremmede Magter, at han tages i Forvaring, indtil videre vil være at tage i Forvaring ved Politiets Foranstaltning.

Statsadvokaten for særlige Anliggender.

NOTIS.

Angaaende Erik Sylvester Saxtorp (K. 27/9 15) skal anføres, at der ikke fra Afd. D er henledt Opmærksomheden paa ham.

Han er registreret i Afd. D's Kartotek over Kommuniste i 1938, hvor han den 6/10 38 var Taler ved D.K.P. s Vanløse Afdelingens Møde (Arbejderbl. 6/10 38).

D. 29/6 39 valgt til Formand for "Studentersamfundet".

M.H.t. Ransagningen henvises til Rapporten, hvorefter det fremgaar, at han er fundet i Besiddelse af en omfattende Korrespondance vedr. "Studentersamfundet" og af en kommunistisk Art.

København's Opdagelsespolit i, Afd. D., den 3/7 41.

Chr. Madsen
Chr. Madsen.

O.B.

Se

Andet.

Boily

B. 604.

B. 606.

B. 610.

B. 622

B. 623

B. 624

B. 625.

B. 688.

B. 699

B. 700

B. 701

B. 709.

B. 711

B. 724.

B. 725

B. 702

Erich Lyne & Saxharp

Den 29/9-81.

Det Løse med.

Erudenter ansøgt

Hansen & Rindner

JUSTITSMINISTERIET.

Brev-Nr.

17153

København, den 29. Oktober 1942.

Journ. 3.K. 1942 Nr. 2662.

+ Bilag

I Medfør af § 2 i Lov Nr. 349 af 22. August 1941 om Forbud mod kommunistiske Foreninger og mod kommunistisk Virksomhed bestemmes det herved, at

Ernst Rasmus Sørensen, født den 25. April 1909 i København,

hvis Adfærd har givet særlig Grund til at antage, at han vil deltage i kommunistisk Virksomhed eller Agitation, saaledes at det skønnes nødvendigt af Hensyn til Statens Sikkerhed og dens Forhold til fremmede Magter, at han tages i Forvaring, indtil videre vil være at tage i Forvaring ved Politiets Foranstaltning.

Statsadvokaten for særlige Anliggender.

NOTITS

Medhjælper Ernst Bjarne Kokholm Sørensen, f. i København d. 25/4
1909, boende Nordbanegade 26, 4' Sal th. er kendt i Afd. D's Kartotek som følger:

- 1930 Iflg. Rapport af 13/11 gjort kraftig kommunistisk Propaganda blandt Soldaterne under Aftjening af sin Værnepligt
- 1933 Iflg. Arbejderbladet af 27/5 Medlem af Deputation til Borgerrepræsentation d. 4/5 s.A. og til Socialministeren d. 8/5 s.A.
- 1936. Iflg. Rapport af 28/4 opstillet som kommunistisk Kandidat ved Repræsentantskabsvalget til Sygekassen Fremtiden
- 1937 Iflg. Arbejderbladet af 9/4 saaret under frivillig Tjeneste ved Borgerkrigen i Spanien.
- 1937 Hans Billede anført i Arbejderbladet af 25/4 taget ved Fronten i Spanien
- 1937 Iflg. Arbejderbladet 1/5 sendt 1' Maj Hilsen fra danske frivillige i Spanien
- 1937 Udtalelser i "Pjecen" Danske frivillige i Spanien"
- 1937 Iflg. Rapport af 1/10 hjemvendt fra Borgerkrigen i Spanien
- 1938 Iflg. Arbejderbladet af 12/4 Bidragyder til Landsindsamling
- 1938 Iflg. Underhaandsmeddelelse af 10/6 deltaget i D.K.P.'s Landskonference i Fyns Forum fra d. 4/6 til d. 6/6 s.A.
- 1938 Iflg. Rapport af 10/9 anført som Kommunist
- 1938 Iflg. Underhaandsmeddelelse af 21/10 holdt Foredrag om D.K.P. ved D.K.P.'s Møde (Partiværn Bjelkes Alle 22) d. 17/10 1938.
- 1939 Iflg. Underhaandsmeddelelse af 11/1 skal han være Medleder af Sammenslutningen af hjemvendte frivillige fra Spanien.
- 1939 d. 1/2 deltaget i en Øvelse afholdt af Sammenslutningen af Spaniensfrivillige.

Anført som Medlem af R.F.O.

KØBENHAVNS OPDAGELSESPOLITI, Afd. D d. 27/10 1942.

Rapport vedrørende Leo Kari Sagen.

Til Arkivet

Følgende 3 P.M. er implicerede i Sagen.

Helmer Jørgensen, Saxogade 101 2t.v.	(Villy)	Kompagnileder
Johan Sørensen, Saxogade 49 a	(Oscar)	do
Arno Axel Kari	(Axel)	Delingsfører

Sagen er i korte træk følgende.

Lørdag den 9.ds. anmodede Axel mig om en Samtale. Umiddelbart forud havde Holdlederen Børge meddelt mig, at der var forsvundet 18 M.P. med 5.500 Skud fra et af deres Gennemgangsdepoter.

Axel meddelte mig følgende:

Gestapo havde henvendt sig til hans Søster og anmodet ham om en Samtale, hvorunder de vilde stille ham nogle personlige Spørgsmål og samtidig vilde de give deres Årsord som Tyskere på at han skulde faa frit Lejde til Politigaarden.

Axel henvendte sig ikke paa Politigaarden, men gennem en Svigerinde som havde noget Tilknytning til en Tysker blev der etableret en Forbindelse. Herunder fortalte Tyskeren, som ifølge Axel Oplysninger skulde være Politikommisær, følgende

Han og en Barndomsven af Leo Kari, der er ansat paa Politigaarden havde fattet Sympati for Leo og havde gjort alt for at redde denne fra at blive henrettet blandt andet ved at trække Sagen i Langdrag og forfalske Rapporterne.

Det saa ogsaa ud til at det skulde lykkes, men saa blev der skudt en tysk Patrouille paa Roskildevej og som Represalie skulde bl.a. Leo henrettes. I den Anledning var det, at de vilde tale med Axel, idet de sagde, at saafremt Axel kunde opgive et Vaabendepot skulde de redde Leo's Liv idet de da vilde gøre gældende, at Leo ved at røbe et Depot havde reddet mange Tyskeres Liv. Depotet skulde efter Tyskernes Forlangende indeholde mindst 15-20 M.P. med tilhørende Ammunition.

Axel oplyste, at han den Dag, der var stillet som Frist for Afleveringen forgaves forsøgte at faa fat i måg.

Da dette ikke lykkedes fjernede han i Samarbejde med de 2 nævnte Kompagniførere 18 M.P. med 5.500 Skud og 50 kg. Trotyl fra et Gennemgangsdepot. Af disse blev 10 M.P. med 2000 skud og 50 kg. Trotyl stillet paa et sted, hvor ingen kunne komme i Forlegenhed ved Opdagelsen, medens Resten blev bragt til et andet sted, hvorfra vi har faaet det i god Behold.

Derefter blev Tyskerne underrettet og Varerne afhentet.

Axel har overfor mig udtalt, at det er ham der har overtalte de 2 Kompagnichefer til at gaa med.

Alle er suspenderet.

Villy er i Mellemtiden blevet arresteret af Vagtværnet til Afsoning af 1 Dom paa 4 Mdr. for Hæleri.

Oscar og Axel er blevet underrettet om at de skal til Sverrig.

B i l l e.

Jeg beklager, at jeg ikke allerede tidligere har indsendt skriftlig Rapoort om denne Sag, det skyldes imidlertid det Faktum, at jeg ikke dengang kunde forudse at det vilde tage den Vending, som nu er Tilfældet, nemlig at det er fremstillet saaledes, at man i vide Kredse er af den Opfattelse, at jeg har begaaet en svær Forbrydelse mod Frihedsbevægelsen. Dette mener jeg ikke er rigtigt, og jeg vil i det følgende forsøge at redegøre, for de Motiver og Handlinger der har gjort sig gældende i denne Sag.

Som bekendt blev Leo arresteret sammen med flere Kammerater fra Rødovre, og de blev alle anbragt paa Politigaarden, her viste det sig hurtigt, at Gestapo laa inde med Oplysninger om vore Kammerater der stammede fra tidligere arresterede og (Stikkere) ~~hvad~~ hvad angaar Leo fik han at vide, at han var anklaget for medskyldig i Mord, og for at have været Leder af en kommunistisk Militærgruppe.

Oplysningerne om Sagen som Helhed stammer fra hans Svigerinde, der allerede paa et tidligt Tidspunkt opnaaede Tilladelse til at besøge ham, denne Svigerinde, Erna Sørensen, forsøgte allerede Dagen efter Arrestationen at komme i Kontakt med Leo og hans Kone, Magda Kari dette blev selvfølgelig afslaaet. Men hun forsøgte alligevel den ene Dag efter den anden, og til sidst lykkedes det hende, ved at konstatere hvem der førte Undersøgelsen i Sagen, nemlig Forhørsdommer Carstens, ved at opsøge ham at opnaa et Besøg, og fra nu af, holdt hun sig stadig i Kontakt med denne Forhørsdommer, for paa denne Maade stadig at være underrettet om Sagens Udvikling, og ved flere Samtaler med ham opnaaede hun, at han gav sit Ord paa, at han vilde gøre hvad der stod i hans Magt, for at redde Leos Liv.

Imidlertid var denne Mand jo ikke eneraadig, og da Situationen paa Grund af forskellige Forhold blev forværret, forlangte Gestapo-general Gidsler udleveret, og her var Leo imellem paa dette Tidspunkt blev han kun reddet ved, at Carstens erklærede Sagen for ikke-afsluttet, men han stod altsaa for Tur til at blive skudt, og en Dag da Erna skulde ind med noget Tøj, blev hun iagttaget af Tolken i Sagen (denne var ogsaa delvis indviet i Bestræbelserne for at redde Leos Liv) han kaldte da paa hende, og sagde at Carstens vilde tale med hende, og da denne fik hende i Tale, udtalte han, at han havde ventet hende allerede Dagen før, da Sagen nu var stærkt forværret, og at han ikke uden Mistanke kunde trække Sagen meget længere ud - der havde igen været rettet Forespørgsel. Imidlertid havde han fattet en Plan, som han mente kunde gøre Udslaget til at Leo ikke blev skudt. Denne skulde udføres paa den Maade at Erna maatte søge Forbindelse med mig, og hun skulde saa formaa at forklare mig Sagen, saaledes at den hurtigst muligt kunde bringes til Udførelse. Planen var følgende: Der skulde opgives et Depot bestaaende af Vaaben og Ammunition. det var en Selvfølge at ingen Mennesker maatte gaa tabt Herved, Adressen paa dette Depot skulde Erna give Carstens, som saa vilde sende Folk ud at hentet Depotet, han vilde derved være i Stand til, i den afsluttende Rapport om Sagen at kunne tilføje som formildende Moment, at Leo Kari havde opgivet en anden Gruppens illegale Depot, og derved frelst flere Tyskeres Liv.

Jeg vil nu i Korthed redegøre for hvordan vi bar os ad med Udførelsen:

Efter at jeg havde talt med Erna, henvendte jeg mig til Helmer Jørgensen (Villy), og da vi havde drøftet Sagen blev vi enige om, ogsaa at tale med Johan Sørensen (Oscar) derom, vi vedtog nu alle tre, at skride til Handling hurtigst muligt, her vil jeg indskyde, at det var vor Mening i Forvejen at tale med "Bille" om Sagen, vi

kunde imidlertid ikke faa Forbindelse hurtigt nok, det mest naturlige havde vel været at give "Børge" Besked, men paa dette Tidspunkt drejede det sig om Timer, og af denne Aarsag - da jeg udtrykte Frygt for, at det muligvis kunde forsinke Sagen - handlede vi paa egen Haand. Vi hentede paa et Depot 10 Maskinpistoler, 1 Kasse Ammunition og noget Sprængstof, og efter lang Tids Søgning fandt vi et egnet Sted, nemlig Toiletterne lige overfor Remissen paa Enghavevej, disse staa ubenyttede om Vinteren, saa man kunde derved ikke sætte andres Liv i Fare. Vi afventede nu spændt Resultatet, dette lod ikke vente paa sig, idet Erna allerede 2 Dage efter kunde meddele at Leo paa Grund af dette Depot ikke vilde blive skudt. Imidlertid havde Oskar indsendt Rapport om, at vi havde mistet Vaabnene, men vi blev alligevel enige om, at Sagen ikke burde forties. og jeg foreslog da at vi søgte Kontakt med Bille, idet han var den jeg kendte bedst samtidigt med at jeg var klar over at han var Partikammerat, vi fik da en Samtale i Stand, og han gav her, dog uden selv at tage Stilling til Sagen, de bedste Forhaabninger om at det nok skulle gaa i Orden til det bedste, men ved en senere Samtale, kom saa den Meddelelse, at vi var suspenderet og skulde sendes til Sverige.

Imidlertid betragter jeg det her er gjort, ikke som nogen Forbrydelse hverken mod mine Kammerater eller mod Frihedsbevægelsen, men vil naturligvis bøje mig for den trufne Afgørelse, uden at jeg derved mener mig skyldig i nogen nedværdigende Handling. Jeg vil dog ikke undlade af kommentere Afgørelsen.

Jeg kan tænke mig Muligheden af, at man i denne Sag lægger Hovedvægten paa, at der er indgaaet Kompromis med Tyskerne, dette mener jeg ikke er rigtigt, idet man som givet, paa Grundlag af hvad der er oplyst nemlig dette, at Forhørsdommeren uden Gestapos Vidende, har været med i denne Sag, og med Vilje har undladt vigtige Ting i Rapporterne, kan betragte den som et fuldstændig isoleret Tilfælde, der kan saaledes tilføjes at Magda kun var i Forhør een Gang, og det gik til paa den Maade, at hun først fik Lejlighed til at tale med Leo, og af ham fik Besked paa hvad hun skulle sige og hun blev efter denne Afhøring løsladt, trods det at hun af andre tidligere arresterede, var opgivet som aktiv i Distriktets Arbejde i Rødovre, hvad hun jo ogsaa var, og der var jo her heller ikke tale om, at man paa nogen Maade skulde indstille Kampen mod Tyskerne.

Jeg er selvfølgelig klar over, at Tabet af 10 maskinpistoler ikke er uvæsentlig, men paa den anden Side, har man i dette Tilfælde reddet en Kammerats Liv, en Mand der altid har været rede til at ofre sig for vor Sag, og paa sine Poster har gjort en stor Insats, her vil der maaske blive sagt, at det er der mange der har, og bedre end ham, som nu er døde og det er ogsaa rigtigt, jeg mener dog, at vi selv om Kampen er haard og grusom i Øjeblikket, naar det er muligt ogsaa skal tænke paa det enkelte Menneskeliv, naar man bare derved ikke sætter andres Liv paa Spil, og skader Kampen i et urimeligt Forhold.

Hvad angaar min egen Person, vil jeg kun tilføje, at i de snart 10 år jeg har staaet i Partiet, har jeg altid efter Evne forsøgt at gøre mit bedste, og jeg tror at kunne sige det samme om mine to kammerater i denne Sag. Dette skriver jeg ikke for at stille mig selv i et bedre Lys i denne Sag, men de Kammerater som jeg har arbejdet sammen med, ved at jeg altid har været ærlig overfor dem og Partiet, og fet vil jeg sige, at havde jeg i denne Sag skullet sætte nogen Kammerats Sikkerhed paa Spil, eller svigtet den Kamp som har været hele mit Livsindhold, da ville jeg hellere have set min Broder blive skudt, jeg vilde da ogsaa have været i Overensstemmelse med ham.

Jeg vil endnu knytte et Par Bemærkninger angaaende Carstens. Han var med til at arrestere en Cigarhandler i Rødovre, P.D.Rasmus-

sen, Damhusboulevard 1. Under Ransagning i Hjemmet var der en dansk-talende Soldat, der spurgte om Familien havde noget kælder eller luftsrøm. Konen kom tilfældigvis til at se paa Carstens, det var ham der ædede Undersøgelsen, og uanset af de andre gjorde han tegn til hende ved at ryste paa Hovedet, og han svarede da Soldaten benægtede, og disse Rum blev da heller ikke undersøgt. Cigarhandleren er nu løsladt, det er en Mand der paa mange maader har hjulpet Partiet i Rødovre.

Til slut vil jeg anmode om. at faa Svar paa en Forespørgsel vedrørende mit Forhold til Partiet, om jeg fortsat kan betragte mig som Medlem, og i Tilfælde af at denne Afrejse ikke kan undgaas, saa vil jeg gerne opnaa Tilladelse til at min Kone og et barn kan tage med, da hun jo ikke kan opholde sig i sit Hjem under de nuværende Forhold.

Jeg anmoder om et skriftligt svar paa denne Henvendelse.

Med kammeratlig hilsen
Arne Kari.

København den 29. marts 1945.

Dette materiale er blandt de papirer, der er tilbageleveret fra Centralkartoteket, efter afleveringen af det arkiv, som Carl Madsen, Robert Mikkelsen og bl.a. jeg var med til at lave i Modepalæet, lokaler på Østerbro.

På konvolutten står påført "ikke reg." - som vel må betyde, at Centralkartoteket ikke har ønsket denne sag i deres arkiver, men hvorvidt der har fundet afskrift sted er jo en anden sag

Tage
26.4.1965

Handwritten signature

BOPA

MINDEBOGEN

samlet af kammeraterne

48

KØBENHAVN

1950

Denne lille bog er en samling mindetærler over BOPAs faldne kammerater. I en tid, hvor det som skete under besættelsen for mange synes at stå endnu blegere i erindringen end begivenheder langt længere tilbage, virker disse portrætter, tegnet af venner og kampfæller, med et ejendommeligt liv. Som de træder frem af siderne, hver med sin personlighed, hver med sin skæbne, genkalder de det, vi dengang oplevede så stærkt: kammeratskabet, gruppefølelsen, fællesmålet. Selvfølgelig nu stod i frontlinjen, er begrebet »frihedskæmper« nu halvt udvisket, er blevet noget kollektivt, ensartet. Når vi på disse sider møder dem, vi stod ved siden af i kampen, får den atter virkelighed, og vi ved igen, at det var de frieste og naturligste blandt dansk ungdom, som uden tanke på sig selv gjorde deres indsats for freden og fremtiden.

De faldne har deres store bud til os: Vi er gået videre, blevet opslugt af dagliglivet; for mange har det, de kæmpede for, fortonet sig hverdagens mylder af detaljer. Men de står fast, hvor døden ramte dem, som en stadig appel til at fortsætte den strid for menneskeheds frigørelse, som frihedskampen betegnede et stadie i, men som stadig kræver indsats og perspektiv.

Det er ikke alene for at mindes vore gode kammerater men også som et budskab til os selv, vi tager denne bog i hånden.

Bogens forf.

Det blev hans udsagn til sene tider
og det var talen, som siden led:
»-- En træl kan trives, mens tiden skrider
-- en fri mand kender man på hans død«

NIS PETERSEN

HARRY SVEND PLAMBECH

født 16. 6. 1918 død 17. 5. 1943

Harry var med i Victors gruppe på Holbækturen. Alt var nøje gennemtænkt, men uheldigvis var sabotagevagterne mere end nidkære. De åbnede straks ild og sårede derved Harry, så han ikke kunne støtte på benene. Da gruppen trak sig tilbage, var vejen til København blevet spærret af dansk politi. Denne mulighed var taget med i overvejelserne, og et lille fartøj nede i havnen lå parat for tilfældet, alle slap hel-digt ned til båden og stak til søs. Imidlertid blev gruppen, da vinden tog til, tvunget til at søge land. Da alle var kommet i land, vilde Victor hjælpe Harry. Han gik hen mod ham, men blev stoppet af et bestemt: »Bliv, hvor du er, ellers skyder jeg«. Harry havde trukket sin pistol og sigtede på Victor. »Men for pokker« — sagde denne — »du må da med, så vi kan få dig lappet sammen«. Harry sigtede stadig med pistolen. »Jeg bliver ikke menneske mere, og der er ingen grund til at slæbe rundt med mig, se nu at komme afsted«. Overtalelser hjalp ikke, og et forsøg på at komme bag på ham og afvæbne ham mislykkedes, så gruppen havde ikke noget valg — ville de igennem, måtte det være nu, chancerne var små nok endda. Da de ikke mere kunne se ham, hørte de et skud. Harry havde dræbt sig selv, for at gruppen kunne komme uhindret igennem.

Harry

AAGE JULIUS NIELSEN

født 8. 8. 1918 død 18. 10. 1943

Aage døde ung, — hele hans liv havde formet sig som en kamp mod reaktion og fascisme, — i borgerkrigen i Spanien og som en af sabotagens pionerer. Som en af de første kom han til at give sit liv for Danmarks frihed. Han var Gestapos fange i 28 dage — 28 dage fulde af umenneskelige lidelser. Men hans ånd var stærkere end hans legeme, så tyskerne fik ingen oplysninger af ham. Han var ikke med ved de berømte sabotageaktioner som Torotor — Langebro — Globus, og hvad de hedder allesammen. Alligevel ydede han ting, der satte sine spor indenfor sabotageorganisationerne og var til gavn for hele arbejdet. Han udmærkede sig ved en enestående koldblodighed, der gjorde, at han selv i meget kritiske situationer kunne overse tingene og derfor slippe væk. Kun een gang svigtede hans dømmekraft — og det kostede ham livet. Aage blev stukket, og han blev pint ihjel, fordi han intet ville røbe. Hans største glæde var hans kammerater, at være sammen med dem, at dele ondt og godt med dem — derfor ville han hellere dø end angive og leve. Han sagde engang: »Det rigtige kammeratskab fornemmer man først i kamp. Med virkelige kammerater ved siden bliver nervositeten kun den sikkerhedsventil, der skærper sanserne, så faren hurtigere fornemmes«. Aage døde for kammeraterne, han elskede, han døde alene og hviler alene, langt fra kammeraterne i mindelunden. Tilbage er kun de ord, der står på mindetavlen i hans gamle skole, og som bedre end noget andet fortæller, hvordan Aage var:

Troskab handt — vilje vandt

Aage

SVEND EDUARD RASMUSSEN

født 30. 12. 1903 død 22. 11. 1943

Svend dannede en af de allerførste grupper og måtte arbejde med de simpleste midler, men opnåede alligevel en række strålende resultater. Svend blev stukket, men takket være hans årvågenhed ved forhørene lykkedes det ham at sende bud ud, så stikkeren blev fundet. Det frelste ikke Svend — og det var han klar over, men det frelste mange andre. Det var det, der prægede Svend — midt i alle pryglene og den øvrige tortur tænkte han ikke på sig selv, men på sine kammerater og på kampen for Danmarks frihed. Det bedste indtryk får man af Svend ved at lade ham selv tale. I et af de breve, han smuglede ud af fængslet, skriver han i slutningen: »— sig nu til kammeraterne, at ingen sabotører må være legale. Tyskerne har masser af stikkere som ham, der har angivet mig. Jeg er i gang med en historie, og jeg kører godt rundt med dem — lykkes mit bluff, så er alt godt, hvis ikke er det op ad muren. Skulle det ske, at mit bluff mislykkes, så hils alle fra mig og sig til kammeraterne, at jeg ikke fortryder noget som helst, men at mit liv tilhører mit parti alene, og at jeg håber og ønsker det og Danmark sejr og frihed. Lev vel. Svend«. Som den første af BOPA's folk blev han henrettet i Ryvangen. Han advarede os andre, men faldt selv.

Svend

ARNO EGON HANSEN

født 5. 3. 1922 død 4. 12. 1943

Rolig og retsindig, aldrig til at bringe ud af fatning, hvor faretruende situationen end så ud, sådan var Arno, en af de første pionerer, der var med til at skabe og forme de små grupper, der tilføjede besættelsestropperne de nålestik, som senere blev til følelige slag. Disse få grupper blev senere sabotageorganisationen BOPA. I de første, nervøse forsøg på at gennemføre en aktion var det folk som Arno, der gav kammeraterne i grupperne deres selvtillid, hvor opgaverne måtte forekomme håbløse. Under en af disse aktioner mod tyskernes jernbanetransporter var det Arnos rolige og herskede optræden, der reddede gruppen fra at falde i dansk politis hænder. Det var folk som Arno, der ude på arbejdspladserne ved sin rolige og besindige optræden var med til at skabe den mur, som rejste sig mod nazismens videre fremtrængen. I 1943 blev Arno ved angiveri arresteret af tyskerne for nogen tid senere at blive skudt ned bagfra — *skudt på flugt* — men ånden fra de små grupper levede videre, den kunne ingen naziterror kvæle.

Arno

VICTOR IMANUEL LARSEN

født 27. 8. 1902 død 26. 12. 1943

Victor fandt ingen opgave for vanskelig, og aldrig tøvede han, hvor farligt jobbet end var. På en aktion i Holbæk blev Victor og Harry såret. Under tilbagetrækningen bar han, trods sine sår, Harry. Desværre lykkedes det politiet at fange Victor, efter at Harry var død, og straks begyndte arbejdet for at befri ham. Vi sendte ham savklinger; men vagten hørte det. Vi sendte tyfusbakterier. Han spiste det hele — også ampullerne, for at glasset skulle rive tarmene i stykker, — men han fik ikke tyfus, og tarmene holdt. Han lagde sig nat efter nat nøgen på stengulvet, efter at han selv og gulvet var oversprøjet med vand. Men heller ikke lungebetændelse kunne han få. Endelig lykkedes det ved bestikkelse at få ham indkaldt til forhør på politigården, og der hentede vi ham. Det var meningen, han skulle til Sverige; men han var umulig at overtale, »alt går, som det skal,« sagde han. Indtil 2. juledag, hvor han skulle møde nogle tyskere, som han havde lovet at skaffe til Sverige. Da han med Martin og Gunnar bag sig kom til mødestedet, var tyskerne der, men ikke for at tage til Sverige. De erklærede ham for anholdt. Da han satte sig til modværge, vrimlede det frem med tyskere, der åbnede ild, så Victor øjeblikkelig blev dræbt. Martin og Gunnar prøvede at komme ham til hjælp; herved blev Martin dræbt og Gunnar meget hårdt såret. Victor talte altid om, at det måtte være muligt at finde mennesker blandt besættelsesstyrken; bittert at det første forsøg på at finde sådanne skulle koste ham livet.

Victor

MARTIN VILLIAM CHRISTIAN ANDERSEN

født 16. 7. 1921 død 26. 12. 1943

Den 22. juni 1941 blev Martin Andersen arresteret i en tørve-møse i Midsjtjælland. En landbetjent havde lagt mærke til, at han havde solgt *Arbejderbladet* de foregående søndage, og så var han altså statsfarlig og kom via Vestre Fængsel til Hørsrødlejren. Vi prøvede at få ham ud, kun tre måneder havde han været medlem af DKU, men den nidkære landbetjent var årsag til, at Martin måtte tilbringe $2\frac{1}{4}$ år i fængsel. Den 29. august 1943 flygtede han fra Hørsrødlejren og kom straks i Victor Larsens gamle gruppe. De $2\frac{1}{4}$ år i fængsel havde ikke knækket Martin, — tværtimod havde omgangen med de hundredvis af andre kammerater udviklet ham, så han mere målbevidst end mange »nye folk« gik til arbejdet. Desværre var han kun kort tid iblandt os. Den 26. december 1943, efter kun 3 måneders frihed, blev han lokket i et baghold af tyske soldater og dræbt i krydset ved Tuborgvej—Lyngbyvej.

Martin

KNUD ENVER WISSING NIELSEN

født 21. 3. 1913 død 26. 12. 1943

Erik var en eventyrer med en eventyrs fantasi, men uden eventyrerens eventyrlige fortid; jeg husker ham og det grin, vi satte op, når han gav farverige skildringer af sin kamp for at beskytte olieledningerne i Palæstina mod araberne, når han berettede om sin virksomhed i England som flyvemekaniker i RAF. Eller om dengang han var værkmester på en fabrik i Tyskland, der fremstillede lytteapparater, indtil Gestapo opdagede, at alle de apparater, han havde ansvar for, ikke duede, hvorefter han måtte flygte over hals og hoved; vi grinede åbenlyst af ham og fortalte ham, at vi mente, det var løgn altsammen; han tog det altid selv som en god spøg, når han blev afsløret; hans løgnehistorier dækkede uden tvivl over en »flugt fra virkeligheden«, et utilfredsstillet behov hos ham for at opleve noget; hans sans for humor gjorde hans historier så groteske, at de langt overgik Münchhausens. Hans hjælpsomhed og gode kammeratskab gjorde ham sikkert til den mest sympatiske løgnhals i BOPA, man kedede sig aldrig i hans selskab, og hans fantasi gjorde ham aldrig upålidelig i arbejdet.

Erik Robert von Bülow

JØRGEN EJVIND SCHACHT

født 8. 3. 1924 død 4. 5. 1944

Meget sløves og forsvinder i en tåge, men aldrig glemmer vi den formiddag i maj måned, hvor vi samledes til møde. En for en kom gutterne til vort mødested. Vi så på hinanden, vi sagde ikke noget. Hvad er der at sige? Ord er fattige, når det gælder en kammerats død. I morgenavisen havde det pranget med fede typer — sabotage mod fabrikken »Globe« — sabotør henrettet. Det var ikke til at fatte. Som i en drøm. For to dage siden havde vi set ham på »Globe«, munter og glad, og nu var han ikke mere. Der var blevet et hul i vore rækker. Hvem kunne udfylde det? Når ulykken rammer en ven, så bliver man tavs. Man føler trang til at lave noget desperat — men man bliver klar over, at vort sprog er utilstrækkeligt, man kan komme med en mængde ord, man kan fortælle om alle hans egenskaber, hans ro og koldblodighed og frem for alt hans lune, — og det siger alligevel intet.

Chang

ERIK HAGENS

født den 1. 5. 1909 død 6. 6. 1944

Hagens var den første læge, der blev knyttet til BOPA, og han kom efterhånden til at stå os meget nær. Ud over hjælpen til sårede instruerede han os i brugen af forbindingskassen, hjalp os på alle mulige måder, og vi betragtede ham som en ældre kammerat; for flere var han nærmest sjælesørger. Da aktionen mod Globus blev planlagt, regnede vi alle med, at den ikke kunne gennemføres uden tab; det var derfor en naturlig ting for Hagens, at han selv krævede at komme med for at kunne tage sårede under behandling med det samme. Hans omsorg for os skulle koste ham selv livet. Vores vogn blev skudt i stykker ude ved fabriken, hvorefter vi tog en af statsbanernes rutebiler. Hagens kørte vognen ind mod byen; da vi passede fabriken Carltoorp, kom vi i kamp med vagterne der. Et af de første skud ramte Hagens. Det var et ondt lune af skæbnen, at netop han, der skulle hjælpe os andre, var den eneste, der blev ramt under hele aktionen. Jeg glemmer aldrig, da jeg kom til møde med de andre grupeledere, de var glade over det vellykkede angreb; men der blev stille, da de så mig, det var svært at fortælle, hvad der var sket, der var mange, der græd, da det gik op for dem, at vi ikke havde Hagens mere. Det var folk, der havde set og oplevet lidt af hvert. Når de græd, så var det for mig det bedste bevis på, hvad Hagens betød for os.

Dr. Hagens

AKSEL JENSEN

født 13. 2. 1919 død 9. 8. 1944

I et brev, som Otto smuglede ud fra fængslet, skriver han til sin mor: »Jeg nåede ikke alt, hvad jeg ville.« Disse enkle ord siger så meget om Otto, han var ikke ret gammel, før han havde fundet sin plads i samfundet. Han var tidligt klar over, at det, han ville, var de fattiges ret til menneskeværdige kår og frihed; han forstod, at han i sine bestræbelser for at opnå dette havde sin værste fjende i fascismen. Da kampen mod tyskerne begyndte, var det derfor ganske naturligt, at han fra den første færd var med; han gjorde hele udviklingen med, fra bladarbejde og maleri på plankeværkerne over de første primitive forsøg på at brænde halmklæ og biler af, til han begyndte i KOPA og derfra blev overflyttet til BOPA. De aktioner, han ledede, var utallige, og at de gav resultater, ses af den kendsgerning, at både Gestapo og det danske politi forfulgte ham skarpt. To gange blev han anholdt af dansk politi og flygtede fra dem; to gange slap han fra tyskerne i sidste øjeblik, den ene gang ved at springe ud af et vindue kun iført pyjamas. Den 8. juni indhentede skaberen ham, han blev anholdt; og den 9. august blev han sammen med sine folk fra gruppen, Freddy og Carl, myrdet mellem de 11 fra Shellhuset. Han nåede ikke alt, hvad han ville, men, som han skriver i slutningen af brevet, »jeg er måske årsag til, at 30 sovjet piger har deres forlovede, 10 engelske hustruer deres mænd og 30 amerikanske børn deres fædre!«

Otto

JENS JAKOB WOLF MARTENS

født 2. 1. 1920 død 9. 8. 1944

Jakob var en af de 11. Han var stud. polit. og passede sine studier, så godt det lod sig gøre også i den periode, han var illegal. Han afleverede en eksamensopgave få dage, før han blev taget af Gestapo den 23. december 1943. Hans studier skulle have været færdig afsluttet i foråret 1944. Jakob var et udpræget hjemmemenneske og elskede sit hjem højt, så det var et stort offer for ham at skulle leve under jorden. Det kom frem engang, da han stilsfærdigt sagde: »Hvem der blot kunne sidde en times tid i sin egen stol og snakke lidt med sin mor«. Han elskede også naturen og var meget sportsinteresseret. Som medlem af A. S. dyrkede han terrainsport med stor iver. Det gav ham også den styrke, der skulle til at udføre meget arbejde i modstandsbevægelsen, f. eks. var den tur, han foretog i robåd fra Sverige til Danmark med våben og illegale blade i hård modvind, en kraftpræstation. Jakob var en klog og skarp hjerne, hvad hans forskellige vel gennemtænkte aktioner vidner om. Sans for humor havde han også, den humor, som tyskerne altid kom til kort overfor og ikke forstod. Da han blev taget, og en af tyskerne slog ham i ansigtet, smilede han blot, hvilket udløste en strøm af skældsord, men Jakob sagde roligt: »Jeg vil ha' lov til at le, så længe jeg kan«. Jakob var blandt de 11, der blev myrdet på Ringstedvejen.

Jakob

VICTOR BERING MEHL

født 6. 2. 1911 død 9. 8. 1944

Jens var almindeligt gruppelem ved den første større aktion i København, hvor der blev brugt »rigtigt« sprængstof, men under sabotagens udvikling i begyndelsen af 1943 blev der pålagt ham større og større organisatoriske opgaver, som han alle påtog sig og løste på glimrende måde. Jens var en munter mand med lune, som holdt af at se gode kammerater om sig. Han og hans kone skabte sig gode venner og kammerater af de mennesker, de kom til at arbejde sammen med. Jens kunne være bestemt, han kunne også blive vred; men bag det hele lyste en altfavnende humor, der gav indtryk af et menneske i ro, en egenskab, der sammen med hans organisatoriske evner og mod gjorde ham til den personlighed, han var. Han blev arresteret i januar 1944 sammen med næsten alle de daværende vigtige ledere indenfor BOPA. Han kom til Tyskland, blev ført hjem igen og skudt i sommeren 1944 mellem de 11 fra Shellhuset.

Jens

KNUD ERIK HENNING GYLDHOLM

født 9.7.1914 død 9.8.1944

Freddy kom ind i Ottos gruppe i 1943, det varede ikke ret længe, før han var så stærkt eftersøgt af tyskerne, at han måtte flytte hjemme fra. Fra den dag kunne han ikke skilles fra Otto; de to kammerater fulgtes altid ad. Det, som bandt de to så vidt forskellige naturer sammen, var deres fælles interesse for sociale og politiske forhold og deres erkendelse af den tyske nazisme som den farligste fjende for fremskridt og fred i verden. Freddys motto var altid, når han fik en opgave: »Det skal laves, lad os så lave det på en sjov måde«. Hans store hobby var at lave skæg med tyskerhånder, langerne og sabotagevagter, og det var en oplevelse, når han bagefter fortalte om det. Han tog sin opgave meget alvorligt, men aldrig særlig højtideligt; skal man karakterisere ham med få ord, må det blive, at han var et godt og muntert menneske, der ikke var til at spøge med, når han opdagede, der blev begået uret mod nogen. Der blev en tom plads, der ikke kunne udfyldes, i vore rækker, da han blev arresteret. Og da han blev skudt imellem de 11 fra Shellhuset, følte vi alle, at vi havde lidt et tab, vi aldrig kom over.

Freddy

GUNNAR MOGENS DAHL

født 7. 5. 1917 død 9. 8. 1944

Gunnar var så tidligt med i sabotagen, allerede fra 1942, at han ikke engang havde fået et dæknavn. Hans første aktioner var ikke de store begivenheder, offentligheden husker, men så meget vigtigere var de, fordi de var begyndelsen til det, der senere skulle blive begrebet »Den danske sabotage«, som vi alle kender. Der var ikke mange i arbejdet på det tidspunkt, men Gunnar var imellem dem! Hans første større sabotage, aktionen i Holbæk i maj 1943, blev for et stykke tid også hans sidste. Det danske politi arresterede ham, og i flere måneder sad han indespærret, indtil andre medlemmer af BOPA ved hjælp af bestikkelse og en patriotisk fængselsbetjent fik ham befriet sammen med to andre på falsk løsladelsesordre. Sammen med Victor Larsen fik han i løbet af 1943 mange vigtige opgaver for at skaffe våben og oplysninger til de andre grupper. Dette arbejde fik ham i december 1943 til at aftale møde med to formodede tyske desertører i Emdrup. Gunnar gik til mødet sammen med to kammerater og faldt i en fælde. Hårdt såret blev han slæbt til den tyske afdeling i Vestre Fængsel for omtrent 3/4 år senere at blive skudt mellem de 11 fra Shell-huset. Hans uforstyrrede ro og absolutte hensynsløshed over for sin egen sikkerhed gjorde ham til en af de bedste blandt BOPA's pionerer. Vi ved, at han med samme ro har stået over for døden.

Gunnar

CARL HELMUTH PREBEN BERG SØRENSEN

født 15. 12. 1917 død 9. 8. 1944

I løbet af det år, Preben arbejdede hos os, var han med til en lang række aktioner, hvoriblandt de største var transformatorstationen i frihavnen, stålhærderiet på Lygten og angrebet på Vridsløse fængsel. Torsdag den 25. maj 1944 blev Preben og hans kone arresteret i deres hjem af Gestapo. Begge to fik en hård medfart, og efter at have siddet i fængsel i flere måneder blev Preben den 9. august 1944 myrdet af landsforrædere blandt de 11 fra Shellhuset. Hans kone sad på daværende tidspunkt i Frøslev. Man var altid velkommen hos Prebens, hvad enten man skulle holde møde eller blot trængte til at tale med nogen. Preben var et roligt menneske. Han var en mand, man kunne stole på. Han har sin andel i, at Ottos gruppe nåede at udrette så meget, som den gjorde.

Preben

VERNER EMIL SØRENSEN

født 22. 9. 1917 død 29. 8. 1944

I gennem længere tid havde vi i gruppen savnet en ordentlig chauffør. Vi henvendte os hos en anden gruppe for om muligt der at låne en. Vi blev anbefalet Erik med ordene, at han altid ville være »frisk«. I begyndelsen hentede vi ham, når vi skulle bruge ham, men der skulle ikke gå lang tid, før vi måtte sande, at »frisk« var den rette betegnelse for Erik. Snart var han fuldt optaget hver dag, og næppe var en aktion overstået, før han var i gang med forberedelserne til den næste. Hans energi og medfødte lederegenskaber gjorde ham naturligt til gruppens førstemand, og alle, navnlig de yngste, så i ham deres ideal. Hans uforstyrrelige ro selv i de vanskeligste situationer gjorde, at vi alle følte os trygge; en mærkelig følelse, som man nu, hvor det hele er overstået, har svært ved at forstå. Erik mistede livet under en aktion mod et tysk ammunitionstog. Han gav ordre til at åbne ilden mod de tyske vagtsoldater, men et øjeblik efter blev han selv alvorligt såret; ikke desmindre blev han på sin plads for ikke at besvære sine kammerater. Kun få minutter efter blev han truffet af et skud, der medførte øjeblikkelig død. Hans død var et stort tab for alle hans kammerater, hvor stort kom tydeligt frem ved senere aktioner, hvor det spontant kom til udtryk i kammeraternes ord: »Bare Erik havde været her!«

Erik

TAGE VOERSAA NIELSEN

født 3. 5. 1903 død 28. 9. 1944

På et tidligt tidspunkt af besættelsen kom Thomsen med i det illegale arbejde. Han beskæftigede sig med efterretnings-tjeneste, sabotage og de første Sverigesruter. I sommeren 1943 blev han arresteret i Aalborg af det danske politi, men begyndte straks at planlægge en flugt fra fængslet. Få dage inden han skulle have været udleveret til tyskerne, brød han ud sammen med en faldskærmsmand og slap trods en storstilet eftersøgning til København — forklædt som katolsk pater. Han afslog at komme til Sverige og kom i forbindelse med BOPA. Hvad han betød for os ved sit kammeratskab, sit strålende humør og sin ukuelige optimisme kan ikke vurderes højt nok. Ca. 20 års ophold i USA havde præget ham. Han var »amerikansk« i tankegang, i sit væsen og i sin humor. På aktioner manden man kunne stole på, i kammeratligt lag det naturlige og festlige midtpunkt, en oplevelse, man aldrig glemmer. Den 9. maj 1944 arresterede Gestapo ham, og selv da tog han ikke sin skæbne højtideligt. Under Gestapos mishandlinger, under opholdet i Frøslev eller på den frygtelige arbejdskommando, hvor han endte sit liv, bevarer han dog altid et glimt af lune. — Han blev aldrig »Fange«.

Thomsen

HENNING EJNER CARL ANPHIN ELBRUS

født 15. 11. 1917 død 27. 10. 1944

Mogens var af uddannelse det, som »pæne folk« kalder ingen ting; men sjældent har man set så mange egenskaber og evner samlet i eet menneske. Han kunne male og spille komedie, var interesseret i teknik og politik; han kunne både drømme og slide som en hest, han kunne fabulere over alle grænser, være næsten manisk optaget af een ting; han var kunstner, slider, organisator og desperado. Det var typisk for ham, at da sabotagen begyndte at blive organiseret, satte han himmel og jord i bevægelse for at være med. Og han kom med! Fra aktionen mod Frederiksberg metalvarefabrik i begyndelsen af 1943 til Ryesgadeaktionen i sommeren 1944 har Mogens været med, afvekslende som gruppeleder eller den enkeltmand, der skulle klare et særligt job. Mogens er aldrig blevet arresteret for sit illegale arbejde. Da tyskerne i efteråret 1944 kom efter ham, opgav han at flygte. Han sprang ind i sit hus og kom ud igen med sin pistol i hånden. To tyskere skød han, inden han halvfylt med kugler fra en maskinpistol slæbte sig ned i kælderens, hvor han sårede og dræbte endnu 2 af Gestapos folk. Da han mærkede, kræfterne svandt hen, skød han sig selv. Han døde, som han havde levet — i opposition med ryggen mod muren og kun sig selv at stole på.

Mogens Thagaard

EGON LYKKE NIELSEN

født 8. 6. 1916 død 21. 11. 1944

Peter var gruppens friskfyr. Han havde et fantastisk initiativ og en vældig gåpålyst, når det gjaldt kampen mod tyskerne; aldrig kunne han få aktioner nok; han pressede gang på gang sin gruppeleder for at forcere tempoet. Han var hård, beregnende og energisk, og samtidig var han blod som smør, kammeratlig og hjælpsom overfor dem, han holdt af. Han var gruppens humørmand, den fødte optimist og kunne ikke døje hængehoveder. Da han kom til Tyskland, havde han al sin optimisme med; han troede hver dag, at i morgen brød tyskerne sammen, og så kom vi hjem. Peter hjalp mange ved at bibringe dem det samme lyse syn på situationen. Da han blev syg og lå på revier, betragtede han det som en mægtig fordel, for så var han fri for at arbejde og stå til appel. Den sidste gang, jeg så ham, kunne han ikke røre sig mere, kunne ikke spise og var så afkræftet, som en »muselmand« kunne blive, men alligevel blinkede han med det ene øje og lavede noget, der skulle forestille et smil. Han var optimisten, der aldrig mistede sin tro.

Peter

VAGN EIGILD HOLST

født 6. 1. 1918 død 5. 12. 1944

Anders var automobilmekaniker, og det var i den egenskab, at han kom i forbindelse med BOPA. Han gav oplysninger om, hvorfra der kunne skaffes biler, som af tyskerne var blevet indleveret til reparation, og han reparerede biler, der var blevet ødelagt under aktioner. Men han følte sig ikke tilfreds med kun at tilhøre hjælpetjenesten. I slutningen af 1943 kom han ind i en gruppe og var med på sin første aktion. Det varede ikke længe, før han måtte gå under jorden, fordi han blev eftersøgt. Han var særdeles dygtig til de job, han blev sat til, og han forstod hurtigt at tilegne sig viden om de metoder, han havde brug for i sit illegale arbejde. Anders havde een medfødt egenskab, som var værdifuld i det arbejde, han fik med at gøre: han hørte ikke til de meget snakkende, og med sin rolige sindighed indgød han umiddelbar tillid. Ved de fleste af de store sabotager var han med, og han var en god mand, både under selve aktionen og ved det mere kedelige, men nødvendige grundlæggende forarbejde. Anders var bl. a. en af organisatorerne af aktionen mod hærens våbenarsenal, der til sidst førte til hans død. Han var ingen eventyrnatur. Rolig og målbevidst var han gået ind i arbejdet; han kendte prisen for at deltage i sit lands befrielse, og han betalte den uden betænkning. Han var et smukt eksempel for den ungdom, som havde sat sig et stort mål, og som måtte vælge kampen for at nå det.

Anders

GUNNAR BRUUN JENSEN

født 18. 3. 1925 død 23. 12. 1944

Freddie kom ind i BOPA tidligt på sommeren 1944. Han var da flygtet til Odense på grund af Gestapos vågnende interesse for hans person. Vi husker hans iver, hver gang en ny aktion kom på tale, hans utålmodighed efter at komme i gang med opgaven, og vi husker hans skuffelse, hvis han ikke selv skulle deltage. Vi glemmer aldrig hans og Jørgens konduite, da de kort efter politiets internering blev indsluttet i et af politiets kontorer af tyskerne. Uden at tænke på egen sikkerhed tog de roligt telefonen og ringede til deres gruppes alarmtelefon for at fortælle kammeraterne, at de nu enten blev skudt eller anholdt. Først da de således var sikker på, at deres eventuelle anholdelse ikke ville få konsekvenser for gruppen, begyndte de en fantastisk flugt over hustage, ad nedløbsrør og gennem baggårde ud i friheden. Kammeraterne blev stille, da de fik at vide, at Freddie og Jørgen var skudt ned fra baghold af hipofolk. Igen trængte spørgsmålet sig på: Hvorfor netop dem?

Freddie

OTTO RAARUP

født 14. 2. 1924 død 23. 12. 1944

Jørgen kom samtidig med Freddie ind i BOPA sommeren 1944. De var uadskillelige venner og gik blandt os altid under fællesbetegnelsen »Fynboerne«. Jørgen var, da han blev nødt til at gå under jorden, elev på en malerskole i Odense, efter at han havde været mathelev i flåden og senere i handelslære en tid. Når man kendte Jørgen, forstod man godt, hans evner måtte gå i kunstnerisk retning; han var så fantasifuld og levende, at man vanskeligt kunne tænke sig ham indespærret i en forretning eller på et kontor. Han kunne være fantastisk sjov, mange gange har han fået os til at le, så tårerne trillede ned ad kinderne på os, men hans humor var altid harmløs, og hans indfald gik aldrig ud over andre. På aktion var han blandt de ivrigste, tilsyneladende ganske frygtløs, og i flere tilfælde viste han stor ro og omtanke. Vi følte det næsten symbolsk, at de to uadskillelige venner også skulle følges ad i døden.

Jørgen

SØREN TOFT EGHOLM LAURITZEN

født 3. 8. 1923 død 16. 2. 1945

Vi mødte Sven første gang i 1943. Det var på en større aktion, en af de store aktioner, der skulle laves ved højlys dag; en anspændende debut for en ny mand. Men han var ikke påvirket af den rastløse stemning, der beherskede de fleste af os andre før aktionen. På sin rolige og ligevægtige måde løste han de opgaver, der var blevet ham pålagt. Sven blev en faktor i vort illegale arbejde. Han begyndte med at udføre sit arbejde roligt og omhyggeligt, tilsidesættende alle hensyn til sig selv, men altid vågende over sine kammeraters sikkerhed; da han fik store opgaver at løse, fulgte han de samme retningslinjer. Var opgaven vanskelig og forbundet med større risiko, lod han aldrig en kammerat tage den farligste post. Den var forbeholdt ham selv. Den 16. februar 1945, få måneder før freden, fandt han døden. Han faldt i spidsen for sine kammerater på den plads, han selv havde valgt: den farligste. Endnu så lang tid efter forstår vi, hans kammerater, ikke, at vi aldrig skal se ham igen.

Lille Sven

CARL BORCH SØRENSEN

født 25. 7. 1925 død 27. 2. 1945

Når jeg i erindringen støder på James, er det altid billedet af ham fra vort første møde, der dukker op. På en sidevej til Frederiksberg Allé stod han og ventede — en stor køn dreng i snavset maskintøj. Beskeden og uden store fagter fortalte han, at han og hans gruppe den foregående nat havde sneget sig igennem den tyske vagtpærning ind til Kastrup flyveplads, hvor de havde sprængt nogle flyvemaskiner i luften. Aktionen havde været lige ved at gå galt, fordi en af bomberne eksploderede, mens gruppen endnu var inde på flyvepladsen. Men James og hans folk havde, trods projektorer, skud og råb bevaret hovedet koldt. Ganske langt somt havde de maven sig tværs over den store plads og ud gennem pigtrådsspærningen. Det blev ikke den eneste gang, James kom ind på flyvepladsen — han fik ødelagt et antal fjendtlige flyvemaskiner, som mange jagerflyvere ville have været stolte over at kunne præstere. Han kom ind i BOPA i marts 1944 og blev hurtigt gruppeleder. Og han nåede at komme med på de fleste af den lange række af store aktioner, som i dette sidste år knyttede hæder til Danmarks navn. Den 15. februar 1945 blev han arresteret af Gestapo, og 12 dage efter, den 27., myrdede de ham efter først at have mishandlet ham. Han var sine kammerater et smukt eksempel.

James

PREBEN RICHARD CHRISTENSEN

født 8. 8. 1925 død 27. 2. 1945

Den tyveårige kontorelev Preben Richard Christensen, kaldet Willy, blev tilsluttet BOPA i sommeren 1944, hvor han kom ind i James's gruppe. Han blev hurtigt meget afholdt på grund af sit gode arbejde i gruppen, og man beundrede hans ro og koldblodighed under aktionerne. Den 2. november om aftenen deltog Willy sammen med sin gruppe i aktionen mod Kastrup lufthavn, hvor han kravlede inden for afspærringen, forbi de tyske vagter og sprængte tre tyske fly. Han deltog i de to aktioner mod hærens våbenarsenal, hvor udbyttet blev en mængde krigsmateriel, og i en lang række andre aktioner. Den sidste aktion, Willy var med til, var sabotagen på Hans Lysturps autoværksted. Her blev grupperne midt i aktionen overrasket af en stor hipoudrykning. De lod bomberne springe, medens de selv opholdt sig i bygningerne, og på trods af Hipos angreb slap alle væk. 4 dage efter blev Willy anholdt af tyskerne i sit hjem, og efter tortur blev han kun 13 dage senere sammen med James henrettet i Ryvangen. Vi vil altid mindes Willy som en god og opofrende kammerat, der ved sin beherskede optræden i farlige situationer nød stor respekt og popularitet mellem sine kammerater.

Willy

PREBEN GYLCHÉ

født 30. 1. 1927 død 27. 2. 1945

Efter at have været medlem af en militær ventegruppe kom Robert ind i BOPA. Da vi lærte ham at kende, kunne han have fortalt os, at hans far som politimand var død i Buchenwald, det gjorde han ikke; han har haft motiver, der må indgyde respekt. Mere end de fleste af os var Robert optaget af ikke at lade nogen chance gå fra sig til at skade fjenden. Efter en afvæbningsaktion, som han havde lavet efter en rask indskydelse, indtraf uforudsete forhold, som gjorde situationen umulig for ham. I den indre by blev han, medens gaderne var ryddede af luftalarm, i såret tilstand arresteret af Gestapo. Godt 3 måneder efter sin far fandt han selv døden i Ryvangen.

Robert

JOHN ERIK ANDERSEN

født 27. 4. 1926 død 3. 3. 1945

Mogens var en herlig, frisk dreng med sit lyse, krøllede hår og sin friske ungdomskulør. Men bag drengen skjulte der sig en ung mand, der havde en indstilling over for tidens problemer. Han ønskede brændende at få lov til at gøre en indsats for sit land. Han vidste nøje, hvilken risiko han kunne komme til at løbe, men det forhindrede ham ikke i at slå til, da han opnåede at komme i forbindelse med BOPA sommeren 1944. Mogens deltog i mange aktioner, men han skulle ikke være en af dem, der opnåede at se freden komme til Danmark. Et ulykkeligt sammentræf af omstændigheder bevirkede, at Mogens blev arresteret i sit hjem sidst i februar 1945, og ganske kort tid efter arrestationen faldt Mogens for tyske bødlers kugler i Ryvangen. Du var meget ung, Mogens, for ung til at dø, synes man, men der må jo være en mening med det også. I tankerne prøver vi ofte at gennemleve det, du blev udsat for; men man fatter det ikke fuldt ud. Vi er overbevist om, at du gik ind til døden med oprejst pande. Du var en mand, Mogens, og dit heltemod vil leve til evig tid.

Mogens

HELGE EMIL FREDERIKSEN

født 14. 4. 1917 død 11. 3. 1945

Vi traf ham en juli-aften i 1944 umiddelbart før en mindre aktion. Vi var en nystartet gruppe under BOPA, og det var vort første foretagende. Ingen af os kendte hinanden i forvejen, men vi fandt alle en usædvanlig fin kammerat i ham. Forholdene bød jo, at vi ikke sagde for meget om os selv, men i vor lille gruppe opdagede vi snart, at vi kunne stole fuldt og helt på hinanden. Helge blev vor virkelige ven, med hvem vi efterhånden drøftede også vore private forhold. Når vi tænker tilbage på den tid, var det jo nok foruden den fælles risiko, der bandt alle illegalt arbejdende stærkt sammen — hans gode, menneskelige egenskaber, som gjorde, at venskab med ham blev så fast. I første række hans glimrende humør, som bevirkede, at vi aldrig nåede at kede os i hans selskab, men også hans naturlige venlighed og retlinethed, der var grunden til, at han aldrig anklagede, men altid undskyldte os andre for eventuelle fejl, vi begik i »tjenesten«; ingen af os i gruppen har vist nogensinde vekslet et uvenligt ord med ham. Med sin granvoksne skikkelse virkede han altid beroligende på os under aktionerne, og selv var han aldrig bange. Han deltog i adskillige aktioner og faldt i kamp med Hipo søndag morgen den 11. marts 1945 under sabotageaktionen mod motorfabriken »Dan« på Nørrebro.

Helge

EBBE RØRDAM

født 10. 1. 1925 død 16. 3. 1945

Ebbe var præstesøn, og i præstegården oplevede han nogle herlige drengeår. Han kom i Nykøbing katedralskole og fandt et kammeratskab på skolen og i spejderbevægelsen, der fik stor betydning for ham. På et tidligt tidspunkt besluttede han sig til at blive officer og tog til København for at læse til optagelsesprøve. Imidlertid blev han indkaldt, og med sin lyst til militærvejen blev han naturligt en god soldat og blev udpeget til kornetskole. Den 29. august var han med til at kæmpe mod tyskernes overtagelse af Gernersgades kaserne. Efter endt internering blev han medlem af BOPA under navnet Per; nu kender vi ham alle. Han hørte hjemme hos os, en prægtig kammerat, der havde en egen evne til at sætte liv i gutterne og finde smilet frem, skønt han på bunden var en dybt alvorlig natur. Han var helst blandt de forreste, og som gruppeleder deltog han i flere af de største sabotager. Ved angrebet på Torotor viste han en snarrådighed, som blev berettet over alverdens radio-stationer. Per var ikke blandt de lykkelige, der fik lov at opleve befrielsen. Døden indhentede ham under en aktion mod et tysk ammunitionstog; han faldt i åben kamp for Danmarks frihed og de idealer, han satte højest.

Per

KAJ JENSEN

født 14. 5. 1924 død 16. 3. 1945

Beretningen om Kaj er historien om en dansk dreng, der blev mand, mens hans fædreland var under fremmed åg — og som bevidst formede sit liv derefter. Den 29. august 1943 var han i flåden og var her med til at sænke sit skib. Sammen med den øvrige besætning blev han interneret, og fra interneringen rejste han hjem til Århus, hvor han snart efter blev optaget i en illegal gruppe. Nogen tid efter tog han til København, hvor det hurtigt lykkedes ham at komme i en af BOPAs grupper. På mange farlige aktioner var han blandt de første — altid modig og ivrig efter at gøre sin pligt. Og sådan husker jeg ham også fra hans sidste aktion. Aftenen i forvejen var en aktion mod en ammunitionstransport mislykket, og næste morgen ville vi forsøge igen, når transporten skulle videresendes med jernbanen. Men der var kommet 50 tyske soldater mere med toget, end vi havde regnet med, og overmagten var for stor. I en halv time kæmpede vi med dem — en af de hårdeste ildkampe, sabotører overhovedet udkæmpede i Danmark. — Kaj lå i en stilling bag et ledvogterskur og skiftede magasin på sin maskinpistol, da jeg løb forbi — et øjeblik efter blev han hårdt såret. På grund af den voldsomme ild kunne vi ikke køre ham bort fra kampstedet, og medens bragene fra maskinpistolerne og håndgranaterne lød i hans ører, døde han.

Kaj

SVEN JØRGENSEN

født 18. 2. 1924 død 7. 4. 1945

Terkel kom som dreng her til landet fra Sumatra, hvor hans far havde været ingeniør. Efter at være blevet mat. student i 1942 kom han i lære hos F. L. Smidth & Co. for at uddanne sig til konstruktør. Her kom han i kontakt med BOPA, og efter en aktion på fabriken måtte han gå under jorden. Foruden denne deltog han i mange andre, og ved angrebet på et ammunitionstog, hvor to kammerater dræbtes, viste han en uforfærdet dristighed og blev såret. Karakteristisk for ham var, at han uden tøven var villig til ene mand at sprænge Langebro; det mislykkedes, men han udviste enstående mod. Det var for ham en selvfølge at give sig i kast med netop en sådan opgave. Selv om han tit var bange, forstod han at bekæmpe det og gik med et smil til aktion. Han var som skabt for arbejdet. Han mistede livet ved en likvidering, idet hans pistol klikkede, og derved fik stikeren lejlighed til at skyde først. Terkel var en ven og kammerat, en bedre fandt vi aldrig.

Terkel

POUL ERIK KROGSHØJ HANSEN

født 6. 10. 1924 død 12. 4. 1945

Dahlin, der læste til konstruktør på Helsingør tekniske skole, begyndte sit illegale arbejde i en transportgruppe under de store jødeforfølgelser i efteråret 1943. En tid var han arresteret af tyskerne og sad i Hørserød, men blev løsladt af mangel på bevis. Efter løsladelsen dannede han med nogle kammerater en sabotagegruppe. I oktober 1944 tvang forholdene ham til København, hvor han straks blev optaget i en af vore grupper. Arbejdet her passede ham fint, og utallige var de aktioner, han har deltaget i. Den 23. marts 1945 blev han — en time efter at han var udskrevet fra hospitalet — arresteret sammen med to af sine kammerater på Kongens Nytorv. Den 11. april blev han dømt til døden og den følgende morgen henrettet i Ryvangen. Dahlin — eller Pillerik, som han også blev kaldt — var en herlig kammerat og et prægtigt menneske. Han havde en vidunderlig evne til at gå ind i folk med træsko på. Han forstod altid kunsten at få os til at le. Han var ihærdig og utrættelig, når der var noget, som gjaldt »sagen«. Altid villig og utrolig ivrig.

Dahlin

KNUD PETERSEN

født 8. 10. 1925 død 12. 4. 1945

Ole, der også læste til konstruktør på Helsingør tekniske skole, var fra 1943 i gang med illegalt arbejde, og da Dahlin startede sin gruppe, var Ole selvskrevet medlem af denne, indtil han i oktober 1944 sammen med Dahlin måtte tage til København. Her blev han medlem af den gruppe i BOPA, der kaldtes »Helsingørdrengene«, fordi den efterhånden var kommet til at bestå af lutter illegale fra Helsingør. Han var med til flere aktioner, bl. a. mod motorfabriken »Dan« i Bragesgade, hvor han blev såret. Han lå i sin farmoders hjem, indtil han her den 23. marts 1945 blev anholdt af Hipo. Den 11. april blev han dømt til døden og henrettet dagen efter i Ryvangen. Ole var en kvik dreng, der kun har beredt sine forældre glæde. Han havde et lyst og venligt sind, var altid i godt humør og spredte kun glæde omkring sig. Kun på eet punkt var han ulydig, det var, da han fra forskellig side blev opfordret til at tage til Sverige. Med et undskyldende smil erklærede han, at det kunne han ikke. Det var blevet en livssag for ham at være med til at virke for at få tyskerne ud af landet, så det ønske kunne han af hensyn til kammeraterne og sig selv ikke efterkomme.

Ole

HENNING WIELAND

født 26. 12. 1922 12. 4. 1945

William var født i Aalborg. Under krigen flygtede han til Helsingør for at afslutte sin læretid på værftet der og samtidig læse til konstruktør. Efter nogen tid blev han arresteret af Gestapo, sigtet for sabotage på tyske skibe, men da han hårdnakket nægtede, blev han løsladt. Længe vandrede det dog ikke, før Gestapo fortrød dette; men William var i tide blevet klar over faren og var taget til København, hvor han selvsagt blev optaget i Helsingørdrengenes gruppe og var nu med på deres talrige aktioner tidlig og silde. Den 23. marts 1945 blev han sammen med to gruppekammerater arresteret på Kongens Nytorv, og ca. 3 uger senere — den 12. april 1945 — blev han henrettet i Ryvangen. William var, hvad man forstår ved en stout jyde, rolig og besindig, en passende blanding af følelses- og handlingsmenneske, en af dem, der ved sit eksempel forbedrer verden. For os, der lærte ham at kende under så hårde betingelser, vil han altid stå som et dyrebart minde.

William

JØRGEN ERIK SKOV LARSEN

født 22. 12. 1923 død 12. 4. 1945

Lasse var elev på Helsingør tekniske skole og kom i sommeren 1944 i den sabotagegruppe, hvor også Dahlin var medlem. Efter at have deltaget i adskillige aktioner i Helsingør blev han i oktober måned stærkt eftersøgt af Gestapo. Han foretrak at tage til København, hvor han straks kom i Helsingør drengenes gruppe. Under et besøg hos sine forældre i Aalborg blev han arresteret af Gestapo og ført til København, hvor yderligere 3 af hans kammerater og hans yngre broder var blevet arresteret. Den 11. april blev han sammen med 4 andre dømt til døden og den følgende morgen henrettet. Hans broder blev dog benådet, men først efter at have overværet henrettelsen af de 4 kammerater. Lasse var stiltfærdig og beskeden at se til, men fuld af mod og handlegkraft. Endnu mindes vi tydeligt hans ord den sidste gang, vi var sammen: »Gud give, vi snart kunne leve som normale mennesker og ikke som jagede dyr.«

Lasse

TYGE EDVARD FISHER

født 9. 3. 1923 død 13. 4. 1945

Tyge var stud. pharm. og ansat som discipel på Søborg apotek. Han havde ikke før givet sig af med illegalt arbejde, men havde den helt rigtige indstilling. Tilfældigt kom han i forbindelse med vore grupper, der bad ham om at hjælpe os med at lave nogle tåregaspatroner, som vi skulle bruge ved overrumpling af vagtstuer. Han havde jo fra sit studium den fagnæssige forudsætning for at kunne hjælpe os. For søgene skulle foregå på et af vore depoter i en garage på Klokkemagervej. Han kom hver tirsdag, når han havde fri. Den 5. december 1944 blev han arresteret af Gestapo og sendt til Tyskland. Sammen med to kammerater fra gruppen kom han på arbejdstransport til lejren »Dessau Ufer« ved Hamburg. Tyge havde aldrig givet sig af med legemligt arbejde, men kun med boglige sysler. Derfor gik det stærkt ud over ham, da han blev udsat for hårdt legemligt arbejde i forbindelse med kulde, sult og lang arbejdstid. Han bukkede hurtigt under og kom på reviret. Her lå han et par måneder uden at blive rask, og da han skulle føres hjem af Røde Kors, døde han i Neuengamme. Tyge, der var meget afholdt af kammeraterne, døde den 13. april 1945.

Tyge

BJARNE LOUIS HANSEN

født 22. 6. 1924 død 20. 4. 1945

For at et folk kan leve, må nogle dø. Disse ord er både en stolt og forslidt vending. Slidt ved for megen brug i såvel tide som utide, brugt i tale og skrift, så ordene efterhånden er blevet grå og farveløse. Og alligevel skal de bruges her, for sjældent har ord dækket en gerning så godt. Stolte og ærlige ord. Det skete den 20. april på Roskilde landevej. Vi var i ildkamp med nogle tyske officerer. De var 2, og vi var 4, så vi skulle nok have fået overtaget. Da kom der undsætning til vore modstandere, 3 prærievogne fyldt med fjender kom kørende, stoppede op og blandede sig i kampen. Vi tømte vore våben og trak os skyndsomt tilbage. Hele situationen var håbløs; men da fik vi hjælp. Louis, der lå på den anden side af vejen, og som tyskerne sandsynligvis ikke havde set, gav nu ild med sin maskinpistol. Tyskerne smed sig ned og rettede ilden mod deres nye angriber. Vi tre slap væk — Louis blev tilbage. Han reddede os på bekostning af sig selv. Det er kendsgerninger, og de taler for sig selv. Vi vil altid mindes Louis med stolthed og taknemmelighed for hans indsats. Vi er mange, der står i dyb gæld til ham.

Louis

PER EGON FLODIN

født 18. 1. 1926 død 14. 5. 1945

Petter blev på et tidligt tidspunkt gruppeleder i Ibs afdeling, hvor hans bedste kammerat, Lille Sven, blev hans læremester. Dette samarbejde førte til, at Petter blev en af vore bedste gruppeledere med et altid pligtopfyldende og pålideligt arbejde, der altid blev udført med megen dristighed og opfindsomhed. Petter var ikke af mange ord; men stum blev han næsten ved Lille Svens død. Dette tab af en god kammerat forvandt han aldrig, og netop dette karakteriserede ham, som han var: trofast indtil døden. Petter kom ved et ulykkestilfælde den 14. maj 1945 i Jernbaneallé, uforståeligt, når man betænker, at han var med ved de største og farligste aktioner. Vi kunne slet ikke fatte det — hvorfor skulle han gå fra os på et tidspunkt, hvor han skulle høste glæden af sin indsats. Da Petter blev stedt til hvile, blev det ønske opfyldt, som han tidligere havde udtalt: han fik sin grav ved siden af sin bedste ven, Lille Sven.

Petter

født 16. 5. 1921 død 20. 5. 1945

Børge, der var ansat i flåden som artillerimath, gik umiddelbart efter militærets internering ind i flådens ventegrupper, samtidig med at han af marineministeriet fik ordre til at være vagtmand om bord i fregatten »Jylland«. Da vores gruppe i stor udstreknings benyttede den som mødested og depot, kunne det ikke skjules for Børge, og da han bad om at blive optaget i gruppen, nærede vi ingen betænkeligheder ved dette. Da han fra sin tid i flåden havde lært alt vedrørende våben, fik han nu en travl tid. Foruden at virke som instruktør for grupperne deltog han i samtlige aktioner, som afdelingen foretog. Endelig oprandt frihedens time, og vi lærte nu en hel ny Børge at kende; før var han en alvorlig gut, altid i aktivitet, nu glad og munter. Så meget hårdere ramte det os, da ulykken skete. Daglig læste man i den tid om vådeskudsykker i aviserne. De strengeste sikkerhedsforanstaltninger blev foretaget hos os for at undgå dette. På sin vis kan man heller ikke sige, at der her var tale om et vådeskud, idet våbnet, der var årsagen, var en engelsk stengun, en MP, der af hensyn til fabrikationen i den grad er forsimplet, at der ikke er taget de fornødne sikkerhedshensyn. Ordren fra ledelsen lød på, at automatische våben skulle have påsat magasin; men der måtte under ingen omstændigheder være taget ladegreb. Våbnene hang på værelserne, og da Børge skulle tage sin maskinpistol, kom han til at skubbe til stengun'en, der hang ved siden af; denne faldt ned på kolben, tog selv ladegreb, og skudet ramte Børge. 3 dage efter afgik han ved døden.

Børge

SLAGELSE SCT. MIKKELS KIRKEGAARD AFD. 2 NR. 105

JENS OVE POULSEN

født 24. 5. 1909 død 1. 7. 1945

Frants var en vågen og intelligent arbejdsdertype, hvad der gav sig udtryk i, at han altid ville ud at arbejde med noget nyt. Engang imellem tog han ud på landet på løsarbejde, det var hans måde at komme i kontakt med andre mennesker og naturen på, et par gange tog han ud at sejle — han var med ØKs »Canada«, da den forliste ved England under krigen; fra 1940 arbejdede han herhjemme, han kunne bedst lide at være på de store arbejdspladser og var altid i fuldt sving, når der var røre om politiske og faglige problemer; hans politiske og sociale interesse havde allerede omkring 1936 fået ham til at melde sig ind i det kommunistiske parti, så det var en naturlig udvikling for ham efterhånden at glide over i det illegale arbejde. I 1943 kom han til BOPA, hvor han deltog i en række aktioner, indtil det i 1944 var nødvendigt for ham at tage til Sverige. Under flugten blev han såret efter en kontrovers med en tysk patrrouille; det kostede ham et halvt års hospitalsoophold i Sverige. Han kom tilbage med Brigaden; efter nogen tids forløb blev han sat til minekontrollen, og den 1. juli 1945 blev han dræbt under udførelsen af sit arbejde.

Frants

	Jach Bøgh	myrdet ved Drukning
	Harry Plambeck	faldet i Ildkamp
	Aage Nielsen	død i tysk Fangenskab Novbr.1943
	Svend Rasmussen	
	Arno Hansen	
	Martin Andersen	
	Victor Larsen	
	Knud Nielsen	dræbt 29.December 1943
	Jørgen Eivind Schack	henrettet 4.Maj 1944
	Erik Hagens	faldet paa Aktion 6.Juni 1944
	Axel Jensen	dræbt 9.August 1944
	Jens Wolf Martens	dræbt 9.August 1944
	Victor Baring Wehl	dræbt 9.August 1944
	Knud Erik Gyldholm	dræbt 9.August 1944
	Gunnar Mogens Dahl	dræbt 9.August 1944
	Carl Bergh Sørensen	dræbt 9.August 1944
	Henning Hansen	faldet i Ildkamp November 1944
	Egon Lykke Nielsen	død i Tyskland 21.November 1945
	Tage Vorsoe Nielsen	død i Tyskland 28.Septbr.1944
	Vagn Eigil Holst	død 5.December 1944
	Otto Rorup	faldet i Ildkamp 20.Decbr.1944
	Gunnar Brink Jensen	faldet i Ildkamp 20.Decbr.1944
	Søren Lauritzen	faldet paa Aktion 16.Febr.1945
	Preben Gylche	henrettet 27.Februar 1945.
	Carl Borch Sørensen	henrettet 27.Februar 1945
	Preben Richard Christensen	
	John Erik Andersen	henrettet 27.Februar 1945
	Helge Emil Fredriksen	henrettet 3.Marts 1945.
	Ebbe Rørdam	faldet paa Aktion 11.Marts 1945
	Kaj Jensen	faldet paa Aktion 16.Marts 1945
	Svend Jørgensen	faldet paa Aktion 16.Marts 1945
	Poul Erik Krogshøj	faldet paa Aktion 7.April 1945
	Hansen	
	Jørgen Erik Schou Larsen	henrettet Marts 1945
	Henning Wigland	henrettet 11.April 1945
	Bjarne Louis Hansen	
	Per Egon Flodin	faldet paa Aktion 20.April 1945
	Børge Heltby	dræbt under Tjenesten Maj 1945
	Thyge Poulsen	dræbt under Tjenesten Maj 1945
		Død i Tyskland April 1945
Sjang		
Løge		
Otto		
Jakob		
Jens		
Fredy		
Dahl		
Preben		
Mogens		
Peter		
Thomsen		
Anders		
Fynboe		
Fynboe		
Lillesven		
Robert		
James		
Willy		
Mogens		
Helge		
Per		
Kaj		
Therkel		
Dalin		
Lasse		
William		
Louis		
Ietter		
Børge		
Thyge		

Andersen, John Erik,

vulkanisørlærling, f. 27.4.1926 i København, d. 3.3.1945 i Ryvangen.
F.: *Chauffør Hans Christian Andersen*, f. 16.5.1903 i København, d. 8.12.1945 i København, og hustru Ingeborg Christa Emilie f. Arvesen, 6.6.1905 i København.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA, hvor han bar dæknnavnet „Mogens“.

Kom i lære som vulkanisør. Var medlem af „Dramaten“ på Amager. (Formentlig har John Erik Andersen truffet sin senere gruppeleder i BOPA, Carl Borch Sørensen (se denne), i Løjtehus dramatiske forening. Kort tid efter Carl Borch Sørensens indtræden i sommeren 1944, indtrådte John Erik Andersen således i BOPA, hvor han blev knyttet til „James“ gruppe). Sammen med sin gruppe deltog han i en lang række af BOPA's største sabotage, således sabotage imod „Globus“, Dansk Industri Syndikat, „Torotor“, Hans Lystrup, Hærens våbenarsenal, „Standard Electric“, samt aktionerne imod tyske flyvemaskiner i Kastrup Lufthavn og på flyvepladsen ved Kløvermarksvej. Den 15.2.1945 blev gruppelederen arresteret og få timer efter andre fra gruppen. Sidst i februar arresteredes John Erik Andersen selv. Kun én, „Hans“, slap væk efter en heftig ildkamp med Gestapo. De andre førtes til Shellhuset. Den 27.2.1945 henrettedes to af gruppens medlemmer, Carl Borch Sørensen og Preben Richard Christensen (se denne). Den 3.3.1945 blev John Erik Andersen henrettet i Ryvangen efter at være blevet dømt til døden ved tysk krigsret.

KILDER:**Arkivstof:**

UFF., 47.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De sidste Timer, side 107 (foto)

De fem lange Aar, II, side 925

Frit Danmarks Hvidbog, II, side 476.

Tidsskrifter:

Danmarksposten, 1945, nr. 2-3

Økonomi og Politik, 1945 (19-20).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 21.7.1945

BT, 20.7.1945

Information, 20.7. og 29.8.1945

Nationaltidende, 20.7.1945

Politiken, 12.3.1945

Social-Demokraten, 21.7.1945.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Andersen, Martin Christian Villiam,

sømand, f. 16.7.1921 i Tveje-Merløse, d. 26.12.1943 på hjørnet af Emdrupvej og Tveborgvej i København.

F.: Enkefru Alvilda Hertha Kamilla Andersen, f. Hansen, 3.6.1886 på Frederiksberg, d. 27.10.1948 i København.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA.

I 16-års alderen sejlrede Martin Andersen som messedreng og tog efter et højskoleophold arbejde i en tørvemose.

Blev den 22.6.1941 arresteret som medlem af Danmarks kommunistiske Parti og via Vestre Fængsel indsat i Horserødlejren. Han tilbragte herefter 2¼ år i lejren. Den 29.8.1943 flygtede han og kom ind i BOPA i Viktor Larsens gruppe (se denne). Han gik i de følgende tre måneder meget ivrigt op i modstandsarbejdet. Gruppelederen havde fået kontakt med tre tyske soldater, der efter eget udsagn ønskede at desortere, og havde tilbudt af hjælpe dem til Sverige. Det var aftalt, at de skulle mødes på et nærmere bestemt sted. Soldaterne havde imidlertid kun handlet på skråt, og en tysk officer og Gestapo indfandt sig i stedet. Viktor Larsen, der var under dækning af de to gruppemedlemmer, Gunnar Dahl (se denne) og Martin Andersen, blev dræbt under den påfølgende skududveksling. Under forsøget på at assistere ham dræbtes også Martin Andersen, medens Gunnar Dahl blev taget til fange, hårdt såret.

KILDER:**Arkivstof:**

ER., 4956

D.f.U., 30.088/43

CK., 8999

Pol. afd. E., 3770/46

UFF., 57.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, side 127-28

Poul la Cour: „Mørklagt land“ i De 5 onde Ar.

Avisstof:

Ekstra-Bladet, 10.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, urnehaven S 1091/92

Gravstedet hjemfaldet i 1958.

Litteratur:

Aarhus under Besættelsen, s. 315 og 330.

Avisstof:

Aarhus Amtstidende, 12.6.1945.

Andet:

Begravet, Aarhus Nordre Kirkegård, litra P 171/72.

Christensen, Preben Richard,

assistentelev, f. 8.8.1925 i København, d. 27.2.1945 i Ryvangen.

F.: Tegner, journalist Richard Immanuel Christensen, f. 8.5.1894 i København, d. 8.6.1953 smst., og hustru Karen Johanne, f. 18.9.1894 i København.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „Willy“.

Preben Christensen tog realeksamen fra Højdevangens Skole og fik derefter ansættelse som assistentelev i Københavns Skattevæsen. Sigtet mod en uddannelse som skibskonstruktør. Medlem af Socialdemokratiet. Han tilsluttedes modstandsorganisationen BOPA i sommeren 1944, hvor han kom ind i Carl Borch Sørensens (se denne) gruppe. Han deltog i aktioner imod tyske flyvemaskiner i Kastrup Lufthavn, i to aktioner mod hærens våbenarsenal og i en lang række andre aktioner. Det hedder om ham i BOPAs Mindebog: „Den sidste aktion, som Willy var med til, var sabotagen på Hans Lystrups autoværksted. Her blev grupperne midt i aktionen overrasket af en stor Hipoudrykning. De lod bomberne springe, mens de selv opholdt sig i bygningerne, og på trods af Hipos angreb slap alle væk.“ Preben Richard Christensen havde været „under jorden“, men var atter flyttet hjem. Den 15.2.1945 besatte tyskerne lejligheden og afventede hans hjemkomst. Han arresteredes og blev få dage efter, den 26.2.1945, dømt til døden for sabotage og bevæbnet overfald. Dødsdommen udførtes den følgende dag i Ryvangen.

KILDER:**Arkivstof:**

UFF., 183.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De sidste Timer, s. 95-96 (foto)

De fem lange Aar, II, s. 924

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 476.

Det illegale Frit Danmark, s. 461

Tidsskrifter:

Absalon, nr. 946, s. 84-87, 1945

Morgenbladet, 3.3., 18.4.1945

Danmarksposten, 1945, nr. 2-3

Økonomi og Politik, 1945, nr. 19-20

Information, nr. 423, 2.3.1945

Sundby Badminton, 1945, nr. 5, (foto).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 21.7.1945

BT, 20.7.1945

Demokraten, 17.8.1945

Information, 20.7.1945

Nationaltidende, 2.7.1945

Politiken, 11.3.1945

Social-Demokraten, 11.6., 2.7., 14.7., 17.8. 1945.

Monumenter:

Mindeplade på Københavns Skattevæsens ejendoms kontor

Mindeplade på Højdevangens Skole, Amager.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over: John Erik Andersen og Carl Borch Sørensen.

Dahl, Gunnar Mogens, ✕

former, f. 7.5.1917 i Nykøbing Falster, d. 8.8.1944 i Lauringe mose ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted.

F.: Støbemester Hans Anker Dahl, f. 6.7.1877 i København, d. 24.3.1958 i København og hustru Mathilde Amanda Augusta, f. 11.1.1881 i København, d. 17.10.1945 smst.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA og Danmarks kommunistiske Parti.

Gik ud af skolen fra 8. klasse og blev udlært som former. Hans sidste arbejdsplads var Orlogsværftet. I sommeren 1942 opstillede Det kommunistiske Parti særlige grupper, der skulle beskæftige sig med sabotage. Organiseringen varetoges i København af redaktørerne Børge Houmann og Thor-kild Holst, og medlemmerne bestod fortrinsvis af tidligere spaniensfrivillige. Kort efter blev det overdraget til Eigil Larsen, der den 10.6.1942 var undvejet fra Horserødlejren, at samle og samarbejde grupperne i København til én organisation. Hermed lagdes grunden til den senere sabotageorganisation BOPA. Allerede fra 1942 deltog Gunnar Mogens Dahl i sabotage. Den første større aktion, hvori han deltog, aktionen mod Holbæk Hørskætter i maj 1943, blev foreløbig hans sidste. Det danske politi arresterede ham. Han sad i flere måneder indespærret, indtil andre medlemmer af BOPA i september 1943 ved hjælp af hestikkelen og en patriotisk fængselsbetjent fik ham befriet sammen med to andre på en falsk løsladelsesordre. Han arbejdede i den følgende tid snævert sammen med Viktor Larsen om fremskaffelse af våben og oplysninger. Sammen med to andre kammerater havde Gunnar Mogens Dahl aftalt et møde med tre formodede tyske desertører, som de havde lovet at hjælpe til Sverige. Det aftalte møde på Tuborgvej, der fandt sted i december 1943, viste sig at være en fælde. Det kom til en ildkamp, hvorunder fire tyskere dræbtes og Gunnar Mogens Dahls to ledsagere, Viktor Larsen og Martin Andersen, faldt. Gunnar Mogens Dahl blev hårdt såret ført til Nylandsvejens lazaret, hvorfra han straks førtes til Vestre Fængsel. Trods mangel på enhver lægelig pleje, kom han sig. Den 2.3.1944 blev han uden dom sendt til Schwerin Tugthus, hvorfra han i april måned vendte hjem til nye forhør, der endte med mordet på ham og ti andre i Lauringe Mose ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 208.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Da Danmark kaldte, s. 146

Den illegale presse, s. 468-69

De sidste Timer, s. 227 (foto)

De 5 onde år, s. 127-28

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 328 og 478

Holger Danske vågner, s. 195-205

Pro Patria, s. 8.

Tidsskrifter:

Gestapofangen, 1954, nr. 8, s. 3

Information, 13.8.1944, nr. 249.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7.1945

Fyens Stiftstidende, 5.5.1945

Information, 7.7., 9.7., 29.8.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945

Nationaltidende, 22.6., 23.6., 25.6., 10.7.1945

Politiken, 15.8.1944

Social-Demokraten, 6.7.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945.

Monumenter:

Mindesten i Osted ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted

Mindeplade i Holmens Kirke

Mindeplade på Grøndalsvængets Skole

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Elbrus, Henning Ejnar Carl Anphin,

specialarbejder, f. 15.11.1917 i København, d. 27.10.1944 i Hvidovre.

Gift 6.4.1940 med Tove Paula Inger Sonja, f. 25.6.1920. (B.: D. 22.12.1940).

Gruppelider i BOPA.

Henning Elbrus var født og opvokset i København under yderst fattige kår. 9.4.1940 lå han som værnepligtig i Roskilde og fulgte med kompagniet til Sverige, (se Erik Bennike) hvorfra han efter endt internering vendte tilbage til landet, fast besluttet på at modarbejde besættelsesmagten. Han var en meget ivrig deltager i det kommunistiske partis ungdomsarbejde og arresteredes 22.6.1941, men blev frigivet efter et ophold i Vestre Fængsel på tre uger.

Det hedder om ham i BOPA's mindebog:

„Han kunne male og spille komedie, var interesseret i teknik og politik; han kunne både drømme og slide som en hest, han kunne fabulere over alle grænser, være næsten manisk optaget af en ting; han var kunstner, slider, organisator og desperado. Det var typisk for ham, at han, da sabotagen begyndte at blive organiseret, satte himmel og jord i bevægelse for at være med“. Han deltog i en lang række aktioner fra begyndelsen af 1943 til sommeren 1944. Han fungerede som gruppeleder og enkeltmand på særligt udsatte poster. I efteråret lykkedes det det tyske politi at opspore hans illegale adresse på Øragervej i Hvidovre. Det kom til ildkamp, hvorunder han med sin pistol sårede og dræbte to Gestapo-folk. Ramt af kugler fra en maskinpistol slæbte han sig ned i kælderen og fortsatte herfra kampen. Da han mærkede, at han ikke længere kunne klare sig, rettede han pistolen mod sig selv.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 390

D.f.U., 30.628/44

CK., 5.399

UFF., 223

Litteratur:

BOPA Mindebogen (foto)

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 480.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, Urnehaven, litra S, 1.676-77.

Fischer, Tyge Edvard,

stud. pharm., f. 9.3.1923 i Korsør, d. 13.4.1945 i Neuengamme.

F.: Grosserer Thorvald Julius Fischer, f. 2.8.1883 i Korsør, d. 24.9.1948, og hustru Ingeborg f. Yelva, 4.10.1888 i Korsør, d. 26.1.1946.

Tilknyttet modstandsorganisationen BOPA.

Elev på Stenhus Kostskole. Ansat som discipel på Søborg Apotek. Kom tilfældigt i forbindelse med BOPA's grupper, der bad ham om at hjælpe med at lave tåregasbomber. Han besad fra sit studium den nødvendige faglige viden og kunne således hjælpe BOPA, der behøvede sådanne tåregaspatroner ved overrumpling af vagstuer. Forsøgene med fremstilling af disse patroner foregik i ét af BOPA's depoter, en garage på Klokkekamervej. Han kom regelmæssigt hver tirsdag, når han havde fri, for at eksperimentere. En dansk stikker angav en dag for nogle få hundrede kroner til tyskerne, hvor dette depot lå, og på hvilket tidspunkt en række sabotører ville indfinde sig dér. Tyskerne besatte depotet, og en halv snes BOPA-folk gik i fælden. En af sabotørerne indlod sig i ildkamp og blev dræbt på stedet. Tyge Fischer var blandt de BOPA-folk, der således blev arresteret. Deporteret til Tyskland, hvor han fra Neuengamme sendtes på udkommando til Dessauer Ufer ved Hamburg sammen med to kammerater fra gruppen. Under de umenneskelige forhold blev hans helbred nedbrudt, og umiddelbart før hjemtransport med Røde Kors døde han i Neuengamme, 13.4.1945.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 245.

Litteratur:

Helvede har mange navne, s. 235

BOPA, Mindebogen (foto)

Børge Brandt: Sabotage, s. 149-150.

Tidsskrifter:

„Prosit“ (Stenhus Kostskole), 1945, mindenummer.

Avisstof:

Holbæk Amts Venstreblad, 7.5.1945.

Monumenter:

Mindeplade på Stenhus Kostskole

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Se Biografi over Vagn Eigild Holst.

Flodin, Per Egon,

malerlærling, f. 18.1.1926 i København, d. 14.5.1945 på Rigshospitalet.

F.: Malermester Holger Viktor Flodin, f. 14.9.1894 i København, d. 7.4.1966 smst. og hustru Amalie Kathrine f. Rasmussen, 30.9.1896 i Alsø, d. 8.4.1969.

Gruppeleder i BOPA. Dæknavn „Petter“.

Mellemskolceksamen fra Husum Skole. I lære som kok. 1943 i malerlære hos sin fader. Medlem af Det danske Spejderkorps. Gennem et venskab med Søren Toft Egholm Lauritzen (se denne) tilsluttedes Per Flodin det illegale modstandsarbejde i BOPA i slutningen af 1943. Han udviklede sig til en af BOPA's bedste og dristigste gruppeledere, der deltog i alle organisationens største sabotager som for eks. Globus, Riffelsyndikatet, Caritorp, Allways m.fl. Under afhentning af tyskvenlige personer i befrielsesdagene kom han alvorligt til skade ved et fald fra en lastbil i Jernbaneallé 12.5.1945 og døde få dage senere af et kraniebrud, han havde pådraget sig i faldet.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 246

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Tidsskrifter:

Spejdersport, 1945, nr. 9

Spejdernes Magasin, 1945, nr. 9.

Monumenter:

Mindesten på Hylkedam pr. Gelsted, Fyn

Mindeplade på Husum Skole.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, 10-37-28.

Se biografi over Søren Toft Egholm Lauritzen.

Gottschalch, Hans-Henrik Christian,

automekaniker, f. 5.5.1922 på Frederiksberg, d. 17.3.1945 på det tyske feltlazaret på Nylandsvej i København.

F.: Sangeren og skuespilleren Christian Gottschalch, f. 1887 og hustru, skuespillerinden Ellen Gottschalch, f. Holm 1894.

Tilknyttet gruppen „1944“.

Skolegang på Sorø Akademi 1933-39. Uddannet som automekaniker. Fra sin tid på Sorø var han bekendt med Steffen Johansen, der allerede fra 1942 var aktiv i det illegale arbejde (se denne). Sammen med en anden skolekammerat, Bent Otto Grandjean, tilsluttedes han i 1943 en udrykningskolonne under BOPA. Som mekaniker fik han her alt med vognparken at gøre. Tilsluttedes senere gruppen „1944“, idet han efter den tyske aktion mod det danske politi skaffede denne gruppe en række af politiets biler ved som mekaniker „at afhente dem til reparation“.

I denne gruppe deltog han i aktioner mod „Compacta“, tyske postforsendelser (15.12.44, 5.1.45, 4.3.45), „Titan“ m.fl. Han arbejdede tillige sammen med Steffen Johansen og et par medlemmer fra Frit Danmarks farmaceutgruppe. I januar 1945 var han og Grandjean så stærkt jaget, at man overvejede en flugt til Sverige, hvilket Gottschalch imidlertid ikke kunne acceptere. Den 17. marts, efter udbringning af post fra Sverige, afhentet på „1944“ernes illegale omladepads „Vera“ i Kastrup, løb han og en ledsager ind i et baghold på Øster Allé. De sprang ud af deres vogn og flygtede under ildkamp, hvorunder Hans-Henrik Gottschalch ramtes dødeligt.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 8.946

UFF., 272 (heri beretning af Steffen Arctander).

Litteratur:

5 år. Besættelsen i billeder, nr. 320

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 480

Den åbne dør til den vide verden, s. 10.

Tidsskrifter:

Soranerbladet, 1945, nr. 5, nr. 6 (nekrolog, foto) 1946, dec., 1967, nr. 6

Sorø Akademis Skole, 1945 og 1946.

Avisstof:

Information, 29.8.1945.

Monumenter:

Mindeplade på Sorø Akademi

Mindeplade, Øster Allé nr. 5, København.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over: Ib Mogens Bech Christensen,

Jørgen Damgaard og Steffen Johansen.

Gylche, Preben,

blikkenslager, f. 30.1.1927 i København, d. 27.2.1945 i Ryvangen.

F.: Kriminalassistent Carl Poul Christian Gylche, f. 11.8.1890 i København, d. 15.11.1944 i Tyskland, og hustru Merry Kirstin f. Rosenberg, 19.4.1889 i København.

Tilknyttet militær ventegruppe og BOPA. Dæknavn „Robert Olsen“.

Skolegang på Duevej Skole. I blikkenslagerlære hos blikkenslagermester Arthur Larsen. Ved aktionen imod det danske politi var Preben Gylches far blevet deporteret til Tyskland, hvor han døde allerede 15.11.1944. Dette forhold har utvivlsomt været medvirkende til, at han fra den militære ventegruppe, han var tilknyttet, gik over til en mere aktiv indsats mod tyskerne inden for modstandsorganisationen BOPA.

Såret ved en ildkamp ved National-Scala

under en afvæbningsaktion og arresteret af Gestapo. Dømt til døden ved tysk krigsret og henrettet den 27.2.1945 sammen med en række andre modstandsfolk. Hans lig blev senere fundet i Ryvangen og bisat i Minde-lunden.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 15.682

UFF., 284.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, II, s. 924

De sidste Timer, s. 104, (foto).

Det illegale Frit Danmark, s. 461

Tidsskrifter:

Danmarksposten, 1945, nr. 2-3

Information, 1945, nr. 423

Økonomi og Politik, 1945, nr. 19-20.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 23.6.1945

Nationaltidende, 23.7.1945

Social-Demokraten, 29.6.1945

Jyllands-Posten, 5.5.1945

Politiken, 11.3.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Duevejens Skole

Mindeplade, Det tekniske Selskabs Skoler.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Frederiksen, Helge Emil, D.K.F.

maskinarbejder, f. 14.4.1917 i København, d. 11.3.1945 smst.

F.: Sadelmager Niels Nicolaj Christensen, f. 11.12.1895 i Thisted, d. 6.6.1963 i Gladsaxe og hustru Stella Marguerita Adelheid f. Frederiksen, 8.1.1898 i Silkeborg.

Gift med Inger Margrethe f. Holten. (B.: P. 12.8.1937).

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Helge“.

Ansæt på Riffelsyndikatet, senere på Nordbjerg og Vedels Skibsværft. Indtrådte i en nystartet gruppe i BOPA i juli 1944. Deltog i en række aktioner og faldt i kamp med Hipo-folk 11.3.1945 under en sabotageaktion imod motorfabrikken „Dan“ på Nørrebro.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 15.637

CK., 6.230 og 626

D.f.U., 30.190/45

UFF., 251.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over Knud Petersen.

Gyldholm, Knud Erik Henning,

gørtler, f. 9.7.1914 i København, død nat-
ten mellem 7. og 8. august 1944 i Lauringe
mose ved landevejen mellem Roskilde og
Ringsted.

F.: Peter Kjørulff, f. 27.4.1886 i Alborg, d.
10.2.1956 i København, og hustru Pouline
Gyldholm, f. 16.7.1886 i København.
Gift 4.4.1936 med Anny Rasmussen, f. 17.6.
1916 i Helsingør, Drøsselbjerg.

Tilsluttet modstandsorganisationen BOPA.
Dæknavn „Freddy“.

Gik i Jagtvejens Skole og kom derefter i
lære hos Frederiksberg Metalindustri, hvor
han blev udlært som gørtler. Han havde
stærk interesse for sociale og politiske for-
hold. Tilsluttede BOPA fra sommeren
1943 som medlem af Aksel Jensens gruppe
(se denne) og var dennes nærmeste medar-
bejder. En af deres største fælles indsatser
var sabotage mod „Allways“ i maj 1944.
Anholdt den 8.6.1944 sammen med Aksel
Jensen på Hovedbanegården. Knud Gyld-
holm var iblandt de elleve frihedskæmpere,
der natten mellem 7. og 8. august 1944 blev
myrdet af tyskerne i Lauringe mose ved
Roskilde landevej mellem Ringsted og Ros-
kilde.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 77

D.f.U., 30.083/44

CK., 4.277

UFF., 285.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, II, s. 809

Den illegale presse, s. 468-469

De sidste Timer, s. 232-233 (foto)

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 478

Pro Patria, s. 11.

Tidsskrifter:

Gestapofangen, 1954, nr. 8, s. 3

BOPA, april 1948, nr. 5, s. 3 (foto)

Information, 1944, nr. 249

„1944“, 22.8.1944.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7., 9.8.1945

Fyens Stiftstidende, 15.5.1945

Information, 7.7., 9.7., 29.8.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945

Nationaltidende, 22.6., 23.6., 25.6., 16.7., 10.8.
1945

Politiken, 15.8.1944

Social-Demokraten, 6.7., 10.8.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945.

Monumenter:

Mindesten i Øst på Roskilde landevej mellem
Roskilde og Ringsted.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over: Gunnar Mogens Dahl, Aksel
Jensen, Victor Bering Mehl og Preben Berg
Sørensen.

Hagens, Erik,

reservelæge, f. 1.5.1909 i Nykøbing F., d.
6.6.1944 i Herlev.

F.: Læge Gunnar Vilhelm Hagens, f.
14.11.1873, d. 1953, og hustru Marie f.
Hansted, 17.1.1886, d. 1953.

Tilknyttet modstandsorganisationen BOPA.
Medarbejder ved det illegale blad „Dansk
Månedspost“.

Student i 1927 fra Nykøbing Falsters
Statsskole, cand. med. 1934. Studierejse til
London i 1938. Læge ved en lang række ho-
spitaler, således Øresundshospitalet i 1940,
Militærhospitalet samme år og fra septem-
ber 1941 2. reservelæge på Bispebjerg Ho-
spitals medicinske afdeling. Han var den
første læge, der blev knyttet til BOPA. For-
uden at yde hjælp til sårede (bl. a. Varinka
Muus), underviste han grupperne i skadebe-
handling og i anvendelsen af de forbindings-
tasker, som de medbragte under aktionerne.
„Fra sommeren 1944 begyndte BOPA at
anvende en ny angrebstechnik. Baggrunden
var den, at man nu forsøgte at angribe de
relativt få store virksomheder, hvis produktion
havde tyskernes særlige interesse. Dis-
se virksomheder var meget vanskeligt til-
gængelige, da de beskyttedes af et større
antal særligt kvalificerede vagter og af et
omfattende sikringsystem. Den traditionel-
le angrebstechnik slog ikke til her. Den 6.6.
1944 prøvede BOPA at ramme en fabrik
af denne kategori, „Globus“ i Glostrup, ved
et åbent partisanangreb. Denne angrebsform
krævede en stor styrke, gennemført disciplin
og organisation og en minutøs planlægning.
Angrebet mod „Globus“ blev en succes. Ef-
ter en voldsom ildkamp blev vagterne ned-
kæmpet, hvorefter en stor sprængladning
kunne anbringes“ (Besættelsens Hvem-Hvad-
Hvor, side 170).

Da aktionen mod „Globus“ blev planlagt,
regnede alle med, at den ikke kunne gen-
nemføres uden tab. Hagens krævede derfor
selv at komme med for at kunne tage så-
rede under behandling med det samme. End-
videre fik han oprettet et slags lazaret med
6-7 senge, hvortil alvorligt sårede kunne
bringes. Hagens var under aktionen tilknyt-
tet dækningsgruppen, der lededes af „Mar-
tin“. Det viste sig imidlertid, at den vogn,
der skulle bruges til hjemturen, ikke kunne
køre, da den havde fået et skud igennem
benzintanken. Man tog da en af statsbaner-
nes rutebiler, som holdt i nærheden. Hagens
satte sig ved rattet, og de andre steg op
bagi. Da gruppen var på vej ind imod byen
ad Roskildevejen, kom den under beskyd-
ning af Sommer-folk ved maskinfabrikken
„Carltop“. Under gruppens forsøg på at
skyde sig igennem, dræbtes Hagens af et
skud i nakken.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 7.904

D.f.U., 30.263/44

CK., 53.536

UFF., 287.

Litteratur:

4. Maj Kollegiets Mindebog i København

BOPA, Mindebogen (foto)

Danmark under Besættelsen (Vilh. la Cour),

III, s. 196-198 (foto)

De fem lange Aar, II, s. 758

Den hvide Brigade, s. 165-167

Fem Aar, II, s. 296-304

Børge Brandt: Sabotage, s. 135

Den danske Lægestand (1949)

Besættelsestidens illegale blade og bøger 1940-
45, s. 57

Ingen tønder et Lys, s. 167

Danmarks Frihedskamp, s. 713

Gylding Mortensen: Danske Partisaner, Køben-
havn 1955, s. 35

Tidsskrifter:

Militærlægen, 1945, nr. 1, s. 3-4

Frit Danmark, 1945, nr. 30, s. 3

Information, 8.6.1944, nr. 193, 9.12.1944, nr.
356

Danske Studenters Roklub, 1945, nr. 6

Ugeskrift for Læger, særtryk, 1945

Tidsskrift for danske Sygehuse, 1945, nr. 9-10.

Avisstof:

Land og Folk, 16.5.1945

Lolland-Falsters Folketidende, 8.5.1945

Jyllands-Posten, 5.5.1945

Vendsyssel Tidende, 19.5.1945.

Monumenter:

Mindeplade på Nykøbing F. Katedralskole

Mindeplade på Bispebjerg Hospital

Mindeplade i Skytteforeningslejren, Høje Sand-
bjerg

Mindeplade i Holmens Kirke.

Andet:

Begravet, Nykøbing F. Kirkegård, urnehaven,

nr. 345-46, Østre Kirkegård.

Erik Hagens medforfatter til:

Farmakologi i Grundtræk (1934)

Medicinsk Kompendium (1935).

Digteren Morten Nielsen var ligeledes medar-
bejder ved „Dansk Månedspost“ (se denne).

Hansen, Arne Egon ✕

kedelsmed, f. 5.3.1922 i København, d.
4.12.1943 smst.

F.: Edmund Christian Hansen, f. 20.12.
1900 i København og hustru Atla Valborg
Marie f. Jensen, 18.12.1902 smst.

Tilknyttet BOPA.

Medlem af Danmarks kommunistiske Par-
ti. I forbindelse med en rekonstruktion af
BOPA i vinteren 1942, efter at den første
sabotagegruppe var blevet revet op, indtråd-
te Arne Hansen i en seksmandsgruppe.

Gruppen forøvede de første jernbanesabotager, bl.a. på kystbanen. Man havde ikke succes med sprængninger og gik over til at fjerne hele skinner. Arresteret 26.11.1943 som følge af en angivelse. Natten mellem 4. og 5. december 1943 skudt „under flugtforsøg“ sammen med Aksel Eiler Andersen og Niels Nielsen (se disse).

KILDER:

Arkivstof:

ER., 2.315

D.f.U., 30.074/43

CK., 53.559

Pol. afd. F. ad 1200/46

UFF., 301.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Den illegale presse, s. 371.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, 10-38-4.

Roskilde-Tidende, 18.7.1945

Social-Demokraten, 19.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade på Sundparkens Skole

Mindesten på Roskildevej ved Pilegaard

Mindesten på Christmas Møllers Plads

Mindesten i krydset mellem Brøndbyvestervej og Park Allé ved kirken.

Andet:

Begravet, Vestre Kirkegård, litra R, nr. 240.

Hansen, Poul Erik Krogshøj,

skibsbyggerlærling, f. 6.10.1924 i Helsingør, Sct. Olai sogn, d. 11.4.1945 i Ryvangen.

F.: Overpolitibetjent Poul Eduard Hansen, f. 1.11.1892 i Helsingør, d. 4.7.1945 på Hillerød Centralsygehus, og hustru Andrea Elisabeth Teglbjerg, f. 2.1.1904 i Herringe.

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Erik Dahlin“.

Efter realeksamen fra Helsingør Almen-skole i skibsbyggerlære på Helsingør Skibsværft. Læste til skibskonstruktør på Helsingør tekniske Skole. Begyndte sit illegale arbejde i en transportgruppe under de store jødeforfølgelser i efteråret 1943. En tid var han arresteret af tyskerne og sad i Horserød, men blev løsladt efter nogen tid. Efter løsladelsen dannede han med nogle kammerater en sabotagegruppe. Om dannelsen af denne gruppe skriver en af gruppens medlemmer: „Vi var en del unge menne-sker, der engang i foråret 1944 startede en sabotagegruppe. Den kom til at høre under „BOPA“, hvilket vi ikke vidste på det tidspunkt. Vi fik kun at vide, at vor hovedledelse fandtes i København. Alle havde vi på en eller anden måde før deltaget i illegalt arbejde, før vi dannede vor egen gruppe. Nogle havde været i arbejde ved tryk-ni-ning af illegale blade, andre havde tilhørt en militærgruppe, og dér blandt andet lært våbenbrug, én havde som kurér rejst mellem Helsingør og København med meddelelser, som blev opsnappet fra Gestapo ved telefonaflytning. Dette arbejde blev nogle af os stadig ved med. Vi udførte forskellige småaktioner i den tid, vi var i Helsingør. Men på efteråret blev en del af os tvunget til at gå under jorden, og efterhånden blev vi seks Helsingør-folk samlet i København, hvor vi bedre kunne være skjult, ... derefter deltog vi i gruppearbejde her.“ Gruppens var aktiv ved sabotagerne mod fabrikken „Dreco“, maskinfabrikken „Dan“ (hvor et medlem såredes i ildkamp) og maskinfabrikken „Johansen og Lund“ i Ryesgade. Gruppen ødelagde endvidere Hipos garager over for Politigården. Et par af gruppens medlemmer var fra Ålborg, og en bekendt af dem angav gruppen. I alt 5 af gruppens 7 medlemmer blev arresteret. To af gruppens medlemmer, Otto Larsen og Henning Wieland, mødtes med Poul Erik Krogshøj Hansen på Kongens Nytorv. De blev her omringet af Hipo og ført til Politigården. Et fjerde medlem af gruppen, Jørgen Larsen, blev arresteret i Ålborg, og et femte, Knud Petersen, i København. Den 10.4.1945 blev fire af gruppen dømt til døden ved tysk krigsret. Den 11.4.1945 blev Poul Erik Krogshøj Hansen henrettet ved skydning i Ryvangen.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 10.512

UFF., 347.

Litteratur:

BOPA Mindebogen (foto)

Hansen, Henning Steen Aage, ✓

savskærer, f. 19.11.1918 i Hillerød, d. 22.12.1944 i Vanløse.

F.: Rangermester Ejnar Vilhelm Hansen, f. 9.4.1885 i København, og hustru Mariane Hansen f. Sørensen, 27.9.1896 i Faxe, d. 1956.

Tilknyttet modstandsbevægelsen i Hillerød og BOPA.

Skolegang i Nyhuse Kommuneskole. Derefter slagterlære, men fuldførte ikke læretiden af helbredsgrunde. Forskellige arbejdspladser, hjælpearbejder ved DSB, sidst savskærer på Hillerød Savværk. Medlem af DSU, senere af Danmarks kommunistiske Parti. Stod foran aftjening af sin værnepligt, da den tyske besættelse fandt sted. Indkaldelsesordren annulleredes til fordel for CB-tjeneste. Involveredes i illegalt arbejde i Hillerød, men måtte oftersøgt „gå under jorden“ i 1944. Han flyttede til København og tilknyttedes BOPA. Dræbt under aktion imod en stikker.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 9.972

D.f.U., 30.303/44

UFF., 324.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Hillerød Gl. Kirkegård, afd. G., nr. 119.

Hansen, Bjarne Louis,

stud. art., f. 22.6.1924 i København, d. 20.4.1945 ved Pilegården på hjørnet af Roskildevej og Brøndbyvestervej.

F.: Kedelpasser Carlo Louis Hansen, f. 10.5.1898 og hustru Ida Anna Emma, f. 26.7.1903.

Tilknyttet BOPA.

Skolegang på Sundparkens Skole. Real-eksamen 1941. Læste derefter til student på Akademisk Kursus, senere på Ahms Kursus. Ved siden af sine studier havde han erhvervsarbejde som detektiv i DSB. Bjarne Louis Hansen blev tilknyttet BOPA's gruppe 1. Den 20.4.1945 blev han og tre andre sabotører fra BOPA involveret i en ildkamp med et par tyske officerer. Under skyderiet indtraf en afdeling tyske soldater i tre lastvogne og tog del i kampen. På den ene side af vejen befandt de tre kammerater sig. Efter at have tømt deres våben trak de sig tilbage, men ville ikke have haft store muligheder for at undslippe, hvis ikke Bjarne Louis Hansen, der lå i den anden vejside, pludselig havde givet ild med sin maskinpistol. Tyskerne måtte gøre holdt og koncentrere sig om den nye fjende. Herved lykkedes det de tre kammerater at slippe væk, mens Bjarne Louis Hansen dræbtes under den påfølgende skudveksling.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 4.712

D.f.U., 30.405/45

CK., 53.563

UFF., 303.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 480.

Avistof:

Berlingske Tidende, 18.7.1945

B.T., 18.7.1945

Information, 19.7.1945 (nekrolog)

Land og Folk, 18.7.1945

Nationaltidende, 18.7.1945

De sidste Timer, s. 191-193 (foto)

De fem lange Aar, II, s. 950

1 Deres mod vil lyse, København 1948.

Tidsskrifter:

Danskeren, 20.4.1945

Friheden, 1945, nr. 16, s. 3

Helsingør Gymnasium, 1945-46

Økonomi og Politik, 1945, nr. 19-20.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 23.8.1945 (stikkerdom)

Morgenbladet, 11.6., 23.8.1945 (stikkerdom)

Nationaltidende, 23.8.1945

Frederiksborg Amts Avis, 6.6., 7.6., 12.6.1945

Helsingør Dagblad, 6.6.1945

Nordsjælland, 23.5.1945

Politiken, 16.4.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Helsingør Skibsværft

Mindeplade, Helsingør Gymnasium

Mindeplade, Svendborg Skibsværft

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Begravet, Helsingør Kirkegård, afd. 7 nr. 142.

Se biografier over: Jørgen Skov Larsen, Knud Petersen og Henning Wieland.

(En detaljeret førstehåndsberetning om gruppen arbejde er offentliggjort i bladet „Nordsjælland“ 23.5.1945).

Haubirk, Ejler,

styrmand, f. 7.7.1920 i Ringbjerg, d. 20.10.1944 ud for Café Odin på Trianglen i København.

F.: Fyrmester Ejler Haubirk, f. 27.7.1891 og hustru Sofie f. Hauberg, 10.6.1894.

Fremtrædende modstandsmand, tilknyttet BOPA, De frie Danske og Studenternes Efterretningstjeneste. Dækningsnavn „styrmand Hans Krog“.

Ejler Haubirks far var fyrmester, og han voksede op ved de forskellige tjenestesteder, som faderen arbejdede ved. Efter sin konfirmation på sømandsskole i Svendborg. 1936 elev på „Georg Stage“, siden på skoleskibet „Danmark“. Togter til Vestindien og USA. Fra april 1937 til marts 1940 sejlede han om sommeren på Grønland for Den kongelige grønlandske Handel og i vintertiden på England og Middelhavet. I 1938 deltog han i Lauge Kochs ekspedition til Nordøstgrønland.

Han befandt sig i København, da besættelsen fandt sted. Da han ikke ville gå ind i en fart, der gavnet tyskerne, gik han i land og begyndte at læse til styrmand på Københavns Navigationsskole. Efter endt styrmandseksamen i oktober 1942 læste han videre til skibsfører. Dette studium blev dog ikke fuldført, da han forinden blev optaget af illegalt arbejde.

Ifølge en beretning husede han i begyndelsen af 1943 en faldskærmsmand på sit værelse i Styrmandshjemmet på Sct. Annæ Plads. Her var ligeledes en radiosender installeret. Nogle måneder senere måtte faldskærmsmanden flygte til Sverige. Ejler Haubirk skaffede ham her overfart med en Dragør-fisker, hvilket synes at have været hans første hjælpeaktion. Ejler Haubirk var

en periode herefter virksom i BOPA, hvor han var aktiv sabotør. Han havde dog også kontakt med andre illegale organisationer, og da jødeforfølgelserne satte ind, gled han over i det illegale transportarbejde. Han var her med i De frie Danske rute, der arbejdede fra Dragør under ledelse af direktør Mikkelsen, restaurant Skandia. Ret hurtigt startede han imidlertid sin egen rute, der snart blev tilsluttet Studenternes Efterretningstjeneste.

Denne rute benyttede i første omgang Dragør, men flyttede senere til Fakse Ladeplads. Igennem Gorma Haraldsted, der var virksom på Dragør-ruten, lærte Ejler Haubirk Peter Wessel Fyhn at kende. Peter Wessel Fyhn arbejdede på dette tidspunkt for Dansk-Svensk Flygtningetjeneste, der ledes af Robert Jensen. Studenternes Efterretningstjeneste benyttede sig i denne periode af Dansk-Svensk Flygtningetjenestes ruter til Sverige. I juli 1944 blev Dansk-Svensk Flygtningetjeneste ruilet op efter en razzia på Forchammersvej på Frederiksberg. Herefter genopbyggede Peter Wessel Fyhn sammen med Ejler Haubirk en ny transportorganisation i tilknytning til Studenternes Efterretningstjeneste. Denne voksede i løbet af kort tid til en omfattende organisation. Ruterne disponerede således over syv store skibe på mellem 50 og 100 tons og to-tre fiskerbåde. Der blev fortrinsvis overført våben, sabotageudstyr, post og kurerer med ruten.

Ejler Haubirk var imidlertid også virksom på andre felter. I forbindelse med sit transportarbejde fra Fakse Ladeplads fik han kontakt til folk på kalkbruddet, og det lykkedes ham herigennem at få organiseret et opkøb af sprængstof. Der blev i alt leveret 10 tons sprængstof, hvoraf en del gik til Jylland og resten til Holger Danskes forskellige grupper.

I en periode i slutningen af 1943 og begyndelsen af 1944 havde Ejler Haubirk endvidere kontakt med en gruppe, der benævntes „Farmand“. Denne ledes af fabrikant Fischer. Det lykkedes imidlertid stikkere at blive optaget i gruppen, der rullede op i løbet af få måneder. Ejler Haubirk undgik dog arrestation. En af de to personer, som havde medvirket ved gruppens oprulning var Bothilsen-Nielsen. Denne var således bekendt med Ejler Haubirks udscende. Den 20.10.1944 opholdt han sig på restaurant Odin på Trianglen til et møde med lederen af S.E.'s „sanitetsgrupper“ angående transport og placering af feltilazaretter med udstyr, da han her blev genkendt af Bothilsen-Nielsen. Ejler Haubirk forsøgte at undslippe, men blev skudt ned og dræbt uden for restauranten.

KILDER:

Arkivstof:

ER. 16.603

UFF., 363, heri følgende aktstykker: Beretning udarbejdet af overlærer i København, Ingolf Haubirk. Beretning udarbejdet af en sømandskammerat ved navn Krog. Ejler Haubirk in memoriam (en samling breve fra modstandsfolk til Ejler Haubirks forældre efter hans død; heriblandt breve fra en lang række senere henrettede modstandsfolk).

Litteratur:

Danmark under Besættelsen (Vilh. la Cour) III, s. 392-93

Håndbog for Søværnet, 1943, s. 190.

Tidsskrifter:

Billedbladet, nr. 39, 1949

Gestapofangen, aug. 1954

Studenternes Efterretningstjeneste, 30.10.1944.

Avisstof:

Kristeligt Dagblad, 26.8.1945 (foto)

Information, 7.7., 29.8.1945

Nationaltidende, 16.5., 31.7.1945

Social-Demokraten, 8.7.1945.

Monumenter:

Mindesten på Christmas Møllers Plads, København

Mindeplade på Sømandshøjskolen

Mindesten på Dragør Kirkegård.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografier over: Erik Strange Bunch-Christensen, Peter Wessel Fyhn.

Heltby, Børge,

artillerimath, f. 16.5.1921 i Nyborg, d. 20.5.1945 på Bispebjerg Hospital.

F.: Togfører Aage Ivar Heltby, f. 10.1.1886 i Århus, og hustru Anna f. Mørch, d. 1928 i Nyborg.

Tilknyttet BOPA, og afsnit 8 V.

Ansæt som math i marinen 1.10.1941. Gik umiddelbart efter militærets internering ind i flådens ventegrupper. Var samtidig af marineministeriet kommanderet til vagttjeneste om bord på fregatten Jylland. Denne fungerede i vid udstrækning som mødested og depot for en af BOPA's modstandsgrupper. Børge Heltby anmodede om optagelse i gruppen og fungerede heri som instruktør, ligesom han deltog i samtlige afdelingens aktioner. Under tjeneste som frhedskæmper blev han den 17.5.1945 ramt af et vådeskud fra en maskinpistol, der tre dage senere kostede ham livet.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 372.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Håndbog for Søværnet, 1943, s. 108.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 25.5.1945

Sørg Amtstidende, 22.5., 26.5.1945

Vestsjællands Socialdemokrat, 28.5., 9.7.1945.

Monumenter:

Mindesten foran Sct. Mikkel's Kirke i Slagelse

Mindeplade i Holmens Kirke.

Andet:

Begravet, Sct. Mikkel's Kirkegård, Slagelse,

afd. 2, nr. 105.

Holst, Vagn Eigil,

automekaniker, f. 6.1.1919 i Helgenæs, d. 5.12.1944 på hjørnet af Frederiksborgvej og Klokkemagervej.

F.: Gårdejer Peter Holst, f. 1.1.1881, d. 31.12.1953, og hustru Katrine Holst, f. 6.5.1895.

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Anders“.

I sin egenskab af automobilmekaniker kom Vagn Eigil Holst i kontakt med BOPA. Han gav oplysninger om, hvorfra der kunne skaffes biler, som af tyskerne var blevet indleveret til reparation, og han reparerede biler, der var blevet ødelagt under aktioner. I slutningen af 1943 kom han ind i en gruppe og var med på sin første aktion. Han deltog i de fleste af BOPAs store sabotager og var bl.a. med til at organisere aktionen imod Hærens Våbenarsenal. Stikkere havde aldrig været i stand til at snige sig ind som medlemmer af BOPAs grupper. Skete der angiveri, var det altid foretaget af personer med en perifer tilknytning til organisationens medlemmer. I december 1944 kostede en sådan stikkeraffære tabet af en halv snes anholdte gruppemedlemmer. Den 5.12 var der aftalt møde mellem Vagn Holst og flere af hans gruppekammerater ved et depot, en garage på Klokkemagervej, hvori der opbevaredes våben. Da Vagn Holst indfandt sig på stedet, fandt han Gestapo posteret indenfor i garagen og sine to kammerater bagbundet. Der udspandt sig en ildkamp imellem Gestapo-folkene og Vagn Holst, hvorunder denne dræbtes.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 397.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Egaabogen, Egaa Efterskole, 1945, s. 17-19 (foto)

Gylling Mortensen: Danske Partisaner, København 1955, s. 47

Børge Brandt: Sabotage, s. 148-150, 155 (den såkaldte Klokkemageraffære).

Avisstof:

Ekstra Bladet, 5.7.1945

Demokraten, 8.6.1945

Randers Amtstavis, 2.7.1945

Aarhus Stiftstidende, 1.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Begravet, Helgenæs Kirkegård, Randers amt.

Se biografier over: John Erik Andersen og Carl Borch Sørensen. Alle tre har været tilknyttet den samme dramatiske forening i Tårnby.

Jacobsen, Kaj Arne Trolde,

maler, f. 1.1.1910 i København, d. 23.2.1945 i Hannover-Stöcken.

F.: Sporvognskonduktør Christen Jacobsen, f. 8.5.1877 i Præstø, d. 1.6.1951 og hustru Ane Christine, f. 8.1.1878 i Præstø, d. 28.3.1943.

Kaj Jacobsens svoger, Svend Edvard Rasmussen, dannede en af de allerførste BOPAmodstandsgrupper. Kaj Jacobsen havde forbindelse med svogerens illegale arbejde. Som følge af en angivelse blev Svend Edvard Rasmussen og Kaj Jacobsen arresteret. Han indsattes i Horserødlejren, men blev efter nogen tids forløb sat på fri fod, derefter på ny arresteret 27.11.1943 og deporteret til Tyskland, hvor han arbejdede på en akkumulatorfabrik ved Hannover-Stöcken. Her døde han.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 7.601

UFF., 426.

Litteratur:

Helvede har mange navne, s. 190, 219 (foto).

Andet:

Urnen hjemført og begravet i Ryvangen.

Jacobsen, Romeo Andreas Lorenz,

buntmager, f. 9.11.1922 i København, d. 18.12.1944 i Neuengamme.

F.: Buntmager Romeo Frederik Bøtcher Jacobsen og hustru Bothilde, f. Christiansen. Gift 6.4.1944 med Irene Alice Nielsen, f. 9.1.1925.

Tilknyttet BOPA og Studenternes Efterretningstjeneste.

Skolegang på Holsteinsgades Skole. Romeo Jacobsen var udlært som buntmager med henblik på overtagelse af faderens forretning. Han var medlem af Konservativ Ungdom og stærkt nationalt indstillet. Han blev indkaldt som soldat i april 1943 og internereedes den 29.8.1943. Sammen med kammerater fra Gernersgades Kaserne, hvor han lå den 29. august, besluttede han at danne en sabotagegruppe, der knyttes til BOPA. En af disse kammerater var officersaspirant Ebbe Rørdam (se denne). Den første aktion, hvori den nye gruppe deltog, var sprængningen af „Riffelsyndikatet“. De fungerede her som dækningsmandskab. Sammen med sin gruppe var Romeo Jacobsen endvidere aktiv ved ødelæggelsen af tyske uniformer og lastbiler, ved en aktion imod et Gestapo-kontor på Strandvejen, og ved ødelæggelsen af et luftværnsbatteri på skydebanerne ved Artillerivej. Under en ny aktion samme sted den 14.2.1944 såredes Romeo Jacobsen af en granatsplint i låret. Romeo Jacobsen blev senere tilknyttet Studenternes Efterretningstjeneste. Den 1.7.1944 under folkestrejken arresteredes han på en trappeopgang af en civilklædt dansk stikker. Romeo Jacobsen deporteredes 6.10.1944 til tysk KZ-lejr, hvor han døde.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 351 (heri beretning om hans illegale arbejde)

D.f.U., 30.186/44

CK., 3.944

UFF., 429.

Litteratur:

Helvede har mange navne, s. 374.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 14.6.1945

Social-Demokraten, 18.7.1945.

Monumenter:

Mindesten på Christmas Møllers Plads, København

Mindeplade, Holsteinsgades Skole

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Se biografi over Ebbe Rørdam.

Jensen, Aksel, ✕

H.D., f. 13.2.1919 i Fredericia, d. 9.8.1944 i Lauringe Mose ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted.

F.: Stationsmester Karl Enevold Jensen, f. 30.10.1886, d. 28.2.1958, og hustru Agnes, f. 22.7.1888.

Fremtrædende modstandsmand inden for modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „Otto“.

Preliminæreksamen 1935 fra Ballerup Realskole. Handelshøjskole 1940-43. Handelsdiplom 1943. I sommeren 1942 opstillede det kommunistiske parti særlige grupper, der skulle beskæftige sig med sabotage. Organiseringen varetoges i København af redaktørerne Børge Houmann og Torkild Holst, og medlemmerne bestod her fortrinsvis af tidligere spanskefrivillige. Kort efter blev det overdraget til Eigil Larsen, der den

10.6.1942 var undvejet fra Horsørødlejren, at samle og samarbejde grupperne i København til én organisation. Hermed lagdes grunden til den senere sabotageorganisation BOPA. Aksel Jensen, der gik under dæknavnet „Otto“, var med „fra første færd. Han gjorde hele udviklingen med, fra bladarbejde og maleri på plankeværkerne over de første primitive forsøg på at brænde halmlæs og biler af, til han begyndte i KOPA og derfra fortsatte i BOPA.“¹ Han fungerede som gruppeleder, og de aktioner, han ledede, var mange og gav resultater. En af hans kendteste aktioner var sabotagen imod fabrikken „Allways“. Tilligemed en kammerat, Knud Gyldholm (se denne), forklædte som elektrikere gik de ind på fabrikken, hver med sin mappe med sprængstoffer. Under foregivende af at reparere de elektriske installationer lykkedes det dem at anbringe deres bomber rundt om i fabriksanlægget. To gange blev han anholdt af det danske politi, men flygtede. Den 8.6.1944 indhentede skæbnen ham imidlertid. Han anholdtes sammen med sin nærmeste medarbejder, Knud Gyldholm, kaldet „Freddy“, på hovedbanegården, formentlig angivet af en senere arresteret stikker. Under forhørene udviste han en meget stærk moral. Han myrdedes den 9.8.1944 tilligemed ti andre modstandsfolk i Lauringe Mose ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 465

D.f.U. 30.200/45

CK., 53.840

UFF., 434.

Litteratur:

¹ BOPA, Mindebogen, (foto)

Danmark under Besættelsen (Vilh. la Cour), III, s. 466

De fem lange Aar, II, s. 809

Den illegale presse, s. 468-469

De sidste Timer, s. 228-230 (foto)

Pro Patria, s. 9.

Tidsskrifter:

BOPA - P 3, april 1948, nr. 5 (foto)

„1944“, 22.8.1944

Gestapofangen, 1954, nr. 8

Information, nr. 249, 13.8.1944.

Avisstof:

Information, 7.7., 9.7., 29.8.1945

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7.1945

Fyens Stiftstidende, 5.5.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945 (foto)

Nationaltidende, 22.6., 23.6., 25.6., 10.7.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945

Social-Demokraten, 6.7.1945

Politiken, 15.8.1945.

Monumenter:

Mindeplade på Lindeskolen i Ballerup

Mindeplade, Købmandsskolen. København

Mindesten på landevejen ved Østed mellem

Roskilde og Ringsted

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografier over: Gunnar Mogens Dahl, Knud Gyldholm, Viktor Bering Mehl og Preben Berg Sørensen.

Jensen, Gunnar Bruun,

ekstraarbejder ved DSB, f. 18.3.1925 i Glamsbjerg, d. 23.12.1944 på Østergade i København.

F.: Portner ved Odense Stålskibsværft Johannes Marius Jensen, f. 17.4.1901, d. 29.9.1966, og hustru Else Marie f. Bruun, 3.12.1898.

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Freddie“.

Gunnar Bruun Jensen kom ind i BOPA tidligt på sommeren 1944. Allerede før sin indtræden i gruppen havde han følt sig nødsaget til at flygte til sin familie i Odense på grund af Gestapos vågnende interesse for hans person. I BOPA var han i gruppe med Otto Raarup (se denne). I slutningen af september 1944 blev han og Otto Raarup indsluttet i et af politiets kontorer af tyskerne. Det hedder herom i BOPAs Mindebog: „Uden at tænke på egen sikkerhed tog de roligt telefonen og ringede til deres gruppes alarmtelefon for at fortælle kammeraterne, at de nu enten blev skudt eller anholdt. Først da de således var sikre på, at deres eventuelle anholdelse ikke ville få konsekvenser for gruppen, begyndte de en fantastisk flugt over hustage, ad nedløbsrør og gennem baggårde ud i friheden“. Gunnar Bruun Jensen og Otto Raarup havde haft en mand til „afhøring“, men havde atter ladet ham gå. Denne mand og en Gestapo-agent sad lillejuleaften sammen i restaurant „Vingården“ da de fik øje på frihedskæmperne. Hipo blev alarmeret, men frihedskæmperne anede uråd og forsvandt. De blev imidlertid indhentet ud for Illum, hvor Hipo-vognen blev drejet på tværs af kørebanen, hvorefter man satte projektør på ofrene og gav ild. De to var dræbt på stedet.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 453.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 24.6.1945.

Monumenter:

Mindesmærke, Frøbjerg Bavnehøj.

Andet:

Begravet, Odense Assistens Kirkegård, litra AF, 299-300.

Se biografi over Otto Raarup.

Jensen, Kaj,

assistent, f. 14.5.1924 i Varde, d. 16.3.1945 ved Brøndbyøster Blok.

F.: Bankfuldmægtig Hans Jensen, f. 1899 i Tistrup sogn og hustru Thora Nielsine f. Petersen, 17.6.1892 i Middelfart.

Tilknyttet BOPA.

Skolegang på Sønderborg Statsskole og Århus Katedralskole. 29.8.1943 lå Kaj Jensen indkaldt ved flåden og interneredes på Holmen. Efter interneringen tilsluttede han en illegal gruppe i Århus, hvor hans forældre boede. Tog til København og blev optaget i en af BOPAs grupper. Et af BOPA's store problemer var fremskaffelsen af tilstrækkelige forsyninger af våben og ammunition. Adskillige gange gennemførtes aktioner, hvorved store mængder våben og ammunition fremskaffedes, således mod Rifelsyndikatet. 15.3.1945 havde man forsøgt et angreb på en stor tysk ammunitions-transport, der imidlertid måtte opgives. Den følgende dag gjorde man endnu et forsøg på at erobre transporten, da den skulle videreføres med jernbane. Ved Brøndbyøster Blok havde man lagt et baghold, hvor toget standes. Bevogtningen af toget var imidlertid blevet forstærket, og der udspandt sig en af de voldsomste ildkampe, som sabotører overhovedet udkæmpede i Danmark. Herunder dræbtes Kaj Jensen.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 13.014

UFF., 467.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Gå til modstand. Kbh. 1961, s. 190-92. (Heri detaljeret beretning af BOPA's sabotageleder, Børge Thing).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 18.7.1945

BT, 18.7.1945

Information, 19.7.1945 (foto)

Land og Folk, 18.7.1945

Nationaltidende, 18.7.1945

Roskilde Tidende, 4.8.1951

Social-Demokraten, 19.7.1945.

Monumenter:

Mindesten på Sønderborg Statsskole

Mindesten, Århus Katedralskole

Mindeplade på Århus Teknikum

Mindesten i krydset ml. Brøndbyøstervej og Parkallé ved kirken.

Andet:

Begravet, Århus Vestre Kirkegård, J. 535/36.

Jørgensen, Sven,

stud.tech., maskinlærling, f. 18.2.1924 på Sumatra, d. 7.4.1945 i Glostrup.

F.: Civilingeniør Svend Georg Jørgensen, f. 21.3.1885, d. 22.12.1966, og hustru Everdina f. Overbeck, 20.7.1899.

Gruppefører i BOPA. Dæknavn „Terkel“.

„Terkel“ kom som dreng her til landet fra Sumatra, hvor hans far havde været ingeniør. Efter at være blevet matematisk student i 1942 kom han i lære hos F. L. Schmidt & Co., for at uddanne sig til konstruktør. Her kom han i efteråret 1944 i kontakt med BOPA, og efter en aktion på fabrikken måtte han gå under jorden. „Terkel“ deltog i en lang række aktioner, således i et angreb på et tysk ammunitionstog, hvor han blev såret. Karakteristisk for „Terkels“ enestående mod er, at han ene mand påtog sig jobbet med at sprænge Langebro den 27.3.1945, skønt hans forsøg mislykkedes. Planen var, at han med en lastbil fyldt med flere hundrede kilo sprængstof skulle gå i stå midt på Langebro. Efter forsøg på at få vognen i gang, skulle han forklare tyskerne, at han ville gå for at hente en hjælpevogn, og inden han gik antændte en lunte, som to minutter senere ville føre til en sprængning, der ødelagde broen. Tyskerne viste sig imidlertid at være alt for flinke; de tilbød at skubbe ham i gang, hvilket de gjorde, og „Terkel“ tøffede hjem med sine 200 kilo sprængstof.¹ Han mistede livet få dage senere under aktion imod en stikker.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 533.

Litteratur:

Gylling Mortensen: Danske Partisaner, København 1955, s. 54

BOPA Mindebogen (foto)

¹ Børge Brandt: Sabotage, s. 174-178.

Tidsskrifter:

Information, 16.4.1945, nr. 457.

Morgenbladet, 18.4.1945

Avisstof:

Information, 19.7.1945

Berlingske Tidende, 18.7.1945

Land og Folk, 13.7.1945

B.T., 18.7.1945

Nationaltidende, 18.7.1945

Social-Demokraten, 19.7.1945

Roskilde Tidende, 18.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade i Skytteforeningslejren, Høje Sandbjerg.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Larsen, Carl Jørgen Erik Skov,

skibsbyggerlærling, f. 22.12.1923 på Frederiksberg, d. 11.4.1945 i Ryvangen.

F.: Tjener Holger Marius Andreas Larsen, f. 2.4.1891 i Ålborg, og hustru Astrid Marie f. Skov, 1894 i København.

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Lasse“.

Efter realeksamen lærling på Aalborg Skibsværft. Afsluttede sin praktiske uddannelse i Helsingør og begyndte at læse til skibskonstruktør på Helsingør tekniske Skole. Kom i sommeren 1944 ind i en sabotagegruppe, der dannedes med Poul Erik Krogshøj Hansen som leder blandt elever på Helsingør tekniske Skole. Om dannelsen af denne gruppe hedder det i en beretning fra en af gruppens medlemmer: „Vi var en del unge mennesker, der engang i foråret 1944 startede en sabotagegruppe. Den kom til at høre under „BOPA“, hvilket vi ikke vidste på det tidspunkt. Vi fik kun at vide, at vor hovedledelse fandtes i København. Alle havde vi på en eller anden måde deltaget i illegalt arbejde, før vi dannede vor egen gruppe. Nogle havde været i arbejde ved trykning af illegale blade, andre havde tilhørt en militær gruppe, og dér blandt andet lært våbenbrug, en havde som kurér rejst mellem Helsingør og København med meddelelser, som blev opsnappet fra Gestapo ved telefonaflytning. Dette arbejde blev nogle af os dog stadig ved med. Vi udførte forskellige småaktioner i den tid, vi var i Helsingør. Efter at tyskerne den 19.9.1944 havde sat politiet ud af spillet, tog vi nogle af dets biler. Hen på efteråret 1944 blev en del af os tvunget til at gå under jorden, og efterhånden blev vi seks Helsingørfolk samlet i København, hvor vi bedre kunne være skjult ... derefter deltog vi i gruppearbejde hér. I begyndelsen var det ikke andet end gruppemøder, men efterhånden kom vi dog med til et par småaktioner. Senere, dengang sabotagerne satte kraftigt ind igen – det var lige efter nytår – kom vi også med til disse“. (Gruppen var aktiv ved sabotagerne mod fabrikken „Dreco“, maskinfabrikken „Dan“ og „Johansen og Lunds Maskinfabrik“ i Ryesgade. Gruppen sprængte endvidere Hipos garager over for Politigården).

I slutningen af marts arresteredes tre af gruppens medlemmer ved et møde på Kgs. Nytorv som følge af en angivelse. Jørgen Larsen blev arresteret i Ålborg og ført til København. Efter en række forhør dømtes Jørgen Larsen, Knud Petersen, Poul Erik Krogshøj Hansen og Henning Wieland til døden ved en tysk standret med den højere Pancke i spidsen den 10.4.1945. Henrettelsen eksekveredes den følgende dag i Ryvangen.

KILDER:

Arkivstof:

CK., 9.012

UFF., 589.

Litteratur:

BOPA Mindebogen (foto)

De sidste Timer, s. 199-200 (foto)

De fem lance Aar, II, s. 950

Deres Mod vil lyse

Nej – i Frihed, København 1948

Vor Vej til 5. Maj, s. 299.

Tidsskrifter:

Danskere, 25.5.1944, 20.4.1945.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 23.8.1945 (stikkerdom)

Demokraten, 30.8.1945

Information, 29.8.1945

Morgenbladet, 23.8.1945 (stikkerdom)

Nationaltidende, 23.8.1945

Nordsjælland, 23.5.1945 (detaljeret beretning om gruppens arbejde)

Politiken, 14.5.1944, 16.4.1945

Aalborg Stiftstidende, 5.5., 26.8.1945

Aalborg Amtstidende, 31.5.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Helsingør tekniske Skole

Mindeplade, Helsingør Skibsværft

Mindeplade, Svendborg Skibsværft

Mindeplade, Ålborg tekniske Skole.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografier over Poul Erik Krogshøj Hansen,

Knud Petersen og Henning Wieland.

SS-Obergruppenführer und General der Polizei,

Günther Pancke, ledede fra 2.11.1943 til kapi-

lationen det tyske politi her i landet som Hö-

herer SS- und Polizeiführer Dänemark, kaldet

„den højere Pancke“.

Larsen, Uffe, *

kontorist, f. 10.2.1915 i København, d. 6.1.1945 på Rigshospitalet.

F.: Albert Larsen, f. 12.3.1883 i Krarup, d. 12.12.1965 på Fyn, og hustru Ellen f. Jacobsen, 24.11.1885 i Odense, d. 9.6.1957 på Frederiksberg.

Gift 2.5.1936 med Johanne Maria Jacobsen, f. i Odense.

Tilknyttet BOPA. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti.

Uffe Larsen gik den 22.6.1941 „under jorden“ og deltog derefter i partiets illegale arbejde. Han fungerede blandt andet som kurér imellem militær- og sabotagegrupper. Under en våbentransport til BOPA's depot blev han i et sving trukket ud af en bus som følge af kuffertens tunge vægt, hvorved han pådrog sig en meget kraftig hjerne-rystelse. På grund af transportens art ville han ikke lade tilkalde ambulance, men måtte dog næste dag lade sig indlægge på hospital. Efter udskrivelsen fortsatte han sit illegale arbejde, men måtte dog to gange i løbet af den kommende tid sendes på rekreation, idet han kom til at lide af en stadig stærkere depression, som til sidst førte til hans død.

KILDER:

Arkivstof:
ER., 9.959
D.f.U., 32.445/45
CK., 56.017
UFF., 604.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København
Mindeplade, Tønder Statsskole.

Andet:

Begravet, Søndermarkens krematorium i urnefællesgrav.

Larsen, Viktor Emanuel, *

skræddersvend, f. 27.8.1902 i Hamburg, d. 26.12.1943 i København.

F.: Snedker Viktor Immanuel Larsen, f. 11.11.1873 i Århus, d. 10.10.1955 i København, og hustru Johanne Vilhelmine Frederikke, f. 15.3.1880 i Tyskland.

Tilknyttet BOPA. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti.

Begge de to store sabotageorganisationer, BOPA og Holger Danske, begyndte som små grupper samlet omkring en enkelt mand. Stifteren af den første gruppe inden for KOPA, senere BOPA, var den tidligere spaniensfrivillige, støberiarbejder Harald Nielsen, der i efteråret 1941 samlede en seksmandsgruppe i København, hvortil senere Eigil Larsen sluttede sig. Blandt disse første syv var Viktor Larsen. 5.8.1942 skete den første egentlige sabotage imod Cannings automobilværksted i Griffenfeldsgade, der afbrændtes efter to mislykkede forsøg. Denne første sabotagegruppe blev angivet i efteråret 1942 og to mand idømt livsvarigt tugthus, en anden dømt til døden, men benådet med livsvarigt tugthus. Viktor Larsen fortsatte nu som gruppeleder. Under en aktion imod Holbæk Hørskætte-ri i maj 1943 blev han lettere såret, et andet medlem, der var blevet hårdt såret, begik selvmord for at undgå arrestation, medens Viktor Larsen og de øvrige deltagere blev arresteret af dansk politi og overgivet til Gestapo.

Efter store anstrengelser lykkedes det gruppen at få ham befriet ved at få ham indkaldt til et fingeret forhør på Politigården, idet han afhentedes af gruppemedlemmer forklædt som politifolk. Under forsøg på at skaffe nogle formodede tyske desertører til Sverige løb Viktor Larsen sammen med to af sine kammerater i en fælde på hjørnet af Emdrupvej og Tuborgvej. Det kom til ildkamp, hvorunder han og en kammerat dræbtes og en tredje blev taget til fange i hårdt såret tilstand.

KILDER:

Arkivstof:
ER., 171
D.f.U., 30.067/43
CK., 8.747
UFF., 605.
Litteratur:
BOPA, Mindebogen (foto)
Da Danmark kaldte, s. 146
Børge Brandt: Sabotage, s. 29 (foto)
De 5 onde år, s. 127-128
Fem Aar, s. 293-296.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 10.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, Urnehaven, D, 384-85.
Se biografier over Martin Andersen, Gunnar Dahl og Harry Plambeck.

Lauritzen, Søren Toft Egholm, *

fyldepennereparatør, f. 3.8.1923 i København, d. 16.2.1945 i Vanløse Allé.

F.: Cigarhandler Jørgen Thorkild Egholm Lauritzen, f. 17.11.1884, d. 26.9.1951, og hustru Anna Marie, f. 2.9.1884.

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Lille Svend“.

Tilsluttet BOPA den 1.11.1943 og kom første gang i aktion ved BOPA's angreb den 23.11.1943 på den store transformator ved Lygten på Nørrebro, der leverede strøm til 400 fabrikker. Det var BOPA's hidtil størst anlagte aktion og den første gang, hvor man prøvede at angribe ved højlys dag. Han var en af BOPA's mest aktive folk og deltog i mange aktioner. Hans modstandsarbejde var karakteriseret ved metodisk tilrettelæggelse og stort personligt mod.

Dræbt under aktionen mod det tyske „Hovedtankstelle“ for København, et tysk benzindepot, der var beliggende i Vanløse. Han ramtes af fire skud i hjerteregionen, da han havde løst aktionens vanskeligste opgave: at anbringe en bombe oven på benzinpumpeanlægget.

KILDER:

Arkivstof:
ER., 413
CK., 8.940
D.f.U., 30.415/45
UFF., 613.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)
Børge Brandt: Sabotage, s. 55, 60
Gylling Mortensen: Danske Partisaner, Kbh. 1945

Frit Danmarks Hvidbog, I, s. 43, II, s. 482.

Monumenter:

Mindeplade, Vanløse Skole
Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, 10-37-27.

Martens, Jens Jacob Wolf,

stud. polit., f. 2.1.1920 på Frederiksberg, d. 9.8.1944 i Lauringe Mose ved Roskilde Landevej.

F.: *Civilingeniør Hans Eiler Wolf Martens*, f. 22.4.1879 i Gentofte, d. 22.1.1941 på Frederiksberg, og hustru Marie Valborg f. Petersen, 23.3.1889 i København, d. 10.10.1961 på Frederiksberg.

Fremtrædende modstandsmand tilknyttet BOPA. Studenternes Efterretningstjeneste og Frit Danmark.

Skolegang på Lindovang Skole. Student fra Frederiksberg Gymnasium 1938. Påbegyndte herefter et studium i statsvidenskab ved Københavns Universitet. Medlem af Akademisk Skyttekorps og Konservative Gymnasister. Arresteret 1941 under studentdemonstrationerne imod Anti-Kominternpagten. Tilsluttet modstandsbevægelsens aktive grupper fra den første begyndelse. Med ved starten af BOPA i foråret 1942. Sluttede sig i 1943 tæt til den senere leder af gruppen „1944“, Ib Mogens Bech Christensen, der var knyttet til Studenternes Efterretningstjeneste og Frit Danmark. Sammen gennemførte de aktioner for at fremskaffe materialer til fremstilling af de illegale blade og bøger. De var tillige knyttet til S.E.'s illegale transportruter med flygtninge, post og våben. De gennemførte ligeledes aktioner for at fremskaffe brændstof til de anvendte både. Afhentede i fællesskab med andre samtlige de på arresthuset på Blegdamsvej tvangsaffleverede våben i dansk politiuniform og fordelte de 248 våben til Frit Danmark og forskellige våbenløse grupper. På samme måde overtog de et større våbenlager, der var uds muglet fra Holbæk Kaserne 29.8.1943, i alt 150 geværer og 10 rekylgeværer tillige med ammunition og håndgranater. I begyndelsen af november 1943 blev de to kammerater af Frit Danmark sendt til Sverige for at fremskaffe egnede forlæg for trykning af illegale bøger og tidsskrifter i Danmark. Herunder blev det klart, at Gestapo eftersøgte dem. Frit Danmark fik dem tilbageholdt i Malmö af svensk og dansk politi. Da de ikke kunne få en forklaring herpå, gennemførte de en dristig og farefuld flugt over Øresund i en lille jolle. De gik herefter „under jorden“, og Jens Martens optog straks sabotagearbejdet, som var hans hovedfelt, hvori han ustandseligt havde været aktiv i samarbejde med skiftende grupper. Jens Martens og Ib Christensen havde udkastet planer om i fællesskab at danne deres egen gruppe, hvori Jens Martens skulle lede sabotagearbejdet og Ib Christensen bladarbejdet. Planen realiseredes kort tid efter med gruppen „1944“, men uden Jens Martens, der 23.12.1943 blev arresteret og indsat i Vestre Fængsel. Herfra førtes han til Horsørød, hvor han sad i 8 måneder. Da nyt bevismateriale dukkede op imod ham, ført tilbage til Vestre Fængsel og derfra til Shellhuset. Sammen med 10 andre modstandsfolk fra BOPA og

Holger Danske myrdet under transport på Roskildevejen, angiveligt dræbt „under flugtforsøg“. Mordene førte til en 24 timers proteststrejke i København og i en række provinsbyer.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 310

D.f.U., 31.090/44

CK., 8.949

UFF., 655.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, II, s. 809, III, s. 1174

Den illegale presse, s. 468-469

De sidste Timer, s. 224 (foto)

Besættelsestidens illegale blade og bøger 1940-45, s. 130

Pro Patria, s. 6

Kæmp for alt (P. Borchsenius), s. 146

4. Måj Kollegiets Mindebog i København.

Tidsskrifter:

Gestapofangen, 1954, nr. 8

„1944“, 22.8.1944 (artikel om Martens)

Information, 18.8.1944, nr. 249.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7.1945

Fyens Stiftstidende, 5.5.1945

Information, 7.7., 9.7., 29.8.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945

Nationaltidende, 14.6., 22.6., 23.6., 25.6., 16.7.1945

Politiken, 18.8.1944

Social-Demokraten, 6.7.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945.

Monumenter:

Mindesten i Østved ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted

Mindeplade, Skytteforeningslejren, Høje Sandbjerg

Mindeplade, Lindevang Skole, Frederiksberg

Mindeplade, Københavns Universitet.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over Ib Mogens Bech Christensen.

Mehl, Viktor Bering, a

fabriksarbejder, f. 6.2.1911 i Rårup sogn, d. 9.8.1944 i Lauringe Mose ved Roskilde Landevej.

F.: *Maskinmester Kristian Bering Mehl*, f. 28.7.1880 i Vildbjerg, d. 19.11.1936 i København, og hustru Ingeborg Jensine Theodora f. Pedersen, 17.10.1882 i S. Bjært, d. 25.10.1962 på Frederiksberg.

Gift 5.10.1934 med Alfrida Klara Maria Raunholdt, f. 24.1.1914. (B.: D. 12.10.1934).

Fremtrædende modstandsmand inden for BOPA. Dæknavn „Jens“.

Skolegang på Duovejens Skole, derefter landvæsenselev. Indkaldt til soldatertjeneste 1931. Underkorporal 1932. Efter hjemsendelsen ansat hos „Holm og Sønner“, hvor han var beskæftiget til sin arrestation. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti. Kom tidligt med i modstandsarbejdet, og under sabotagens udvikling i 1943 pålagdes der ham stadigt større opgaver, som han med sit udprægede organisatoriske talent løste med udmærket resultat. Han deltog i planlægningen og udførelsen af den første sabotage mod Riffelsyndikatet, imod B&W i Strandgade, Glud- og Marstrand og Skotøjsfabrikken i Stengade. Tilknyttet BOPA's gruppe nr. 8. Arresteret 12.1.1944 sammen med de fleste af de daværende ledere inden for BOPA. Han blev underkastet langvarige forhør, uden at det lykkedes Gestapo at få ham til at røbe noget. Idømt tysk tugthus og overført 2.3.1944 til Schwerin Tugthus. 25.4.1944 ført tilbage og myrdet sammen med 10 andre medlemmer af BOPA og Holger Danske under transport på Roskilde Landevej ved Lauringe Mose, angiveligt under flugtforsøg. Mordene udløste en 24 timers strejke i København og mange provinsbyer.

KILDER:

Arkivstof:

Erstatningssag 717

D.f.U., 30.692/44

CK., 1.708

UFF., 667.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, II, s. 809

Den illegale presse, s. 468-469

De sidste Timer, s. 225, (foto)

Pro Patria, s. 7

Holger Danske vågner, s. 191, 195.

Tidsskrifter:

Gestapofangen, 1954, nr. 8

BOPA P 3, april 1948, nr. 5 (foto)

Information, 13.8.1944, nr. 249.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7.1945

Fyens Stiftstidende, 5.5.1945

Information, 7.7., 9.7.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945

Nationaltidende, 22.6., 23.6., 25.6., 16.7.1945

Politiken, 15.8.1944

Social-Demokraten, 6.7.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945.

Monumenter:

Mindesten i Østved ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted

Mindeplade, Duevejens Skole

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografier over Knud Gyldholm og Preben Berg Sørensen.

Nielsen, Egon Lykke,

chauffør, f. 8.6.1916 i København, d. 21.11.1944 i Neuengamme.

F.: Maskinformand Knud Ernst Heinrich Lykke Nielsen, f. 12.3.1887 i København, d. 18.1.1955, og hustru Ingeborg Kristine. Gift 17.1.1942 med Minna Elvira Wintner, f. 16.6.1922 i København. (B.: D. 22.9.1943).

Tilknyttet BOPA.

Skolegang på Jagtvejens Skole i København. Ansat som chauffør i København. Det hedder om ham i BOPA's Mindebog: „Han havde et fantastisk initiativ og en vældig gåpålyst, når det gjaldt kampen mod tyskerne; aldrig kunne han få aktioner nok; han pressede gang på gang sin gruppeleder for at forcere tempoet. Han var hård, beregnende og energisk, og samtidig var han blød og smør, kammeratlig og hjælpsom over for dem, som han holdt af.“ Arresteret 8.6.1944 og indsat i Vestre Fængsel. Det var bestemt, at han skulle have været med på den transport bestående af 11 sabotører fra Holger Danske og BOPA, der myrdedes „under flugtforsøg“ i Lauringe Mose, men ved et tilfælde undgik han dette. Overførtes til Frøslevlejren og deporteredes herfra til Neuengamme, hvor han døde 21.11.1944.

KILDER:**Arkivstof:**

ER., 115

D.f.U., 30.094/44

CK., 5.163

UFF., 728.

Litteratur:

Helvede har mange navne, s. 210

BOPA, Mindebogen (foto)

På det tyske slavemarked, s. 39–42 (opholdet i Vestre Fængsel og Frøslev).

Avisstof:

Nationaltidende, 13.6.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Jagtvejens Skole, Jagtvej 34, København

Mindeplade, Ryvangen.

Nielsen, Knud Enver Wissing,

motorpasser, f. 21.3.1913 i Skærup, d. 26.12.1943 på Frederiksberg Hospital.

F.: Fabrikarbejder Alfred Carl Nielsen, f. 21.3.1886 i Vejle, d. 26.11.1952 smst., og hustru Klaudine Kathrine Karoline f. Wissing, 26.10.1891 i Vejle.

Gift med Kirsten Knudsen, f. 5.2.1915 i Give, d. 1.9.1962. (B.: P. 19.12.1936, D. 13.7.1944).

Medlem af modstandsorganisationen BOPA.

Knud Wissing Nielsen havde tidligere sejlet som matros. Han var lidt af en eventyrer og med en eventyrers fantasi, og beskrives i al ærbødighed som „den mest sympatiske løgnhals i BOPA“. Hans dæknavn var betegnende nok „Erik Robert von Bülow“. Den 26.12.1943 havde han fået ordre til at møde bevæbnet ved et af organisationens depoter med henblik på en aktion. Han medbragte en pistol og hyrede en taxa for at komme til bestemmelsesstedet. Undervejs gik pistolen, der var defekt, af ved et ulykkestilfælde, og han rantes i lysken. Chaufføren kørte ham øjeblikkelig til et hospital. Efter at politiet var kommet til stede, blev han indlagt på skadestuen, men døde kort efter af blodtab.

KILDER:**Arkivstof:**

ER., 6.911

D.f.U., 30.209/43

CK., 54.779

UFF., 766.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Monumenter:

Mindesten i anlæg på Nordre Kirkegård i Vejle.

Andet:

Begravet, Vejle Søndre Kirkegård, A-f-21–22.

Nielsen, Tage Voersaa,

frescomaler, f. 3.5.1902 i Hvedholm, Rarum-Kalle kommune, d. 28.12.1944 i Vessen bei Meppen.

F.: Fru Marie Nielsen.

Gift 16.5.1932 med Floyd Mary Lagarde, f. 8.12.1909 i USA. (B.: D. 9.2.1936).

Tilknyttet BOPA. Dæknavn „Thomsen“.

Rejste som 17-årig til USA og opholdt sig i næsten 20 år der. Vendte tilbage til Danmark i 1938. Opholdet i USA havde præget ham. Han var „amerikansk“ i tankegang, i væsen og humor. Igennem sin svoger, lærer ved Officersskolen i København, knyttedes han i 1943 til en officersgruppe med forbindelse til faldskærmsorganisationen. Han var en meget fantasifuld og ivrig modstandsmand (hvis ønske om sabotage i nogen grad synes at være blevet bremsat af gruppen), og fungerede som kurér ved overførelse af efterretningsmateriale til England igennem Gylding-Sabroe i Frederikshavn, ligesom han havde forbindelse med flygtningeruten samme sted. I august 1943 havde han ledsaget nogle flygtninge til Frederikshavn og søgte derefter i Ålborg at komme i kontakt med faldskærmsorganisationen for at fremskaffe sprængstof til brug for en sabotage, som han havde planer om at udføre mod Riffelsyndikatet, hvor han havde fundet ansættelse. Ved en uforsigtighed blev han arresteret den 22.8.1943 sammen med en faldskærmsmand af det danske politi, men få dage senere befriet fra arresten af modstandsfolk i Ålborg. Da han herefter måtte anses for at være udsat for at blive arresteret i Jylland, tilsluttede han sig i stedet BOPA og deltog fra januar 1944 i en lang række aktioner, hvori han udmærkede sig ved stor dristighed. Han medvirkede ved sabotagen mod Riffelsyndikatet og sænkede på egen hånd et tysk skib i Odense, idet han svømmede hen til skibet og fastgjorde en sprængladning til det. Arresteret 9.5.1944 af Gestapo og indsat i Vestre Fængsel. Overført til Frøslev og deporteret 20.10.1944 derfra til Neuengamme, hvorfra han kom på udkommando til Vessen bei Meppen. Her døde han af dysenteri den 28.12.1944.

KILDER:**Arkivstof:**

ER., 5.360

D.f.U., 31.164/44

CK., 9.520

UFF., 785.

Litteratur:

Helvede har mange navne, s. 207 (dødsdato her angivet som 3.1.1945)

Gylding Mortensen: Danske Partisaner, København 1955, s. 47

BOPA, Mindebogen (foto).

Tidsskrifter:

Information, 20.1.1945, nr. 388

Danskeren, 26.1.1945, nr. 7.

Monumenter:

Mindeplade, Katedralskolen, Viborg.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Nielsen, Aage Julius, x

jord- og betonarbejder, f. 8.8.1918 i København, d. 18.10.1943 i Vestre Fængsel.

F.: Maskinarbejder Carl William Nielsen, f. 21.6.1881 i Sværborg, d. 1.7.1955 i København, og hustru Antonie f. Jensen, 24.6.1889 i Ribe.

Gift 11.4.1942 med Lilly Erna Jensen, f. 9.9.1912 i København, d. 11.11.1955 smst. (B.: D. 5.4.1943).

Tilknyttet BOPA.

Deltog allerede som 18-årig som frivillig i den spanske borgerkrig 1936-38. Som kommunist blev han arresteret af det danske politi i oktober 1942. Løsladt fra Hørslevrød april 1943. Han tilsluttede BOPA og deltog i en lang række sabotager. Under hans ledelse udvikledes havnegrupperne til slagkraftige organisationer. En af BOPA's mest utrolige aktioner i efteråret 1943, sænkningen af en damper i Københavns havn, udførtes af Aage Nielsen. - „Aage Nielsen udførte sin bedrift den efterårsdag ved at sætte sig på kajen i nærheden af skibet, der lå tæt ved Nyhavnskanalens udmunding i havnen. Ingen opdagede, at han havde dobbelt snøre, og at snøren hang meget stramt. Snøren var trukket ind gennem et øje på en „skildpadde“, en magnetisk bombe. Med små ryk med medestangen flyttede Aage Nielsen skildpadden nærmere og nærmere til skibssiden, indtil den hængte sig fast mod skibets stål og blev hængende. Så løste han op for den dobbelte snøre, trak den helt igennem, så den blev fri, vikledes den op og gik bort som skuffet lystfisker ... Kort efter skete eksplosionen, som slog skibssiden ind. Kommunisterne udgav en hel lille pjece om bedriften, der i al sin fikshed var imponerende.“ (Danmark under Besættelsen, III, s. 156).

Aage Nielsens fleste aktioner gjaldt dog industrisabotager. Under forberedelsen af en aktion imod Lystrups Bilværksteder, lykkedes det gruppen at finde frem til en mekaniker, som var villig til at smugle sprængstoffet ind på virksomheden. Han forlangte imidlertid betaling, og da han ikke kunne få dette, henvendte han sig til virksomhedens direktør og blev dels købt, dels truet til at forråde Aage Nielsen. Da han sidste gang skulle mødes med denne, var Gestapo underrettet, og Aage Nielsen blev anholdt, 22.9.1943. Legemligt knækket faldt han til sidst som offer for Gestapos umenneskelige behandling 18.10.1943, uden at det var lykkedes at aftvinge ham oplysninger.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 30

D.f.U., 30.198/43

CK., 857

UFF., 787,

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Da Danmark kaldte, s. 146, 173-74

Danmark under Besættelsen (Vilh. la Cour), III, s. 155 (foto)

De danske Spaniensfrivillige, s. 35, 43, 195-97, 201 (foto)

Danske Frivillige i Spanien, s. 15, 31, 33 (1937)

Dansk Dåd, nr. 3, nr. 5 (illegalt bogserie udg. på Land og Folks Forlag, 1943)

Frit Danmarks Hvidbog, I, s. 42

Sabotage, s. 155 (foto), 156

Børge Brandt: Sabotage, s. 31, 136 (foto).

Tidsskrifter:

Danskeren, 6.11.1944, nr. 1,

Information, 22.2.1945, nr. 416

Land og Folk, 1.11.1943 (foto).

Monumenter:

Mindeplade, Husum Skole

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Vestre Kirkegård, 21-13-70.

(Aage Julius Nielsen skrev flere artikler i Arbejderbladet i 1937).

Tildelt den Internationale Brigades Orden: Bandera de Sangre.

Petersen, Carl Helge,

maskinarbejder, f. 25.9.1922 i København, d. 17.4.1945 i Charlottenlund Skov.

F.: Lars Peter Petersen, f. 2.11.1887, d. 27.3.1950, og hustru Margrethe, f. 21.2.1902.

Tilknyttet militærgrupperne i København.

Igenem en længere periode tilsluttet en militærgruppe, der var formeret under BOPA. Gruppen udførte en række aktioner mod stikkere. Anholdt 16.4.1945 på Kulturfet sammen med en gruppekammerat, hvor de havde aftalt mødested før en aktion. Umiddelbart efter anholdelsen overgivet til en af de tyske terrorgrupper, der efter forhør myrdede dem begge den følgende dag.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 4.890

UFF., 863

D.f.U., 31.085/45.

Litteratur:

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 484.

Avistof:

Vestjyden, 12.5.1945.

Andet:

Begravet, Vestre Kirkegård, 11-6-13.

Se biografi over Willy Laurids Petersen.

Petersen, Knud,

skibsbyggerlærling, f. 8.10.1925 i Padborg, d. 11.4.1945 i Ryvangen.

F.: Kriminaloverbetjent Aksel Petersen, f. 11.7.1897 i København, og hustru Edith Agnete Bilgrav f. Jensen, 6.3.1904 i Vejle.

Tilknyttet modstandsbevægelsen i Helsingør og BOPA. Dæknavn „Ole“. Realeksamen fra Helsingør Gymnasium 1941. Maskinlærling på Helsingør Jernskibs- og Maskinbyggeri, sideløbende med teoretisk uddannelse til konstruktør. Tilsluttede i 1943 det illegale transportarbejde i Helsingør og København under „Speditøren“. I foråret 1944 medlem af en gruppe, der dannedes blandt eleverne på Teknisk Skole omkring Poul Erik Krogshøj Hansen (se denne). Gruppen udførte forskellige småaktioner og blev i efteråret 1944 tvunget „under jorden“. Gruppen samlede i København, og medens den tidligere organisatorisk havde været underlagt BOPA, blev den nu mere direkte inddraget i organisationens sabotagevirksomhed. Gruppen deltog i sabotager mod fabrikkerne Dreco, Dan og Johansen & Lund i Ryesgade. Gruppen ødelagde endvidere Hipos garager over for Politigården. Som følge af en angivelse blev gruppen rullet op i marts 1945. Knud Petersen blev 23.3.1945 anholdt hos noget familie, hvor han lå syg. Dømt til døden ved tysk krigsret 10.4.1945 og henrettet den følgende dag i Ryvangen.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 10.600

UFF., 877.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De sidste Timer, s. 196-193 (foto)

De fem lange Aar, II, s. 950

Deres Mod vil lyse

Nej - i Frihed, s. 8 (København 1948).

Tidsskrifter:

Danskeren, 20.4.1945

Friheden, 1945, nr. 16

Helsingør Gymnasium, 1945-46, s. 5-7

F.V.-bladet, december 1959

Roning, 1945, nr. 6

Spejdernes Magasin, 1945, nr. 9

Spejdersport, 1945, nr. 9

Økonomi og Politik, 1945, nr. 19-20.

Avistof:

Berlingske Tidende, 23.8.1945

Frederiksborg Amts Avis, 7.6., 12.6.1945

Morgenbladet, 11.6., 23.8.1945

Nationaltidende, 23.8.1945

Nordsjælland, 12.5., 16.5., 23.5. (førstehåndsberetning om gruppens arbejde), 6.6., 11.6., 2.7.1945

Social-Demokraten, 15.5.1945

Vestkysten, 14.5.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Helsingør Skibsværft

Mindeplade, Svendborg Skibsværft

Mindeplade, Helsingør Gymnasium

Mindesten, Hylkedam pr. Gelsted, Fyn

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Begravet, Helsingør Kirkegård, afd. 7, 142 A.

Se biografier over Poul Erik Krogshøj Hansen,

Jørgen Erik Skov Larsen og Henning Wieland.

Petersen, Willy Laurids,

bryggeriarbejder, f. 20.9.1911 i København, d. 17.4.1945 i Hareskoven.

Gift med Karen. (B.: P. 28.12.1938, D. 9.6.1941).

Tilknyttet militærgrupperne i København.

Fra november 1944 tilsluttet en gruppe under 1. bataljon, 4. kompagni, formeret under modstandsorganisationen BOPA. Gruppen gennemførte en række aktioner mod stikkere. 16.4.1945 havde gruppen aftalt mødested på Kultorvet, hvor Willy Petersen og en kammerat, Carl Helge Petersen (se denne), blev arresteret af det tyske politi og straks efter overgivet til en af de tyske terrorgrupper, der, efter forhør, den følgende dag dræbte begge. Willy Petersens lig blev fundet i Hareskoven.

KILDER:

Arkivstof:

CK., 8.920

ER., 439

D.f.U., 30.247/45

UFF., 890.

Litteratur:

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 484.

Avisstof:

Vestjyden, 12.5.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Carlsberg Bryggerierne, København.

Andet:

Begravet, Vestre Kirkegård, afd. 6, rk. 6, nr. 73.

Se biografi over Carl Helge Petersen.

Plambeck, Harry Svend,

bådebygger, f. 16.6.1918 i København, d. 17.5.1943 i Holbæk.

F.: Fotograf Carl Christian Ferdinand Johan Plambeck, f. 20.1.1886 i København, d. 18.7.1931 smst., og hustru Clara Elna, f. 12.8.1891 i Gilleleje.

Tilsluttet BOPA. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti.

Harry Plambeck hørte til de første aktive inden for BOPA, hvor han var tilsluttet Victor Emanuel Larsens gruppe (se denne). Under en aktion i maj 1943 imod Holbæk Hørskæterri kom det til en ildkamp imellem sabotagevagterne og sabotørerne. Herunder såredes både Victor Larsen og Harry Plambeck, den sidste så hårdt, at han ikke kunne støtte på benene. Trods sine sår bar Victor Larsen Harry Plambeck under tilbagetrækningen. Vejen til København viste sig imidlertid at være blevet spærret af dansk politi. Aktionen var nøje planlagt, og der var også tænkt på denne eventualitet. I Holbæk havn lå en lille båd parat, og gruppen reddede sig heldigt ned til den og stak til søs. Da søen viste sig at blive hård, blev man dog tvunget til at søge land. Under landstigningen ville Victor Larsen hjælpe Harry Plambeck, der imidlertid med sin pistol truede ham til at trække sig tilbage. Forsøg på at overmande ham mislykkedes. Harry Plambeck forlangte, at de skulle prøve at redde sig uden ham. Gruppen havde ikke andet valg. Da de var kommet uden for synsvidde, hørte de et skud. Harry Plambeck havde begået selvmord og blev senere fundet i båden ved kysten i Draaby skovsogn. (I hovedtræk efter BOPA's Mindebog).

KILDER:

Arkivstof:

ER., 486

D.f.U., 30.007/43

CK., 55.077

UFF., 893.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De 5 onde år, s. 127-128.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, Columbariet, afd. 2, rk. 7, nr. 152.

Se biografi over Victor Emanuel Larsen.

Poulsen, Jens Ove Mogens,

maskinsmed, f. 24.5.1909 i Rynkeby ved Kerteminde, d. 1.7.1945 ved Vejrs Strand, Oksbøl.

F.: Parcellist Marinus Poulsen, f. 4.9.1878, og hustru Karen Marie, f. 10.8.1882.

Gift 1936 med Ragnhild Marot. (B.: D. 29.6.1936).

Tilknyttet BOPA og Den danske Brigade.

Medlem af Danmarks kommunistiske Parti. Fra 1943 tilsluttet BOPA og deltager i en række aktioner, indtil det i 1944 var nødvendigt for ham at tage til Sverige. Under flugten overrasket og beskudt af en tysk patrulje. Det lykkedes ham at undslippe og han blev i Sverige indlagt på hospital i Helsingborg med tre kugler i det ene ben. Efter at være blevet rask tilsluttedes han Den danske Brigade og gjorde efter 5.5.1945 tjeneste ved pionerkommandoen i Oksbøl, der var beskæftiget med mineoptagning. Da han herunder ville uskadeliggøre en håndgranat gennem detonation, blev han dræbt på grund af en defekt ved denne.

KILDER:

ER., 16.486

D.f.U., 30.716/45

UFF., 903.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Niels Grønnet og Bent Demer: Den danske Brigade, København 1945.

Avisstof:

Jyllands-Posten, 3.7.1945

Ringsted Folketidende, 3.7., 10.7.1945

Sorø Amtstidende, 4.7.1945

Sønderjyden, 2.7.1945

Sydvestjylland, 3.7.1945

Aarhus Stiftstidende, 2.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade, København.

Andet:

Begravet, Lyngby Ny Kirkegård, Sorø amt, Ny afd. KK 194.

Rasmussen, Svend Edvard, *

maler, f. 30.12.1905 i København, d. 22.11.1943 i Ryvangen.

F.: Overportør ved DSB Johan Peter Christian Rasmussen, f. 21.1.1862 i København, d. 8.7.1943 smst., og hustru Anna Elisa Christine, f. 18.12.1870 i København, d. 15.5.1936 smst.

Gift 7.2.1928 med Gudrun Alice Elisabeth Jacobsen, f. 23.4.1905 i København. (B.: D. 15.8.1928, P. 9.3.1944).

Gruppeleder i BOPA.

Efter endt skolegang i Vester Voldgades Skole i malerlære. Nedsatte sig senere som malermester. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti. Efter at BOPA's første gruppe var revet op, udvidedes antallet i vinteren 1942-43. Som leder af en af disse grupper måtte Svend Rasmussen arbejde med de simpleste midler, men opnåede alligevel en række udmærkede resultater. I løbet af 1943 gennemførtes en række aktioner mod fabrikker, jernbaner, tyske militærinstallationer og flere aktioner mod skibe. Arresteret tillige med andre 16.9.1943. Dømt til døden ved tysk krigsret 1.11.1943. Henrettet i Ryvangen sammen med bagerlærling Marius Jepsen fra Randers, der havde søgt at tilegne sig en tysk soldats gevær, 22.11.1943. Henrettelserne fandt sted som repressalie for den voldsomt stigende jernbanesabotage i Jylland, kulminerende med sprængningen af jernbanebroerne ved Langå.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 160

D.f.U., 30.006/43

CK., 6.383

UFF., 935 (heri tysk anklageskrift).

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

Danmark under Jorden, s. 46

De fem lange Aar, II, s. 647

De sidste Timer, s. 11-12 (foto).

Tidsskrifter:

Danskeren, 1.12.1943, nr. 2

Dansk Presstjenst, 19.12.1943

Danmarks Forældreforening, 1945, nr. 4.

Avisstof:

Politiken, 23.11.1943.

Monumenter:

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Rose, Ib Erik,

radiotekniker, f. 22.11.1918 i København, d. 24.5.1945 på Blegdamskshospitalet smst.

F.: Viggo Emil Adolf Jensen Rose, f. 12.6.1889 i Lyngby, d. 10.1.1965 i København, og hustru Hansa Cathrine f. Kraul, 26.1.1894 i Horsens.

Gift 28.3.1943 med Esther Vaaben Nielsen, f. 18.3.1923 i København. (B.: D. 16.6.1943).

Tilknyttet BOPA og militærgrupperne i København.

Deltager i sabotage, blandt andet i aktionen mod fabrikken Allways i Boyesgade. Tilknyttet militærgrupperne under Detachment Slotsholmen, 2. bataljon, 2. kompagni fra december 1944. Blev under sit arbejde for modstandsbevægelsen smittet med difteritis og døde ovennævnte dato.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 9.735

D.f.U., 32.349/45

Politik, afd. E, nr. 831/47

UFF., 952.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, Urnehallen, G, 94/95.

Den 29.8.1943 interneret på Gørnsergades Kaserne. Efter endt internering medlem af BOPA. Han blev gruppeleder og deltog i flere af de største sabotager. Ved angrebet på en af Danmarks største værnemagervirksomheder, fabrikken Torotor på Kollegievej i Ordrup, der fremstillede dele til V-2-bomben, den 2.1.1945, udviste Ebbe Rørdam en snarådighed, som blev omtalt over mange af den frie verdens radiostationer. Et af BOPA's store problemer var fremskaffelsen af våben og ammunition. Gruppen foretog igennem 1945 flere dristige aktioner imod tyske ammunitionstransporter ad jernbanen. Den 15.3.1945 var en aktion imod en ammunitionstransport mislykket. Næste morgen ville man gøre et nyt forsøg ved Brøndbyøster Blok, når transporten skulle videresendes med jernbanen. Tyskerne havde imidlertid ventet et nyt angreb, således at bevogtningen af toget var forstærket. I en halv time kæmpede BOPA's sabotører mod denne, én af de hårdeste ildkampe, sabotører overhovedet udkæmpede i Danmark. Herunder dræbtes to af gruppens medlemmer, Ebbe Rørdam og Kaj Jensen.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 962.

Litteratur:

Daglige Beretninger, s. 536

De fem lange Aar, II, s. 896

BOPA, Mindebogen (foto)

Gå til Modstand. Beretninger fra besættelsen, redigeret af Hans Jørgen Lembourn, København 1961, s. 190-192.

Tidsskrifter:

Spejdernes Magasin, 1945, nr. 9

Spejdersport, 1945, nr. 9

Nykøbing Katedralskole, 1946, (foto).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 18.7., 21.7.1945

B.T., 18.7.1945

Information, 19.7. (foto, nekrolog), 29.8.1945

Land og Folk, 18.7.1945

Kristeligt Dagblad, 19.7.1945

Nationaltidende, 18.7.1945

Social-Demokraten, 19.7., 21.7.1945

Roskilde Tidende, 4.8.1951

Lolland-Falsters Folketidende, 8.5., 14.5., 21.7.1945.

Monumenter:

Mindeplade, Torkildstrup Kirkegård

Mindesten, Hylkedam pr. Gelsted, Fyn

Mindesten, hjørnet af Brøndbyøstervej og Turpinsvej

Mindesten, krydset mellem Brøndbyøstervej og Parkallé ved kirken

Mindeplade, Roskilde Vestre kaserne

Mindeplade, Nykøbing Falster Katedralskole.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over Kaj Jensen.

Rørdam, Ebbe,

officersaspirant, f. 10.1.1925 i Hvilsager, d. 16.3.1945 i Brøndbyøster.

F.: Sognepræst Johannes Rørdam, f. 17.8.1883 i Holeby, d. 3.7.1964, og hustru Kirsten f. Hansen, 26.2.1888 i Skårup, d. 23.2.1956.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „Per“.

Skolegang på Nykøbing Katedralskole. Aktiv i spejderbevægelsen. Ønskede at uddanne sig til officer og tog til København for at læse til optagelsesprøve. Under indkaldelse til soldat udpeget til kornetskolens.

Raarup, Otto,

elev på malerskole i Odense, f. 14.2.1924 i Odense, d. 23.12.1944 på Østergade i København.

F.: Repræsentant Henry Jørgen D. Raarup, f. 25.10.1897 i Fåborg, d. 17.9.1961 i Odense, og hustru Mary Elisabeth f. Bagner, 11.5.1900 i Holbæk.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA, Dæknavn „Jørgen“.

Efter at have været mathelev i flåden og senere i handelslære en tid, elev på en malerskole i Odense. Indtrådte sammen med Gunnar Bruun Jensen i BOPA i sommeren 1944. De var begge fra Odense og uadskillelige venner og gik i BOPA under fællesbetegnelsen „fyaboerne“. Under en aktion imod et af politiets kontorer kort efter politiets internering blev Otto Raarup og Gunnar Bruun Jensen indsluttet af tyskerne. Det hedder herom i BOPA's Mindebog: „Uden at tænke på egen sikkerhed tog de roligt telefonen og ringede til deres gruppes alarmtelefon for at fortælle kammeraterne, at de nu enten blev skudt eller anholdt. Først da de således var sikre på, at deres eventuelle anholdelse ikke ville få konsekvenser for gruppen, begyndte de en fantastisk flugt over hustage, ad nedløbsrør og gennem baggårde ud i friheden“. I efteråret 1944 havde de to kammerater haft en formodet stikker til „afhøring“, men havde ladet ham gå. Da de to venner lillejuleaften aflagde et besøg på en restaurant i den indre by, blev de her genkendt af den mand, de havde haft til afhøring. Han befandt sig i selskab med en Gestapomand og Hipo blev straks alarmeret. De to venner anede uråd og forsvandt. De blev imidlertid indhentet ud for Illum, hvor Hipovognen blev drejet på tværs af kørebanen, hvorefter man satte projektør på dem og gav ild. De blev begge dræbt på stedet.

KILDER:

Arkivstof:

UFF., 963.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Avisstof:

Berlingske Tidende, 24.6.1945.

Monumenter:

Mindesmærke, Frøbjerg Bavnehøj.

Andet:

Begravet, Assistens Kirkegård, Odense, litra AF, 299-300.

Se biografi over Gunnar Bruun Jensen.

Schacht, Jørgen Ejvind,

vekselererclev, f. 8.3.1924 på Frederiksberg, d. 5.5.1944 i Ryvangen.

F.: Poul Schacht, f. 30.6.1891 i Randers, d. 20.7.1929 i København, og hustru Louise Marie, f. 13.4.1897 i København, d. 9.10.1966 smst.

Tilknyttet modstandsorganisationen BOPA og Frit Danmark. Dæknavn „Chang“.

Realeksamen fra Den Classenske Legatskole i København. Ansat som elev i vekselererfirmaet Ackeman og Schwanenflügel 1944. Læste sideløbende hermed til bankeksamen. Lod sig ansætte som korrekturlæser på „Fædrelandet“ for herigennem at kunne informere den illegale presse, således Frit Danmark, om forhold vedrørende Det nazistiske Parti. Arresteret og henrettet efter en sabotageaktion imod Globe. Under ildkampen mod fabrikkens vagter lå han i forreste linie. På et kritisk tidspunkt under aktionen, hvor angrebet var ved at blive afslået, lykkedes det ham ene mand at trænge ind på fabrikkens og åbne fabrikkens port, således at gruppen kunne komme ind. Da han efter aktionen vendte tilbage til sin cykel, der var henstillet i nærheden af fabrikken, blev han genkendt af vagterne og pågrebet. Han førtes til Dagmarhus, men røbede trods hårde forhør intet, skønt han havde kendskab til en umiddelbart forestående aktion imod Værnemagtens flyvemaskineværksteder ved Kløvermarksvej. Aktionen gennemførtes som planlagt med betydelig succes. Allerede kort efter anholdelsen stod det Gestapo klart, at de ikke kunne få noget ud af ham. Den følgende dag blev han henrettet i Ryvangen.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 2.981

UFF., 969.

Litteratur:

Gylling Mortensen: Danske Partisaner, København 1955, s. 29

BOPA, Mindebogen (foto)

Danmark under Jorden, s. 54

De sidste Timer, s. 33 (foto).

Tidsskrifter:

Danskeren, 8.5.1944, nr. 12, 9.6.1944, nr. 14

Den danske Handelshøjskole, 1946, nr. 10

Information, 14-15.5.1944, nr. 274.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 30.6., 17.7.1945

Information, 17.7.1945

Land og Folk, 17.7.1945

Nationaltidende, 8.7., 17.7.1945

Politiken, 22.5., 17.7.1945.

Social-Demokraten, 17.7.1945

Monumenter:

Mindeplade, Grønnegården, København

Mindeplade, Ryvangen

Mindeplade, Den Classenske Legatskole, København.

Andet:

Begravet, Vestre Kirkegård, Litra F., 11, 35-36.

Strecker, Aage Einar,

sporvejsfunktionær, f. 2.3.1916 i København, d. 24.10.1944 i Gentofte.

Gift 31.5.1942 med Dagmar Elisabeth, f. 16.6.1919.

Tilknyttet BOPA og militærgrupperne i København under afsnit 3.

Tidligere finlandsfrivillig. Medlem af Nationalt Værn og stærkt engageret i opbygningen af organisationens grupper. Da Nationalt Værn splittedes efter 29.8.1943 gik mange af medlemmerne over i de illegale modstandsgrupper, således også Aage Strecker, der tilsluttedes BOPA og deltog i en række sabotager. Knyttet til militærgrupperne under afsnit 3, hvor han samarbejdede med afsnitslederen, kaptajnøjntant Frits Camillo Jørgensen (se denne) om forskellige opgaver. Den 24.10.1944 kl. 4.30 om morgenen søgte Gestapo at arrestere ham på hans bopæl, Fuglegårdsvænget. Såret under forsøg på flugt igennem et vindue. Død få timer senere. Efter befrielsen blev hans lig fundet i Ryvangen og bisat på Hellerup Kirkegård.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 221

D.f.U., 30.138/44

CK., 7.154

Politisag, Københavns Opdagelsespolit, H.J.N.,

18.008/46

UFF., 1.017

Litteratur:

Frit Danmarks Hvidbog, II, s. 484.

Det illegale Frit Danmark, s. 461

Håndbog for Hæren, 1946

Tidsskrifter:

Nationalt Værn, 1945, nr. 1.

Monumenter:

Mindeplade, Strandvejs Skole, København Ø

Mindeplade, Holbæk Kaserne

Mindeplade, Københavns Sporvejs Hovedkon-

tor, Gothersgade,

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Begravet, Hellerup Kirkegård, afd. 32, nr. 13.364.

Sørensen, Carl Borch,

maskinarbejder, f. 25.7.1925 i København, d. 27.2.1945 i Ryvangen.

F.: Marketer Axel Ejner Sørensen, f. 26.6.1904, d. 2.3.1946, og hustru Ellen Elisabeth, f. 11.7.1901.

Gruppenfører i modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „James“.

Skolegang på Sundpark Skole. I lære som maskinlærling hos Vølund. Udlært 4.2.1945. Medlem af Løjtehus dramatiske Forening.

Kom ind i BOPA i marts 1944 og blev hurtigt gruppeleder. Han nåede at komme med på de fleste af den lange række af store aktioner, som BOPA gennemførte i dette år, således mod Globus, Industrisyndikatet, Torotor, Standard Electric, og aktionen mod Hærens Våbenarsenal, hvor et stort antal maskinpistoler bortførtes. James' gruppe havde specialiseret sig i aktioner mod tyske flyvemaskiner. Den 2.11.1944 foretog den således en aktion imod tyske flyvemaskiner på Kastrup Flyveplads, hvor det lykkedes at sprænge tre tyske flyvere. Det hedder i BOPA's mindebog: „Gruppen fik ødelagt et antal fjendtlige flyvemaskiner, som mange jagerflyvere ville have været stolte over at kunne præstere“. Den 15.2.1945 blev han arresteret af Gestapo, og den 27.2.1945 henrettet i Ryvangen efter tysk dødsdom.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 12

D.f.U., 30.228/45

CK., 2.662

UFF., 1.035.

Litteratur:

Det illegale Frit Danmark 1942-45, København 1946, s. 461

BOPA, Mindebogen (foto)

Sørensen, Carl Helmuth Preben

Berg,

bogbinder, f. 15.12.1917 i Hillerød, d. 9.8.1944 i Lauringe Mose ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted.

F.: Postbud Ludvig Theodor Sørensen, f. 2.4.1893 i Ferslev, og hustru Ellen Annette Cecilie f. Berg, 9.11.1896 i København.

Gift 1.11.1942 med Else Julie Kirstine, f. 3.3.1913 i København, d. 17.3.1956 på Frederiksberg.

Tilknyttet BOPA.

Skolegang på Lindevang Skole på Frederiksberg. Udlært som bogbinder hos bogbindermester Aage Sørensen. Aftjente sin værnepligt ved artilleriet fra oktober 1939 til april 1940. Senero genindkaldt indtil maj 1941.

Inddraget i BOPA's modstandsarbejde allerede i 1942 og optaget i Aksel Jensens gruppe. Deltog i en lang række aktioner, blandt andet mod transformatorstationen i Frihavnen, stålhærderiet på Lygten og i angrebet på Vridsløse Fængsel. Den 25.5.1944 blev både han og hans kone arresteret i deres hjem af Gestapo. Begge fik en hård medfart. Efter nogen tids fængsling overførtes fru Sørensen til Frøslev. Preben Berg Sørensen blev myrdet som én af „de elleve fra Shellhuset“ i Lauringe Mose på landevejen mellem Roskilde og Ringsted. Mordene udløste strejker i København og en række provinsbyer.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 76

D.f.U., 30.101/44

CK., 4.190

UFF., 1.037

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De fem lange Aar, II, s. 809

Den illegale presse, s. 468-469

De sidste Timer, s. 231 (foto)

Pro Patria, s. 10.

Tidsskrifter:

„1944“, 22.8.1944

Gestapofangen, 1954, nr. 8

Feltartilleribladet, 1946, nr. 7.

Avisstof:

Ekstra Bladet, 9.7., 10.7.1945

Fyens Stiftstidende, 5.5.1945

Information, 7.7., 9.7.1945

Land og Folk, 6.7., 9.7.1945

Nationaltidende, 22.6., 23.6., 25.6., 10.7.1945

Politiken, 15.8.1944

Social-Demokraten, 6.7.1945

Viborg Stiftstidende, 26.5.1945.

Monumenter:

Mindesten ved Osted mellem Roskilde og

Ringsted.

Mindeplade, Lindevang Skole, Frederiksberg.

Andet:

Begravet i Ryvangen.

Se biografi over Aksel Jensen.

Sørensen, Verner Emil, X

chauffør, f. 22.9.1917 i Middelfart, d. 29.8.1944 i Høje Taastrup.

F.: Maskinarbejder Anders Peter Sørensen, f. 15.5.1889 i Vissenbjerg sogn, Odense amt, og hustru Mette Louise Kirstine f. Larsen, 24.3.1885 i Asperup sogn, Odense amt, d. 13.10.1958.

Gift med Emma Schmidt, f. 15.7.1918 i Svenstrup. (B.: D. 10.7.1937, D. 30.9.1939).

Medlem af modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „Erik“. Medlem af Danmarks kommunistiske Parti. Verner Emil Sørensen begyndte med at fungere som chauffør for en gruppe. Hans energi og medfølte lederegenskaber gjorde ham imidlertid hurtigt til gruppens førstemand.

Et af BOPA's største problemer var at fremskaffe våben og sprængstoffer. Problemet med at fremskaffe våben blev aldrig løst tilfredsstillende, men våbenkup, blandt andet på Riffelsyndikatet samt oprettelse af en illegal våbenfabrik, der fremstillede maskinpistoler, sikrede en nødtørftig bevæbning. Den 29.8.1944 forsøgte man at standse og erobre et tysk ammunitionstog ved Høje Taastrup. Frihedskæmperne besatte Kraghave Blokpost og standsede herfra med signal det kommende tog. De besatte lokomotivet og kørte den medfølgende passagervogn, hvori det tyske bevogtningsmandskab var, et stykke frem, således at den kom under ild fra frihedskæmperne. Under den påfølgende ildkamp blev det klart, at der i sidste øjeblik før togets afgang fra København var sket en betydelig forstærkning af vagtmandskabet. Situationen var ved at blive kritisk. To sabotører kravlede op ad banelegemet og ind under vognene for at kaste håndgranater op i kupeerne, men tyskerne skød igennem gulvet i vognen. Da sabotørerne mærkede, at overmagten var for stor, blev togstammen dirigeret tilbage, for at man kunne afbryde træningen. I det samme sprang en tysker ned fra toget med en maskinpistol og dræbte den ene sabotør under vognene, Verner Emil Sørensen.

KILDER:

Arkivstof:

ER., 113

D.f.U., 30.177/44

CK., 3.960

UFF., 1.057 (heri beretning af Martin J. Nielsen).

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto).

Tidsskrifter:

Danskeren, september 1944.

Avisstof:

Land og Folk, 29.8.1945

Roskilde Tidende, 4.8.1951

Roskilde Dagblad, 4.8.1951.

Monumenter:

Mindesten 50 meter øst for blokposten i Kraghave, Høje Taastrup

Mindeplade, Dr. Tværgade 3, København.

Andet:

Begravet, Bispebjerg Kirkegård, afd. 10, rk. 16, nr. 158-159.

Wieland, Henning,

skibsbyggerlærling, f. 25.12.1922 i Ålborg, d. 11.4.1945 i Ryvangen.

F.: Telegrafformand Anders Olesen Wieland, f. 29.4.1894, og hustru Juliane, f. 27.7.1896.

Medlem af modstandsorganisationen BOPA. Dæknavn „William“.

Efter realeksamen fra Danmarksgades Skole i skibsbyggerlære på Ålborg Skibsværft. Medlem af FDF i Ålborg. Han afsluttede sin uddannelse i Helsingør, hvor han også læste til skibskonstruktør. Han kom ind i den gruppe, som dannedes med udgangspunkt i Helsingør tekniske Skole under ledelse af Erik Krogshøj Hansen. Her var han i efteråret 1944 arresteret af Gestapo for sabotage på tyske skibe, men da han hårdnakket benægtede, blev han løsladt. Om dannelsen af denne gruppe skriver et tidligere medlem: „Vi var en del unge mennesker, der engang i foråret 1944 startede en sabotagegruppe. Den kom til at høre under „BOPA“, hvilket vi ikke vidste på det tidspunkt. Vi fik kun at vide, at vor hovedledelse fandtes i København. Alle havde vi på en eller anden måde deltaget i illegalt arbejde, før vi dannede vor egen gruppe ... Men på efteråret 1944 blev en del af os tvunget til at gå under jorden, og efterhånden blev vi seks Helsingør-folk samlet i København, hvor vi bedre kunne være skjult ... derefter deltog vi i gruppearbejde her. I begyndelsen var det ikke andet end gruppe-møder, men efterhånden kom vi dog med til et par småaktioner. Senere, dengang sabotageerne satte kraftigt ind igen – det var lige efter nytår – kom vi også med til disse.“ Gruppen var aktiv ved sabotageerne mod fabrikkerne Dreco, Dan og Johansen og Lund i Ryesgade. Gruppen ødelagde tillige Hipos garager over for Politigården. I marts 1945 blev gruppen rullet op som følge af angivelser fra en stikker i Ålborg, hvor flere af gruppens medlemmer hørte hjemme. Henning Wieland arresteredes den 2.3.1945 sammen med to kammerater på Kongens Nytorv i København. Sammen med tre af sine kammerater dømt til døden ved tysk krigsret og henrettet i Ryvangen den 11.4.1945.

KILDER:**Arkivstof:**

D.f.U., 30.791/45

UFF., 1.107.

Litteratur:

BOPA, Mindebogen (foto)

De sidste Timer, 494–495 (foto)

De fem lange Aar, II, s. 950

Deres Mod vil lyse

Nej – i Frihed, s. 8, København 1948.

Tidsskrifter:

Friheden, 1945, nr. 16, s. 3

Danskeren, 20.4.1945, nr. 19

Økonomi og Politik, 1945, nr. 19–20.

Avisstof:

Berlingske Tidende, 23.8.1945

Morgenbladet, 23.8.1945

Ålborg Stiftstidende, 13.6., 17.6.1945

Politiken, 16.4.1945

Nationaltidende, 23.8.1945

Nordsjælland, 23.5.1945 (heri detaljeret skildring af gruppens arbejde).

Monumenter:

Mindeplade, Helsingør tekniske Skole

Mindeplade, Ålborg tekniske Skole

Mindeplade, Helsingør Skibsværft

Mindeplade, Svendborg Skibsværft

Mindeplade i Ryvangen.

Andet:

Begravet, Ålborg Almen Kirkegård, N 16–9–8 /9–147/148:

Se biografier over Poul Erik Krogshøj Hansen, Jørgen Skov Larsen og Knud Petersen.

BJARNE KUDSK MAURER
ELLEBÆKVEJ 49 · 2820 GENTOFTE
TELF. 01-690564

11. august

Kære Torud Skjerve,

Herved som aftalt biografien til Dansk Biografisk
Lex. Sykkedal har krævet af du skal være so
kortfaldende, men hvis du har rettelser og kommentarer
til indholdet er du meget velkommen.

Jeg ringer til dig om et par dage.

Tak og med venlig hilsen

Bjarne Kudsk

Schippers, Svend Arie 'Aksel', *30.09.1918 i København, modstandsmand, kaptajn, kørelærer.

S. kom ind i kommunistiske kredse gennem fagforeningskammerater efter at D.K.P. var blevet illegalt i juni 1941. I starten var arbejdet hovedsageligt internt bladrækning, men efter en rundspørgsel om folk med soldateruddannelse og kendskab til sprængstoffer, anmodede parti-sekretær Svend Nielsen i foråret 1943 S. om at opstille en 'Amagerhær' på 2-300 mand. Denne taskforce skulle i en given situation kunne sætte sig på ^{København} lufthavnen, orlogsværftet og våbenarsenalet. Denne organisation var ved S. overførsel på 8-90 mand, og blev senere grundstammen i AMPA.

I februar 1944 overførtes S. til sabotagegrupperne, og S. blev indsat som den administrative leder af BOPA. Som aktionsledere fik S. Børge Thing 'Brandt' og Erik Saxtorph 'Bøgh'. Dette triumvirat ledede BOPA ind i en organisatorisk udvikling, der skabte modstandsbevægelsens mest aktive og slagkraftige formation. BOPA specialiserede sig i industrisabotage, og i sommeren 1944 kunne gå til stort anlagte dæmning på Københavns største Værnemagere.

S. varetog forbindelserne mellem BOPA og den øvrige modstandsbevægelse. Det var forbindelser til D.K.P.'s illegale partiledelse (Svend Nielsen, Jørgen Nørup), til Københavns ledelsen (~~Svend Wagner~~), ~~til faldskærmsorganisationen S.O.E. (Ole Geisler)~~ og dens sabotageudvalg (Svend Wagner), til faldskærmsorganisationen S.O.E. (Ole Geisler), milits-grupper og de mange kontakter til grupper og enkelt personer, der var nødvendige for at holde den ca. 100 mand store organisation kørende.

S. repræsenterede BOPA i forhandlingerne om sprængstoffer og automatvåben, prioritering af opgaverne og likvideringssagerne. Nogle

Handwritten notes in left margin:
 1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...

Handwritten signature: M. M. M. M. M.

af modstandsbevægelsens mest ømtålelige og modsætningsfyldte forhold blev i disse forhandlinger trukket op.

Under besættelsen udarbejdede S. - ved særlige sikkerhedsforanstaltninger - et register over alle BOPA sabotører for "...ingen skulle dø navnløs og ukendt". Ligeledes sabotageskemaer og andet samtidigt materiale har S. sikret. Disse kilder er idag hoveddokumentation til BOPA's historie.

Schippers var een af de centrale ledere i den Københavnske modstand.

Frihedsmuseet: privatarkiv m. beretning

B.Brandt & K. Christiansen: BOPA Sabotage, Kbh. 1945.

København **Legitimationskort**
for
danske Statsborgere.

Navn **Svend Arie Schippers**

Stilling **Slagtersvend**

Bopæl **Engvej 70. St.**

Født d. **30/9 1918** **København**

Indhaverens
Underskrift **Svend A Schippers**

d. 26/12 1944
H. Brantmose

Kortet skal altid medføres.

O. O. S. & Co.

København **Legitimationskort**
for
danske Statsborgere.

Navn **Karl Emil Nielsen**

Stilling **Forvalter**

Bopæl **Kabbelejevej 5**

Født d. **10/12 1914** **København.**

Indhaverens
Underskrift **Karl Emil Nielsen**

d. 23/12 1944
M. Müller

Kortet skal altid medføres.

AUSWEIS Nr. 0592

Herr **Karl Emil** (Vorname) **Nielsen** (Zusatz)

København Strasse **Kabbelejevej** Nr. **5** in **København**

geboren am **10.12.14.**

ist berechtigt zu seinem persönlichen Schutz eine Pistole oder einen Revolver zu führen oder des Waffenscheins

Der Verlust der Schusswaffe ist unverzüglich bei der nächsten Dienststelle der Reichsbefehlshaber in Dänemark oder des Reichsbevollmächtigten zu melden.

København, den **2. März** 1944 (Datum)

Der Befehlshaber der deutschen Truppen in Dänemark

Polukhof
Regierungsbekrätär (Dienstgrad)

Karl Emil Nielsen
Unterschrift des Inhabers

Gültig bis **31.12.44.**

wenden!

PASSERSEDEL

Alle Myndigheder bedes - mod
behørig Legitimation - lade

Herr Karl Emil Nielsen
(Navn)

København 5.
(Adresse)

uhindret passere og iøvrigt være
ovennavnte behjælpelig.

København, den 7/8 1944

K. B. Hartmann

SS-Obersturmbannführer

PASSIERSCHEIN

Alle Behörden werden gebeten

Herr Karl Emil Nielsen
(Name)

København 5.
(Adresse)

gegen Vorlage eines gültigen
Ausweises ungehindert passieren
zu lassen und im übrigen Oben-
genanntem(r) behilflich zu sein.

Kopenhagen, den 7/8 1944

AUSWEIS

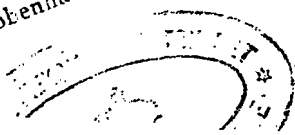
114

Strasse

Nr.

ADGANGSKORT
til Østerbrogades Kaserne for:

Aksel Thomsen
København d. 31/2 1945

Kasernekommande

Legitimationskort
for Ledelsen af Modstandsbevægelsen
Region 6 København
Svend A. Schippers

Navn Aksel Thomsen

Adresse Engvej 70

Født 30/9-15 i København

d. 11 / 5 1945

Københavns Ledelsen

Det bekræftes herved, at indehaveren af
dette kort,
hr. Aksel Thomsen
er medlem af Københavns-Ledelsen og
berettiget til at køre bil naarsomhelst
og hvorsomhelst i ledelsens vogne.

P.L.V.
KØBENHAVNS MILITÆRDISTRIKT
HOVEDLEDELSE
ØSTERBROGADES KASERNE
TELEFON C. 18080

Indehaveren af dette Kort har ubetinget Adgang til alle Afarit.
Forlægninger m. v.

3

•

John Kihun
Ray Jacobsen.

Lief Andersen. "Page"
J. Kihun.

Jesper Clemensen.

Pierre Honore

John Thomsen

Borge Pedersen

Keld Kihun

Eyvind Hansen.

M. J. Vahl

Steen Christensen

John

Eigil Petersen

Per. Jacobsen. Markensen

Jorgen Hansen.

H. J. Wallgren

E. Thomsen

Acne Kihun

Carl Kihun

P. E. J. Thomsen

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

R. Moller

J. Jacobsen

J. Kihun

H. Christen

Jorgen Hansen

Kai Nordens

Eig. Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

Jorgen Jensen

Vatso Johansen

John Kihun

Jorgen Jorgensen

Lief Christensen

Knut H. Pedersen

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

John Kihun

Betr.: Einführung eines Verschlüsselungs-Systems.

Vorg.: ohne.

Anlage 1.

In letzter Zeit hat es sich wiederholt als Mangel herausgestellt, dass zwischen den Dienststellen der Sicherheitspolizei, insbesondere zwischen den Grenzdienststellen und dem Bds bisher kein Verschlüsselungs-System bestand. Dieses soll nunmehr eingeführt werden. Es soll auch Anwendung finden für den Verkehr zwischen den Aussendienststellen untereinander und den Aussendienststellen im Verkehr mit dem Bds, wenn das FS-System gestört ist. Darüber hinaus wird von hier aus angeregt werden, dass militärische Dienststellen, die mit der Sicherheitspolizei dienstlich zu tun haben, sich das gleiche Verschlüsselungs-System zu eigen machen.

Das System beruht darauf, dass nach einem bestimmten Stichwort vorgegangen wird. Am klarsten wird dies an einem Beispiel:

T	I	N	T	E	N	F	A	S	S
9	4	5	1	2	6	3	1	7	8
H	E	U	T	E	X	M	O	R	G
E	N	X	U	M	X	7	U	H	R
K	F	U	H	R	X	D	E	R	X
C	H	E	F	X	D	E	R	X	W
I	D	E	R	S	T	A	N	D	S
B	E	W	E	G	U	N	G	X	V
O	N	X	H	I	E	R	X	A	B
X	N	A	C	H	X	D	E	U	T
S	C	H	L	A	N	D	X	X	X

Stichwort ist "Tintenfass". Es wird nun unter die einzelnen Buchstaben des Stichworts jeweils eine Zahl gesetzt, und zwar in der Reihenfolge, in der die Buchstaben im Alphabet vorkommen. Kommen in dem Wort "Tintenfass" Buchstaben zweimal vor, wie z.B. N und S, dann wird der erste Buchstabe mit der niedrigeren Zahl, der zweite Buchstabe mit der nächstfolgenden Zahl versehen. Unter diese Zahlen wird nun wagerecht der Text eingesetzt, der

durchgegeben werden soll. Zwischen zwei Worte wird zur Trennung ein X eingefügt. Telefonisch wird nun Buchstabe nach Buchstabe durchgegeben und zwar so, wie sie senkrecht untereinander stehen, beginnend in der Spalte 1, dann sofort anschliessend (ohne telefonische Durchsage, dass eine neue Spalte beginnt und ohne Durchgabe der Spaltenzahl) in Spalte 2 und so fort. Dabei muss von Durchgabe der Buchstaben unbedingt mitgeteilt werden, wieviele Buchstaben insgesamt telefonisch übermittelt werden. Dies ist deswegen erforderlich, damit der Empfänger der Mitteilung sofort weiss, wo er bei Niederschrift der einzelnen Buchstaben in der senkrechten Spalte aufhören und in der nächsten senkrechten Spalte weiterschreiben muss. Er darf zu dem Zweck nicht durchgeben "Spalte 1 zu Ende, es beginnt Spalte 2". Denn in einem solchen Falle würden einem Mithörer immerhin schon wichtige Hinweise gegeben, indem er dann oben nur im Falle des Stichwortes "Tintenfass" 10 Spalten so lange untereinander auszutauschen braucht, bis er den richtigen Text hat. Wird aber vorher die Zahl durchgegeben (z.B. 90 Buchstaben), dann weiss der Empfänger genau, dass er bei 10 Spalten insgesamt (das Wort "Tintenfass" hat 10 Buchstaben) in jeder Spalte nur 9 Buchstaben untereinander schreiben darf. Aus diesem Grunde ist es auch angebracht, die Spalten alle gleichmässig voll-
 zuzzeichnen, d.h. den Text durch weitere X-Zeichen zu ergänzen, wenn er die letzte Zeile nicht ganz ausfüllt. Alle X-Zeichen sind bei der Gesamtzahl der Buchstaben mit zu zählen. Mehrstellige Zahlen sind in Einzelzahlen aufzuteilen, die ebenfalls wie Buchstaben gezählt werden. Um die Verschlüsselung möglichst einfach zu gestalten, wird hiermit verfügt, dass als Verschlüsselungs-Stichwort jeden Tag die Parole des Wehrmachtbefehlshabers Dänemark genommen wird. Besteht die Parole aus zwei Worten, so wird für die Verschlüsselung dieses gesamte Doppelwort eingesetzt, z.B. an Stelle von "Hund-Treue" - "Hundtreue". Das Parolenverzeichnis ist bei der Hauptdienststelle Kopenhagen beim L IV (zur Nachtzeit beim Führer vom Dienst) hinterlegt. Diese Art der Verschlüsselung ist wiederholt in einer Dienstbesprechung kurz zum Gegenstand der Belehrung zu machen. Der Abdruck ist sodann zu den Unterlagen für den Führer vom Dienst zu nehmen.

durchgegeben werden soll. Zwischen zwei Worte wird zur Trennung ein X eingefügt. Telefonisch wird nun Buchstabe nach Buchstabe durchgegeben und zwar so, wie sie geschrieben untereinander stehen, beginnend in der Spalte 1. Dann kommt die

119

In dem oben angeführten Beispiel würde daher die telefonische Durchgabe wie folgt lauten:

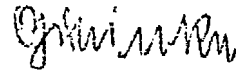
"Verschlüsselte-Durchgabe! Achtung 90 Buchstaben!

.. Bitte mitschreiben: O U E R N G X I X E M R X S G I H A M 7 D E A N usw."

Bei Durchgabe der Buchstaben ist die anliegende Buchstabiertafel zu benutzen.

gez. B e y e n s i o p e n.

Beglaubigt:

Büroangestellte.

Verteiler laut Entwurf!

KØBENHAVNS-LEDLSEN
GARDEHUSARKASERNEN

/AW.

København, den 16. Juni 1945.

Cirkulære Nr. 38.

Til samtlige Afsnit m.fl.

Paa given Foranledning oplyser Københavns-Ledelsen, at den bestaar af følgende Medlemmer:

F.M. Svend Nielsen
Oberstløjtnant C.A. Friis
Prokurist V.Villadsen
Dr.med. T.Kærn
Egil Barfod.

Vognmand Nørup (Andersen), Kaptajnerne Tage Hansen og N.F. Ravn samt Bjarne Sørensen (Henry Olsen) er tilknyttet Ledelsen og er bemyndiget til at træffe Afgørelser i dennes Navn.

P.L.V.

C.A. Friis

HOVEDLEDELSE

ØSTERBROGADES KASERNE

TELEFON C. 16060

PH/HM.

J. Nr.

(Bedes anført ved Besvarelse)

København, den 26/11 1945

Til

Centralkontoret for særlige Anliggender,
Dr.Tværgade 7, K.

Det bekræftes, at Svend Schippers (Aksel Thomsen) siden November 1941 har deltaget i illegalt Arbejde.

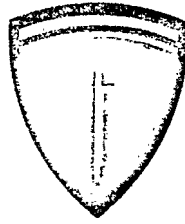
Efter oprindeligt at have beskæftiget sig med Bladarbejde af forskellig Art, deltog han i 1943 i Organisationen af de første Militærgrupper i København.

I Begyndelsen af 1944 blev Aksel Thomsen Chef for "Bopa" og ledede denne Gruppe indtil Kapitulationen.

Kort Tid før Kapitulationen fik han yderligere til Opgave fra Københavns-Ledelsen at samle samtlige Specialgrupper, saaledes at de i Tilfælde af Kamphandlinger kunde sættes ind til Løsning af særlig krævende Opgaver.

P.L.V.

P. Holm
P. Holm

*The name of
Kaptajn Svend Uri Schippers
has been placed on record at
The Supreme Headquarters
Allied Expeditionary Force
as being commended for brave
conduct while acting under my
orders in the liberation of his
country 1944-45*

*Dwight D. Eisenhower
Supreme Commander*

**SPECIAL FORCE
MISSION DENMARK**

OTTO MØNSTEDS PLADS 9
TELEPHONE C. 9292

COPENHAGEN,

21st July, 1945.

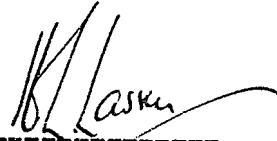
Dear Mr. Thomsen,

You will perhaps remember you came to see me concerning the message which Special Forces sent to the Resistance Movement after the Riffelsyndikatet was sabotage! I have now received a copy of the actual telegram which was sent which reads as follows:-

"Have received full reports Riffelsyndikat.
We heartily congratulate all those who
so brilliantly organised and skillfully
executed this outstanding operation."

This message was sent out by Special Forces who come under the direct command of the Supreme Commander, General Eisenhower.

Yours sincerely,

Major R.A.

Hr. Axel Thomsen,
Gardehusarkasernen,
KØBENHAVN. Ø.

Der Befehlshaber der Sicherheits-
polizei und des SD in Dänemark

Kopenhagen, den 21.4.1945

- I Org. -

Der Wehrmachtsbefehlshaber von Dänemark, Generaloberst
L i n d e m a n n, gibt bekannt:

"Entsprechend dem mir vom Führer gegebenen Auftrage werde
ich den dänischen Raum gegen jeden Angriff, von welcher
Seite er auch kommen mag, bis zur letzten Patrone und bis
zum letzten Atemzuge verteidigen."

Zusatz des H//uPF. Dänemark.

Dieser Auftrag für den Wehrmachtsbefehlshaber vom Führer ist
allen //Führern und Offizieren, Unterführern und Männern be-
kanntzugeben. Ich erwarte von jedem in den mir unterstellten
Einheiten, dass er getreu seinem Eid gegenüber dem Führer für
ihn und unser Volk sein Letztes einsetzt und hergibt.

Verteiler A

Im Auftrage.

gez. B e t h m a n n
//Hauptsturmführer

F.d.R.

Hörig
Geschz. Ang.

Deadrivervåben.

København, d. 31 Maj 1940.

1 stk. engl. maskinpistol	Kal. 9 mm.	1 magasin
2 " " " "	" 9 "	1 " 2
pistol Model 1910	" 9 "	Nr. 504
" " "	" " "	" 503
" " "	" " "	" 4567
" " "	" " "	" 8501
" " "	" " "	" 245
Marinepistol	" 9,1 mm.	" 61
" " "	" 9,1 "	" 1300
Tromlepistol Liege	" " "	" 408
" " S.A.	" " "	" 443
" " (dansk)	" " "	" 372
Mauser (M. Post Mag.)	" " "	Nr. 134 12
" (M. 98)	" " "	" 455
pistol Weholla	" 7,65 "	" 24003
" " "	" " "	" 145000
" Stryer	" " "	" 40300
" Sauer & Sohn	" " "	" 124010
" F.I.	" " "	" 290734
" Browning	" " "	" 1500
" Tokoma	" " "	" 47204
" Colt	" " "	" 487006
" Arispeas	" 6,35 "	" 10131
" Sauer & Sohn	" " "	" 2752
" F.I.	" " "	" 483000

Arm.

500 stk. "89" patroner	" 8 mm.
502 " 1910 "	" 9 mm.
468 " Parab. "	" 9 "
145 " Marineamm.	" 9 "
79 " Pistolamm.	" 7,65 mm.
20 " Revolveramm.	" 7,65 "
37 " Pistola.M.	" 7,65 "
32 " "	" 6,35 "

22 " Hånd granater (danske)
2 " " (engelske)
10 " Tandsætter til Håndgranater

1 Blok Trøstl. 1 Sprængblyant (hvid)

Landskab.

Gruppe 1:	7 Mand	Delingsfører
" 2:	5 "	
" 3:	5 "	
" 4:	5 "	
" 5:	4 "	Overgruppeløder

Talt 20 Mand

Kbh. 27, 2-

Portegnelse over Dele af Maskinpistol M. 41. Suomi Madsen.
der d.d. er i vor Besiddelse. Det førstnævnte Tal er det, der i den
ders Beskrivelse af M. 41, nummereres de forskellige Dele.

Nr.	Stk.
3 Overrør (monteret)	403
4 Piber	392.
8 Viserfjeder	8.
10 Viserfod	398.
11 Viserklap	537.
14 Rekfjeder	53.
15 Styr og Lillumound (monteret)	52.
16 Styr og Lillumound (umonteret)	35.
18 Skruedæksel	2.
19 Ventilfjeder	300.
20 Ventilskive	48.
21 Haandgreb	47.
22 Skifteholder	337.
22 Skifteholder (ufærdige)	184.
23 Skifteskruer	400.
25 Forvrider	43.
26 Fjeder til Magasinholder	155.
28 Magasinholderleje	44.
31 Stang	27.
33 Omstillerpæl	16.
34 Omstillerstyr	30.
35 Omstillers	10.
40 Aftrækker	10.
42 Skæfte	340.
43 Foreste Rembøjle (er påmonteret alle Overrør)	
44 Udkaster	125.
45 Udtækker	400.
46 Bagerste Rembøjle	375.
47 Koldeknapper (er påmonteret alle Skæfter)	
48 Magasiner (50skuds)	700.
6a. Anslagsstykker (ikke færdigbehandlet)	603.

A.R.

1. 12345678901234567890
 2. 12345678901234567890
 3. 12345678901234567890
 4. 12345678901234567890
 5. 12345678901234567890
 6. 12345678901234567890
 7. 12345678901234567890
 8. 12345678901234567890
 9. 12345678901234567890
 10. 12345678901234567890

Stk.

10.000 Cigaretter

200 Patroner Kal. 7.65

23 Parabellum a 50 Stk.

7 Parabellum a 50 Stk.

40 E. Parabellum a ca. 65 Stk.

9 E. a 25 Kal. 6.35

23 E. a 25 Kal. 9 mm 1910/21

4 E. a 25 Kal. 11.35

2 E. Parabellum Kal. 7.65

Vandtæt Lærred

Isolerbaand

5 Hovedpudebetræk 10 Lagner

Cykleslanger

21 Sortlunte

1 Radio

4 E. Tændpatroner (Haandgranater)

2 D. Sortlunte

Landevejsbomber

Vaseline

Kobbertraad

Forbindsstoffer

Detonatorer

10 Taaregasbomber

2 Sabberhylstre til i

30 2 Pistol 9-7.65-11.25.
 2 " Karabiner tyske. Ingen amm. udfyldt.
 1 " Flinsigstgevær. Dansk (amm. 9.9.)
 1 2 " Amerik.
 1 " Rekylgevær. Madsen M. 1924.
 20 " Winchester Rifle.
 19 Stk. Suomi Madsen. 3 Stk. " Emil-Gun."
 Afd. I. B. (40 Mand.)

129

3 Skrivemaskiner
 I Langløbet Parabellum Kal. 9 mm
 7 I910/21
 I Schouboe Kal. 11.35
 I Walter Kal. 7.65
 2 Lydløse
 3 Maskinpistoler u. Kolbe
 2 Maskinpistoler m. Kolbe
 I Kolbe
 I4 Ure
 I Pibe MP
 I Overrør MP.
 Løse Dele MP.
 II Haandgranater
 I2 Kolte
 I2 Balls
 7 Parabellum Pistoler Kal. 9 mm
 4 Bæreremne
 2 Parabellum Pistoler (Frederiksborggade)
 I Sten-Gon
 2 Magasiner 6.35
 3 Lange Viskestokke
 I Pistolhylster 10/21
 I Pistolhylster 7.65 - 1 Colt. Kal. 9mm

Carlsberg 9. Juni 1945

R A P P O R T.

Kl. 8,50 anmodede Udrensningsudvalget paa Carlsberg (Arbejderne) Kompagniet om Bistand ved en eventuel Aktion mod Udvalget for Funktionærerne angaaende Listerne som Udvalget skjuler.

Vagtkommandøren henvendte sig pr. Telefon til Afsnitsledelsen og fik deres Tilladelse samt tilsendt ti Mand fra deres Vagthold til Assistance.

Kl. 9,10 ankom Kompagnichefen og blev sat inde i Situationen. Kompagnichefen satte sig i Forbindelse med Afsnittet og fik Besked til at handle paa egen Haand. Kompagnichefen sendte to Mand over til Politiet og forhørte sig om det var med deres Tilladelse at Aktionen blev sat i Gang.

Kl. 9,35 inden man endnu havde modtaget noget Svar fra Politiet henvendte en Repræsentant fra Arbejderudvalget sig til Kompagnichefen og bad om Aktionens Igangsættelse.

Mandskabet fik Ordre om under ingen Omstændigheder at optræde provokerende eller at bruge Skydevaaben. Samtidig eftersaas at alle Vaaben var sikret og afladt.

Da Aktionen var begyndt ankom Politikommisær CLAUSEN og Politikommisæren blev sat ind i Situationen uden dog at dette medførte nogen Krav fra Politikommisæren om Besættelsens Ophør.

Efter Anmodning fra Københavns Ledelsen ophævedes Besættelsen tidlig paa Eftermiddagen.

A. Højberg = Ole
For I. Kompagni V

Leet. og godkendt.

Afsn. C. Christensen

J. V. Afsnitschef.

AKTIONSPLAN

Tidspunkt:

Deltagernes Antal og Udrustning: Antal: Udrustning:

Aktionsleder:

Gadespærring:

Leder:

Hjælpere:

Gaardspærring:

Leder:

Hjælpere:

Sikring af Vagter og Personel:

Leder:

Hjælpere:

Telefonspærring:

Sprænggruppe:

Leder:

Hjælpere:

Brandgruppe:

Leder:

Hjælpere:

Sprængmidler:

Art:

—

Antal/Kvantum:

—

Anbringelse:

—

Brandmidler:

Art:

—

Antal/Kvantum:

—

Anbringelse:

—

Bemærkninger:

Virksomhedens Navn:

— Adresse:

Indehaverens Navn:

— Adresse:

— Indstilling:

Den tyske Produktion omfatter:

Dansk Produktion %:

Tysk — %:

Antal beskæftigede Arbejdere:

— — Funktionærer:

Arbejdstid: Kl. til Kl.

Skiftehold: - - -

— - -

Frokost: - - -

Week-end Lørdag: -

Tidligere Sabotage (det anføres her Virkningen af denne og om Virksomheden helt eller delvis er genopført):

Vagter: Dag Nat

Antal danske:

— tyske

— Sommerfolk:

Vagtskifte: Kl.

— -

— -

— -

Bevæbning:

Alarmering:

intern:

til tyske Myndigheder:

Tyverialarm:

anden:

Telefoner:

Numre:

Antal Ledninger:

Omstillingsbord:

Apparaterne spredt:

Kabelkasse anbragt:

Lokaltelefoner:

Projektørbelysning:

Bygningskonstruktion:

Er Virksomheden fordelt i flere Bygninger:

Forefindes andre Virksomheder i Bygningen/erne (hvilke og hvor):

Forefindes Lager af tysk Produktion, og da hvor:

Kan yderligere Oplysninger fremskaffes:

Bemærkninger:

Skitse:

ROBERT MIKKELSEN
LANDSRETSSAGFØRER

Nybergsgade 8. København K.
T. 411 C. 11833. Giro 27459. 16. Maj. 1945

Kære Volmer

Da jeg til Kontoret for særlige anliggen-
der skal have en fortegnelse over alle dem, vi
understøttede, vil jeg bede dig komme ind paa mit
kontor med alt det materiale desangaaende, som du
har liggende.

Kan du komme Fredeg Em.kl. 11 ? Ellers
ring snarest for at vi kan aftale anden tid.

Med hilsen

Robert Mikkelsen

200 fra f Md. 3000 + 300 + 200

30.....	120.	Overført.....	3097
30.a.....	100.	Randrup, Aarh.....	40
31.....	135.	M.Kold.....	30
32.....	100.	Helge Skou.....	75
32.a.....	80.	52 Villy Petersen.....	100
33.....	5		3342
33.a.....	5		
34.....	12		
36.....	10		
37.a.....	4		
38.....	100.		
39.....	100.		
39.a.....	100.		
40.....	75.		
41.....	100.		
42.....	75.		
42.a.....	80.		
43.....	100.		
44.a.....	40.		
45.....	100.		
46.....	100.		
47.....	100.		
48.....	30.		
49.....	100.		
50.....	120.		
75.....	52.		
76.....	75.		
77.....	100.		
78.....	100.		
79.....	100.		
80.....	105.		
81.....	100.		
82.....	10		
83.....	5		
84.....	10		
			3097

41 Transp 30
51 Odd Ramm 50

3422

Om 278

Søren Berrild

Børge Fogh

Parnegade 17

Ida Bjørnholdt

Holger Petersen

Børnestræde 16-18

Taben

Edvin Jensen Børnestræde 44

Tage Andersen

Børnestræde 77 d

Ulvestræde

Frøde Skold

Børnestræde

Børnestræde Selskabslokaler

Jbr	100
Aage	100
Vingem Bøgh	105
Thorild	100
Kaj	100
Hils	100
Byrne	100
Erte	100
Jacq	100
Johann	100
Ditlev	100
Thagaard	100 gennem Bøgh
	19 05

2-10-44

Gode Kamerat.
Jeg haaber dette naar dig, inden du afleverer
Penge til mig denne Gang. Du skal ikke aflevere dem
paa P. Bangsvej, de er rejst paa Sommerferie.

Du kan derimod aflevere dem i Rømersgade 7 A. 5.th.
hos Martin Jensen, er der ingen hjemme, kan du putte dem
ind ad Brevkassen, saa faar jeg dem.

Hvis du kan, vil jeg gerne have dem inden d.3.da det er
sidste Frist for Indbetaling af Husleje.

Med kameratlig Hilsen
B.J.

Ernst.

Følgende tre gaar fra

Kaj = Kaj Jensen der er faldet.

Leo og Egon der begge er fyret.

Det giver 600 Kr i Overskud, + de 50 Kr der var for meget ialt 650 Kr.

Følgende nye er kommet til, og har faaet Penge for denne Maaned

Børge = Henning Christensen	200 Kr.
Max = Ib Schlicher	200 Kr.
Graa = Kurt Bräuer	50 Kr.
- ialt	450 Kr.

Der bliver saaledes 200 Kr. retur

Til næste maaned skal Bruno kun have 50 Kr. (For Fremtiden)

Tomsen.

Melodi: Det haver saa nyligen regnet.

De har sejret ved Mord og Løn og Rænker.

De har hersket med Vold og Tyranni.

Tolerance betalte de med Lænker,

Aandens Frihed med Tvang og Slaveri.

Glem det ej, unge Mand.

Husk din Frihed, dit Land.

De har truet dit Hjem med Blod og Brand.

De har sveget hvert Løfte, de har givet.

Uden Varsel de Venskabspagter brød.

De har strøbt deres Værter efter Livet

hos de Folk, som dem Gæstfrihed bød.

Glem det ej, - - - .

Slaa den ned, jag paa Porten denne Yngel

fra hvert Land, de i Slaveri har bragt.

Husk, Hver Nazist i den Horde er en Slynge,

han har Ansvar, saa vel som han har Tagt.

Glem det ej, - - - .

Maj 44.

Prsb.

1-1-44.

1-3-44

1-4-44

5.a.....30.
13.....100.
16.a.....120.
27.....100.
29.....80.
50.a.....125.
50.a.....25.
54.....60.
71.....75.
72.....225.
P. Skoum.....25.
Lindagaard.....30.
J. Gleerup.....25.
P. Skoum.....25.
P. Høver.....80.
50.a.....25.
16.a.....40.
50.a.....25.
29.....80.
48.a.....100.
Ola.....5.
==== 1400.

Modtaget 1400.

1-2-44.

5.a.....30.
8.....405.
13.....100.
16.a.....40.
26.a.....150.
27.....100.
47.....25.
48.a.....100.
50.a.....25.
54.....60.
71.....75.
72.....75.
73.....80.
7.....120.
7.a.....50.
K. Schütt.....100.
47.....25.
47.a.....20.
31.a.....50.
12.....50.
12.a.....50.
50.a.....25.
48.a.....25.
74.....80.
77.....20.
48.a.....25.
50.a.....25.
78.....30.
7.a.....50.
47.a.....20.
31.a.....50.
1.a.....200.
67.....125.
48.a.....25.
50.a.....25.
16.a.....40.

modtaget

3000 + 1000 + 200

+ 500 + 500 ialt 3300

rest 705.

1a.....50.00
67.....100.00
Ellen Jensen . 75.00
Gilbert.....25.00
V. Hansen Aalbo 50.00
73.....50.00
71.....75.00
78.....50.00
Olsen.....500.00
47.....100.00
47a.....40.00
7.....120.00
7a.....100.00
26a.....50.00
48a.....100.00
50a.....25.00
12.....50.00
12a.....50.00
31a.....50.00
22.....100.00
16.....100.00
16a.....50.00
77.....150.00
80.....100.00
80a.....20.00
82a.....130.00
43.....250.00
8.....135.00
3a.....30.00
27.....100.00
50a.....25.00
Ellen Jensen 50.00
12.....50.00
12a.....50.00
82.....195.00
50a.....25.00
80.....25.00
80a.....10.00
81.....25.00
82a.....40.00
80.....25.00
80a.....10.00
50a.....25.00
7a.....25.00
===== 3515.00

705.00 + 2.000.- +
300.- + 500.- + 80.-
+ 500.- = 4085.00
rest 570.00

1-4-44

71.....75.-
73.....50.-
73 Transport 30.-
50a.....50.-
80.....30.-
80a.....30.-
m hold ... 25.-
20 Transport 30.-
7.....120.-
Transport 490.-

Transport 490.-
7a.....100.-
8.....135.-
12.....50.-
12a.....50.-
16.....100.-
16a.....50.-
22.....100.-
27.....100.-
47.....50.-
47a.....50.-
67.....100.-
77.....130.-
78.....50.-
82.....100.-
82a.....30.-
67.....50.-
67a.....50.-
79.....125.-
81.....50.-
80.....50.-
80a.....20.-
50a.....50.-
81.....120.-
Nyhua.....75.-
2300.-

Saldo 570.- + 1500.-
+ 250.- = 2320.-
Ola.....20.-
0.-

Maj 44.

30.....120.-
30a.....100.-
31.....135.-
32.....100.-
32a.....100.-
33.....200.-
33a.....50.-
34.....120.-
35.....100.-
36.....100.-
37.....50.-
37a.....40.-
38a.....50.-
39.....100.-
39a.....100.-
40.....75.-
41.....50.-
41 Trsp.....25.-
42.....75.-
43a.....80.-
43.....50.-
44.....50.-
44a.....20.-
45.....100.-
46.....50.-
47.....100.-
48.....30.-
Oeld.....25.-
" Trsp .. 30.-
Gilbert ... 10.-
44.....50.-
44a.....20.-
39a.....50.-
46.....50.-
P. Høver.....100.-
49.....100.-
75.....50.-
76.....75.-
77.....100.-
78.....100.-
79.....100.-
80.....75.-

Saldo 6100.-

Modtaget
300.- + 2700.-
+ 400.- = 3400.-
Saldo: 00.-

Juni 44.

30.....200.-
30a.....200.-
31.....200.-
32.....200.-
32a.....150.-
33.....100.-
33a.....100.-
34.....200.-
36.....200.-
37a.....100.-
38.....200.-
39.....200.-
39a.....200.-
40.....150.-
41.....100.-
42.....150.-
42a.....150.-
43.....100.-
44.....100.-
44a.....100.-
45.....200.-
46.....200.-
47.....200.-
48.....50.-
49.....200.-
Clausen,
Bov 50.-
Knudstrup 50.-
Gilbert 50.-
Riemensch 100.-
4210.-
Brandt 1815.-
6025.-

Modtaget
5000.-
600.-
600.-
150.- 6350.-
Rest Kr. 325.-

Jan 44.	Marts 44.	Transp 1205.-	Juni 44.
5a 30.-	1a 50.-	47 50.-	30 200.-
16 100.-	67 100.-	47a 50.-	30a 200.-
16a 120.-	Ellen J 75.-	67 100.-	31 200.-
27 100.-	Gilbert 25.-	77 130.-	32 200.-
29 80.-	V Hansen	78 50.-	32a 150.-
50a 125.-	Aalborg 50.-	82 100.-	33 100.-
50a 25.-	73 50.-	82a 30.-	33a 100.-
54 60.-	71 75.-	67 50.-	34 200.-
71 75.-	78 50.-	67a 50.-	36 200.-
72 225.-	Olsen 500.-	79 125.-	37a 100.-
P Skouw 25.-	47 100.-	81 50.-	38 200.-
Lindegd 30.-	47a 40.-	80 50.-	39 200.-
P Høver 80.-	7 120.-	80a 20.-	39a 200.-
50a 25.-	26a 50.-	21 120.-	40 100.-
16a 40.-	48a 100.-	Nyhus 75.-	42 150.-
50a 25.-	50a 25.-	2300.-	42a 150.-
29 80.-	12 50.-	Modt.	43 100.-
48a 100.-	12a 50.-	570.-	44 100.-
Ole 5.-	31a 50.-	1500.-	44a 100.-
Modt 1400.-	22 100.-	250.- 2320.-	45 200.-
=====	16 100.-	Ole 20.-	46 200.-
Februar 44.	16a 30.-	=====	47 200.-
5a 30.-	77 150.-	Maj 44.	48 60.-
8 405.-	80 100.-	30 120.-	49 200.-
16 100.-	80a 20.-	30a 100.-	Clausen,
16a 40.-	82a 130.-	31 135.-	Bov 50.-
26a 150.-	43 250.-	32 100.-	Anudstru 50.-
27 100.-	8 135.-	32a 100.-	Gilbert 50.-
47 25.-	5a 30.-	33 200.-	Riemen=
48a 100.-	27 100.-	33a 50.-	schn. 100.-
50a 25.-	50a 25.-	34 120.-	4210.-
54 60.-	Ellen J 50.-	35 100.-	75. 105.-
71 75.-	12 50.-	36 100.-	76. 150.-
72 75.-	12a 50.-	37 50.-	77. 200.-
73 80.-	82 195.-	37a 40.-	78. 200.-
7 120.-	50a 25.-	38a 50.-	79. 200.-
7a 50.-	80 25.-	39 100.-	80. 210.-
K Schüt 100.-	80a 10.-	39a 100.-	81. 200.-
47 25.-	81 25.-	40 75.-	82. 200.-
47a 20.-	82a 40.-	41 50.-	83. 100.-
31a 50.-	80 25.-	41 Trsp 25.-	84. 250.-
12 50.-	80a 10.-	42 75.-	6025.-
12a 50.-	50a 25.-	42a 80.-	Modt.
50a 25.-	7a 25.-	43 50.-	5000.-
48a 25.-	=====	44 50.-	600.-
74 80.-	3515.-	44a 20.-	600.-
77 20.-	Modt	45 100.-	150.- 6350.-
48a 25.-	705.-	46 50.-	325.-
50a 25.-	2000.-	47 100.-	
78 30.-	500.-	48 30.-	
7a 50.-	4085.-	Kold .. 25.-	
47a 20.-	Nest 570.-	" Trsp 30.-	
31a 50.-	=====	Gilbert 10.-	
1a 200.-	April 44.	44 50.-	
67 125.-	71 75.-	44a 20.-	
48a 25.-	73 50.-	38a 50.-	
50a 25.-	73 Trsp 30.-	46 50.-	
16a 40.-	50a 50.-	F Thor 100.-	
2595.-	80 80.-	49 100.-	
Modt	50a 30.-	75 52.-	
+3000.-	M Kold 25.-	76 75.-	
+1000.-	" Trsp 30.-	77 100.-	
+ 300.-	7 120.-	78 100.-	
+ 500.-	7a 100.-	79 100.-	
+ 500.- 3300.-	8 135.-	80 75.-	
Rest 705.-	12 50.-	81 100.-	
=====	12a 50.-	82 100.-	
	16 100.-	83 50.-	
	16a 80.-	Ole 43.-	
	22 100.-	3400.-	
	27 100.-	Modt.	
	Trasp. 1205.-	300.-	
		2700.-	
		3400.-	

August, 1944.

Modtaget 3700 + 400 i alt 4100.

30.....	120
30.a.....	125
31.....	135
32.....	100
32.a.....	100
33.a.....	50
35.....	300
36.....	100
37.a.....	50
38.....	125
40.....	75
41.....	100
42.....	75
42 Tøj.....	40
42.a.....	100
43.....	100
44.....	100
44.a.....	50
45.....	125
46.....	100
48.....	30
49.....	100
50.....	150
51.....	100
52.....	100
53.....	100
54.....	100
Edv. Jacobsen.	100
Ib Bendiksen.	100
	<u>2950</u>

Overført.....	2950
Carl Jørgen.....	75
77.....	100
78.....	100
80.....	105
81.....	100
83.....	50
84.....	100
86.....	100
87.....	100
88 Jack.....	100
89 Johnny.....	100
	<u>3980</u>

	4100
	<u>3980</u>
Rest....	120 Od

3500 + 100 + 300 = 3900		September, 44.		3500 + 300 + 200 + 300 = 4300	
		Overført 1700			Overført 1690
30	120	50	120	30	120
30 a	100	51	100	30 a	100
31	135	52	100	31	135
32 a	80	52 Transport	30	32 a	50
33 a	50	53	100	33 a	53
35	100	54	100	35	100
36	100	55	100	36	100
37 a	40	Tage fra B.V. Pen	50	37 a	56
38	100	Gilbert med Pen	250	38	40
40	75	Pen til B.V. Helt	100	40	100
41	100	Tage kassen	40	41	75
42 a	80	77	100	42 a	80
43	150	78	100	43	100
44	100	80	105	44	100
44 a	40	81	100	44 a	40
45	100	83	50	45	100
46	100	84	100	46	100
48	30	86	100	48	30
49	100	87	100	49	100
	1700		3545		120
					81
					1690
					3160

Onulid 3545
 88 100
 89 100
3745

60 Sindh
3805

3900
3805

Ole 95
 Rest 95
00

Onulid 3160
 83 100
 84 100
 86 100
 87 100
 88 100
 89 100
 90 100
 91 100
3960

Ole 340
 Rest 4300
0

Onulid 44.

November 44.

30	200	Overfört	2835
30 a	200	51	200
31	200	52	100
33 a	100	53	200
35	200	54	100
37 a	80	56	100
38	200	57	120
40	150	58	180
41	200	59 Frihøsthusen	100
41 lege	25	60	250
42 a	180	61 Høsthusen	900
43	200	62	200
44	100	63	200
44 a	40	64 Søndhusen	900
45	200	Tage B.V.	050
46	100	Søndhusen	30
48	60	Søndhusen	5065
49	200		
50	200		
			<u>2835</u>

Ven om -

30	240	Overfört	3415
30 a	200	49	150
31	270	50	300
32	100	51	300
33	200	52	250
34	100	Robert Baller	200
35	250	2 Mand fra Høsthusen	200
36	150	Peter Dam Rike	100
37	200	Apeller	100
38	200	Vagn Jensen	100
39	100	Trine og Rasmus	50
40	100	Ervald	150
41	200	Viggo Holm	100
42	60	" Poul	100
43	200	Viggo Holm	20
44	200	Transp.	10
45	200	37-lege af Gene	25
46	125	Henry A. Pedersen	75
47	120	Abel fra Tøj	125
48	200	Sørgen	57
49	200		
50	200		
			<u>3415</u>

Overfort 5827 4500+1500+
700+100=7700

100	100
101	100
102	105
103	100
104	100
105	100
106	100
107	100
108	100
109	100
110	100
111	100
112	100
113	100
114	100

7332

368

7700

0

02

Rest

Overfort 5065

77	200
78	200
80	200
81	200
83	200
84	200
86	200
87	200
88	200
89	200
90	300
91	200

7575

425

8000

0

02

Rest

1.1.45.

30.	Aksel Jensen	200
30. a	" "s Kone	100
31.	Viggo Rohde	200
32.	Ernst Perssens Kone	50
33.	Felis Heimann	150
34.	Poul Graugaards Kone	50
35.	Georg Christensens Kone ...	175
36.	Volmer Svendsen	150
37.	Jens Glerup	200
38.	Sjænnings Kone	150
39.	Apollo	200
40.	Vald. Nielsens Kone	50
41.	Preben Olsen	200
42.	Vilh. Nyhuus	75
43.	Odil Rasmussen	200
44.	Helge Skov	200
45.	Gilbert Carstensen	100
46.	Fru Frederik Jensen	100
47.	Tove Larsen	150
48.	Lanthau Jensen	200
49.	Fru Lanthau Jensen	100
50.	Ejnar Petersen med Kone....	200
51.	Jørgen Jacobsen	200
52.	Svend Jensen, Holstebro ...	200
53.	Peter Dam, Ribe	200
54.	Vagn Jensen	200
55.	Viggo Holm	200
56.	Karlo Borg	200
59.	Villy Petersen	100
60.	Hans Christensen	50
61.	Henning Rasmussen, Hillerød	200
62.	P.E. Bardenfleth Hansen, "	200

57.	Poul Skov	200
63	Poul Jørgensen	200
64	Poul Sørensen	200
65	Aksel Rasmussen	200
66	Preben Garset	200
68	Hyldstrand	100
69	Sørensen	100
70	Mogens Kold	200
71	Charly Hansen (Hillerød)	200
72	Benny Hansen (Hillerød)	200
73	Hans Pedersen (Hillerød)	200
74	Børge	200
75	Benny	200
76	Mallho Nielsen	200
77	Børge Fogh	150
78	Hansly Hansen	200
79	Gert Jørgen	
80	Christen Bor.	50
81	Poul Isenbør	200
82	Arvi	200
83	Ernst Jensen	200
84	Poula Jane Nielsen	200
85	Ellis John Falon	200
86	Svend Bennild	200
87	Kurt Blumfeldt	200
88	Harry Dahl	75
89	Ernst Emil Jørgensen	200

30	200	50	200	Overförl	6900	10000
30a	100	51	200	72 Borg	200	5000
31	200	52	200	73 Bening	200	<u>1000</u>
32	50	53	200	74 Skollha-Nilsson	200	Jalt 16000
33	150	54	200	75 Borg Fagel	150	
34	50	55	200	76 Lærke-Nilsson	200	
35	175	55	200	Manny Dahl	75	
36	150	56	200	Lyp af Garage	25	
37	200	59	100	Knald	35	
38	150	60	50	Gilbert	130	
39	200	61	200	Carl Jørgen	100	
40	50	61	100	Søren Sørensen	50	
41	200	62	200	Egon Mathiesen	200	
42	75	62	25	Christian Bor	50	
43	200	62	100	Bilag I	<u>7100</u>	
44	200	62	100		15615	
45	100	62	100	Or	<u>385</u>	
46	100	62	100		<u>16000</u>	
47	150	62	100	Pust	<u>0</u>	
48	200	62	125			
49	<u>100</u>	62	<u>3000</u>			
	3000		5843			

Februar 1945

Overfort 5843

Charly Hansen }
Benny Hansen }
Hans Pedersen }

Winnid-Folk

100

Pail Skov 150

Olsen 5600

11693

Mollagat of Ole 5000

" " 500

" " 6000

" " Olsen 405

11905

Udgift 11693

212

212

000

1-1-45

Overfort

30	200	51	3000
30a	100	52	200
31	200	53	200
32	50	54	200
33	150	55	200
34	50	56	200
35	175	57 Pail Skov	200
36	150	58 Magnus Kold	200
37	200	59	100
38	150	60	50
39	200	61	200
40	50	62	200
42	75	63 Pail Jorgensen	200
43	200	64 Pail Sorensen	200
44	200	65 Abel Rasmussen	200
45	100	66 Pailen Garset	200
46	100	67 Hyllestrand 100+150 Tj	250
47	150	68 Engmann	100
48	200	69 Charly Hansen	200
49	100	70 Benny Hansen	200
50	200	71 Hans Petersen	200
	<u>3000</u>		<u>6900</u>

I

Ole Johansen	200	Adolf	200
K K	200	Hans	200
Uffe	200	Anton	200
Samner	200	Ludvig	200
Johnny	200	Ole	50
Toriel	200	Harry	50
Jh	200	Blich	50
Frede	200	Nich	50
Bob	200	Nich	50
Hans	200	Emil	50
Mikkel	200	Jens	50
Moe	200		4950
Kay	200		
Lind	200		
Leo	200		
John	200		
Helmer	200		
Egon	200		
Richard	200		

II

Dahlin	200
William	200
Hasse	200
Ole	200
Henry	200
Jens	200
Frank	200
Kaj	200
Swensen	200
Emil	50
Egon	50
Carl	50
Borge	50
Toil	50
Byorn	50
Basma	50
	2150
	4950
	7100

		Overford	2700	Overford	6050
30	200	49	100	68	100
30 w	100	50	200	69	200
31	200	51	200	70	200
32	50	52	200	71	200
33	150	53	200	72	200
34	50	54	200	73	200
35	175	55	200	74	200
36	150	56	200	75	150
37	200	57	200	76	200
38	150	58	200	77	100
39	200	59	100	78	50
40	50	60	50	79 Paul Tennison	200
42	75	61	200	80 Ora	200
43	200	62	200	Edwin Jacobsen	200
44	200	63	200	Ernest Jensen	100
45	100	64	200	Paula J Nielsen	350
46	100	65	200	Abraham	200
47	150	66	200	Mary Dahl	75
48	200	67	100	Ellis John Falson	200
2700			6050		9375

Omerford	937.5
Svend Berrild	200
Karl Blainfeldt	200
Korrel Bilag I	37.20
Leys of Garage	25
K.K.	6900
	<u>16737.200</u>
Fredrik Jensen	150
	<u>16887.20</u>
Ole	612.80
	<u>17500.00</u>
Mothagut	17500.00
Rest	<u><u>00.00</u></u>

Marts 1945

07401
6.05 71

500 + 2700 + 400

30.....	120.
30.a.....	100.
31.....	100.
32.....	100.
32.a.....	100.
33.....	200.
33.a.....	50.
34.....	120.
35.....	105.
36.....	100.
37.....	50.
37.a.....	40.
38.a.....	50.
39.....	100.
39.a.....	100.
40.....	75.
41.....	50.
41. Transp..	25.
42.....	75.
42.a.....	80.
43.....	50.
44.....	50.
44.a.....	20.
45.....	100.
46.....	50.
47.....	100.
48.....	30.
49.....	25.
49. Transp.	30.
Gilbert.....	10.
44.....	50.
44.a.....	20.
46.a.....	50.
46.....	50.
46. Thor.....	100.
49.....	100.
75.....	52.
76.....	75.
77.....	100.
78.....	100.
79.....	100.
80.....	75.
81.....	100.
82.....	100.
83.....	50.

752

2605
752

2505
752

3400
3252

3357

3257

143

3400
3357

On 43.

43

01881
01'281

2575

2082

5155

2652

2071

165

75

100

3407

2380

8

3180

4650

3180

1470

26

I

II

Ole Johansen 200 Adolf 200

K.K. 200 Hans 200

Uffe 200 Anton 200

~~Binner~~ 200 ~~Henning~~ 200Johnny 200 ~~Bruno~~ 50~~Peter~~ 200 Mads 200

Ol 200 Kurt 100

Frede 200 Peter 100

Bob 200 Ole 50

hans 200 Harry 50

Mikkel 200 Blik 50

Moe 200 Mich 50

~~Kaj~~ 200 ~~Mich~~ 50

Lund 200 Emil 50

~~Jon~~ 200 Jens 50

John 200 Overfald 3800

Lilmer 200 5550

~~Jon~~ 200 950

Richard 200 250

3800

4750

6750

300

7050

~~Dalton~~ 200~~William~~ 200

hans 200

~~Ole~~ 200

Henry 200

Jens 200

Frank 200

Kaj 200

Levinson 200

~~Toni~~ 200

Ole 200

Byorn 200

Corte 200

Helges Datter 100

Kaj Nielsen 50

Emil 50 Paul 50

Ejner 50 Byorn 50

Earl 50 Overfald 5750

Birge 50 8650

200 650

Overfald 5850 9250

4050

I

Ole Johannes 250	Overført 950
K K "	Adolf 250
Uffe "	Hans "
Vinner X "	Anton X "
Johnny "	Ludvig X "
Torvald X "	Brüner 50
John "	Mads 250
Fude "	1250
Bob "	
Lars "	
Mikkel "	
Mie "	Gran 50
Kaj ÷ "	
Lind "	
Leo ÷ "	
John "	
Helmer "	
Egon ÷ "	
Richard "	
950	

II

Overført 1250
Dahlin ÷ 250
William ÷ "
Hasse "
Ole ÷ "
Lenny "
Jens "
Frank "
Kaj "
Levinson "
Tom "
Ole "
Bjorn "
Carl "
900

Du får altså 8650 = de skal nu have
 hver 50 kr mere alle dem der får 200 kr eller
 altså for Fremtiden op til 250 pr Md. Det bliver
 nu 1900 kr mere, men du får 50 kr for meget lidt
 og for at indlignes det får du nu 1850 en del
 repræsentat gøre. til den

I

MB

S.

II

Ole Johansen	200	Overföit	3800	Overföit	5550	Overföit	8450
K. K.	200	Adolf	200	Dahlin	200	Börge	50
Uffe	200	Hans	200	William	200	Poul	50
Vinner	200	Anton	200	Lasse	200	Björn	50
Johnny	200	Ludvig	200	Ole	200		8600
Tordel	200	Bruno	200	Henry	200		+ 4300
Idr	200	Mads	200	Jens	200		<u>12900</u>
Frede	200	Kurt	100	Frank	200	55	
Bob	200	Peter	100	Kaj	200		
Lars	200	Ole	50	Lennert	200		
Mikkel	200	Harry	50	Tom	200		
Moe	200	Blek	50	Ole	200		
Kaj	200	Nich	50	Björn	200		
Kind	200	Niels	50	Carl	200		
Leo	200	Emil	50	Helges Datter	100		
John	200	Jens	50	Kaj Nielsen	50		
Helmer	200			Emil	50		
Egon	200			Ejner	50		
Richard	200			Carl	50		
	3800		5550		8450		

+ 35

+ Promisen

Tapm

I Del.

Ole Johansen	2 50	Overförl	47 50	Overförl	8 55 50
K.K.	2 50	Valdemar	2 50	Harry	50
Uffe	2 50	Knud	2 50	Blich	50
Johnny	2 50	Uffe	2 50	Mind	50
Jb	2 50	Holger	2 50	Niels	50
Frede	2 50	Adolf	2 50	Emil	50
Bob	2 50	Peter	2 50	Jens	50
Lars	2 50	Svend	2 50	Leif	50
Michael	2 50	Benny	2 50	Asger	50
Max	2 50	Jovan	2 50	Johan	50
Lind	2 50	Hans	2 50	Otto	50
John	2 50	Viggo	2 50	Jens	50
Helmer	2 50	Börge	2 50	Frank	50
Richard	2 50	Max	2 50	Harold	50
Adolf	2 50	Hohn	2 50	Graa	50
Hans	2 50	Brüno	50	To fyndes 50 =	100
Mads	2 50	Kurt	100		93 50
Kurt	2 50	Peter	100		
Jovan	2 50	Ole	50		

II Del.

Overføl = 9350

Hans 250

Henry 250

Jens 250

Frank 250

Kaj 250

Levinson 250

Ole 250

Byrn 250

Bole 250

Hans 250

Svend 250

Helges Datter 100

Kaj Nielsen 50

Emil 50

Ejner 50

Carl 50

Børge 50

Paul 50

Overføl = 19500

Byrn 50

19550

I Del.

Mical 250

Frank 250

Jim 250

Svensen 250

Hans 250

Per 50

Sam 50

Svend 50

Lars 50

Svend 250

Hans 250

Kaj Nielsen 50

14550

			9175	
67	Hykleshand	X	250 +	1.00
68	Eril Emil Isgaard	X	250	2.00
69	Charly Hansen	X	250	2.00
70	Benny Hansen	X	250	2.00
71	Hans Pedersen	X	250	2.00
72	Borge	X	250	2.00
73	Benny	X	250	2.00
74	Maltho Nielsen	X	250	2.00
75	Borge Fagh	hon	200	1.50
76	hauritz Hansen	X	250	2.00
77	Carl Jørgen	X	150	1.00
78	Blaisen	X	100	50
79	Arlo	X	250	2.00
80	Ellis John Falon	X	250	2.00
81	Svend Bernild	X	250	2.00
82	Kurt Blainfeldt	X	250	2.00
83	Mary Dahl	Social	+	75
	Pege at Garage		25	25
			<u>13500</u>	
			<u>135</u>	
			<u>13675</u>	

65

$$\begin{array}{r}
 35 + 300 \\
 \hline
 10500
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 13625 \\
 10500 \\
 \hline
 24125
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 24125 \\
 12900 \\
 \hline
 38025
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 56 \\
 + 707 \\
 \hline
 763
 \end{array}$$

$$70 + 300 = 21000$$

$$1 + 250 = 250$$

$$5 + 225 = 1125$$

$$7 + 150 = 750$$

$$2 + 125 = 250$$

$$\begin{array}{r}
 6 + 75 = 375 \\
 \hline
 100 \\
 24050
 \end{array}$$

$$5 + 300 = 1500$$

$$65 + 250 = 16250$$

$$1 + 200 = 200$$

$$1 + 175 = 175$$

$$9 \times 150 = 1350$$

$$1 \times 115 = 115$$

$$8 + 100 = 800$$

$$1 + 75 = 75$$

$$10 \times 50 = 500$$

$$\begin{array}{r}
 10950 \\
 24 \\
 \hline
 20965
 \end{array}$$

30	Aksel Jensen	X	250	200	X	48	Ranthe Jensen	X	³⁹⁰⁰ 250	200	X
30	" s Kone		250	100		49	" s Kone	X	100	100	X
31	Viggo Rohde	X	250	200	X	50	Ejner Petersen og Kone	X	⁵⁰ 250	200	X
32	Ernst Petersens Kone	X	50	50		51	Jørgen Jacobsen	X	250	200	X
33	Felix Heimann	X	250	150		52	Svend Jensen	X	250	200	X
34	Poul Graugaards Kone	X	50	50		53	Peter Dam	X	250	200	X
35	Georg Christensen's Kone	X	175	175		54	Vagn Jensen	X	250	200	X
36	Volmer Svendsen	150	250	150	Tagt +	55	Viggo Kohn	X	250	200	X
37	Jens Glerup	X	250	200	X	56	Poula Dreine Nielsen	X	250	200	X
38	Sjønning's Kone	X	150	150		57	Poul Skov	X	250	200	X
39	Apollo	X	250	200	X	58	Mogens Kold	X	250	200	X
40	Vald. Nielsen's Kone	X	50	50		59	Vilby Petersen	X	¹⁵⁰ 250	100	Tagt +
41	Ernst Jensen	X	250	200	X	60	Hans Christensen	X	⁵⁰ 250	50	Indr +
42	Vilh. Myhris	X	250	75	Tagt +	61	Henning Rasmussen	X	250	200	X
43	Odil Rasmussen	X	250	200	X	62	P. E. Bardenfleth Hansen	X	250	200	X
44	Helge Skov	X	250	200	X	63	Poul Jørgensen	X	250	200	X
45	Gilbert Christensen	X	¹⁵⁰ 250	100	Tagt +	64	Poul Sørensen	X	250	200	X
46	Fredrik Jensen's Kone	X	100	100	X	65	Aksel Rasmussen	X	250	200	X
47	Tove Hansen	X	250	150	Tagt +	66	Preben Garsel	X	250	200	X
			25	15							
			25	15							
			15	15							
			15	15							
			3900						9075		

Tommen	14 550	Overfot	18 850	Overfot	22 316,03
Alsel fru -	250	Edvin -	100	Eni George -	175,-
" Rose -	100	Vagge f -	250	Tore Larsen -	150
Jens G. -	250	Oda Bj -	250	Eni Peter -	300
Ernst fru -	250	Henning Ras -	250	Ror -	100
Odil R. -	250	P. E. Barden -	250	Leineth Larsen -	250
Svend fru -	250	Peter Dam -	250	Jørgen -	250
Viggo R. -	250	Hjelm -	75	Charles Larsen -	250
Poula J. W. -	250	Vilma -	150	Benny Larsen -	250
Poul Skov -	250	Lise -	25	" " -	250
Leif -	250	Total	56.03	Villy Petersen -	150
Egon -	250	Tage -	260	Viggo R. -	250
Holger P. -	250	Tomme -	500	Ernst Omsen Larsen -	50
Alsel Larsen -	250	Arvi -	250	Felix Larsen -	250
Jørgen Jacobsen -	250	Mallha -	250	Granigaard -	50
Torben -	250	Hjelm -	250	Spinnings -	150
Apallo -	250	Gjilbert -	150	Vold Høien Larsen -	50
Birge F. -	200	Ulrichsen -	100	Hilge Skov -	250
Lyslykke -	250	Larsen -	50	Fred Jensen Larsen -	100
	18 850				22 316,03

Landhaus	250
" Ka	100
Moggen Kald	250
Land fieg	150
Total	37, 10

- 101. Ole Johansen
- 102. K. K.
- 103. Uffe
- 104. Vinner
- 105. James
- 106. Johnny

~~Terkm1~~

- 107. Terkm1
- 108. Ib
- 109. Frode
- 110. Bob
- 111. Lars
- 112. Mikkel

~~Kas~~

- 113. Moe
- 114. Bent
- 115. Therkm1
- 116. Kaj
- 117. Erik Dahlin

~~Alfred~~

- 119. Lasse
- 120. Ole Schou
- 121. ~~Anders~~ Jens
- 122. Leif
- 123. Frank
- 124. Bjorn
- 125. Henry
- 126. Lund
- 127. Leo
- 128. Kaj
- 129. John
- 130. Helmer
- 131. Ludvig
- 132. Harry
- 133. Egon

I

- 134. Ole
- 135. Harry
- 136. B. L. L.
- 137. Mich
- 138. Stiel
- 139. Jens

II

- 140. Carl
- 141. Emil
- 142. Eger
- 143. Bjorn
- 144. Borge
- 145. Paul

30..	Aksel Jensen.....	250
30..	Aksel Jensen.....	100
31..	Viggo Mohde.....	250
32..	Ernst Jørgensen Kone.....	50
33..	Helis Moimant.....	250
34..	Houl Graugrads Kone.....	50
35..	Georg Christensens Kone.....	175
36..	Volmer Svendsen.....	150
37..	Jens Claerup.....	250
38..	Elisnings Kone.....	150
39..	Apollo.....	250
40..	Vold Nielsens Kone.....	50
41..	Ernst Jensen.....	250
42..	Vilh Nyhuus.....	75
43..	Geil Asmussen.....	250
44..	Helge Skov.....	250
45..	Gilbert Carstensen.....	150
46..	Ernst Frederik Jensen.....	100
47..	Tove Larsen.....	150
48..	Henrich Jensen.....	250
49..	Ernst Lantzen Jensen.....	100
50..	Hjner Petersen og Kone.....	300
51..	Jørgen Jacobsen.....	250
52..	Svend Jensen.....	250
53..	Peter Dam.....	250
54..	Vagn Jensen.....	250
55..	Viggo Holm.....	250
56..	Houl Irene Nielsen.....	250
57..	Houl Skov.....	250
58..	Mogens Gold.....	250
59..	Villy Petersen.....	150
60..	Hans Christensen.....	50
61..	Henning Asmussen.....	250
62..	J. B. Bardenfleth.....	250
63..		
64..		
65..	Aksel Asmussen.....	250
66..		
67..	Lykkestrand.....	250
68..	Erik Emil Isgerd.....	250
69..	Charly Hansen.....	250
70..	Benny Hansen.....	250
71..		250
72..	Børge.....	250
73..	Benny.....	250
74..	Malto Nielsen.....	250
75..	Lauritz Hansen.....	250
77..	Carl Jørgen.....	150
78..	Clausen Dov.....	100
79..		250
80..	Ellis Johan Falon.....	250
81..	Svend Bervild.....	250
82..		
83..		
84..		
85..		
86..		
87..		
88..		
89..		
90..		

30.. Aksel Jensen.....	250 *
30..a "Kone.....	100 *
31.. Viggo Rønne.....	250 *
32.. Ernst Petersens Kone.....	50
33.. Felix Heilmann.....	250 *
34.. Poul Graugaards Kone.....	50
35.. Georg Christensens Kone.....	175 *
36.. Volmer Svendsen.....	150 *
37.. Jens Cleerup.....	250 *
38.. Sigmund Kone.....	150
39.. Apollo.....	250 *
40.. Vald Nielsen Kone.....	50 *
41.. Ernst Jensen.....	250 *
42.. Vilh Kyhuus.....	75 *
43.. Odel Rasmussen.....	250 *
44.. Helge Skov.....	250 *
45.. Gilbert Carstensen.....	150 *
46.. fru Frederik Jensen.....	100
47.. Love Larsen.....	150 *
48.. Lanthau Jensen.....	250
49.. fru Lanthau Jensen.....	100
50.. Peder Petersen og Kone.....	300 *
51.. Jørgen Jacobsen.....	250 *
52.. Svend Jensen.....	250 *
53.. Peter Dam.....	250 *
54.. Vagn Jensen.....	250 *
55.. Viggo Holm.....	250 *
56.. Poula Irene Nielsen.....	250 *
57.. Poul Skov.....	250 *
58.. Mogens Rold.....	250 *
59.. Villy Petersen.....	150 *
60.. Hans Christensen.....	50 *
61.. Henning Rasmussen.....	250 *
62.. E. E. Sardenfleth.....	250 *
63.. Paul Jensen.....	
64.. Paul Jensen.....	
65.. Aksel Rasmussen.....	250 *
66..	
67.. Lykkestrand.....	250 *
68.. Erik Emil Isgeard.....	250 *
69.. Charly Hansen.....	250 *
70.. Benny Hansen.....	250 *
71.. Hans Andersen.....	250 *
72.. Børge.....	250 *
73.. Benny.....	250 *
74.. Malto Nielsen.....	250 *
76.. La uritz Hansen.....	250 *
77.. Carl Jørgen.....	150 *
78.. Clausen Bov.....	100 *
79.. Arne.....	250 *
80.. Ellis Johan Salon.....	250 *
81.. Svend Servild.....	250 *
82..	
83..	
84..	
85..	
86..	
87..	
88..	
89..	
90..	

75. Birge Fogh.

250

Ela Bjørnsholt	250
Holger Petersen	250
Torben	250
Edvin Jensen, Hensøvej	100
Tage R. Andersen	100 +
Ulvfodsnig	100
Svend Nielsen	250

1.) Villy Olsen. a	
- 1a) ----- Kone	10 Kr ugl + 35 Kr mdl.til Husleje.
- 2a) Kaj Nielsens Kone:	15 Kr ugl.
5.) Poul Hilmer Petersens: a	175 Kr.mdl.
- 5a) -----	30 Kr.mdl.
- 7.) Aksel Jensen:	120 Kr.mdl.
- 7a) ----- s Kone:	25 Kr.ugl.
- 8.) Viggo Rohde: -	135 Kr.mdl.
9.) Knud Jensen:	120 Kr.mdl. (Understøtt.fra Fagf.fra I/I-44.)
X 10) Erik Saxtorph:	75 Kr.mdl.
- 11) Carl Sjur Nielsen:	ca.70 Kr.mdl.
- 12) Ernst Persson:	50.Kr.mdl.
- 12a) ----- s Kone:	50 Kr.mdl.
- 15a) Hans Jørgen Nielsens Kone:	20 Kr.ugl.
- 16) Ifraim Jensen:	100 Kr.mdl.
- 16a) ----- s Kone:	20 Kr.ugl.
0 19) Sigil Hansen:	60 Kr.mdl.
19a) ----- s Kone:	20 Kr.ugl.
0 21) Svend Christensen:	120.Kr.mdl.
- 22) Felix Meiman:	100 Kr.mdl.
26) Axel Andersen: a	80 Kr.mdl.
- 26a) ----- s Kone:	25 Kr.ugl.
- 27) Ove Sørensen (Pitan):	100 Kr.mdl.
- 29) Chr Nielsen:	50 Kr.mdl. + 30
- 30) Ejner Christensen:	100 Kr.mdl.
31) Viktor Mehl: a	125 Kr.mdl.
- 31a) ----- s Kone:	20 Kr.ugl.
0 32) Ib Bendiksen:	100 Kr.mdl.
0 41) Gaston Buch. Lyngby:	100 Kr.mdl.
0 42) Karl H. Jensen:	100 Kr.mdl.
43) Aksel Jensen. Rodovre:	25 Kr.ugl.
0 44) Knud Henriksen. Lyngby:	100 Kr.mdl.
X 45) Knud Aristensen:	75 Kr.mdl. + 25
- 47) Poul Graugaard Poulsen (1b):	50 Kr.mdl.
- 47a) ----- s Kone:	10 Kr.ugl.
- 48a) Knud Franckers Kone:	25 Kr.ugl.
0 49) Helgaards Kone:	100 Kr.mdl.
- 50a) Georg Christensens Kone:	25 Kr.ugl.

52) Grumløse:	60 Kr.mdl.
- 53) Sv Aage Hallstrøm:	125 Kr.mdl.
- 54) Niels Hansen.Nø:	60 Kr.mdl.
56) Sv Aage Olsen:	100 Kr.mdl.
x 57) Børge Thing:	100 Kr.mdl. (Understt.fra.Fagffra.I/1-44)
x 63) Edv Teglers:	75 Kr.mdl. + 25
x 64) Poul Bjarnholt:	75 Kr.mdl. + 25
x 65) Per Mortensen:	100 Kr.mdl.
x 66) Ole Løwe:	100 Kr.mdl.
- 67) Eyvind Jensen:	25 Kr.ugl.
- 67a) ----- s Kone:	
68) Poul Olsen:	
o 69) Børge Jensen:	120 Kr.mdl.
o 70) V.Vidriksen:	135 Kr.mdl.
- 71) Volmer Svendsen:	75 Kr.mdl.
- 72) Freddy Olsen:	75 Kr.mdl.
- 73) Jens Glerup:	50 Kr.mdl.
- 74) Chr Nielsen:	80 Kr.mdl.
x 75) Martin Jensen:	120 Kr.mdl.
o 76) Sørensen:	50 Kr.mdl.
- 77) L.Sønderstrup:	100 Kr.mdl.
- 78) Droyfus Olsen:	50 Kr.mdl.
- 79) Henry Andersen:	25 Kr.ugl.

Tobak.

Aksel Jensen
 Viggo Rohde
 Felix Heimann
 Volmer Sorensen
 Jens Glerup
 Apollo
 Dreyfus Olsen
 Vilh. Myhring
 Odil Rasmussen
 Helge Sorensen
 Gilbert Carstensen
 Tove Larsen
 Lantthan Jensen
 Egon Petersen
 Jorgen Jacobsen
 Svend Jensen
 Peter Dam
 Vagn Jensen
 Viggo Holm
 Karla Berg
 Vilh. Petersen

Hans Christensen
 Henning Rasmussen
 P. B. Bardenfleth Hansen
 Povl Sorensen
 Povl Jorgensen
 Povl Sorensen
 Aksel Rasmussen
 Preben Garset
 Lykkestrand
 Knudmann
 Magnus Kold
 Charly Hansen
 Benny Hansen
 Hans Pedersen
 Birge
 Benny
 Malthe Nielsen
 Birge Fogh
 Lauritz Hansen
 Svend Sorensen
 Egon Mathiesen

Valdemar Nielsen

Edith Hansen

Henry Andersen

Clairmont - Bow

Tagge, B. V.

Mary Dahl.

Om det illegale Land og Folk

170

Ved en reception i Frihedsmuseet i anledning af udsendelsen af optrykket af det illegale Land og Folk fortalte Børge Houmann om bladet og dets betydning. Efter en båndoptagelse bringer vi nedenstående nogle afsnit af talen.

Lørdag-søndag 13.-14. oktober 1979 LAND OG FOLK

TIL BEROLIGELSE for de mange, hvis nationale følelse gennem årene har lidt under, at kommunisterne »kom så sent i gang«, som det hedder, kan jeg oplyse, at det illegale Land og Folks historie går helt tilbage til den 9. april mellem kl. 10 og 12 om formiddagen.

Mens Otto Gelsted sad og skrev »De mørke fugle fløj ved gry med motorstøj i eskadriller over byens tage«, holdt det kommunistiske partis forretningsudvalg »hastemøde« i en lejlighed på H. C. Ørstedesvej. Og imens digteren intuitivt forstod, det gik til hjertes rod, at vi fik ufrihedens brød at smage, så kom vi andre på mere prosaisk vis til nogenlunde samme resultat og traf en række beslutninger med henblik på ufrihedens dag, der måtte komme. Det drejede sig om ændringer i partiets struktur, om etablering af illegale postadresser og boliger og om at sikre udgivelsen af en kommunistisk presse, uanset hvad der måtte ske.

Jeg fik overdraget at sørge for, at beslutningerne vedrørende pressen blev gennemført, og allerede om eftermiddagen den 9. april havde vi faktisk gennem vennerne på Nørrebros Centraltrykkeri, hvor vi fik trykt Arbejderbladet, købt en lille digel en maskine, som egentlig skulle have sin egen historie, for vi kom til at slæbe rundt med dette monstrum, der vejede 3-400 kilogram under hele besættelsen. Den blev stillet op og den blev pillet ned adskillige gange, men den kom aldrig til at trykke så meget som et eneste ark.

Land og Folk var anderledes

Land og Folk blev et af besættelsestidens største illegale blade med et gennemsnitligt oplag på omkring ethundrede tusind. For visse numres vedkommende 150.000. I den skov

af illegale blade, der voksede op under besættelsen, adskilte Land og Folk sig fra de øvrige illegale blade og det fik sin særlige betydning derved, at det på samme tid var talerør for et politisk parti og for modstandsbevægelsen. Det videreførte Det kommunistiske Partis politik, som den indtil den 22. juni var kommet til udtryk i Arbejderbladet. Vendt mod de kræfter, som gjorde de rige stadig rigere og de fattige stadig fattigere.

Det illegale Land og Folks store udbredelse skabte grundlaget for den enhed på arbejdspladserne, som muliggjorde udløsningen af de massestrejker, der førte frem til den 29. august 1943 og til folkestrejkerne i 1944.

På samme tid deltog det illegale Land og Folk i udformningen af modstandsbevægelsens politik. I juni 1943 udfordres for første gang i den illegale presse tanken om samling af alle modstandsbevægelsens grupper og organisationer under parolen »Til fælles kamp for nazismens nederlag, for Danmarks frihed«. Og i 1944 var det Land og Folk, som rejste kravet om modstandsbevægelsens deltagelse i overgangsregeringen efter nazismens nederlag.

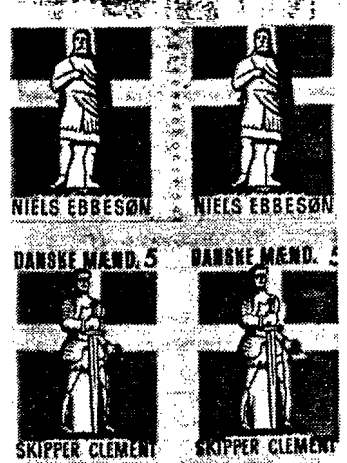
Det som gav Land og Folk dets store betydning var for det første, at det var landsdækkende og dernæst, at det havde hovedparten af sine læsere på arbejdspladserne. Denne position havde bladet alene i kraft af det kommunistiske partis uhyre effektive organisation med dets net af partiafdelinger spredt ud over hele landet, hvor kvinder og mænd uden hensyn til eget ve og vel, slæd og slæbte bogstavelig talt både dag og nat. Det gav partiet mulighed for at oplyse om politiske overgreb fra danske politikere eller besættelsesmagtens side overalt i landet i løbet af ganske kort tid og at iværk-

sætte aktioner under fælles paroler med meget kort varsel.

Der var mange Land og Folk

I praksis foregik det sådan, at Land og Folk redigeredes i København af partiledelsen. Vi skrev dernæst manuskriptet rent i 20-25 eksemplarer, som så sendtes til partiets centrale trykkeri her i København, til de københavnske partidistrikter og afdelinger ude omkring i provinsen. Vi har i dag tal på i alt fald 28 lokaludgaver ude omkring i landet under navnet Land og Folk. Dertil kom de store selvstændige blade »Folkets kamp« i Ålborg, »Århus Ekko« i Århus og »Trods alt« i Odense, som fortrinsvis byggede på lokalt stof, men også udsendte Land og Folk. Endvidere var der en række partiafdelinger både i København og i provinsen, der benyttede en del af hovedbladets stof til selvstændige blade under titler som »Folkets røst«, »Gnisten«, »Nyt« og forskellige andre navne. Endelig var der en del faggrupper, som trykkede bladet.

Denne spredning af trykningen betød for det første, at det samlede oplag af det enkelte nummer blev mange gange større end det ville have været muligt at fremstille under illegale forhold på et enkelt trykkeri. Risikoen ved fremstillingen mindskedes også. Men der var også ulemper forbundet med denne produktionsform. Det kneb af og til med at få det redaktionelle forlæg respekteret. Samlere vil kunne fremlægge fem forskellige variationer af det samme nummer af Land og Folk. Det, der skete var, at ivrige »trykkere« af og til syntes, at redaktionens formuleringer var alt for vage, eller at de refererede begivenheder var fuldkomment ligegyldige og ubetydelige i forhold til de aktuelle forhold, som netop de havde haft fingrene i. Og så klippede de en hæl og skar en tå i det oprindelige manuskript for at indføre, hvad de anså for at være mere rigtigt eller mere betydningsfuldt. Det skete ikke med partiledelsens billigelse og betød ikke alverden den gang. Men, det har givet nogle problemer nu i forbindelse med udsen-

Til at finansiere det illegale Land og Folk blev der fremstillet mærker med billeder af historiske danske modstandsfolk, som f.eks. Niels Ebbesen og skipper Clement.

delsen af optrykket af Land og Folk.

Det har været vort ønske, at den udgave, som nu foreligger skulle være identisk med de blade, der udgik fra partiledelsen og som partiet som parti hæfter for politisk og i enhver anden henseende. Det er lykkedes til 99 pct. Det har været muligt, fordi vi den gang deponerede et gennemslag af manuskriptet med angivelse af udgivelsesdag og det oplag, vi trykkede her centralt i København. Disse gamle manuskripter har jeg nu sammenholdt med de stakke af trykte udgaver, der foreligger og derved fundet frem til netop det blad, som vi oprindeligt sendte ud her fra København. Der er kun usikkerhed vedrørende et nummer. Manuskriptet er gået tabt.

Optrykket, som det nu foreligger, er afskrevet efter de oprindelige udgaver. De lod sig ganske enkelt ikke affotografere, så det blev læseligt. Men vi har skrevet pinligt nøjagtigt af, der er ikke foretaget rettelser af nogen art, selv trykfejl gengives nøjagtigt, som de findes i det originale materiale selv om det har været pinligt af og til at skulle skrive f. eks. Rippentrop med to p'er.

Rimsmed og typograf

Det er gået ud over en række små friske initiativer fra den gang. Vi havde en trykker, som forstod sig på at rime, og da han tillige var en meget sparsommelig sjæl og ikke kunne nænne at lade det dyrebare papir fremtræde og distribuere med bare pletter, så udfyldte han disse små huller med versificerede hilsener, som f. eks. denne:

»At være dyrlæge og nazist
er for tiden på mode
men alt har sin frist,
selv for det tykkeste hovede«

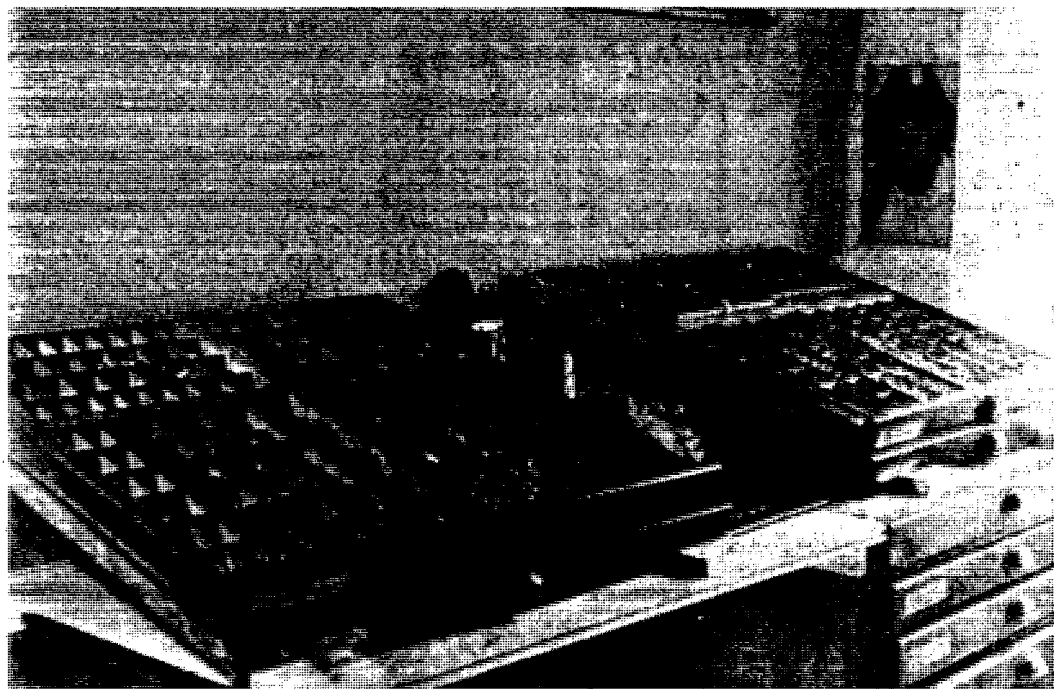
Der findes mange af den slags litterære oaser i den oprindelige Land og Folk fra dengang. De er ikke kommet i bladet med redaktionens biligelse og er derfor udeladt i optrykket, er for størstepartens vedkommende signeret Obadias, de kom fra Horserød-lejren og de indgik i det materiale, som vi udsendte fra partiledelsen og står altså i optrykket med fuld ret.

Om bladets indhold i øvrigt, ja, de fleste kender det jo nok. Det bestod af partiledelsens vurderinger af den aktuelle situation, den politiske, økonomisk og faglige, ofte på grundlag af indberetninger fra legale kammerater i ministerier, på arbejdspladser og hvor de nu opholdt sig. Dernæst er der et ganske righoldigt udvalg af nyheder hentet hjem fra udlandet gennem intensiv aflytning af radioudsendelser. I første række fra London og Moskva og endelig er der en hel række øjebliksbilleder indsamlet af kammerater, medarbejdere i alle egne af landet, oftest blandt dem, der selv var hovedpersoner i de begivenheder de skildrede. Der var naturligvis mange usikkerhedsmomenter knyttet til denne form for indsamling af materiale, men alligevel er det forbløffende få fejl, der kan påvises ved gennemlæsning af bladet i dag.

Land og Folks trykkerier

Den 22. juni 1941 blev Arbejderbladet lukket af dansk politi, og 3-400 kammerater blev arresteret. Og det var ikke de mindst aktive. Alligevel var vi i stand til den 10. juli at udsende en redegørelse til partiets medlemmer om den øjeblikkelige stilling. Teser af 10. juli, kaldtes de. Apparatet, som vi havde gået og puslet om siden den 9. april, fungerede. Endnu stod flertallet af duplikatorerne hos enkelte kammerater under divanen eller i klædeskabet eller hvor man nu kunne skaffe plads. Det var uhensigtsmæssigt. Vi begyndte at se os om efter egnede lokaler. Det var vanskeligt. Jeg vil fortælle lidt om disse lokaler.

Det første sted, vi havde et egentligt »trykkeri«, var en rulleforretning ude på Holger Danskevej på Frederiksberg. Det var en gammeldags rulle, en af dem, der kørte med store sten i kassen og lavede et allersmallestes spektakel, når den tromlede henover lagnerne og faldt ned med et bump, hver

Interiør fra et illegalt Land og Folk-sæteri i København.

gang, den nåede fra den ene ende til den anden. Vi selv fandt, at det nærmest var et genialt påhit, for i ly af den larm, rullen lavede, kunne man duplikere i baglokalet uden at det kunne høres hverken ude i gården, opefter eller ud på gaden.

Dertil kom, at det lettede transporterne både af papir til duplikeringen og af de trykte blade. De lå nemlig i en stor rullekurv, som fulgte med, da vi købte forretningen. Den anbragtes på en trehjulet cykel og på denne måde kunne vi transportere tingene rundt omkring i byen. Det gik godt temmelig længe. Men så begyndte folk i ejendommen at undre sig over, hvordan det kunne være, at den rulleforretning var blomstret så forbløffende op. De havde været lykkelige over, at den tidligere ejer var gået fallit, for så var man da fri for det infernalske spektakel. Men nu var der kommet en ny ejer og rullen kørte hele dagen så at sige. Vi fik forespørgsler om, hvem vi egentlig rullede for, alle i kvarteret vidste, at det ikke var for dem, og der opstod mistanke om, at det kunne være for værnemagten, i hvert fald vakte vi en så smigrende opmærksomhed, at vi fandt det hensigtsmæssigt at fortrække en aften og opgive rulleriet.

Under jorden — i dobbelt forstand

Så købte vi et hus ude på Engbovej i Hvidovre, hvor vi fik installeret en fluesmækker, diglen viste sig at være for stor. Den blev anbragt i et hul,

vi havde gravet under køkkenet.

Det var et ganske forfærdeligt arbejde. Hvad vi dog indhentede af råd fra murere og isolationsarbejdere og jeg ved ikke hvad, for at få det rum tæt. Det var umuligt. Grundvandet blev ved at trænge ind. Der stod en af mine meget gode kammerater, som nu er død. Han var jord og betonarbejder. Et par meter høj og omtrent lige så bred. Han havde faktisk ikke megen følelse for at snuppe et enkelt lille stykke tyndt avispapir ad gangen og lægge det på fluesmækkeren. Han stod der i sine store gummistøvler, somme tider i vand helt op til knæene og fik ustandselig fingrene i klemme. Han var ikke hurtig nok til at få dem væk. Han gik altid med en eller flere fingre i bind, hvor blodet var sivet igennem.

Kaffeselskab med værnemagten

Det sted måtte vi forlade, fordi værtens kone havde en god veninde, der pludselig blev gode venner med nogle tyskere. Og så kom hun en dag og præsenterede disse nye venner, og de skulle have kaffe med flødeskumskager. Tyskerne var helt vilde med flødeskumskager i de første år. Vi blev inviteret med, og det kunne jo være meget fornøjeligt at sidde der og drikke kaffe og spise flødeskumskager med et par tyskere, men vi fandt alligevel, at det nok var klogest at lade værnemagten dyrke kærligheden der, og så dyrkede vi Land og Folk et andet sted.

Vi lejede et nyt hus, hvor vi fik en maskine installeret under kælderen. Der var knastørt, og vi var der i et halvt års tid, der trykkede vi ikke alene Land og Folk, men på et vist tidspunkt også »Frit Danmark« og en hel række bøger. Det gik meget let og elegant. Maskinen var koblet til ringeapparatet, når nogen ringede på døren, gik lyset ud og maskinen stod stille. Så havde man bare at holde sin mund, indtil der blev banket på gulvet, at nu kunne man godt køre igen og så kom lyset tilbage.

Legale trykkerier med i illegalt arbejde

Selv om vi på et tidspunkt havde tre sådanne små hjemmegjorte trykkerier enten med en presse eller med en duplikator, så var det ikke tilstrækkeligt til at tilfredsstille efterspørgslen efter tryksager, navnlig ikke da »Frit Danmark« kom ind i billedet og i starten blev det os kommunister, der skulle trykke bladet. Det kostede faktisk lidt hovedbrud, »Frit Danmark« var en tværpolitisk organisation, derfor kunne bladet ikke skrives på de samme skrivemaskiner, som vi skrev Land og Folk på. Det måtte også have et andet hoved og et andet format. Det belastede vore trykkerier så hårdt, at vi blev nødt til at se os om efter noget andet. Jeg tog til Glumsø og traf aftale med en bogtrykker, som vor rejsende kammerat på Sjælland havde skaffet navnet på. Han var

meget villig til at trykke det. Desværre var han lidt for stolt over opgaven. Han fortalte om det på »Industrien« i Næstved og det skulle han ikke have gjort, for derfra gik vejen lige til Tyskland.

Så fik vi forbindelse med en dame, der havde overtaget et trykkeri i Hundested. Vi oprettede en kontrakt, som eksisterer endnu, at »Firmaet« købte en presse og så skulle hun afdrage med et lille beløb, hver gang hun leverede tryksager. Det gik også godt et stykke tid, ja, lige til den dag, da Aksel Larsen skrev sit åbne brev til Buhl. Brevet blev trykt i Hundested. Da vor gode ven var oppe at hente tryksagerne, blev han skygget af et par betjente. Han nåede lige at springe af toget — om det nu var på Lyngby eller Gentofte station, det husker jeg ikke, men jeg ser ham smilende erindrende hernede i salen, og så røg trykkeriet i Hundested.

Så koncentrerede vi os en tid om at få nogle små bogtrykkere til at trykke for os, og det viste sig, at de mest sultne var dem, der om dagen trykkede for nazisterne. De fik det så ussel betalt, at de ikke havde spor imod at trykke for kommunisterne om natten. Og på den måde mente de sig måske også så nogenlunde helgarderede. Vi havde en ude i Vanløse, »Svinet« kaldte vi ham, hvor det flød over alt med tryksager med hagekors på. Det store problem for os var at slippe derfra uden at efterlade os spor og uden alt for mange hagekorsprydte tryksager imellem dem, vi selv havde lavet. Senere fik vi en anden inde i Gothersgade af samme kaliber. Til dem kom vi med sats, som vore kammerater selv havde forarbejdet ude på Vesterbrogade, hvor vi havde et formidabelt sætteri. Det var ikke helt så flot som det, der udstilles her på Frihedsmuseet, men der var dog reoler og der var sats i rigelig mængde til at lave de nødvendige blade og bøger.

Det var lidt om selve fremstillingen. Meget mere kunne siges, for vi havde et utal af lejligheder og adskillige huse og fremmede trykkere, for vi trykkede jo både Land og Folk og vi trykkede Ugens Nyt, vi trykkede Nyt fra Sovjetunionen, vi trykkede Ungdommens Røst sammen med DKUerne og så de mange forskellige pjecer og bøger, som partiet udsendte.

Transportafdelingen

En anden vanskelighed var at få transporteret tingene fra sted til sted. Vi havde en kammerat, som vi kaldte Fessor. Han var ansat på en budcentral, hvor han var højt estimeret, for han skaffede dem en vidunderlig masse at køre med. Fessor kørte faktisk for os det meste af dagen. Men formelt var det budcentralen han arbejdede for. Der kørte altid en bagefter ham, han havde altid overvågning, for hvis der skulle ske noget, var det rart at vide, hvad der var sket.

En dage ude på Vesterbrogade røg det ene hjul af den trehjulede og alle pakkerne endte på Vesterbros Torv. To betjente, de gik altid to og to dengang, kom til. De så bekymrede og medlidende på det unge menneske med de mange pakker. Det var Det kommunistiske Manifest. Vi havde lige trykt 2000 eksemplarer og der lå de på Vesterbros Torv. Men pakkerne holdt. Betjentene hjalp med at bære dem ind på fortovet og stable dem nydeligt op ved en lygtepæl i passagen ved Det ny Teater. De sagde, nu skal vi nok passe på dem her, mens du går over og ringer. Og så gik Fessor over på den anden side af gaden, der lå en telefonkiosk og ringede hjem til budcentralen efter et reserverhjul og imens stod betjentene og holdt vagt over Det kommunistiske Manifest.

Det er den eneste gang, jeg har mødt nogen hjælpssomhed fra dansk politi under besættelsen.

538 illegale blade

Det, der var begyndt så primitivt og småt, var efterhånden udviklet til at blive et stort og velsmurt maskineri. Vi var nok de første med vore løbesedler med den berømte pjecer »Danske toner«, derefter med Politiske Månedsbreve, der snart skiftede navn og blev til Land og Folk, for så at, end som Folkets Dagblad, men det skal vi nok springe over, det slog ikke rigtigt an og det var også kun tre dage i en befrielsens rus. Men efterhånden var der jo ved siden af de kommunistiske trykkerier dukket nye udgivere og tryksteder op.

Det er forbløffende at tænke på, at der under besættelsen udkom i alt 538 forskellige illegale blade. Nogle af dem udkom ganske vist kun en eller to gange, så røg de i sig

selv igen, men alligevel, der er registreret 538 illegale titler på blade. De blev trykt til sammen i 1944 i godt og vel 11 millioner eksemplarer. Vi forvort vedkommende, kommunisterne, og Land og Folk, bidrog med alle vore kræfter til at få dette samlede tryktal så højt op som muligt.

Man har spurgt, hvordan vi finansierede den virksomhed, og det gjorde vi gennem salg af Niels Ebbesens-mærker og Holger Danske-mærker, de kostede en, to eller fem kroner og bragte nogle meget nydelige gengivelser af disse gode danske mænd. Bogtrykkeren, der trykte dem, forstod, at det var samlemærker, der skulle udleveres sammen med denne erstatningskaffe, vi fik dengang. Så tjente vi en del ved at sælge Bidstrup-kortene, mænd, der skulle afregnes med og ved solgte bøger og pjecer.

Jeg vil håbe for forlaget Zac, at optrykket af det illegale Land og Folk bare tilnærmelsesvis vil møde samme interesse som det originale Land og Folk. Det fortjener det!

Det første og det største

Jeg er fuldstændig enig med Jørgen Hæstrup, når han skriver, at »det er uomtvisteligt, at Land og Folk som både det første og det største af de landsdækkende illegale blade er et centralt kildeskift til besættelsestidens historie, både med hensyn til informationsstof og opinionsstof«.

Jeg vil mene, at forskere og andre, der har brug for kildemateriale om, hvad der skete i Danmark og ikke mindst inden for dansk arbejderbevægelse under besættelsen, ikke finder noget fyldigere samtidigt materiale end i Land og Folk. Og netop med henblik på forskning af besættelsestiden har jeg ud over hovednumre og ekstranumre af Land og Folk, indføjet en del af de mange hundrede tryksager, som også fremstilledes dengang, dels løbesedler, dels pjecer. Pjecer, som var for store til, at de kunne trykkes i et enkelt nummer af Land og Folk og derfor blev trykt selvstændigt.

Disse løbesedler og disse pjecer giver baggrunden for begivenheder og de giver enkeltheder om forhold, som var meget aktuelle dengang, men som i dag måske vanskeligt kan forstås, hvis man alene er henvist til at læse det illegale Land og Folk. Det drejer sig om »Danske Toner«, der var partiets svar på loven om forbudet mod kommunistisk virksomhed, pjecen »Fagbevægelsens vej«, der var et skarpt opgør med De Samvirkende Fagforbunds defaltistiske politik, og om de to programartikler »Vi kæmper for et sandt demokrati« og »Folkets vilje, landets lov«. Endvidere en række løbesedler til arbejdspladserne om sociale og overenskomstsmæssige forhold. Læst i sammenhæng giver denne udgave af Land og Folk et billede af Danmark under besættelsen og det giver en nøgle til forståelse og vurdering af Danmarks kommunistiske Partis politik.

Vi er det eneste af besættelsestidens politiske partier, som således kan dokumentere vore handlinger og vore meninger. Alle de øvrige partier sagde og trykte et dengang, for bagefter at hævde, at de mente noget helt andet i virkeligheden.

Der er ikke nævnt navne i denne korte oversigt. Mange kunne være nævnt og endnu flere kunne ikke nævnes, fordi de forblev anonyme. Ingen nævnt, ingen glemt.

Minde over en kollektiv indsats

Det optryk, der nu foreligger, forekommer mig at være det smukkeste tænkelige minde over en uselvisk, en vældig kollektiv indsats i kampen mod nazismen. Mange af dem, der var beskæftiget med bladarbejde, døde i tyske koncentrationslejre, endnu flere fik mén for livet af arbejdet med den illegale presse. Men indsatsen var ikke forgæves. Den illegale presse, herunder ikke mindst Land og Folk, blev den store igangsætter, den store vejleder i modstandskampen, den bekræftede til fulde, hvad Georg Brandes en gang sagde: At det bly, der anvendes til skrift, er mange gange farligere end det bly, der anvendes til kugler.

Jeg ønsker at vise kulturens betydning for fred og socialisme

I januar 1980 oprettedes en fond som årligt uddeler en pris til mennesker, der har gjort en kunstnerisk og kulturel indsats til fremme af socialismen. Prisen bærer navnet Gelsted-Kirk-Scherfig-prisen. Den første prisuddeling blev foretaget fredag den 7. november af Danmarks kommunistiske Parti. Prisen blev givet til Børge Houmann.

Børge Houmann var forretningsfører ved Arbejderbladet, medlem af Danmarks Frihedsråd under den tyske besættelse i 1940-45, chefredaktør for Land og Folk og i de seneste par årtier litterær forsker med en stor indsats for Martin Andersen Nexøs forfatterskab. Børge Houmann sled sig gennem dette arbejde til en æresdoktortitel ved Københavns Universitet.

Vi bringer i dag Børge Houmanns tale efter modtagelsen af Gelsted-Kirk-Scherfig-prisen.

Det var sommeren 1927 — for 53 år siden — jeg henvendte mig til Arne Munch-Petersen og bad om at blive optaget i DKP. Jeg var trafikassistent den gang. Ansat i DSBs generaldirektorat. Det var på samme tid en belastning og en udfordring. Tjenestemænd var ikke partiets livret. På den anden side — forbindelserne til centraladministrationen var

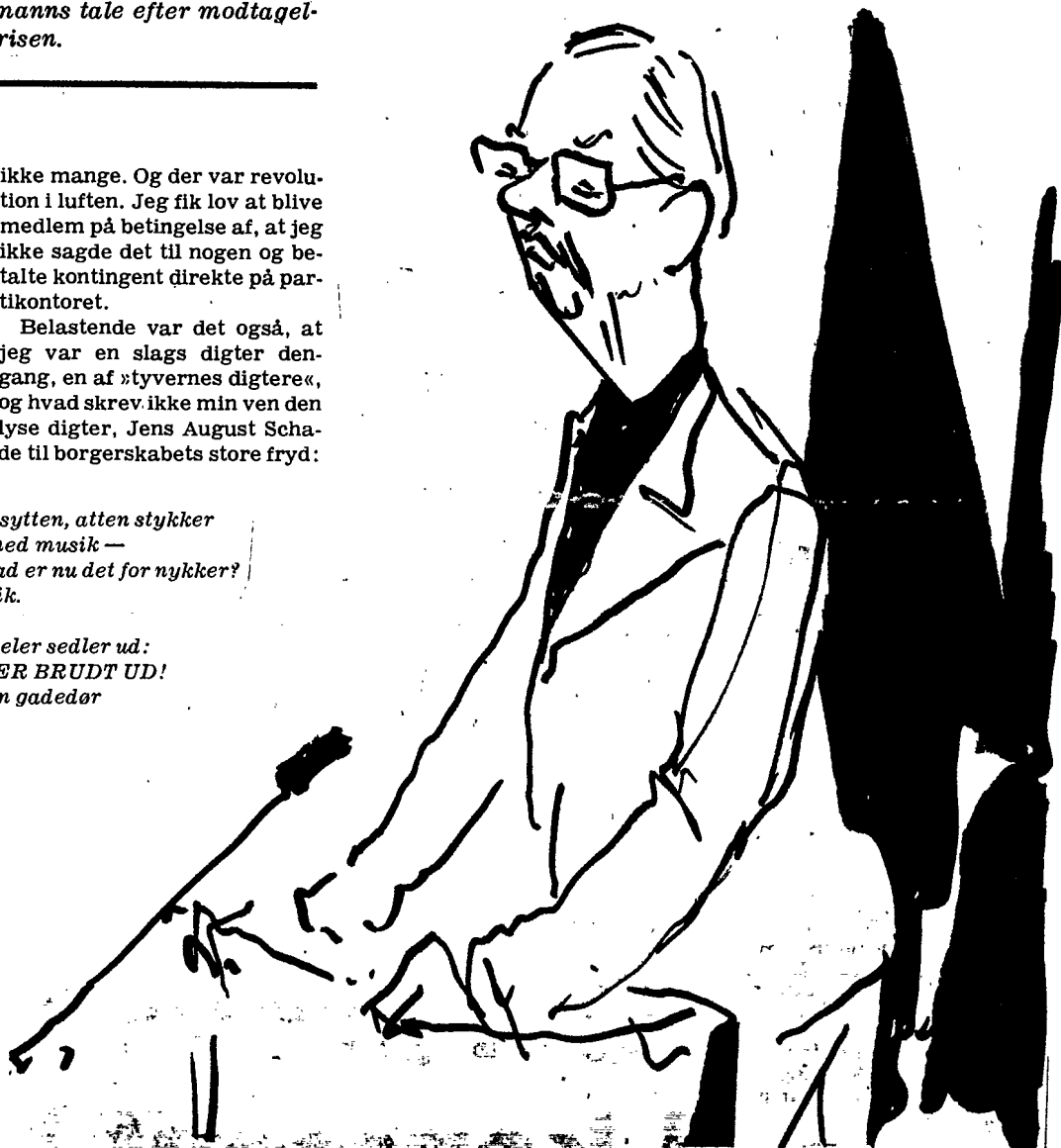
ikke mange. Og der var revolution i luften. Jeg fik lov at blive medlem på betingelse af, at jeg ikke sagde det til nogen og betalte kontingent direkte på partikontoret.

Belastende var det også, at jeg var en slags digter dengang, en af »tyvernes digtere«, og hvad skrev ikke min ven den lyse digter, Jens August Schade til borgerskabets store fryd:

*»Man ser et tog af mænd — en sytten, atten stykker
på march ad Vimmelskafet med musik —
Og borgermanden kigger: Hvad er nu det for nykker?
det stopper jo den daglige trafik.*

*På pladsen standser toget og deler sedler ud:
REVOLUTION I DANMARK ER BRUDT UD!
Så går de hver til sit ad hver sin gadedør
og alt er roligt her som før.*

Det er rigtigt, vi var ikke mange. Det er rigtigt, at vi delte sedler ud. Min ven Schade tog fejl, når han mente, »at alt er roligt her som før«. Det var det ikke. Der var ved at komme skred i tingene efter mange års partistrid. Jeg erindrer ganske tydeligt den dag jeg stod på Kultorvet med tilsagn om at måtte blive medlem af DKP. Jeg var lykkelig og stolt. Et helt nyt menneske. Fundet værdig til at deltage i et me-

Børge Houmann tegnet af Claus Seidel.

ningsfyldt arbejde med vældige perspektiver.

Mit medlemskab i partiet og mit venskab med de tre, som nu har fået deres navne knyttet til denne gavmilde fond, er uløseligt knyttet sammen. Det er mig magtpåliggende at minde dem, nu da lejlighed gives. Ikke deres store litterære fortjenester, men som jeg husker dem fra fællesskabet i partiet. Det er mig så meget mere kært, fordi vort venskab næppe nogen sinde var varmere og mere frugtbart, end i de mærkelige år efter 1958, da distraktion og glemsomhed bredte sig som en smitsom sot og førte til, at kammerater man havde kendt i både 10 og 20 år ikke genkendte én om vi mødtes på gaden.

OTTO VAR den første, jeg fik kontakt med. Det var gennem digteriet. Det var i 1924. Han ville udgive et litterært tidskrift, Sirius. Jeg blev forretningsfører. Bogtrykker Brun fandt det betryggende, at økonomien var betroet en statstjenestemand med fast månedlig indtægt. Desværre lønnede DSB endnu ringere end i dag. Efter halvandet år måtte vi give op. I dette lille tidsskrifts første nummer skrev Kirk sin første egentlige litterære artikel. Den handlede om Henri Barbusse. Den blev så at sige programartiklen ikke alene for hans forfatterskab men også for vi andres arbejde. Den handlede om nødvendigheden af at overbevise andre om sit sociale syns rigtighed, dvs. tjene den revolutionære marxisme.

Kirk var jurist. Han havde en kort tid forsøgt sig inden for diplomatiet og gjorde tjeneste ved den danske ambassade i Paris. Det var ikke nogen succes. Så vendte han hjem og ville være landpostbud. De lange traveture, den nære kontakt med alle slags mennesker fristede. Han henvendte sig til en slægtning, som var noget stort inden for postvæsenet men fik til svar, at generaldirektoratet var fuldt tilfreds med, at postbudene var røde udvendig — man nærede aldeles ingen ønsker om også at få dem røde indvendig. Det var på det tidspunkt, Gelsted skrev sit berømte digt: Reklameskibet og dermed punkterede hele den grasserende modernitet. Det farvestrålende kæmpeskib med gøgl og kulørte lys, svinde og sensationer, kosmetiske klinikker og selvmordskontor,

sportsidioti, kirke, presse og mode stævner ind i havnen. Danmark efter 1. verdenskrig. Gullasch-tidens Danmark. Inde på kajen sidder en rolig mand og venter på det rette øjeblik til at trykke på knappen — og sprænger så hele det kapitalistiske reklameskib i luften. Manden har en shagpipe i munden og ser ud som en ganske almindelig student. Digtet stod at læse i Gelsteds Digte 1924. Det er tilegnet H.R.K. — Hans Rudolf Kirk.

Sådan var stemningen.

Jeg var den første, der slap ind i partiet. I 1929 lykkedes det Otto takket være et møde i Kommunekælderen, hvor han talte for indre by om moderne kunst. Så fulgte Kirk. Og omkring 1930 lykkedes det Scherfig at forcere den barriere, hvormed partiet søgte at gardere sig mod den intellektuelle pestilens.

Vi var jo nok et sjældent firkløver set med partiets egne øjne, en lægesøn, cand.jur. og forhenværende diplomatlærling, Otto fra det katolske kloster i Ordrup, Scherfig fra det solide borgerlige miljø, og mig fra generaldirektoratet!

Men vi krattede løs, først i Clarté, så i Monde, senere i Plan og Arbejderbladet. Oplagene var små, javel. Men når man i dag med overbærende smil taler nedladende om disse små tidsskrifter og den lille avis, og hvad vi dog tror, de formåede over for historien — selveste den skinbarlige verdenshistorie — så vil jeg mene, at de formåede ikke så helt lidt. Både øjeblikkeligt og på længere sigt for modstandsbevægelsen.

De mudrede op i andedammen. De fremholdt Sovjetunionen som for os var inspiration og drivkraft, virkeliggørelse af drømme, de satte skræk i borgerskabet. De afslørede den nazistiske fare og den hjemlige reaktion og de mødte hård modstand. Heiberg blev idømt 60 dages fængsel for anvendelse af det stygge, pornografiske ord »tissemand«.

Marie Nielsen ville have os til at oversætte og trykke John Reed: Ti dage der rystede verden. Scherfig kendte romanen fra sit ophold i New York. En scene bed sig uforglemmeligt fast. Scherfig gjorde gennem årene, hvad han formåede for at den ikke skulle glemmes. Gang på gang citerede han scenen med den gamle rødarmist, som står på vagt foran Smolny og kommer i diskussion med

nogen meget lærde studenter. Til alle deres argumenter har han kun et svar: Der er to klasser!

Det var klar og forståelig tale: der er to klasser. Og enten hører du til på den ene side eller på den anden.

Det lyder så ligetil. Men ikke alle begriber det. Det var i de år mange intellektuelle med Poul Henningsen som talerør gjorde sig til talsmand for det »kulturelle demokrati«. Efter krigen formulerede han det mere præcist således:

Demokratiet må på én gang holde afstand til og formidle imellem både kapitalismen og kommunismen. Demokratiet må præcisere sin stilling — lige langt fra øst og vest men med vilje og evne til at forstå konflikten.

Rødgrød med fløde.

VI FIRE havde valgt side. Det blev bestemmende for vort liv både ideologisk og rent praktisk. Det var ikke let for de tre, som med pen og pensel skulle sikre det daglige brød i et Danmark uden kulturfond og med redaktioner, hvor bare ordet rødt var nok til at gøre et manuskript umuligt. Jeg var bedre faren. Statsansat! I 1930 var jeg formand for celle 28, Valborg Allé nr. 8. Kælderen i Valby var vores adresse. Vi indlagde os forbigående berømmelse i 1932 ved natten forud for valget at hejse den røde fane på Zoologisk Haves tårn og kappe flaglinerne, så Falck måtte bruge det meste af valgdagen og vældige stiger for at fjerne den røde klud. Vi malede: Vælg kommunister på en af byens højeste skorstene — bomuldsspinderierne i Valby. Valgaftenen kom selve partiets formand på besøg i kælderen og udtalte sin tak og påskønnelse. To mand blev valgt ind i Folketinget.

I 1934 blev jeg forretningsfører og medarbejder ved Arbejderbladet — der skelnedes ikke så nøje mellem faggrupperne dengang. Vi arbejdede for partiet. Jeg havde måttet opgive min halvligele tilværelse, hvor jeg underviste generaldirektør Knutzon i engelsk hver dag fra 9-10, virkede i generaldirektoratet fra 10-16 for dernæst at tilbringe eftermiddagen på arbejderforlaget Mondes Forlag og i celle 28.

I 1935 begyndte Scherfig og Kirk og lidt senere Gelsted at skrive til Arbejderbladet. Solide store boganmeldelser, Ugens Radio. Beske daglige kommentarer, Obadias. For

ikke at tale om den legendariske føljeton: Mørke Magter.

Alt sammen ud fra overbevisningen: Der er to klasser. Den der ikke er med er imod. Kirks mistillid til kapitalismen var ikke kun teoretisk. Nok havde vi begge to gået til studiekreds hos Carl Madsen i Kapitalen. Men Kirk havde personlige erfaringer. Hans manuskripter var skrevet på det skønneste håndgjorte papir med vandmærke og håndreven kant: Hans fars sammen-sparede formue i aktier, som Landmandsbankkrakket havde gjort værdiløse undtagen som manuskriptpapir. Få har sikkert skrevet på mere kostbart papir og i al fald ingen medarbejder ved en fattig, revolutionær presse.

I GRUNDEN havde vi det let dengang. Der var hverken brug for cellofanindpakning, listesko eller lyserøde sløjfer. En hammer var en hammer, og et svin var et svin. Det kunne af og til afstedkomme panderynken i de højeste partilag, som f.eks. da Gelsted fremkaldte mindre jordskælv på det danske parnas med omliggende intellektuelle kredse ved at diktere: Gør jer fri af selvbedraget/og et liv, der længst er dødt/slet det grimme kors af flaget/ gør det rødt!

Så var det sagt. Det var i 1934. Jeg var forlægger for digtsamlingen.

Jeg udgav også Scherfigs allerførste bog: Hvad lærer vi i skolen? som fik så lide en modtagelse. Nu har jeg trykt den op igen, og den har fået en hædersplads på den socialdemokratiske Ballerup-borgmesters liste over underlødige børnelitteratur.

Kirk havde i et par år været medarbejder ved Social-Demokraten. Han led ikke luften der oppe. Efter arbejderopstanden i Wien, skrev han en artikel om Socialdemokratiet og barrikaden, og om dværgelfanten, Ib Kolbjørn: »Socialdemokratiske arbejdere kæmpede i Wien og kæmpede som helte. Men når Ib Kolbjørn fortæller den danske arbejderklasse, at hvis det gælder, vil også han og hans venner i partiets ledelse stille sig på barrikaden, så tror vi det ikke. Vi kender de socialdemokratiske leders fraser, og det eneste våben menneskeheden nogen sinde får at se Ib Kolbjørn med, bliver utvivlsomt en kniv, og så skal det nok passe, at han har en gaffel i den anden hånd.« Kan det siges bedre i dag!

Kirk tog ikke fejl. De var noget gumpetunge, da det gjaldt om at komme på barrikaderne under besættelsen.

Det var dengang, Otto digtede: Småmand rejste hele Danmark! Den smukkeste hymne til arbejdets folk, som er skrevet på dansk.

I ÅRENE op til krigen var Arbejderbladet det danske dagblad, som bragte mest kulturstof i forhold til antallet af spalter. Det var militant journalistik. Det var kulturkamp uden garneringer. Det var Gelsted, Kirks og Scherfigs fortjeneste. De var ideligt utilfredse. Pladsen var for trang. Der blev skåret ned og der blev kasseret artikler. Da bladet faldt som offer for tidens mode og anskaffede en tegneserie, — der dog viste den ædle Robin Hood som kæmpede så tappert for at hjælpe de små i samfundet, blev det Otto for meget. En morgen lå på mit skrivebord en lille epistel: »Kære Houmann!/Hermed forslag til nyt slagord for dit blad:

Om hele verden går kaput.

Vi bringer hver dag Robin Hood

25.8. Otto.

Det var den 25. august 1939. På bladets forside forkyndte en kæmpeoverskrift: Chamberlain og Daladier vil ingen fredsfront med Sovjet. En underrubrik forudsagde krigens snarlige udbrud.

Så fulgte krig og besættelse. Scherfig måtte først i fængsel og så på hospital for at opereres for sin øjensygdom. Kirk sad som gidsel i Horserød og Vestre. Otto blev vi nødt til at sende til Sverige. Han havde for vane at stille sig op foran tyske militære og med et stift buk i en slags retstilling erklære, at han kunne ikke fordrage synet af dem! Jeg arbejdede illegalt.

Vejene skiltes, men forbindelsen opretholdtes. Fra Kirk modtog jeg kopi af hvert eneste brev han skrev til myndighederne. Det blev senere til: Breve fra Horserød. Scherfig var jeg inde at hilse på ved Esrom sø, da vi forberedte flugten fra Horserød. Otto sendte vemodige hilsener fra udlændigheden.

MEGET VAR forandret, da vi dukkede frem i lyset igen i 1945. To ministre i regeringen. Land og Folk landets tredje største dagblad. Det var ikke altid lige let at finde melodien. Den lod sig ikke umiddelbart tilpasse den gamle: Der er to klasser — selv om der stadig var det. Kold krig. 20. partikongres. Tjekkoslovakiet. Ungarn. Jugoslavien er ord, som I alle endnu vil have i erindring, og som stadig kan fremkalde bitre diskussioner. Det var en tid fuld af mere eller mindre åbenlys strid i partiet. Vinduerne i Dr. Tværgade var smækket op, og vejret der ude fra huserede i kontorerne.

I EFTERÅRET 1958 blev jeg med dags varsel sat fra bestillingen. Jeg forstod ikke visdommen i denne partibeslutning, og forstår den stadig ikke. Men de, som har magten, kan fyre som de lyster. Det er ikke noget ukendt fænomen. Man kan fyres fra sit arbejde, men ikke fra sin overbevisning.

Når en venlig sjæl i går sagde til mig: »Nå, der har vi manden, der er kommet ind fra kulden!« så vil jeg dertil svare, at sådan føler jeg det ikke. At nogen ikke har kunnet lide mig og mine meninger har ikke kunnet ryste mig. Jeg har holdt til en del gennem årene. Jeg er stadig medlem af det parti, jeg

tilsluttede mig i 1927. Jeg har til stadighed betalt mit kontingent. Som regel 6 mdr. forud — dels på grund af afstandene, men også for så vidt muligt at sikre at jeg ikke skulle gå i graven med en ugyldig partibog.

Jeg har benyttet de mellem-liggende mange år til — ja en anmelder sagde fornylig: at feje op efter mine gamle venner Gelsted, Kirk, Scherfig — og Nexø ikke at forglemme.

Jeg foretrækker en anden formulering: at bevare mindet om deres indsats i partiet levende — at fremholde hvad kunst og kultur kan betyde i kampen for fred og socialisme, når den bæres frem af modige, uselviske mennesker med bred menneskelig forståelse, fast forankret i marxismen og stadig ihukommende: Der er to klasser ...

Jeg føler mig overbevist om, at det har været ikke alene nyttigt, men nødvendigt netop nu, da vi er ved at kvæles i begreber som kapitallogik, strukturalisme, semiologi, ideologikritik og m.m.

Jeg læste for et par år siden, at der skulle være noget galt med Kirks holdning — han skulle være »kulturradikal«. Det unge menneske mente at vide, at han havde været til gene for såvel socialister som kommunister dengang — og så sandelig også var det i dag. Jeg ved ikke, hvilke kvaler han afstedkommer blandt unge marxister i dag, men jeg kan forsikre, at vi følte os ikke tynget over at have ham iblandt os.

For nylig udsendte jeg på forlaget Vindrose et bind artikler af Kirk fra tiden efter krigen. Samtaler med folk fra arbejderbevægelsen, gamle som yngre, folk fra modstandsbevægelsen og landarbejdere. En anmelder betegnede dem som almanakhistorier. En anden mente, at Kirks jopjournalistiske metode var overfladisk og sentimental og måske ligefrem gjorde det nødvendigt at tage hele hans litterære forfatter-skab op til fornyet granskning og vurdering. Nu skal han formentlig flækkes på langs lige som den borgerlige kritik i mange år har gjort med Nexø: en litterær Kirk som man anerkender, og en politisk Kirk som man kun har nedlædighed til overs for.

I disse nymarxisters øjne er Scherfig på bunden en småborgerlig, romantisk sjæl, og efter læsningen af de to bind artikler jeg har udsendt af Otto Gelsted, var der et klogt hoved, som mente at kunne konstatere, at Otto — som hele sit

liv pristest for klarhed — i grunden var dunkel og til tider tve-tydig.

De herrer og damer, som tager de mange fine ord i brug, qver for vore tre kammerater, begriber ikke et kuk af hvad det drejer sig om, og de har måske heller ingen forudsætninger for at begribe det. De aner ikke at Gelsted, Kirks og Scherfigs artikler og digte — både de litterære og de rent politiske — på samme tid var led i en kulturkamp og røde faner, der viste vej, der opildnede og gav styrke, at hver eneste artikel havde rod i det program Hans Kirk ridsede op i sin allerførste artikel i Sirius, hvor han fremholdt nødvendigheden af at overbevise andre om sit sociale syns rigtighed.

NÅR MAN har valgt mig som den første til at modtage denne pris, der bærer mine tre gode venners navne, så opfatter jeg det som en bekræftelse på, at jeg — også under forhold, som jeg ikke selv valgte — har formået at fortsætte det arbejde vi fire i fællesskab indledte i begyndelsen af 30'erne.

Det har været mig magtpå-liggende at prøve på at vise at Gelsted, Kirk og Scherfig ikke alene skabte værker, der vil leve længe i dansk litteratur, men at de sideløbende hermed gennem deres journalistiske virke — først og fremmest i den kommunistiske presse — satte deres præg på den kulturelle og politiske udvikling i Danmark i nogle af de barske- ste årtier i landets nyere histo-rie.

Den der vil vide besked med hvad der egentlig foregik i Danmark i årene fra omkring 1920-30 til 1960'erne, kommer ikke uden om Kirks »Det borgerlige frisinds endeligt«, »Litteratur og tendens«, og »Gode folk« og »Breve fra Horserød«. Kommer ikke uden om Hans Scherfigs lille, men betydningsfulde bog »Hvad lærer vi i skolen«, »Dammen«, »Den gløende drage over Roskilde« og Scherfigs helt enestående tegneserie over Holbergs »Niels Klims underjordiske rejse«, og så hans mange årbøger. Kommer ikke uden om Gelstedes to store bind kloge, muntre, bidske og filosofiske essays og artikler. Det blev skrevet af kammerater, som intet øjeblik glemte, at der er to klasser, og som til deres død følte sig dybt forbundne med Danmarks kommunistiske Parti og dets seje kamp for fred og socialisme.

Tak.

I opgøret med dem, der svigtede under besættelsen skrev Land og Folk blandt andet om det store entreprenørfirma Wright, Thomsen & Kier. Dette faldt ikke i god jord. Land og Folk blev slæbt for retten og chefredaktør Børge Houmann blev dømt til tre måneders fængsel. Dommen skabte stor harme i befolkningen, der ikke var enig i, at Houmann skulle gå vejen fra Frihedsrådet til fængslet. Den 10. december 1951 skulle han møde til afsoning af dommen. Dagen før — søndag den 9. december — deltog 4000 mennesker i et protestmøde i K. B. Hallen i København. Billedet viser, at hallen var fyldt til sidste plads.

Børge Houmann 80 år

Energisk organisator i kampen for et frit Danmark

Så fylder Børge Houmann 80 år — alt imens hans seneste store værk, skildringen af Martin Andersen Nexø og hans samtid, fuldføres med udgivelsen af værkets bd. 2. Det første bind blev forgangent efterår modtaget med honnør af anmelderne.

Hvad har Børge Houmann ikke overkommet:

Tre store bind Nexø-breve med notater og rids af tidsomstændighederne, en prægtig samling af Nexøs taler og artikler i tre bind — udgivet mens Børge Houmann var

chefredaktør af Land og Folk — en Nexø-bibliografi, og nu altså levnedsskildringen, plus værker af og om Otto Gelsted. Med mere.

Vel sjældent har en ikke-akademiker haft en så solid baggrund for æresdoktorgraden — 1973 ved Københavns Universitet og i 1981 ved Greifswald Universitet i DDR.

Børge Houmann har skrevet meget andet — i sin ungdom digtsamlinger og en roman. Sammen med Bert Brecht oversatte han Brechts anti-nazistiske stykke Spidshoveder

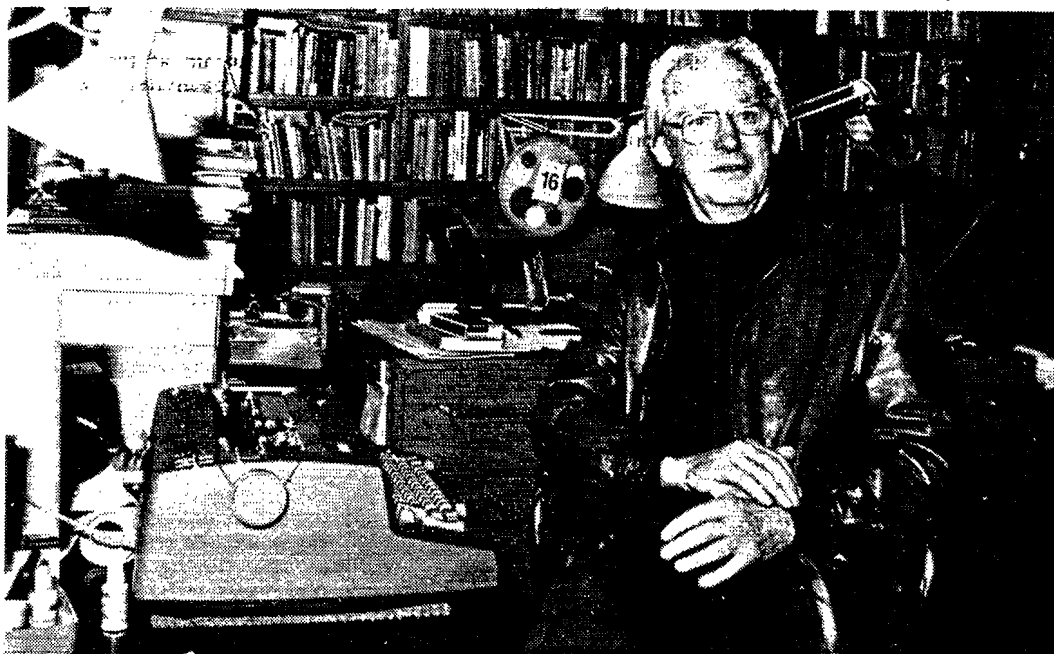
og Rundhoveder, som blev opført i Riddersalen i 1936. Ikke at forglemme, Børge Houmann var i nogle år forretningsfører for Riddersalen, samtidig med at han arbejdede i det kommunistiske parti, som han er medlem af siden 1927.

De, der har kendt Børge Houmann gennem den lange menneskealder, han har virket i det kommunistiske parti og i offentligheden, tænker på hans arbejdssevne og hans sans for kvalitet og format. Han er ikke i tvivl om, hvad der skal gøres, og hvordan. Han kunne på en

og samme tid være forretningsfører for Arbejderbladet, Arbejderforlaget og Mondes Forlag, og desuden deltage i udgivelsen af tidsskrifter uden for partiregi. Plus naturligvis det kommunistiske partis tidskrift Tiden.

Hans sans for det store format kom til sin ret ved organisationen af Land og Folks udstilling af dansk malerkunst på Charlottenborg i 1947. Den blev en national begivenhed.

Hans evne til at inspirere kom i høj grad Land og Folk til gode under de årlige indsam-

Børge Houmann ved skrivemaskinen, der blev et vigtigt redskab for ham. Fredag den 26. marts fylder Børge Houmann 80 år.

linger til bladet. Titusinder af partimedlemmer har i årenes løb bidraget til successen. Blandt dem var bladets chefredaktør, som organisator og som skrivende kraft.

Det vil måske være noget, inden Arbejderbladets og Land og Folks historie også indgår i lærebøger om Danmarks historie. Dog, i besættelsestidens historie kommer ingen uden om Land og Folk. Også dér syner Børge Houmann i landskabet. Den »Nielsen« han var i modstandskampen ansås ubestridt for en enestående kraft — i det kommunistiske parti, i Frit Danmark og i Danmarks Frihedsråd.

Vi lykønsker Børge Houmann, i respekt for hvad han har udrettet og i forventning om nyt fra hans værksted.

Børge Houmann var den første, der fik Gelsted-Kirk-Scherfigprisen. Prisen, der er på 10.000 kroner blev overrakt af DKPs formand, Jørgen Jensen. Begrundelsen var Børge Houmanns »betydelige indsats inden for kunst, kultur og anden virke for fremme af fred og socialisme.

De bør læse 178 Land og Folk hver dag

Den 26. september 1954 stod denne artikel i Land og Folk. Den var skrevet af Børge Houmann. Den forekommer så aktuel som nogen sinde!

Engang i 30'erne blev beboerne på en lille ø i Storebælt spurgt om, hvorfor de abonnerede på en avis om hvilken det i al fald kunne siges, at den ikke netop varetog deres interesser. Svaret lød: Fordi der er mest papir i den — til at fyre op med, pakke ind i osv.

For dem var indholdet af underordnet betydning. De købte den daglige avis efter vægt. Det er der vel stadig en del der gør. Andre køber avisen for dens underholdende egenskabers skyld, men flertallet af avislæsere køber dog sikkert endnu deres daglige avis ud fra ønsket om at følge med i, hvad der sker af stort og småt herhjemme og ude omkring i verden. Og da de i deres avis næsten daglig kan læse om dansk presses ubestikkelighed, objektivitet, alsidighed og — navnlig — frihed, går vel endnu i dag trods besættelsesårenes beske lære, mangen en avislæser rundt og tror, at der sker ikke andet i verden end det, som hans avis fortæller.

Men det passer bare ikke.

FOR EN TRE ugers tid siden erklærede arbejdsgiverforeningens formand, Hans L. Larsen, overfor pressen, at dersom han skulle opregne de mange lønaktioner og strejker som i den seneste tid havde fundet sted på landets arbejdspladser, så ville det tage ham mindst en time.

Der var ikke ret mange aviser som benyttede sig af denne oplysning — og det er forståeligt, for hvad ville læserne sige! De havde jo nemlig ikke erfaret et kuk — eller i bedste fald kun et *meget lille* kuk — om disse lønaktioner, som vel ikke alle var lige store af omfang, men hvor det dog i hvert enkelt tilfælde drejede sig om arbejdere, som satte hele deres eksistens ind på at skaffe sig blot nogenlunde tålelige vilkår.

MON IKKE også det har virket chokerende på Social-Demokratens læsere, da de sidste søndag i et referat af smedeformand Hans Rasmussens tale i Haslev læste bl.a.: »Der har rejst sig en storm af protester mod regeringens forslag —«.

Det var ikke en storm, der havde rejst

Også i koldkrigens år blev der gennemført mange arrangementer for at udbrede kendskabet til Land og Folk. Ovenstående foto stammer fra et af disse møder i september 1954. Chefredaktør Børge Houmann var ofte som ved denne lejlighed, taler på arrangementerne.

sig i løbet af lørdagen, Hans Rasmussen hentydede til. Det var en længe næret utilfredshed blandt arbejdspladsernes folk over at »den ny politik«, som Hedtoft lovede forud for sidste valg, stadig lod vente på sig. Alene i de sidste fjorten dage, før Hans Rasmussens tale, havde vi her i *Land og Folk* bragt 62 udtalelser, som vidnede om denne utilfredshed. Social-Demokraten bragte i samme tidsrum kun 1 — een — af disse mange resolutioner.

MÅ JEG nævne endnu et eksempel. Jeg tænker på den resolution, som Kirkernes Verdensråds anden kongres i Evanston vedtog den 28. august, og hvori man krævede forbud mod alle massetilintetgørelsesvåben. Alle danske bladredaktioner havde meddelelsen herom i hænde allerede lørdag eftermiddag den 28. august. Alligevel fandtes der ikke i de øvrige københavnske dagblade den 29. august een eneste linje herom.

HVORFOR skrives der ikke om lønaktioner? Hvorfor ikke om fredsaktioner — end ikke når det er Kirkernes Verdensråd.

der står bag? Er det, fordi journalisterne ikke har kendskab til disse spørgsmål? Nej, ganske simpelt fordi de ikke må skrive derom. Journalisten i dag er ikke den fribårne kæmper, mange gerne vil give det udseende af. Det bekræftede bl.a. journalisterne selv ved et møde forleden i Studentersamfundet. Bevares, enhver har lov til at skrive, som han vil — men det er bladets redaktør og bladets ejere, som bestemmer, om det skrevne skal trykkes. Og de bestemmer ud fra deres egne, snævre egoistiske interesser.

DETTE ER forklaringen på, at en meget væsentlig del af det stof, som vi bringer i *Land og Folk*, forties i de borgerlige og socialdemokratiske blade.

Den, som køber avis for at blive orienteret om, hvad der sker, skal vide, at den borgerlige og socialdemokratiske presses orientering på afgørende områder er mere end mangelfuld. Kampen for freden og kampen for det daglige brød — og er ikke alt andet omsonst, dersom vi taber på disse to områder — har ringe eller ingen støtte i dansk presse bortset fra *Land og Folk*.

Det er, synes jeg, et meget vægtigt argument for, at De bør læse *Land og Folk* hver eneste dag.

— og det er ikke et øjeblik for tidligt at forny abonnementet, dersom De er prøve-abonnent!

Bogen om BOPA og Eigil Larsen

180

Tirsdag 9. marts 1982 LAND OG FOLK 9

AF MARTIN EVALD JENSEN

Leif Larsen: »BORgerlige PARTisaner«. Gyldendal. 224 sider. Kr. 140,00.

DET er nok lidt svært for mig at anmelde denne bog med den mere eller mindre kølige distance, som karakteriserer mange anmeldelser. Det er en god bog, som fint runder det billede tidligere bøger om BOPA har vist...

Historikerne

Bogen om BOPA »BORgerlige PARTisaner« af journalist Leif Larsen, er skrevet på grundlag af hans far Eigil Larsens efterladte papirer og arkiv. Det er godt, at dette materiale ikke er faldet i kløerne på Rigsarkivet eller Det kongelige Bibliotek. Havde det været tilfældet, havde det kun været tilgængeligt for de 31 medlemmer af Udgiverselskabet for Danmarks nyeste historie. En lille eksklusiv kreds der har gjort et ganske omfattende stykke arbejde for at bagatellisere modstandsbevægelsens arbejde og forgylde samarbejdspolitikens effektivitet.

I 1971 udgav lektor ved Odense Universitet, Aage Trommer, bogen »Jernbanesabotagen i Danmark«. Der var tale om en doktorafhandling, der klart forsøgte at nedvurdere modstandsbevægelsens indsats i dens kamp for at sinke og hindre tyskernes transport af krigsmateriel og tropper igennem Danmark. I bogen fastslog Trommer, at de mange hundrede sprængninger af jernbanelinjer overalt i landet ikke havde sinket tyskernes krigsmaskiner så meget som en time.

I forordet til sin bog skriver Leif Larsen, at han i januar 1972 sad ved sin fars sygeleje og læste et afsnit for ham af Trommers bog. Han fortæller, at faren blev meget opbragt og tordnede: »Det er kraftstøjlemløgn«. Især blev han opbidset over beskrivelsen af den første danske jernbanesabotage. Den fandt sted på datoen for den russiske revolution, 7. november 1942, og Eigil var leder af aktionen, som foregik ved Espergærde. Et

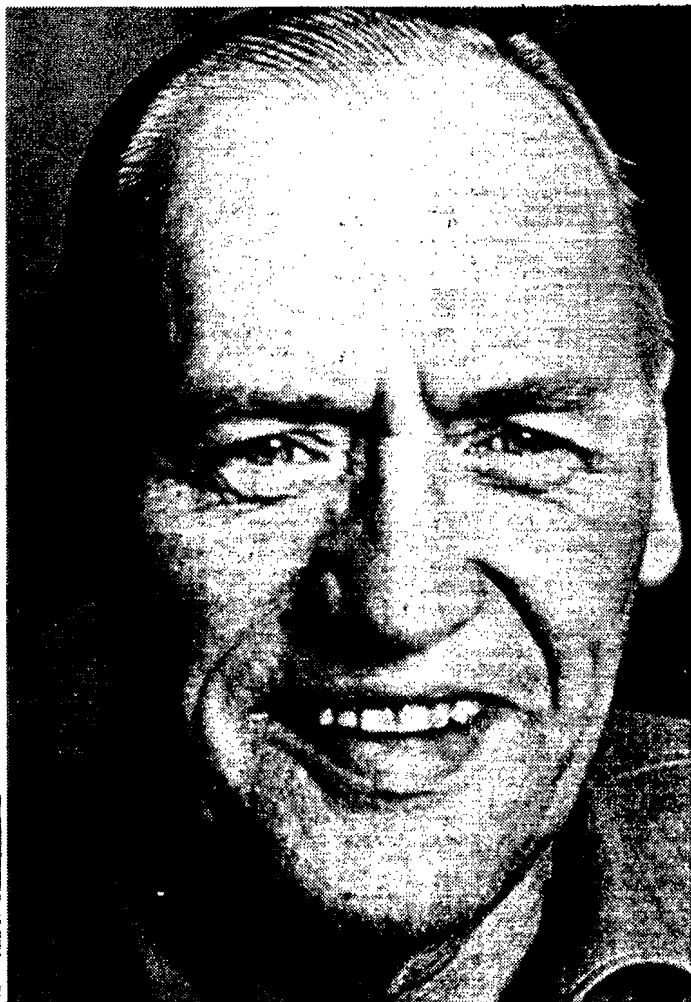
tysk transporttog blev afsporet og sinket i mange timer før det kunne fortsætte, men i doktorafhandlingen blev såvel denne som andre aktioner bagatelliseret.

Med Trommers bog havde Eigil fået endnu et bevis for, at der i stigende grad fandt historieforfalskning af besættelsestiden sted. Han så hvordan historikerne søgte at mindske modstandsbevægelsens indsats og samtidig søgte at retfærdiggøre samarbejdspolitikernes holdning til den nazistiske besættelse af landet.

Der var langsomt sket en drejning af historikernes vurdering af sabotagens betydning. Fra den sejrberuste sommer 1945 til de mere gustne historikerbetragtninger 25 år senere var det hele vendt rundt. Nu betød modstandsbevægelsen uendelig lidt, kunne dårligt nok sinke tyske troppebevægelser en halv time og var uden større betydning for den tyske rustningsindustri.

I Eigils efterladte materiale findes der også rapporter fra den tyske værnemagt om de samme aktioner, som de forskellige gruppeledere havde rapporteret til ham, og endelig er det lykkedes Leif Larsen at få fat i daværende efterretningsschef von Magius' politirapporter om enkelte af aktionsforløbene. Der er således i mange tilfælde helt op til tre rapporter om den samme aktion, og hver for sig er de præget af de pågældende specielle interesse i udlægningen af hændelsesforløbet. Mens gruppeledernes rapporter var præget af nøgtern saglighed — en af Eigils mange absolutte krav, han talte ikke der blev pyntet på en rapport eller at noget blev fortiet — så var politiets rapporter tit præget af detektivernes gætterier og luftige teorier, mens tyskernes rapporter til Berlin bar tydelig præg af i hvert enkelt tilfælde at nedsætte skadernes omfang, vel sagtens ud fra den motivering, at gestapofolkene ikke skulle have noget at afsløre deres magtesløshed og dermed risikere at blive forsat til østfronten.

Tilsyneladende har disse sidste indberetninger spillet en

Eigil Larsen — BOPAs leder og organisator.

væsentlig rolle for en række historieforskere og ikke mindst for den omtalte Trommer.

Politiet

Med udgangspunkt i Eigils egen historie fortæller Leif Larsen, hvordan den socialdemokratiske justitsminister Unmarck Larsen allerede fem måneder før besættelsen af Danmark, udsendte et cirkulære om oprettelsen af SIPO (sikkerhedspolitiet) og at SIPOs opgave var registrering af kommunister og politiske flygtninge. I denne forbindelse fortælles også om det nære samarbejde med Gestapo, med hvem man drøftede spørgsmål vedrørende kommunistisk aktivitet.

Da Tyskland angreb Sovjetunionen blev de oprettede kartoteker baggrunden for at

dansk og tysk politi kunne indfange et stort antal kommunister og indsætte dem i Hørseløje, deriblandt også Eigil.

Eigils ophold i denne lejr fik sin afslutning gennem hans eventyrlige og fantastisk gennemførte flugt gennem den gravede tunnel.

Sabotagen

Med Eigils flugt oprandt der en ny tid for den begyndende sabotagevirksomhed der var startet gennem KOPA (Kommunistiske Partisaner). Der kom virkelig system, organisation og slagkraft over arbejdet, og organisationen blev omdøbt til BOPA (Borgerlige Partisaner); blandt andet for ikke at støde de sarte »Kaniner« (engländerne) der ikke ville levere våben og spræng-

stof til kommunisterne.

Noget af det første som Eigil sørgede for, var at få lavet en slags instruktionsbog for sabotører. Bogen blev kun fremstillet i få eksemplarer, men når vi fik den ud i grupperne lavede vi faktisk en slags studie-kreds over den. Der var masser af stof, om sprængnings-teknik, om fremstilling af lunter og sprængstof og brand-bomber, og ikke mindst var der nogle meget vigtige afsnit om forsigtighedsregler. Det var en af Eigils kæpheste, han var helt klar over faren for den enkelte, men med hoved-vægten lagt på organisationen og dens betydning for arbejdet.

Jeg havde adskillige møder med ham, som regel under den store Blodbøg i Landbohøjskolen Have på Bülowsvej.

Laurits som han nu hed, var vældig begavet og i besiddelse af et fremragende organisationstalant. Da han var en hel del ældre end vi andre, påtog han sig ofte en lidt faderlig rolle over for os, når vi for eksempel kunne have mindre lyse øjeblikke med vore personlige problemer som illegaliteten selvfølgelig medførte. Han kunne være uhyre barsk, en skideballe eller en ordre fra Eigil så lide i øjet. Men vi var vældig trygge ved ham, fordi han var så stærk og sikker og viste at han havde stor tillid til os.

Disciplin

I et brev som Eigil skriver til William Saxtorph, kommer det meget stærkt frem, at disciplin og sikkerhed var ting der lå ham stærkt på sinde, og var det vigtigste grundlag for en vedvarende slagkraftig illegal organisation:

»Svend Rasmussen blev som du ved, henrettet i mandags, og hvorfor? Er det, fordi det var særligt graverende det, han havde lavet? Nej, men fordi alverden vidste, hvad han havde lavet. Der snakkes for meget. Såfremt vi ikke tier stille både inden for og uden for fængslets mure, så sker det. Derfor må vore folk ikke snakke. Jeg har sagt det til trivialitet, vi må hellere undvære sprængstof en kort tid end rende fra Herodes til Pilatus, og dermed indvie andre i vort arbejde. Ligesådan med »medhjælpere«. Ved Lygten-aktionen var der syv »kaninfolk« med. Nu er det jo ikke, hvad man forstår ved egentlige »kaninfolk«, men hvad der benævnes Frie Danske. Der var folk med her, der også var med

ved Vridsløse-aktionen, og er der nogen der snakker, så tør man nok antyde at det er dem.

Den anden side af sagen er, at bestemmelsen om, at kun de der er godkendt, må være med, stadig står ved magt.

Jeg må nu kræve denne bestemmelse overholdt. De, der eventuelt vil give os sprængstof, kan ikke på nogen måde stille betingelser eller krav til os, hverken om opgavernes art eller metoderne. Vil de være med, så gælder for dem, som for alle andre: det er vor disciplin de må indordne sig under. De må godkendes først, og de må ikke deltage i noget andet arbejde.

Blandt andet var der et ganske ungt menneske med ved Lygten-aktionen, han var vel 16-17 år. For det første kan vi ikke arbejde med så unge folk til så alvorlige opgaver. De kan benyttes til lettere ting. For det andet har han holdt populære videnskabelige foredrag for alle, som gider høre om aktionen. Det kan jo ikke gavne sagen.

Ja, jer er virkelig ked af at skulle »skælde ud« men forstå mine motiver. Lad være med at stille det på højkant i næste brev. For mig er det kun sikkerhedsmomentet, der er det afgørende, fordi der kommer en dag efter denne, hvor vi også skal bruge folk. Vi må og skal have gennemført vort grundprincip overalt, nemlig intet arbejde må påbegyndes før tilladelse eller godkendelse foreligger, og ingen person må deltage før han eller hun er godkendt samt kan overholde den absolutte tavshed — ellers ud med dem«.

Ved den omtalte aktion mod transformatorstationen på Lygten var der blevet afvæbnet nogle politibetjente. Det gav A.B. (William Saxtorph) anledning til at skrive til Eigil og spørge hvad man skulle gøre ved de pistoler man havde taget fra betjentene. Seks dage senere fik han et meget klart og karakteristisk svar fra Eigil:

»Angående politiets pistoler, skal de naturligvis ikke afleveres. Et er da for fanden at gå rundt og genere dem, der er på gaderne. Noget andet, når de optræder som sabotagevagter som ved Lygten. Efter den synsvinkel, du opstiller, skulle vi jo tage hatten af for dem og sige »undskyld« og gå vores vej igen, såfremt vi mødte en betjent på en fabrik. Så kunne vi lige så godt lukke.

Altså på de steder, hvor vi skal foretage afvæbning, fordi

der skal foretages sabotage, tages alle våben med.

Vil nogen ud og opfange betjente på deres poster på gaderne for at få fat i våben, så må de udelukkes. Vi kan ikke tolerere angreb på politiet under dettes normale arbejde.

Vil nogen ud og afvæbne sabotagevagter, fordi de ikke har andet at bestille, så må de gerne gøre det ... og så skulle alt vist være taget i betragtning«, slutter brevet.

Eigil kæmpede stadig for en bedre disciplin, i et brev til H.H.

(Poul Felvø) skriver han den 7. december 1943:

»Gode ven!

Jeg er så gal, at jeg er ked af det. Forhåbentlig fatter du en sådan følelse. Ellers er det hele nytteløst. Jeg har på ny fået en skrivelse fra Kay Nielson (Felix Heilmann), i denne ironiserer han — og med god grund — over den langsomhed, hvormed vi arbejder. Jeg skal ikke gå dybere ind i dette, men blot præcisere, at når jeg fremsender en opgave med krav om at løse den inden den og den tid, så skal alt andet sættes til side, og alt sættes ind på denne opgave.

Der står dog stadig den mulighed åben for dig, at du kan sige nej til opgaven, men det skal siges straks og naturligvis med en begrundelse. Ellers bør du og dine medarbejdere omgående blive fulgt. Derfor må du samle din generalstab og alvorligt gøre den opmærksom på, at hvis opgaverne ikke bliver løst, så må jeg iværksætte en undersøgelse. De der stadig sløser må søge andre arbejdsfelter«.

Det var nødvendigt.

Til breve af denne slags skriver Lelf Larsen:

»Barske ord, men det var også en barsk tid, hvor begreberne ven og fjende står skarpt stillet op i forholdet liv og død. Efter et års forløb, hvor en partisanhær skulle bygges op fra grunden, samtidig med at en illegal presse skulle indføre mere befolkningen om kampen mod den tyske besættelsesmagt, viste der sig mange svagheder. Ofte var helt uprøvede folk sat ind på opgaver, der skulle løses på et minimum af tid. Imens rasede hele det officielle Danmark, fagbevægelsen, arbejdsgiverforeningen, politikere, embedsmænd, kongehus, militær- og politiledelse imod sabotagen.

Radio og dagblade langede voldsomt ud efter modstandsbevægelsen, som ustandselig fik at vide, at den udførte

»landsskadelig virksomhed«.

Hertil kom, at mange danskere lod sig friste af let tjente penge til at angive modstandsfolk.

Det er hele denne baggrund for modstandsbevægelsens arbejdsvilkår, der førte til en skarpere tone men også til en stadig større indsats«.

Ledelsesændringen

Man kan ikke frigøre sig for en fornemmelse af at partiledelsen gik unødigt hårdt til værks, da man først på året 1944 afsatte Eigil som leder af sabotagen, han var den mand der havde opbygget hele organisationen, han var den med den største erfaring og det største personkendskab til folkene i organisationen.

For mig at se var hans forhandling med tyskerne et (farligt) blufnummer for at få frigivet fem sabotører, som for det første var nogle af BOPAs bedste ledere, og for det andet sad inde med en særlig viden om hele organisationen, at det var uhyre vigtigt at gribe til de yderste — også desperate — midler, for at få dem fri. Og at han forsøgte at udnytte et midlertidigt sabotagestop, som alligevel var dikteret af englænderne, var vel bare et led i blufnummeret.

Lederskiftet var ikke afgørende for optrapningen af sabotagerne i 1944, lige så lidt som det havde noget at gøre med de store tab vi havde i 1944.

Det svage punkt var, at Eigil havde foretaget disse forhandlinger på egen hånd, hvad der godt kan undre, for det var jo stik imod de regler, han selv havde indprentet os gennem årene, at den slags ting kunne man ikke gøre uden at man i forvejen havde orienteret opad og havde fået tilladelse.

Efter krigen, da Eigil arbejdede på partiets faglige sekretariat gav han anledning til mange konflikter. Han skældte tillidsfolkene, som besøgte ham ud i et temmelig højroset og barsk sprog. Den robuste tone han havde anvendt som leder af BOPA, og som folkene helt bestemt respekterede, fordi den skabte den livsvigtige disciplin og var underbygget med autoritet, passede ikke mere, men Eigil havde jo vænnet sig til igennem nogle år, at skære igennem al vrøvl og udenomssnak. Man kan vel heller ikke se bort fra nogle nervemæssige problemer for den ellers så stærke mand, der var bestemt ingen af os, der gik helt uskadt ud af det arbej-

de vi havde haft, selv om det gav sig forskellige udslag.

Det er forståeligt, at der kan opstå nogle misforståelser i forbindelse med døknavnene, der ofte skiftede, men jeg vil dog, af personlige grunde foretage denne rettelse. I personregistret er undertegnede opført som på side 168, at være den Martin der var medlem af Frauns gruppe, det var ikke tilfældet, den Martin, der i den forbindelse er omtalt, er Martin Andersen (Babs). Jeg havde kun på det sædvanlige rygtebasis, dengang hørt om Frauns og Karen Holms meriter, og havde fået visse advarsler mod dem fra Eigil.

Det er kun et fåtal af BOPAs aktioner, der er omtalt, det er klart at der har måttet finde en udvælgelse sted, skulle man have taget det hele med, sabotager, røverier af våben og sprængstof, befrielsesaktioner, likvideringer osv. ville bogen have indeholdt lige så mange bogstaver som en telefonbog.

Eigil havde i sine efterladte papirer besluttet, at hans aske skulle i de ukendtes grav, ingen blomster, ingen mindeplade. Når han var færdig med livet skulle livet også være færdig med ham. Alligevel må man nu sige, at Eigil har fået et minde som er den gamle kommunist værdigt, skrevet af sønnen Leif Larsen.

182

*Oliver M. Olsen
Kontaktfølg i Jernbaneforbundets
Tidsskrift Informations inden besættelsen
Flensborg Avis*

OMO

Fredag den 12. marts 1982

FLENSBORG AVIS

Aabenraa Avis — Vestslesvigs Tidende
Südschleswigsche Heimatzeitung
Der Schleswiger

Storegade 83/85, D-2390 Flensborg
Telefon 04 61 1 74 43 - 1 78 55
Fra Danmark (009 49 461) 1 74 43 - 1 78 55
Dansk adresse Postboks 70, 6330 Padborg
Fernkopier (FAX) 04 61 - 2 52 82
Telefonvarer 1 78 56

I chefredaktionen
Karl Otto Meyer (ansvarshavende)
Rudolf Mach

Redaktionssekretær
Einar Ramsing Lorenz

Direktion Karl Otto Meyer og Peter Jans

Udgiver og tryk A/S Flensborg Avis, Flensborg
Månedlig abonnementspris 15.50 DM
i Danmark 165,- pr kr kvartal

Flensborg Avis er i forbunds- og republikken Tyskland medudgiver af "TV-BLADET"

Bankforbindelser
FLENSBORG Union-Bank AG
konto-nr 0012670

Vereins- und Westbank AG
konto nr 80/177907

Stadtparkasse konto nr 2900809

Postcheckkonto
Hamburg 34391-209

DANMARK Sydbank, Gråsten
konto nr 101779-3, Gråsten
Post giro 7010230

Tæt på aktionerne

Leif Larsen:
Borgerlige Partisaner.
Gyldendal.

Redaktør Leif Larsen har villet give sin afdøde far et minde. Det er blevet til andet og mere end en bog om faren Eigil Larsen, der døde 1972. Navnet Eigil Larsen siger vist ikke ret mange ret meget. Men i samme øjeblik man følger det op med ordet BOPA, vil det gippe i mange af de mennesker, der husker besættelsestiden.

BOPA står for Borgerlige Partisaner, men oprindelig hed denne sabotageorganisation KOPA, og det stod for Kommunistiske Partisaner.

Eigil Larsen, værftsarbejder fra Helsingør, blev allerede som ganske ung grebet af kommunismen og steg i graderne indenfor partiapparatet. Derfor blev han også interneret efter den berygtede kommunistlov 1941, da Tyskland angreb Sovjetunionen. Han havde allerede fra krigens udbrud været indstillet på modstand mod nazismen og ønskede efter Danmarks besættelse at gå aktivt til modstand mod besættelsesmagten, men det stred mod den afgørelse, partiledelsen fik beordret fra Moskva — og Eigil Larsen bøjede sig loyalt. Men så kom altså 1941.

Efter et års indespærring lykkedes det Eigil Larsen at flygte fra Hørserødlejren. Og vel undsluppet tog han fat på at organisere modstand med sabotage. BOPA opstod. Eigil Larsen blev en leder der for-

stod at slippe igennem krigen uden at blive fanget. Og organisere kunne han.

Sønnens bog er nok blevet en bog om farens indsats, men det er også blevet en dokumentation af BOPAs aktioner. De gennemgås, hvad enten det er regulær fabriks- eller anden sabotage, forhør af stikkere eller likvidering af farlige tyskhandlangere.

Denne bog er ikke mindst udsprunget af Eigil Larsens forbitrelse over de historikere, der i de senere år har forsøgt at nedvurdere en indsats som BOPAs. Selv nåede han kun at samle et omfattende materiale og det er det, sønnen har benyttet. Nogle vil måske finde bogen ensidig, i al fald som en ensidig belysning af kommunistisk virksomhed. Det er vel også rigtigt, men det er nu engang bopa, bogen handler om — selv om der i tidens løb også kom andre end kommunister med i BOPA.

Gennem det dokumentariske materiale kommer man tæt på de mange aktioner, som BOPA gennemførte — herunder også et forgæves forsøg på at befri den kommunistiske leder Aksel Larsen fra Vestre Fængsel. Det er sabotagens dagligliv, man oplever — en oplevelse som yngre generationer vil have nytte af at læse om bogens forbitrelse og ensidighed ufortalt — forøvrigt også uden hensyn til fejltagelser som at forveksle Einar P. Foss med Erling Foss. omo

I forbindelse med Frihedsmuseets undersøgelse af industrisabotagen blev nedenstående interview foretaget:

REFERAT AF SAMTALE MED BØRGE HOUMANN (den 28.juni 1979)

Samtalen varede ca. 3 timer og drejede sig mest om sabotagen under besættelsen, idet den dog også kom ind på nogle af de problemer, der er nævnt i Børge Houmanns beretning til Jørgen Hæstrup fra 1948 (Håndskriftsamlingen, Rigsarkivet).

(er optrykt i festskrift til Ingmar Wagners 70 årsdag
- er fra 6. januar 1949).

Børge Houmann

Børge Houmann er født i 1903 og blev som ung medlem af DKP. Han var i årene 1934-37 forretningsfører for "Arbejder-Bladet" og i slutningen af 30'erne var han medlem af centralkomiteen.

9.april 1940 - 22. juni 1941

Den 9.april 1940 deltog Børge Houmann i et forretningsudvalgsmøde om den nye situation, og det blev besluttet, at partiet skulle begynde en delvis omorganisering med henblik på illegalitet. Børge Houmann ("BH") blev en ledende skikkelse i dette arbejde, idet han begyndte at oparbejde dæksadresser til brug for illegal kommunikation. Han skaffede sig "legale"

adresser under falsk idenditet i et lejet værelse på Nørrebro og i en lejlighed ved KB-Hallen. Dækadresserne opbevarede ligesom en "brevkode", hvor alle danske byer var indbyrdes ombyttede, skrevet på bibelpapir i et hult "hellesen-cyklelygtebatteri, mrk. "Baby", som stadig er i BH's besiddelse. Efter 9.april boede BH ikke hjemme, men arbejdede regelmæssigt på "Arbejder-Bladet".

(i Gestapoafhøringerne af Aksel Larsen, opgav han nogle af "brevkoden".)

22. juni 1941

BH undgår arrestation (ligesom Aksel Larsen) og går under jorden. Han forbliver på fri fod under hele besættelsen. På "Arbejder-Bladet" finder politiet kun bladets abonnementskartotek. Antallet af partimedlemmer sættes i øvrigt af BH til 5-6000. BH lever under dækidenditet som kartoffelgrosserer og søger at organisere det illegale partis forbindelsesveje. Et af de mest anvendte brevsteder er hos filminstruktør Bjarne Henning Jensen. Aksel Larsen arresteres den 5. november 1942 af dansk politi og udleveres til tyskerne. Dette var et stikkeranslag af Aksel Larsens privatsekretær Karl Winther. Denne var i 1937 blevet uddannet i Moskva som radiotelegrafist og var senere udset til at skulle forestå en påtænkt illegal radioforbindelse med Moskva. Under sin uddannelse på Leninskolen sammesteds 1938-39 (Note 1) traf han en tysker ved navn Jaensch. Jaensch var gennem medlemsskab af det forbudte tyske KPD af gestapo plantet i Moskva som spion og hverver og da Jaensch kommer til Danmark bliver Winther tilknyttet ham. Sagen afsløredes ved at Jaensch gav sig til kende over for Martin Nielsen da denne sad i Vestre Fængsel. Han mødte frem i cellen i tysk uniform og fløjtede "Ach du lieber Augustin ...", der havde indgået i kode-uddannelsen på Leninskolen, hvor også Martin Nielsen havde været. Det var herefter klart, at Jaensch's bekendte fra Leninskolen var under mistanke. I øvrigt eftersøgte det danske politi BH med stor iver. Således blev samtlige medarbejdere ved teatret "Riddersalen" afhørt om BH, fordi denne i årene 1934 til 1937 havde været ansat her som teknisk medarbejder.

Note 1: Vore notater er her skrevet sammen, idet en har "radiotelegrafiskole 1937" og en anden "Leninskole 1938-39". Her er begge medtaget, men er de korrekt?

Se sagen Karl Winther-Aksel Larsen andetsteds. Martin Nielsens ophold på Leninskole var ikke samtidig med Karl Winthers. KW første gang i 1934. Først senere kom KW på telegrafist-skole. Han var på optræningskursus i 1940, kom tilbage sammen med AL og MNs ophold i Moskva omkring 9.april 1940 (hjem via Stockholm).

MN kan ikke have kendt noget til Jaensch/KW-forbindelsen. Erley Olsen afslører KW. J. afsløres på den måde at en af AL nærmeste i radiogruppen får ekstra-forplejning på VF. Manden der kommer med forplejningen bliver opsøgt af J. Dennes identitet bliver forklaret og omtalt. Tyskeren Kurt Adam (Steettin) var på Leninskolen med KW og J.

Partiledelsen

I vinteren 1941-42 bestod den illegale ledelse af DKP af Thorkild Holst, Alfred Jensen, Aksel Larsen og Børge Houmann. I december 1941 besluttedes det at søge klarhed over, hvordan det illegale arbejde kørte og hvorledes holdningen på Arbejdspladserne og i partiet var til iværksættelse af sabotage.

Der blev udsendt spørgeskemaer til partiets afdelinger og svarene (som endnu opbevares af BH) viste en overvejende positiv holdning til iværksættelse af sabotage (note 2).

Note 2: Også her er vi usikre. Var det blandt partimedlemmerne, at holdningen til sabotage var overvejende positiv eller gjaldt dette også generelt på arbejdspladserne? (De adspurgte). Det sidste ville være overraskende, da "stemningen" på arbejdspladserne mht- sabotage i reglen beskrives som negativ til passiv indtil langt hen i besættelsen.

Partiet i januar 1942

I januar 1942 afholdtes DKP's største illegale møde under besættelsen i Hillerødgade 75 hos dr. Kemps. Mødet skulle vurdere spørgeskemabesvarelsen og fastlægge den fremtidige politik. Der deltog partimedlemmer fra Esbjerg, Ålborg og Århus samt fra B&W, "Thrige-Titan" og "General Motors" foruden partiets rejsesekretærer herunder Gilbert Carstensen. I alt deltog 14 personer. Det blev besluttet at gøre 9. april 1942 til en manifestationsdag med sabotage og Børge Houmann blev udset til leder af dette fremstød.

Allerede i slutningen af 1941 havde en kreds af spaniensfrivillige med Harald Nielsen som leder påbegyndt sabotage og havde bl.a. sat ild på mardrasfabrikken "Piper" på Rådhuspladsen. Harald Nielsen var gået til BH for at få dennes støtte til sabotageaktiviteten - politisk og økonomisk - og efter januarmødet 1942 blev Harald Nielsen og dennes brødre Kaj og Aage de praktiske ledere af den begyndende organiserede sabotage.

Her skal bemærkes, at de findes flere Harald Nielsen'er. Den blev den første leder er: Harald Ferdinand Nielsen, bedre kendt som "Arbejdsløsheds-Harald", "Kommunal-Harald", efter krigen leder af "Kløvermarkslejren", og ikke en af Spaniens-brødrene, som var med også.

Problemer i forbindelse med sabotagen

Ved iværksættelsen af sabotagen stod man over for både praktiske og politiske problemer. Politisk rakte socialdemokratiets autoritet i skikkelse af Stauning stadig langt ud i samfundet og besværliggjorde illegalt arbejde lige som de enkelte arbejdere ofte havde et personligt loyalitetsforhold til deres virksomhed og ansvarsfølelse overfor maskinerne og værktøjet. Dette kunne imødegås ved i den illegale presse at søge skabt forståelse for sabotagens nødvendighed.

Praktisk var vanskeligheden især, at man manglede såvel materiel som folk, der havde praktisk erfaring i sabotage. Houmann overlod rekrutteringen til Harald Nielsen og dennes brødre.

På et møde i februar 1942 i Lundtoftegade, hvor der blandt deltagerne var BH, Harald Nielsen og Viktor Larsen holdt professor Stig Veibel et foredrag om sabotagemateriel og tilrådte, at man teknisk satsede på brandbomber. I denne periode mødtes HB og HN regelmæssigt - ofte en gang dagligt (note 3).

Sabotagerne den 9. april 1942 mislykkedes, fordi fosforet i brandbomberne blev behandlet forkert, men det lykkedes ved hjælp af almindelige tændstikker at afbrænde en jernbanevogn med halm på Frederiksberg Station. Senere (den 26. juni 1942) deltog HB selv sammen med to af brødrene Nielsen i et forsøg på at stikke ild på Garderhusarkasernen.

I sommeren 1942 bestod sabotageorganisationen - nu med navnet "KO-PA" - af 11-12 mand.

BH fik nu ved siden af sabotagearbejdet mere og mere at gøre med bladarbejdet i forbindelse med "Frit Danmark", som han var med til at starte og hvor han bl.a. skrev "Frit Danmark"s svarartikel til Christmas Møllers sabotagetale under titlen "'Ja - vi er parat". BH var også kasserer for "Frit Danmark".

Note 3: Viktor Larsen var eneste ikke-partimedlem på mødet. Han var en let anløben, aktiv og farverig skikkelse. Til mødet havde man fået besked på at medbringe grundstoffer til brandbombefremstilling - fosfor, aluminiumspulver og saltsyre. Viktor Larsen medbragte en hel ballon saltsyre.

Han blev senere taget til fange under en aktion i Holbæk. Man forsøgte at få ham fra fængslet på et hospital ved at sende ham en kage med indbagte tyfus-baciller (skaffet på Serum instituttet). Kagen indeholdt nogle gange den dødelige dosis, men VL. spiste det hele uden at blive syg.

Eigil Larsen

Harald Nielsen fortsatte som leder af "KO-PA" indtil Eigil Larsen overtog organisationen. Eigil Larsen sd under den første opbygningsfase i Horserød, men undslap i juni 1942. Han blev i 2-3 måneder holdt "i skyggen", først i Espergærde hos familien Engelsen og senere i København i Houmanns Frederikssundsvejs-dæklejlighed.

Omkring september 1942 overtog Eigil Larsen ledelsen af sabotagen, som han i en periode ledede fra sin "fæstningsagtige" bolig i Hvidovre. Han holdt 1-2 ugentlige møder med BH, der på sin side efterhånden havde 3 illegale "ansigter": overfor partiet var han "Finn", overfor sabotørerne "Christensen" og i sit bladarbejde med "Frit Danmark" og senere i Frihedsrådet var han "Nielsen".

Frederikssundsvejs-lejligheden var hos familien Niebuhr. Eigil Larsen blev næstkommanderende. Da Harald Nielsen bliver arresteret i begyndelsen af oktober 1942, overtager Eigil Larsen ledelsen. *Nielsen*

Kontakt med SOE

I løbet af forsommeren 1943 fik BH kontakt med SOE-chefen i Danmark, Flemming Muus, gennem Mogens Fog og der kom noget plastisk sprængstof gennem denne forbindelse. Hele sommeren spiste "Møller" og BH hver tirsdag kl. 12,00 frokost på Diyan I. Muus "ønskede rapporter han kunne sende til London". Han var interesseret i, hvad der saboteredes og hvor meget sprængstof der anvendtes, idet han var opsat på at give England det indtryk at han ledede sabotagen i Danmark. BH ønskede kun, at Muus skulle levere sprængstof til "Ko-PA"/BOPA. I første omgang udlåntes 6 folk til Muus en gang i sommeren 1943. Det var blandt andre OD og nogle af hans folk. Senere overgik "Tom Søndergaards" gruppe til Muus. De 6 BOPA-folk var hos Muus i 2 måneder, under kommando af Ole Geisler, der optrådte som "kommandersergent", hvorefter de returnerede til BOPA. fordi de kørtes for stramt. Således fik de kun 50 kroner om måneden til underhold.

OD = Villy Olsen

Sabotage-mål

Det var et kompliceret spørgsmål, hvilke mål sabotagen skulle rette sig mod. Gennem Erik Seidenfaden havde BH kontakt til dennes broder, Gunnar Seidenfaden, der i Finansministeriet reviderede de regninger Dagmarhus sendt til Nationalbanken. Gunnar Seidenfaden kendte således de firmaer, der

lod sig betale over clearing-kontoen.

BH kendte ikke noget egentligt sabotageudvalg under Frihedsrådet. For den københavnske sabotages vedkommende forholdt det sig således, at BH havde kontrollen/kontakten med BOPA. Villadsen med Holger Danske og Geisler med Muus' organisation. Muus var ikke medlem af rådet, men havde observatørstatus. BH har haft møder med disse personer, men aldrig samtidig (note 4).

Note 4: "Sabotageudvalget" findes omtalt i Politikens "Besættelsestidens Hvem-Hvad-Hvor", side 339 (JØRGEN Hæstrup) og i Brandt og Christiansen "Bopa-Sabotage", side 110, der omtaler det som værende oprettet i 1944 på grund af sabotagens voksende omfang med Svend Wagner, Villadsen og Ole Geisler som medlemmer. Oplysningen stemmer dog ikke rigtigt med Svend Wagners arbejde, som organisator af M-grupperne.

Svend Scippers beretter at BOPA nok havde forbindelse med Svend Wagner, men benægter at det sabotageudvalg har eksisteret. Forøvrigt skal det pointeres, at det store arbejde BH havde på "Frit Danmark" og blad-afsnittene betød, at Svend Nielsen overtog partiets ledelse af sabotagen og m-grupperne.

Brandt

I januar 1944 indsætter BH Børge Thing som leder af BOPA. "Brandt" sender sabotagerapporter til BH kort efter aktionernes udførelse.

Sabotagestop

Det var invasionsplanerne, der begrundede et stop. Der skulle være ro i Danmark. M-grupper blev ikke dannet efter engelsk pres, men senere ønskede england M-grupper under direkte engelsk ledelse. Kommunisterne der med Svend Nielsen som leder havde opbygget deres egne M-grupper (som modtræk mod hærens O-grupper) sagde nej til dette for deres gruppers vedkomende.

Gørtz

General Gørtz afgav overfor Frode Jakobsen et loyalitetsløfte om at ville handle efter Frihedsrådets ordre og først et SHAEF-telegram om kompetancen over M-grupperne gav anledning til problemer. BH ville godt acceptere

Gørtz som chef i tilfælde af invasion eller befrielse, men modydelsen skulle være, at hans egne folk fik flere våben.

AS-sagerne

BH hentede illegalt sammen med nogle andre i 1944 på Politigården samtlige politisager på de ~~fj~~folk, der var/arresteret som kommunister efter 22. juni 1941. De fleste af sagerne blev af Martin Nielsen overgivet til den parlamentariske kommission og hævdes siden forsvundne. BH har selv sin egen sag i bank^{box}~~kont~~.

Ifrim Jensen (senere UM-grafik) havde en halv~~sa~~fætter, som var i politiets afdeling D. Derved knyttedes forbindelsen, der udvirkede at materialet kunne hentes.

Nok var det Martin Nielsen, der hentede papirerne på BHs kontor, men det var efter beslutning i parti- og folketingsgruppen.

(de indrykkede kommentarer ved Tage Revsgård Andersen)

Kære Tage,

Jeg har nu spekuleret over dit forslag om et forord til "Kogebogen", men det lader sig ikke gøre. Der er ikke meget krudt i mig for tiden, og jeg har så meget andet, der skal laves, så det ville blot sætte dig i en urimelig knibe, om du skulle gå og vente på mine bemærkninger - og dertil kommer, at sådan som du har foreslået bogen, ville det falde mig vanskeligt at skrive et forord, som ikke også omfattede de alvorlige kontroverser vi navnlig på det sidste havde med Eigil, og de ville ligesom ikke passe ind i billedet, ligesom det næppe heller ville være det rigtige sted at fremdrage dem.

I øvrigt synes jeg du tager lidt for meget med. BOPAs liste over døde f.eks. hører jo faktisk ikke med i redegørelsen for Kogebogen, og den findes jo i øvrigt tilgængelig på tryk både i "Faldne i Danmarks frihedskamp" og i BOPAs egen mindebog. Så ville det have større interesse at bringe lønningsregnskabet og den skematiske oversigt over kommandoforholdene - men også det er jo egentlig Kogebogen som sådan uvedkommende. De får alene deres berettigelse ved ikke at være optrykt tidligere.

Endelig lider materialet af den fejl, at BOPA fremstilles som en i luften frit svævende organisation med Kogebogen som Bibel og Hesten som profet, og det er ikke helt i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Da portoudgifterne er store, venter jeg med at returnere materialet, til jeg får et praj fra dig om, hvor vidt jeg må beholde det, hvilket jeg vil være glad for, eller om du skal have det retur.

Brevet fra Haaest modtog jeg idag. Det er ikke kedelig læsning, men ham holder du dig jo nok fra livet!

Venlige hilsener,

Aage H

Helge Larsen
Karabackavägen 3 A 10
Karabacka . Finland
Telefon 598529

191

27.11.70

Kære Tage.

Jeg har i dag modtaget dit den 23. daterede og 25. d.m. postspømlede brev. Du er skideheldig! Ved at bladre i et manuskript, jeg er i gang med, blev jeg i stand til ganske omgående at give dig følgende oplysninger:

I begyndelsen af året 1942 efter Kristi fødsel blev jeg overflyttet fra Horserød til Vestre for at gennemgå behandling på Finsen. Her havde jeg både tit og ofte lejlighed til at "undersøge" professor Chiewitz's hjerte, nyrer og lunger - nationalt set.

Da undersøgelsen var afsluttet, sendte jeg gennem Ella et illegalt brev til partiledelsen (mig bekendt gik det gennem mellemmand til Thorkild Holst).

I brevet fortalte jeg lidt om forholdene i Horserød. Jeg advarede kraftigt imod at fæste tiltro til Madsen og Dinesen på politigården. Og derefter opfordrede jeg partiledelsen til at tage kontakt med Chiewitz, som jeg til 100 pct. ville sige god for. Dette skete umiddelbart efter.

Brevet er antagelig blevet uds muglet i april-maj 1942 (stadig efter Kristi fødsel).

Den 1. juni s. å. tog jeg på sommerferie. Den blev afbrudt i slutningen af oktober s.å. og jeg sad igen på Vestre. Den første tid derefter blev jeg flere gange hentet ind til rent rutinemæssige afhøringer - der ikke har nogen betydning i denne forbindelse. En gang i november blev jeg kaldt ind til Chr. Madsen, der for en gangs skyld ikke smilte. Han var kendeligt sur (jeg tror end ikke, han den dag bød på øl). C.M. startede samtalen med følgende belæring:

Do, Hælgæ. Når man skriver et illegalt brev, skal man lade være at nævne navne.

For at fortælle mig det, havde du sø ikke behovet at kalde mig ind, det lærte jeg allerede, da jeg trådte mine politiske barne sko med barkedede næver. Hvad er det, du vil sige, Christian?

Jeg hentyder til det brev, du for nogle måneder har skrevet til Aksel Larsen.

Er du fuld? Jeg har aldrig skrevet til Aksel Larsen og sidst haft forbindelse med ham den 21. juni 1941 e.K.f.

Så citerede Madsen næsten ordret det brev, jeg havde sendt ud for et halvt års tid siden, og hvori jeg havde opfordret

2 -

partiet til at søge kontakt med Chiewitz. Mit svar til Chr. Madsen var nogemunde dette:

Det brev har jeg skrevet, men ikke til Aksel Larsen. Hvor i hele hule helvede har du fået fat i det?

Vi har fået det tilsendt fra Nørreheden's afdeling med anmodning om at forklare, hvem de forskellige personer, der kun betegnes med Initialer, er. Det blev fundet i Aksel Larsens arkiver, da han blev arresteret.

Nørreheden's afdeling var den "danske" politiafdeling, der arbejdede mest direkte for tyskerne. Vil du vide mere om den, kan antagelig Erley Olsen fortælle dig bedre end jeg.

Nogen tid efter mødet hos Madsen traf jeg Ole Chiewitz - på Vestre Fængsel. Om mit brev og arrestationen af Chiewitz har forbindelse, ved jeg af gode grunde ikke. Jeg ved kun, at et brev af den art under de forhold burde have været destrueret umiddelbart efter gennemlæsningen.

Hvad lister angår, er det Carl Madsen, der er ekspert.

Med kammeratlig hilsen og et:
til lykke med, at du har fundet en
quinde, der er villig til at dække din
seng og rede dit bord

H L.

I Aarene 1942 og 43 laa Tyngdepunktet for den aktive Modstand i Sabotagegrupperne, mens Organiseringen af de rent militære Grupper endnu var spredt og af mindre Omfang. Men med den ændrede militære Situation blev Spørgsmaalet henpaa Efteraaret 1943 aktuelt, og de store Modstandsorganisationer gik igang med at opstille og uddanne Grupper, hvis Opgave det var - indenfor en fælles allieret Plan - at kunne udøve en aktiv Indsats for Landets Befrielse.

De første Forsøg paa at koordinere de forskellige Organisations Styrker for derved at gøre Slagkraften større og hurtigere at kunne føre Styrkernes Antal blev gjort omkring Aarsskiftet 1943-44. De ledende Kræfter i dette Arbejde og den første Ledelse af en samlet militær Modstandsorganisation i Storkøbenhavn var Dr.phil.Westergaard, . Eigil Barfoed fra Dansk Samling og Kaptajn i den spanske Hær Vognmand Jørgen Nørup fra den kommunistiske Militærorganisation.

Kort efter sin Dannelselse kom denne Ledelse til at staa overfor en næsten overmenneskelig Opgave, idet der fra den allierede Overkommando kom Besked om, at den danske Undergrundshær skulde være opstillet og parat til Aktion d.l.Marts 1944, d.v.s. i Løbet af 60 Dage. Man raadede i København paa det Tidspunkt kun over c.2000 Mand og saavel Udrustning som Uddannelse var meget nødtørftig. Man besluttede i første Række at sætte alt ind paa at faa dem uddannet saa hurtigt som gørligt under de Omstændigheder, man nu engang havde.

I Begyndelsen af Februar blev de første militære raadgivere knyttet til Ledelsen, nemlig Oberstløjtnant Tiemroth, Kaptajn Tage Hansen og senere Orlogskaptajn Clausen.

I Løbet af Marts Maaned blev det klart, at de allierede Planer med Hensyn til Danmark var blevet ændret, saaledes at man fik et pusterum, der gjorde det muligt at faa Tid til en bedre Organisation af de hurtigt voksende Styrker, en bedre Uddannelse og forhaabentlig en bedre Udrustning.

I April blev Westergaard arresteret af Gestapo, Westergaard, der var Formand for Københavns-Ledelsen, havde udvist et energisk Initiativ for at koordinere Arbejdet, han var en Slider af Rang og var ustandselig paa Farten for at sikre, styrke og udvide Organisationen. Som Følge heraf kom han i Forbindelse med en Mængde Mennesker, hans personlige Risiko for at falde i Tyskernes Kløer steg, og det endte da ogsaa saaledes. Han blev underkastet grov og ubarmhjertig Tortur af Gestapo, men gav

ingen Oplysninger om det militære Arbejde. Trods hans store Kendskab til hele Organisationen og en stor Del af de ledende Kræfter deri, kunde Arbejdet gaa videre uden at der blev slaat et større Skaar deri.

Obl. Tiemroth blev nu Formand for Ledelsen, og han udbyggede yderligere Samarbejdet ude i Afsnittene mellem de civile og militære Kræfter. Der kom en Tid uden væsentlige Tab og derfor med en relativ Arbejdsro. Ikke saadan at forstaa, at Gestapo ikke var paa Tærne baade Dag og Nat for at gøre deres yderste for at slaa alt sønder og sammen. Men den decentraliserede Opbygning af den efterhaanden faste Organisation gjorde sit til, at Gestapo havde faaet en haardere Nød at knække, end det havde Kræfter til. Saar og Skrammer fik Organisationens, smerlige Tab led den, men Rygraden i Bevægelsen kunde ikke knækkes. Sjælen i hele Foretagendet var den Indsats, der blev ydet af den navnløse Kæmper ude i Gruppen. Det var hans Ildhu, hans Mod og hans nøgterne, daglige Arbejde, der gjorde det muligt overhovedet at stille en Undergrundshær paa Benene. Det var hans Arbejde og Indsats, der gav Bevægelsen Slagkraft og indre Liv. Det var hans Indstilling og Tro, der paa Forhaand gjorde Gestapos Arbejde til et haakløst Foretagende.

I denne relativ rolige Periode fik man Lejlighed til i betydelig Grad at udvide og videreuddanne Styrkerne og samtidig blev den endelige organisatoriske Form lagt fast. Storkøbenhavn blev inddelt i 7 Distrikter: Havnen, Lyngby-Gentofte, Østerbro, Amager, Frederiksberg, Rødovre-Hvidovre og Brønshøj. Det er den samme Inddeling, som Politiet nu efter Befrielsen har brugt. Hvert Distrikt eller Afsnit, som det blev kaldt, blev ledet af et Afsnitsraad med en Afsnitsleder i Spidsen. Raadene var i deres Sammensætning, ligesom Københavns-Ledelsen, et Udtryk for Modstandsbevægelsens Opbygning og bestod af Repræsentanter for de store Modstandsorganisationer og den militære Sagkundskab. Afsnitsraadene var ansvarlige for Formeringen og Uddannelsen af Styrkerne i deres Afsnit, saavel som for Tilrettelæggelsen af de militære Opgaver.

Et meget væsentligt Punkt i Uddannelsen var Instruksen i Brug af de moderne Haandvaaben. Da man tidlig paa Aaret 44 tog dette Arbejde op paa et bredere Grundlag end før, var Betingelserne ikke særlig gode.

Man raadede kun over faa automatiske Vaaben. Dem, man havde, var skaffet til Veje af Sabotørerne, der havde erobret dem som Krigs-

Krigsbytte fra Fjenden eller tilbageerobret de danske Vaaben, som Tyskerne havde stjålet. Men med de faa Vaaben, der var, blev der gjort et stort og farefuldt Arbejde. Det enkelte Vaaben var ustandselig paa Vandring fra Gruppe til Gruppe, det vandrede bogstavelig talt fra Haand til Haand. En Dag hos B & W-Arbejdere, saa hos Studenter, Arkitekter og videre til Kontorfolk, Jord-og Betonarbejdere osv. osv. i en uendelig Vandring, hvor hvert Led i Kæden var et Risikomoment. Gestapos haarde Blik og Stikkernes lurende Øjne var paa Vagt overfor alle Transporter paa Gader og Stræder.

Om Efteraaret 1944 fik Københavns-Ledelsen knyttet en engelsk Forbindelsesofficer til sig. Han gik under Navnet "a few weeks", og det har senere vist sig, at det var Premierløjtnant Borch Andersen, der efter den 29.Aug.1943 var taget til England. Det var hans Opgave at være Forbindelsesofficer til den allierede Generalstab og samtidig være Instruktør for vore Folk i Brug af de moderne Skydevaaben og Sprængstof. Omtrent samtidig kom den første Forholdsordre fra General Eisenhowers Stab, saaledes at vore militære Planer nu kunde blive udarbejdet i nøje Samklang med de allierede Planer.

Det gjalt altsaa først og fremmest om at skaffe flere Vaaben til Voje, et Problem, der forøvrigt holdt sig aktuelt lige til den sidste Dag. Det man kunde skaffe sig ved Erobring fra Fjenden forsløg herhjemme kun lidt, og selv om der mange Steder blev udvist et stort og paaskønnelsesværdigt Initiativ for at fremstille dem illegalt herhjemme, var man i al Væsentlighed henvist til at skaffe sig dem fra Udlandet.- De allierede nedkastede her, som i andre besatte Lande, fra Flyvemaskiner store Beholdere, de saakaldte "containers", med Vaaben, Ammunition og Sprængstof etc. Men Sjælland var ikke særlig egnet til en saadan Forsyning. Risikoen for de allierede Maskiner var stor, de blev relativt hurtigt opdaget her og forfulgt af de tyske Jagere, og tillige er Sjælland og da særlig omkring København saa tæt befolket, at det var meget vanskeligt at faa hentet Stoffet og bragt det væk uden at det blev opdaget og Sæmtaleemne paa Egnen. Det var da ogsaa først i de ellersidste Maanedes, at Forsyningerne fra Luften kom til at spille en praktisk Rolle. Men i Slutningen af 1944 begyndte der at komme Gang i Leverancerne fra Sverrig. Sverrig var begyndt at slække paa sin neutrale Holdning, og det blev muligt at faa Licens til at udføre Vaaben, som blev købt derovre. Saa var Problemet blot at faa dem transporteret over Sundet. Mogen Dristighed, Snilde og Fantasi er der her udvist af Folk, der havde paataget sig det Job. Alle Muligheder blev udnyttet, og

I November 1944 led Københavns-Ledelsen et smerteligt Tab, idet Barfoed blev arresteret. En betydelig Arbejdskraft blev frataget Bevægelsen, men heller ikke denne Gang fik det alvorlige Følger for selve Organisationen, hvis Vækst og Styrke fortsatte uantastet. Nye Læg blev draget ind i Arbejdet, og Styrkerne voksede stadig.

196

Uddannelse og Øvelser blev tilrettelagt i større Omfang end før, og som et Led i Træningen begyndte Afsnittene at lade deres Grupper udføre mindre Sabotagehandlinger. Sabotagen var ellers ikke organiseret under Militærgrupperne, det var fra gammel Tid særlige Grupper, der tog sig af det. Selvom Københavns-Ledelsen selvfølgelig havde Føling med disse Grupper og var informeret om deres Arbejde. Disse fremragende Sabotørgrupper blev senere i militær Henseende underlagt Københavns-Ledelsen og placerede som særlige Stødtropper, der ikke var underlagt Afsnittene, men stod til Rædighed til at sætte ind i særligt paakrævede Tilfælde.

At modtage Vaaben og Ammunition i Havne, ved Kyster og paa Landet og derfra transportere dem til de forskellige Afsnits Modtagelsessteder, er i sig selv en stor Opgave, men at gøre det praktisk talt uden Tab er noget af en Bedrift. Det lykkedes for den udmærkede Samling Mænd, der havde paataget sig den Opgave, under Ledelse af sorte Holm, senere kaldet Graaskæg, og som nu er Premierløjtnant Jørgensen.

Saa kom Gestapos store Kup. I Dagene omkring den 27. Februar 1945 lykkedes det dem at arrestere den samlede Københavns-Ledelse. Det lykkedes Tyskerne at arrestere Oberstløjtnant Tiemroth, Nørup, Kaptajn Tage Hansen, Orlogskaptajn Clausen, "a few weeks" og Ingeniør Prior, der repræsenterede "Frit Danmark" (og som omkom efter Bombardementet paa Shellhuset). Hermed regnede de med at have revet hele Modstandsbevægelsen op i København, men saaledes gik det ikke. Organisationen bestod den voldsomme Belastning, Decentraliseringen virkede som den skulde. Vel blev der arresteret en Del ledende Medlemmer rundt om, men Organisationen bestod, Rammerne forblev i Orden og Moralen i Grupperne var uantastet, og længe varede det ikke, før hele Arbejdet gik i god Gange igen, med Nyorganisering, Videreudvikling af Træningen, forøget Pres med at skaffe flere Vaaben og Afslutningen af de sidste Planer for det sidste og endelige Nap.

Den ledende Kraft i Reorganiseringen, den Mand, der fik knyttet Traadene igen, var Johansen fra Frihedsraadets Kommandoudvalg. Han har fornylig ved Montgomerys Besøg afsløret sig som Arbejdsmand Svend Wagner fra Gentofte. Han havde lige fra 1943 været en ledende Kraft i hele Landet ved Opbygningen og Sammensvejsningen

Bevægelsen, som de Mænd, der virkede i den, gjorde det muligt, i Løbet af kort Tid at faa genopbygget den faste Organisation, som Tyskerne prælede af at have tilintetgjort fuldstændigt. 197

Den nye Københavns-Ledelse kom til at bestaa af Matros Svend Nielsen fra Kommunisterne, der senere blev valgt til Leder, Oberst-løjtnant Friis, der allerede fra et meget tidligt Tidspunkt havde været knyttet til K-L. som Raadgiver i særlige Tilfælde, Prokurist Villadsen fra "Ringene", Dr.med. Teit Kærn fra "Frit Danmark" og Højskoleforstander Mølbak fra Dansk Samling. Hertil kom som Repræsentant for Politiet, Politikommissær Schou, og der er god Grund til her at gøre opmærksom paa den fortræffelige Indsats, Politiet har gjort i Frihedsbevægelsen efter dets Opløsning i September 1944. I København var 2100 af Politiet tilknyttet Afsnittene, og de gik fuldt og helt ind for Samarbejdet og tog deres Tørn paa lige Fod med det øvrige Mandskab, samtidig med, at deres Specialkundskab blev udnyttet paa en Række Omraader. Til Erstatning for "a few weeks" kom som engelsk Forbindelsesofficer "lange Aksel", nu Kaptajn O.Geisler. Det var alle Folk, der - omend paa andre Poster - havde været med i Frihedsbevægelsen fra Begyndelsen.

3 Uger efter Arrestationerne kom R.A.F.'s 2. taktiske Afdeling og bombarderede Shell-huset, hvorved en stor Procentdel af Fangerne der blev befriet og deriblandt Jørgen Nørup, der under Forhørene havde vist stor Fasthed og derfor naturligt gled ind i sit gamle Arbejde igen, som knyttet til Københavns-Ledelsen.

Organisationen var i det forløbne Aar vokset med Stormskridt. Den talte nu ca. 17000 Mand. Det var en broget og blandet Skare, men den var sammensvejet af een Vilje: Kampen for Landets Befrielse. Og Iveren og Utaalmodigheden efter at træde i Aktion steg for hver Dag og oftersom Kampen nærmede sig Landets Grænser.

Samtidig med Utaalmodigheden kom ogsaa et forøget friskt Initiativ, der gav sig Udslag i en forøget Træning og et berettiget Raab om flere Vaaben. Saa stærk havde Væksten været i den forløbne Tid, at det ikke havde været muligt at skaffe gode Vaaben til alle. Men Modet og Viljen var til Stede, og var det kommet til større Kamphandlinger med Tyskerne, havde man her - som i andre Lande med Partisenkrig - have maattet tage Vaaben fra Fjenden, inden det store Slag var blevet udkæmpet. Man mærkede til Stadighed, at Landen i Bevægelsen, Fremdriften, manifesterede sig i - og kom fra - det enkelte, ukendte Medlem, fra Manden i Gruppen.

Samtidig blev de militære Planer ude i Afsnittene gaaet efter i Sømmene og omdannet efter Krigens nye Fase og efter den nye Forholdsordre, der lige var modtaget fra General Eisenhower. Efter den regnedes der med 5 Muligheder: 1. Allieret Invasion, 2. Frivil-

saaledes at kun Garnisonstropper efterlades paa strategisk vigtige Punkter, 4. Afblæsningsordre p.Gr. af Vaabenstilstand, 5. Besættelsestropperne ikke under Kontrol, som Følge af indre Sammenbrud i Hjemlandet. Endvidere havde K-L. forberedt en 6. Mulighed, nemlig Kup-Forsøg mod samtlige tyske Styrker i København. 198

Og saa kom Dagen med den fuldstændige Kapitulation. Da Meddelelsen herom kom i Radioen, blev der et pludseligt og hurtigt Opbrud i 20.000 Hjem i København. Praktisk talt alle mødte paa Pletten paa de i Forvejen aftalte Steder, og i Løbet af kort Tid var Forbindelsen oprettet fra Grupper til Deling, fra Delinger til Kompagnier og videre ind til hele Afsnittet havde Forbindelse med hinanden og en koordineret Plan kunde gennemføres. Ledelsen samlede i en privat Villa, og derfra flyttede man over paa Bryggeriet "Stjernen", hvor Københavns-Ledelsen siden har haft Sæde. Ordonskorpset indrettede sig paa Ndr. Fasanvej og i Løbet af faa Timer var den danske Undergrundshær fra at være en decentraliseret, illegal Organisation blevet til en samlet Hær af Frihedskæmpere under fælles Ledelse.

Om nogen egentlig Kamp med organiserede tyske Styrker blev der ikke Tale, men det blev Frihedsbevægelsens Opgave at sikre en hurtig og værdig Overgang fra Besættelsestidens retsløse Barbari og Usikkerhed til Fremtidens retfærdige Demokrati. Der var i første Omgang to store Opgaver at løse. 1. Beskyttelse af alle livsvigtige danske Institutioner og Virksomheder mod Anslag fra Landsforrædere eller desperate Tyskere. 2. Internering og Sikkerhedsarrest for Landsforrædere efter Frihedsraadets Arrestationsudvalgs Retningslinier. Det var Opgaver, der var kendt i Forvejen. Planerne var detailleret udarbejdede, og det varede ikke mange Minutter, før man kunde se svært bevæbnede Frihedskæmpere utallige Steder i Byen. Samtidig traadte de første Arrestationspatruljer i Virksomhed, og takket være det store Forarbejde, der var udført, har man i første Omgang sikret sig en betydelig Del af de Folk, der i de forløbne Aar havde gjort Danmark til et fuldkomment retsløst Samfund.

Dertil kom i de første Dage talrige Opgaver, som man ikke havde kunnet forudse. Opsamling af Tyskere i særlige Lejre og Pladser, Forsorgen for Flygtningene, som den tyske Hær lod fuldstændig i Stikken, da den sjuskede ud af Byen, Forsorgen for de allierede Krigsfanger, som Tyskerne havde holdt indesparret under umenneskelige Forhold rundt om i Kældre osv.

I Kraft af Organisationens Tilstedeværelse fik man en Overgangsperiode, som var præget af mere Ro og Orden, end man havde kunnet regne med. I de overordentlig bevægede Dage blev der vist en Disciplin og en Retfærdssans fra Frihedskæmpernes Side, og det

i Hanke med Udviklingen, og at man havde en fast Vilje til at gennemføre, hvad man forud havde sat sig som Maal. Derved undgik man det, som var frygtet af mange, Selvtægt og de lange Knives Nat. Omstillingen fra retsløst Barbari til Fredens Demokrati kan selvfølgelig ikke ske som ved et Trylleslag paa et Minut. Men Befolkningen blev hurtigt klar over, at der var en Organisation, der kunde klare de stillede Opgaver, og derved har man undgaaet en Række Episoder, som i andre Lande har vist sig at kunne have saa indgribende en Indflydelse paa Udviklingen. Det danske Demokrati og det danske Folk har bestaaet sin første Prøve i Overgangstiden.

Baggrunden for Sabotagen.

Den 9. April, da de nazistiske Okkupanter strømmede ind over vort Lands Grænser, saa jeg (mange Pessimister paastaar det modsatte), at den danske værnepligtige Ungdom, der er et Udsnit af hele Befolkningen, havde Vilje til Forsvar og Værn af Landet, jeg saa den i Dagene før den 9. April blive alarmeret til Beredskab, saa den med rolige Hænder gøre klar til Kamp, selv om man ikke vidste, hvad der forestod, saa havde alle en klar Følelse af, at noget kunde hændes, som vilde bryde forstyrrende ind i vor Tilværelse. De havde alle paa daværende Tidspunkt en afgjort Tillid til deres Vaaben og Befalingsmænd, og hvad der maaske er det vigtigste for Mænd, der skal i Kamp, de var overbeviste om, at de kunde klare, hvad der kom.

Efter den 9. April har det været yndet Tale (fra visse Sider) at hævde, at vi ikke kunde gøre andet den 9. April end straks at give efter, vi gjorde det for at spare Menneskeliv, det vilde have været uforsvarligt andet, siges der. Til Sammenligning kan tages Norge. Situationen var for dette Land den samme. De ledende Mænd, og med dem hele Norge, valgte Kampen fra første Dag. Ingen i eller uden for Norge, Quisling undtagen, tænker vel paa at kritisere det Skridt, den norske Regering tog. Saa vil man maaske sige, at Norge i Modsætning til Danmark havde Løfter og visse Garantier for allieret Hjælp, det er vel ogsaa rigtigt, men hele Verden vidste paa det Tidspunkt, at de Allierede havde mere end nok med at hjælpe sig over den Krise og de Vanskeligheder, der var i deres egne Lande, saa den Hjælp, Norge kunde vente fra den Side, eksisterede i Realiteten kun paa Papiret.

Hvor Norge betalte i Blod den 9. April og i den sejge Forsvarskamp i Maaneder efter, der sparede de danske Politikere; senere da Folket sagde Nej til Eftergivenhedspolitikken, maatte Folket med Renters Rente betale, hvad vi skyldte vort Land og vor Frihed, og for at Folket kunde genvinde sin tabte Selvrespekt.

Naar jeg anvender dette som Indledning, er det, fordi jeg ønsker at fastslaa, at Forsvarsviljen var en naturlig Foreteelse i det danske Folk, blot var den ikke praktisk udviklet i den Forstand, den senere udviklede sig til under Kampen med Besættelsesmagten. Meget kunde have været sparet og Resultaterne endnu bedre. Hvis der ikke forud havde været ført en

forkert og uforudseende Forsvarspolitik i Aarene før Krigsudbruddet, for det var jo saadan, at Modstanden mod Nazisterne var det store Flertals faste Mening, og de der egentlig, Folkets politiske Ledere, skulde være dem, der ledede Kampen for vort Lands Frihed og for Demokratiet, var enten lunkne eller saa uhyre naive, at de troede, at "Herrefolket", hvis man opførte sig, som de ønskede det, uden videre vilde give os vor tabte Frihed igen. Det er mere end blot en Paastand, at Folket følte sig svigtet af sine Ledere, og man begyndte rundt om i Landet at undersøge Muligheden for at skade Fjenden, og Forsøgene strakte sig fra den ene Yderlighed til den anden - den daarligste var nok Alsang!

Alt i alt var Forholdene, da Sabotagen paabegyndtes, meget vanskelige, og i Særdeleshed da den antog faste Former paa Grund af Regeringens skarpe Holdning, for Sabotørerne og vi var særdeles godt underrettet. Vi ansaa det for givet, at Regeringen arbejdede for Fjenden. Senere fortæller man, at man gjorde det for at narre Tyskerne mest muligt, og man har stærkt pointeret, at det var for at forhindre Fritz Clausen og hans Bande i at faa Pladsen paa Taburetterne, enskønt ethvert Barn i dette Land vidste, at ingen Regering og Rigsdag sad et Minut længere, end det passede i Tyskernes Kram, og saa længe deres Krav blev røgtet, havde de ikke til Hensigt at indsætte en ren Quisling-Regering. Saa ubegavede, at de vilde anvende f. Eks. Fritz Clausen som Regeringschef, var Tyskerne nu ikke. Det var fra vort Synspunkt en daarlig Kurs at holde dette at forsøge at faa Folket til at tro, at blot vi var ydmyge og nøjedes med at synge Fædrelandssange, saa skulde det nok gaa,

Saaledes var Stillingen, da Hitlers Overfald paa U.S.S.R. fandt Sted. Paa denne Dags Morgen, da det "danske" Politi paabegyndte Jagten paa Kommunisterne efter Arrestationslister, der lang Tid i Forvejen havde været udarbejdet af den daværende Politidirektør, Thune Jacobsen, og dennes Medarbejdere. Thune Jacobsen har her sikkert faaet en Lejlighed, han længe havde ventet paa, til at vise sine "nye Arbejdsgivere", at han vilde være den eneste rigtige Mand til at videreføre den "Himmlerske Aand" i Danmark. Der blev paa denne Dag foretaget et af de første grovere Løftebrud under Besættelsen. (Kaupich havde lovet, at Besættelsesmagten ikke vilde blande sig i Landets indre Anliggender). Paa denne Dag begyndte den aktive Modstands Periode. Egentlig kom det ikke overraskende, det, der skete, var forudset, og man var forberedt paa det, men det skal indrømmes, at vi ikke havde ventet, at det vilde komme saa

pludseligt.

Fra denne Dag var der intet, der hindrede Kommunisterne og med dem Tusinder af Ikke-Kommunister, i at holde sig tilbage længere. Længe nok havde vort norske Broderfolk alene her i Norden ført en skjult Krig mod vor fælles Fjende, nu skulde den frihedselskende Del af den danske Befolkning til at tilrettelægge og paabegynde det store Arbejde at skabe illegale Efterretningsoplysninger og Kamporganisationer, der var mange og store Hindringer, der skulde overvindes, og de fleste blev overvundet. Resultaterne kender de fleste, ~~der~~ de er af Fagfolk fra andre Lande - ogsaa af Tyskerne - blevet bedømt som de bedste, men Nationens bedste Sømmer betalye ogsaa for dem med deres Liv.

Omstaaende er den Baggrund og det Syn, vi havde og vel fortsat har, og jeg skal her kort gøre Rede for den organisatoriske Opbygning og nævne nogle karakteristiske Tilfælde for at anskueliggøre, hvorledes vort Arbejde foregik, og de Forhold vi arbejdede under.

Den første Sabotagegruppe blev oprettet i Februar 1942 paa Foranledning af det kommunistiske Partis Ledelse. Til at lede dette Arbejde udpegedes Fabriksarbejder Nielsen. Som bekendt er al Begyndelse svær - og denne vel i Særdeleshed. Sabotage var for os et fuldstændigt ukendt Begreb, og de Midler og de Muligheder, der var til Raadighed for Sabotagens Pionerer, var meget smaa. Der anvendtes den mest simple Form for Sabotage, nemlig Benzin og Tændstikker. Det udviklede sig efterhaanden til hjemmelavede Brandbomber, men de første var meget usikre, Gruppen maatte ofte gentage en Aktion 2-3 Gange, fordi de udlagte Brandbomber havde svigtet. Dette og det "danske" Politis intensive Jagt paa Gruppen forøgede Faremomentet i betydelig Grad. Gruppen var ubevæbnet, og det var umuligt at fremskaffe Vaaben paa daværende Tidspunkt.

Den 5. August forøvede Gruppen sin første Sabotage af større Format. Et Autoværksted i Griffentfeldtsgade, hvor der til Stadighed og i stor Stil arbejdedes for Værnemagten, blev stukket i Brand. Virkningen var 100%. Værkstedet nedbrændte til Grunden, og mere end 20 af Værnemagtens Automobiler gik op i Luer. Der var forinden gjort 2 Forsøg, men denne Gang lykkedes det. Situationen var efter denne Aktion saaledes:

I Dagbladene talte man om forbryderiske Elementer.

Regeringen vedtog Loven om Sabotagevagter paa alle Virksomheder, der arbejdede for tyske Interesser.

Tyskerne var rasende, nu skulde de ogsaa i dette Land til at kæmpe med en Modstandsbevægelse, den irriterende Fjende, der ikke kunde se.

Det, der havde den største Interesse for Sabotørerne, var dog Folkets Mening, og den bedømte vi omtrent saadan:

Vort Folks fredelige Indstilling kunde ikke rigtig forstaa denne Sabotagehandling. Nok vilde man Modstand, men dette at ødelægge store Værdier harmonerede ikke rigtigt med Folks Mentalitet. Nu havde man Generationer igennem produceret og udbygget vor Industri, og saa skulde man nu for at skade Tyskerne ødelægge den i saa stor Stil.

Jo, et Aars tysk Besættelse men en Regering, der var venlig over for de fremmede, og en Presse, der altid logrede med Halen for den mægtige tyske Hær og bragte dens Resultater i stort Udstyr, havde gjort sin Virkning.

Krigens haarde Vilkaar var endnu ikke gaaet helt op for Folket, men ogsaa dette maatte man lære med dyrt købte Erfaringer, og det skete med R.A.F. Angrebet paa B. & W den 29. Januar 1943.

Da Englænderne den Eftermiddag for første Gang i Danmark angreth Industriobjekt, og i de faa Sekunder Angrebet varede, spredte Død og en omfattende Ødelæggelse, skabtes der en Rædsel og Uhyggestemning, Bombernes Drøn, Kæmpebaalet fra de brændende Bygninger, der om Natten flammede mod den mørke Vinterhimmel, Ambulancernes Tuden, der genlød over hele Byen, da blev det klart for enhver, at Sabotage var en tvingende Nødvendighed.

Harald Nielsens Sabotagegruppe var efterhaanden vokset til en Organisation, der, opdelt i Grupper paa 5 Mand, bestod af ca. 30 Mand, og Organisationen havde antaget Navnet KO-PA, hvilket er en Forkortelse af kommunistiske Partisaner. Det var blevet en Organisation med en vis militær Struktur. Man havde indført Systemet med en Gruppeinddeling; i Spidsen for Gruppen stod en for Gruppen ansvarlig Gruppeleder. Forbindelsen med Gruppelederne havde Lederen Harald Nielsen og hans Næstkommanderende "Laurits" identisk med Eigil Larsen.

Eigil Larsen var kort Tid forinden flygtet fra Horserødlejren. Igennem en Lem i Gulvet havde flere af de Internerede i Forening gravet en Skakt ned og en Tunnel, der gik ud under Lejrpladsen og Pigtraadshegnet og op igen ude i Skoven, der ligger ved Siden af Lejren.

Organisationen havde faaet nogle faa Pistoler, de var temmelig antikke. Der var indført forskellige Regler, særlig var der en, jeg her vil fremhæve, det var den, der konsekvent til sidste Dag blev gennemført.

Efterhaanden som Organisationen voksede blev de kommunistiske Medlemmer i Mindretal. Dette gav sig Udslag i en Endring i Navnet paa Organisationen, der blev forandret fra "Ko-Pa" til "Bo-Pa". De nærmere Enkeltheder var, at Ikke-Kommunisterne ikke vilde hedde kommunistiske Partisaner, og da een af Kommunisterne ironisk bemærkede, at saa kunde man jo kalde Organisationens for borgelige Partisaner, slog de andre straks til. Deraf kommer det mærkelige Navn "Bo-Pa".

I den følgende Tid forøvede Organisationens en lang Række vellykkede Aktioner, af hvilke de mest bemærkelsesværdige var: Transformatoren ved "Lygten", B. & W., Forum, sidstnævnte udførtes af en Gruppe fra "Bo-Pa", der kaldte sig "Holger Danske". Det var denne Gruppe, der senere udskiltes og dannede Grundlag for Sabotageorganisationen "Holger Danske".

I December 1943 rantes Organisationens igen af et meget frygteligt Slag. Næstkommanderende i Organisationens, Poul Petersen, og 3 af de ledende Folk blev arresteret. Det var en tidligere dansk Politimand, "Zustman Ment", der var gaaet i tysk Tjeneste, der var Ophavsmand til Arrestationerne, han havde udført et meget stort Stykke Sjakalarbejde, og det var nær lykkedes Gestapo at ødelægge Organisationens helt. Følgen af dette blev, at en stor Del af Organisationens Mandskab maatte rejse til Sverige, andre igen maatte af Hensyn til den samlede Organisationens Sikkerhed - og paa Grund af den Viden, de havde - trække sig helt tilbage fra denne Gren af Modstandsbevægelsens Arbejde. Blandt dem var Lederen, Eigil Larsen.

Den 15/2 1944 overdragedes Ledelsen af Organisationens til "Lille Aksel" identisk med Svend Schippers.

Den lød som følger:

Det er til enhver Tid forbudt at forøve Skade paa dansk Liv og Ejendom. Mange Gange er der løbet den tidobbelte Risiko for at gennemføre denne Regel, og mange Sabotører har ofret Livet for denne Regels Overholdelse.

Den 6/10 1922 blev Harald Nielsen og to af hans eldste Medarbejdere arresteret. De blev arresteret af "dansk Politi", der for at finde frem til Sabotageorganisationen, havde anvendt Stikkeren Carl Winther. De tre Mand blev, kort Tid efter Arrestationerne, udleveret til Gestapo. De blev den 14/4 1943 tilfældet for en tysk Krigsret, der dømte Hans Petersen til Døden. Harald Nielsen blev dømt til livsvarigt Tugthus. Hans Petersen blev senere erklæret til livsvarigt Tugthus. Straffen skulde afsones i tysk Tugthus, og den 5/5 1943 førtes de tre Mand til Tyskland, og Sabotørerne havde gjort en ny Erklæring med Hensyn til "dansk Politi".

Paa det Tidspunkt oprettedes paa Foranledning af det kommunistiske Partis Ledelse de saakaldte Militsgrupper, hvis Opgave bestod i at støtte en allieret Invasion i Danmark, samt paa enhver Maade at hjælpe de aktive Afdelinger med Oplysninger, Materialer, Penge m.m.

Dette Arbejde, d.v.s. alt hvad der hørte ind under væbnet Modstand, aktivt som passivt, blev samlet under en fælles Ledelse med Matros Svend Nielsen som Førstemand.

Efter Harald Nielsens Arrestation overtog Eigil Larsen Ledelsen af Sabotageorganisationen.

Mulighederne for at forøve Sabotage var efterhaanden blevet bedre, og man tog derfor flere Folk med i Arbejdet. Fremgangsmaaden der anvendtes var denne:

En Partiledelse i København forespurgte hos Afdelingerne, om der hos dem var Medlemmer, der vilde deltage i aktivt Sabotagearbejde, dog maatte Afdelingsformændene kun forespørge Folk, de ansaa for egnede til dette, endvidere maatte de paa Forhaand være sikre paa, at den forespurgte sagde ja.

En anden Fremgangsmaade, der anvendtes, var, at de der var Medlemmer af Sabotageorganisationen, kom med deres Kammerater eller Slægtninge.

Den 9. April besatte Tyskland trods Ikke-Angrebs-Pagt med Vold Danmark. Vi var besat af vor eneste Fjende, det nazistiske Tyskland.

Hæren var efter faa Timers Kamp tvunget til at give op, og Tyskerne var Herrer i Landet.

Naar jeg ser bort fra de regulære Landsforrædere, blev Befolkningen lidt efter lidt delt i to Lejre. De, der følte sig neutrale og syntes, det var klogest at luske sig igennem med Kappen paa begge Skuldre (det kunde jo ogsaa være, at Tyskland vandt), og de, der betragtede Tyskerne som Fjender, ønskede et klart Brud mellem dem og de officielle danske Myndigheder og var parat til at tage Konsekvenserne af dette Standpunkt, de saakaldte norske Tilstande.

Fra den sidste Kreds rekruteredes Sabotørerne.

Modstandsbevægelsen fik sin Start den 9. April 1940.

I Begyndelsen var der naturligvis ikke Tale om nogen organiseret Modstand, endsige Sabotage (det var af rent praktiske Grunde umuligt) men kun om enkelte Personers Trodsen af Tyskernes Bestemmelser, Generen og Forsinkelse af deres Arbejde, "Tyverier" af deres Vaaben o.s.v.

Men i Løbet af 1940/41 sluttede disse Folk sig sammen i Smaagrupper. De illegale Blade begyndte at udkomme, og i 1942 begyndte den organiserede Sabotage.

Den havde dengang to Formaal:

- 1) at genere Tyskerne,
- 2) at fremtvinge et Brud mellem dem og den daværende danske Regering, saaledes at Regeringen blev tvunget til at gaa af, og vi kunde faa lidt mere klare Linier.

Det sidste skete den 29. August, som altsaa ikke er Datoen for Modstandsbevægelsens Begyndelse, men et Resultat af dens Arbejde.

I Begyndelsen af 1943 var BOPA den eneste større Sabotageorganisation i København; jeg var selv Medlem af en Gruppe paa en halv Snes Mand under Ledelse af Tegneren Tom Søndergaard. Der blev foretaget adskillige vellykkede Aktioner, deriblandt Forum. Først i September opløstes Gruppen, idet de alle maatte rejse til Sverige, jeg var den eneste, der kunde blive hjemme.

Alt var slaaet i Stykker. Der var ikke eet Gram Sprængstof, endsige en Pistol tilbage. Kontakten med England glippede, ogsaa da den Faldmand, vi hidtil havde arbejdet sammen med, omtrent samtidig var gaaet "hinsidan".

Jeg begyndte saa at samle en ny Gruppe, idet jeg haabede paa, at noget vilde vise sig i Mellemtiden, saa jeg igen kunde komme i Forbindelse med England, og det gjorde der.

Min Tanke var at danne, ikke blot en enkelt Gruppe, men en virkelig Organisation, bestaaende af mange Smaagrupper paa 6-10 Mand, der af Sikkerhedsgrunde ikke maatte have nogen som helst indbyrdes Forbindelse.

Jeg fik samlet en Gruppe paa 6-7 Mand og "organiseret" de nødvendige Pistoler. En af de første, jeg kom i Forbindelse med, var iøvrigt "John", Matematiklærer Svend Otto Nielsen.

Saa en Dag, hvor jeg skulde have et Instruktionsmøde med min første Gruppe, ringer min Kone mig op ind i Byen og beder mig om omgaaende at sætte mig i Forbindelse med Staffeldt, der har ringet hele Dagen for at faa fat i mig. Jeg ringer Mogens op, og han beder mig være i Boghandelen Kl. 3, da der kommer en Mand, der endelig skal tale med mig, han skal videre til Jylland næste Dag og venter kun paa det. Jeg aflyser Mødet med Gruppen og træffer Kl. 3 i Nordisk Boghandel den tidligere omtalte "Faber", een af Pionererne i Modstandsbevægelsen og den drivende Kraft i Organisationen i Jylland, hvor Toldstrup blev ham en værdig Efterfølger.

"Faber" kontaktede mig med Redaktør Stig Jensen, Dagens Nyheter, gennem ham traf jeg Faldfolkene, og saa var Sagen klar. Allerede samme Uge foretog vi vor første Aktion; kort Tid efter startede vi Gruppe 2, og nu gik det Slag i Slag, indtil vi var oppe paa 10 Grupper. Større ønskede vi ikke Organisationen, da vi ikke kunde overkomme mere med det forhaandenværende Sprængstof.

Gennem Nordisk Boghandel holdt jeg Kontakt med de forskellige Gruppeledere og gennem Faldfolkene med England, senere flyttede vi nogle af Møderne til Porcelænshandler Dahl i Gothersgade og Tobakshandler Bjarne Larsen, Nr. Farimagsgade. Ligeledes havde vi daglig Forbindelse med Folk fra Politigaarden og Frederiksberg Polit, Statens civile Luftværn, Redningskorpserne o.s.v.

Vi havde først bestemt, at den nye Organisation skulde kaldes "Niels Ebbesen" efter en af Danmarks mere kendte Sabotører, men saa syntes vi, at vi vilde mindes mine tidligere Kammerater, der nu gik i Sverige og bandede over, at de nogensinde var taget derover. Vi valgte saa i Stedet for som Navn til den nye Organisation samme Navn som Toms Gruppe havde haft, nemlig "Holger Danske". Den nye Organisation holdt sig intakt indtil Befrielsen.

Frihedsraadet stod vi i stadig og direkte Kontakt med, og alle vigtige Afgørelser blev forelagt Raadet.

Det at foretage en Aktion er et meget kompliceret Arbejde. Vi havde altid et Hav af Opgaver og Forslag liggende. De Forslag, som Organisationens Medlemmer ikke selv sendte ind til Godkendelse, kom til os ad alle mulige Kanaler, ofte gennem mange Led. Det første, vi saa gjorde var at undersøge, hvor meget den paagældende Fabrik arbejdede for Tyskerne. Saa skulde der skaffes Kontakt med Folk, der arbejdede i Fabriken, hvis det da ikke var dem, der var kommet med Forslaget.

Naar vi saa havde Kontakt paa Virksomheden, skulde der skaffes Tegninger og Planer, Oplysninger fra teknisk Side og de mest saarbare Steder og de vigtigste Maskiner. Om Bevogtning, Sikringsforanstaltninger, Projektører, Hunde o.s.v. o.s.v., og saa kom de lange, trættende og ofte farlige Observationer. Endelig skulde de forskellige Poster under Aktionen fordeles, saaledes at hver Mand nøjagtig ved, hvad han har at gøre, Størrelsen af Ladningen eller Ladningerne regnes ud, det skal afgøres, om der skal tændes med Lunte eller Tidsblyant, hvor stor Forsinkelsen skal være, Angrebsmaade, Dækning, Retræte o.s.v. Saa endelig kan vi gaa til Aktion, der gerne skulde være saa godt tilrettelagt, at der ikke sker alt for meget uforudset. Sker det, gælder det om pr. Konduite at handle hurtigt og helst rigtigt. Efter Aktionen skal der af den paagældende Leder indsendes en meget udførlig Rapport med alle Oplysninger om Aktionens Forløb, for at vi kan benytte de indhøstede Erfaringer under fremtidige Aktionen, saa Sabotage er ikke noget, man laver i sin Fritid.

Med den anden store Organisation "Bopa" har vi hele Tiden haft det bedste Samarbejde, og mange Aktionen har vi foretaget i Fælledskab. Vi støttede hinanden paa alle Maader, vi arbejdede jo for samme Sag og følte os som allierede og Kammerater og ikke som Konkurrenter.

Arbejdet gik bedre og bedre, og Aktionerne blev større og større. Først den 9. December 1943 blev vi ramt af det første og alvorlige Uheld.

"John" og jeg havde om Natten boet hos en norsk Dame, Fru Delbo. Hun havde underrettet Gestapo, og om Morgenens, da vi forlod Lejligheden, holdt de uden for i to Biler. De satte efter os, men vi forsøgte at cykle fra dem, men "John" blev ramt under det paa-følgende Skyderi, medens jeg slap bort med to Skud gennem Frakken. Vi troede alle, at "John" var død, men han blev først henrettet den 27. April 1944 efter forfærdelige Lidelser.

Jeg vil gerne give et Eksempel paa, hvor grundigt vi gik frem ved Undersøgelserne om Stikkernes Skyldighed.

Selv om det var givet, at det var Fru Delbo, der havde angivet os, besluttede vi at foranstalte endnu en Prøve.

Dagen efter at "John" var taget af Gestapo, ringede jeg hende op og fortalte, hvorledes det var gaaet, idet jeg lod, som om jeg ikke havde nogen Mistanke til hende. Jeg fortalte, at jeg nu blev nødt til at rejse til Sverige, men at jeg vilde komme ud præcis Kl. 3 og sige Farvel. Kl. 3 stillede en Mand sig op i Faksegade for at se, hvad der skete. Hele Gaden blev besat af Gestapo i Biler og paa Cykler. Fru Delbo havde ringet til dem, og nu skulde det være Alvor. Hun blev likvideret den 9. Marts 1944. I hendes Lejlighed fandt det danske Politi Kr.35.000 i Kontanter.

Den 22. December 1944 rejste jeg sammen med min Familie, der nu ogsaa var eftersøgt, til Sverige. Forinden havde jeg flere Møder med Lederne i HD, der forlangte, at jeg af Sikkerhedsgrunde maatte forsvinde et Stykke Tid. Det blev bestemt, at Mogens Staffeldts Broder, Direktør Jørgen Staffeldt, "Peter Jørgensen" skulde overtage Ledelsen.

Kort efter blev Sabotagen standset midlertidigt gennem Ordre fra Raadet, hvad der naturligvis ærgrede baade "Peter Jørgensen" og Folkene. Det gav dem imidlertid Tid til at hellige sig Stikkerne, og en Del af de værste blev uskadeliggjort.

I Februar 1944 blev Nordisk Boghandel "stukket" og baade Mogens og Jørgen taget. Det var atter et haardt Slag ikke alene for HD, men for hele det illegale Arbejde, hvoraf en stor Del var koncentreret der. Jørgen Staffeldt døde i Koncentrationslejren i Porta i Tyskland, men Mogens klarede sig igennem med Livet i Behold.

I det hele taget gik det i den Tid meget haardt ud over baade Bopa og HD. Bopa havde faaet taget en stor Del af sin Ledelse med HH i Spidsen i Januar, og HD var ogsaa haardt ramt af Arrestationer. Efter en Aktion mod Varde Staalværk blev Politimester Simoni, Politifuldmægtig Schlanbusch og Dr. Nordentoft arresteret. Simoni og Nordentoft døde i Tyskland.

Under en senere Aktion Natten mellem den 5. og 6. Februar i Aabenraa faldt Per Borup, Jørgen og Flemming Kieler, Georg Jensen, Claus Rønholt og deres Vært Koch blev ogsaa taget. Claus døde i Tyskland.

Efter at Brdr. Staffeldt var taget, overtog Gamst Pedersen, "Otto Knudsen" Ledelsen og førte HD videre under meget vanskelige Arbejdsforhold. Bl. a. var der en Del Besværligheder af rent politisk Art.

I Maj 1944 rejste "Flammen" (Bent Fauerskov Hvid) og "Lillebent" (Patrick Schultz) - to af Pionererne - fra HD, til Stockholm. Efter nogle Møder med Redaktør Ebbe Munck og den britiske Legation blev det bestemt, at jeg skulde rejse hjem, og at HD skulde reorganiseres. Efter Ankomsten til Danmark havde jeg Møder med forskellige Medlemmer af Frihedsraadet, Chefen for Faldskærmsfolkene, Flemming Muus, "Møller", Faldmanden "Axel" (Ole Geisler), "Børge Brandt", Bopa, Overassistent Kisling hos Falck, der havde taget aktivt Del i HD's Arbejde lige fra Starten. Overbetjent i Kriminalpolitiet O.B. Bertelsen blev indsat som Leder, og der blev planlagt forskellige Forandringer, bl. a. et udvidet Samarbejde med Bopa. (Se Bertelsens Rapport).

I snævert Samarbejde med Kisling og Knud Larsen (Bergstrøm) og Hans Edv. Teglers (Anders Krogh), som vi havde faaet fra Bopa, ledede Berthelsen, HD til Gestapo Mandag den 4. Sept. 1944 Kl. 12,10 foretog en Razzia mod Grosserer Gunnar Bomhoffs Villa, Harsdorffsvej 9, der var eet af HD's Mødesteder. Fru A. Bomhoff og Overbetjent Dinesen, Søpolitiet, blev arresteret, men det lykkedes Bertelsen at undslippe. Under Flugten blev han ramt af et Skud i Benet. Det blev besluttet, at Bertelsen skulde rejse til Sverige. Inden Afrejsen satte han Overbetjent Harald Petersen "Jens Strø," ind i "Forretningsgangen".

Harald Petersen og Kisling førte saa HD videre i Samarbejde med Overbetjent i Kriminalpolitiet Kiding indtil Befrielsen.

Arbejdet blev farligere og farligere, det vrimlede med "Stikkere", og Tabene var legio. Den 14. Oktober blev en af vore bedste Folk, Jørgen Schmidt "Citronen" dræbt under en Razzia mod cand. polit. Strøm Tejsens Villa, Jægersborg Alle 184. "Citronen", som var saaret under Aktionen mod Politiet den 19. September og endnu var sengeliggende, forsvarede sig i Timer mod en kæmpemæssig Overmagt, og mange Tyskere var faldet, da han segnede om i den brændende Villa.

"Flammen" var den 16. Oktober i Aarhus, hvor jeg paa det Tidspunkt arbejdede. Det blev bestemt, at han skulde komme over og arbejde i min Organisation dér. Han sagde Farvel med Ordene: "Jeg kommer igen i Overmorgen, saa jeg kan jo godt lade mine Kanoner ligge hos dig." Den 18. Oktober fandt Tyskerne ham efter lang Tids Jagt i Grosserer E. Nygaards Villa paa Strandvejen. Man levede fik de ham heldigvis ikke, hvad han ogsaa altid havde forsikret os om. "Flammen" tog sin Cyankaliumampul og var død, da Tyskerne fandt ham.

Saa kom Tysklands fuldstændige Kapitulation.

Jeg var paa det Tidspunkt i England, idet det var Meningen, at jeg sammen med en engelsk Major og en Radiotelegrafist skulde springe ned i Danmark umiddelbart før en allieret Luftlandsætning af Tropper. Vi skulde udbygge de nødvendige Kontakter med Modstandsbevægelsen og starte en altomfattende Sabotage mod tyske Troppebevægelser, Depoter o.s.v.

I England gik vi spændt og ventede paa Signalet til Afgang. Træningen var gennemgaaet, og alt var klart, men Afrejsen blev udsat fra Dag til Dag. Saa pludselig kom Meddelelsen om Tysklands Kapitulation i Danmark. Det sidste Opgør med Tyskerne fik vi ikke, men Danmark blev skaanet for den totale Krigs Rædsler.

Den 7. Maj landede en Eskadrille Sterling Bombemaskiner i Kastrup, det var 1. Airborne Bataillon, som jeg var blevet attachedet.

Det første, jeg saa, var to Rækker Biler med Paaskrifterne BOPA og HOLGER DANSKE. De to aktive Sabotageorganisationer i København havde forladt deres underjordiske Tilværelse.

Kampen havde været haard, og alene i HD talte vi op imod 60 faldne Kammerater, men vi kunde se tilbage paa omkring 1.000 vellykkede Aktioner, naar det hele blev regnet med, foruden et meget stort Antal Likvidationer af vore værste Fjender, "Stikkerne".

Dertil kom Hjælp og Transport til Sverige af Flygtninge og allierede nedstyrtede Flyvere, "Tyverier" af tyske Biler, Benzin, Vaaben, Films o.l., Forevisning af engelske og amerikanske Films "legalt" og illegalt o.s.v. o.s.v.

Da Strøm skulde tilbage til sit gamle job i Politiet, blev jeg bedt om igen at overtage Ledelsen, men da jeg havde meget at gøre i den engelske Hær, blev det Kisling, der maatte tage den største Del af Slæbet.

Nu skulde vi i Gang med den Udrensning, vi havde set hen til i fem lange Aar, og som skulde skabe Grundlaget for at et renere og bedre og lykkeligere Danmark kunde rejse sig, og vore Kammerater derfor ikke var døde forgæves.

Hvorledes gik det saa med denne Udrensning?

Jo, det sig sig, at Landsforræderi den 29. August 1943 faktisk var tilladt. Det viste sig, at officielle Personer, der havde tordnet imod os i Skrift og Tale i Virkeligheden havde været store Frihedskæmpere. Det viste sig, at de samme Personer havde ment og villet det modsatte af, hvad de havde sagt og gjort. Det viste sig kort sagt, at Danmarks Stilling havde været saa skæv, at det var umuligt at gennemføre en effektiv Udrensning.

Men trods alt døde vore Kammerater ikke forgæves, for selv om "de sidste Dages hellige", som ikke har deltaget i Frihedskampen, ikke kan lide at høre det, viste det sig ogsaa, at det ikke skyldes deres "Klogskab", men ene og alene den Kamp, hvori vore Kammerater faldt, at Danmark kom til at deltage, ikke i Tysklands Nederlag, men i de forenede Nationers Sejr.

Charlottenlund, den 18. September 1945.

Jens Lillelund

"Fin Finsen"

Kære Jens,

Du har bedt mig om at give dig en skriftlig Fremstilling af mit Arbejde hjemme. Det er temmelig svært, naar man ikke skal give en fuldsændig Fremstilling, men kun et Resume. Billedet bliver saa forvrænget og yilfældigt - men her har du altsaa Resultatet, selv om jeg ikke synes særligt godt om det selv.

Gaar ind i H.D.2. November 1943 og bliver Medlem af Gr.5. Efter hele Sommeren 1943 at have søgt Kontakt med Faldskærmsfolk og lign. fik jeg gennem Jørgen Barfod (den yngre) Besked om at komme op til Chr.9.Gade den 2. November om Aftenen, Her mødte jeg for første Gang "Finsen", Lillelund, Jens Peter (Canada) og Jørgen Staffeldt. Jeg kom paa den Maade ind i Finsens nyoprettede H.D.lige fra Starten.

Deltager første Gang i Sabotage ved Sprængningen af Kølehuset paa Islands Brygge.

Kort Tid derefter ved Sabotage mod Transformatoren ved Lygten (Eftermiddag).

Sommeren 1944 deltager jeg i Sabotagen mod Jernbanevogne i Sydhavnen.

Er med til Tilrettelæggelsen af forskellige andre Sabotager men deltager ikke selv.

Efteraaret 1944 Angreb mod General Motors (Mislykket), 2 af Folke ne i min Gruppe bliver saaret. Ligger selv skjult i 6 Timer.

Fjerher i Foraaret 1944 ca. 1 Ton Papir fra Krenchels Papirfirma sammen med Lastbilchaufføren.

Deltager i Likvidering af følgende :

Zstergaard-Petersen, December 1943,

Gaust

" "

Delbo

Marts 1944 (Resultatet kom efter ca. 3 Maanedes Arbejde).

Gundel

April 1944

Lerche

April 1944

Kiksede Henning Juni 1944.

I Slutningen af 44. og Begyndelsen af 45 har mine Grupper indenfor Delingen likvideret følgende:

Koch

(Nordsjælland)

Tscherning

(Bahns Hotel)

Høj

(Bernstorfsvej)

Deltaget i Tilrettelæggelsen af andre Likvidering af:

Bruun

(Frederiksberg)

(Pelving

(Toldbodvej)

Organisatorisk har jeg arbejdet paa følgende Ting:

Rejste sammen med Faurschou-Hviid til Sverig i 44 for at faa H.D. omorganiseret (Finsen rejser hjem)

Instruerer med Tiden forskellige Organisationers Grupper i Brugen af Sprængstoffer og Vaaben.

Sommeren 44 samler min Kammerat og jeg en Deling m. 5. Grupper som Led i H.S.s Udvidelse m. Henblik paa militære Opgaver.

Organiserer i Slutn. af 44 H.D.s Bilafdeling (Person-og Last-biler, Benzin, Reparationer).

Bl.a. kan jeg nævne følgende :

Vaabentyverier, Benzintyverier, Arrestation af dansk Politi, Ransagninger, Vaabentransporter, Forb. t. Gestapo m. Modstikker etc. Biltyveri etc., Samarbejde med Politiet af politiske Mord etc.

Hilsen

Lillebent.

*Lillebent = Patrick Schultz
Siikuvorg (Page)*

Paa Foranledning af den tidligere Leder af Holger Danske Grupperne, Finsen, skal undertegnede fremkomme med følgende :

Da Finsen efter Delbo Affæren var taget til Sverig, arbejdede H.D. videre under anden Ledelse et Stykke Tid, da Lederen blev arresteret af Gestapo. Der blev herefter udpeget en ny Leder, der paa saa mange Punkter savnede Evnen til med Virkning at lede saavel det organisatoriske som rent praktiske, daglige Arbejde, at Gruppen nærmest maa siges at være opløst. Dens bærende Kræfter, Flammen og Citronen, arbejde under deres Aktioner med Folk fra alle Lag og uden direkte eller systematisk Kontakt med Faldskærmsfolkene.

Da disse Tilstande i det lange Løb ikke kunde forsvares, rejste 2 Mand fra Organisationen til Sverig for at forhandle med Finsen om en Rekonstruktion af Grupperne. Henvendelsen førte til, at Finsen kom tilbage til Danmark omkring Maj-Juni 44, hvor han søgte Kontakt med Undertegnede, der som "passivt arbejdende" Medlem - jeg hentyder med denne Udtalelse til Raad, Opbevaring, Møde- og Meldested samt anden Formidling- havde hørt til Holger Danske fra Starten, og anmodede mig om at overtage Ledelsen af H.D., bl.a. ud fra det Forhold, at jeg var den, som længst havde været tilsluttet og derfor var bedst inde i alle Forhold.

Efter nogen Forhandling om rent praktiske Ting blev jeg sat ind i de for Arbejdet nødvendige Kontakter og Forhold og ledede herefter H.D. til Slutningen af September 44, da Forholdene udviklede sig saaledes, at det raadeligste var at tage her til Sverig.

Af tørre Tal kan nævnes, at der ved min Overtagelse fandtes ca. 20 Mand. Da Finsen under Forhandlingerne bl.a. kom ind paa det ønskelige i, at man søgte saa mange som muligt af "løsgaaende" Grupper organiseret for at faa et samlet Hele, førte denne Henstilling til, at jeg i de Sommermaaneder, hvor Sabotagen var standset, yderligere udbyggede Organisationen, der snart kom til at tælle 200 Mand. Ved min Fratræden talte Grupperne nøjagtigt 273 Mand med passende Udrustning. Endvidere havde vi indrettet 14 Koncentrations- og Opholdsteder, hvor man kunde, i kortere eller længere Tid, opbevare f. Eks. Folk, der var saaret ved Aktioner, Stikkere eller lignende. Til Koncentrationsstederne var knyttet 14 Sygeplejersker, der i givet Fald ogsaa kunde forestaa Mødbespisning, idet der paa Stederne var udlagt Konserveslagre. Gruppernes Opbygning var ulige, idet der blev taget skyldigt Hensyn til de Forhold under hvilke de blev tilsluttet

Organisationen samt til deres Arbejdsomraade. Det skal til Eksempel saaledes anføres, at en Gruppe var paa 11 Mand, udelukkende bestaaende af Folk med Ingeniør- og anden teknisk Uddannelse. Denne Gruppe har i Tidens Løb fabrikeret 49. Stk. Maskinpistoler, bygget som Sten-guns, men over Suomi-Fiber, idet Fiberne var det eneste, som ikke kunde fabrikeres illegalt med det forhaandenværende Materiale. Resultatet forbløffede selv vaabenkyndige.

Da Opgaverne var mangeartede, og Tiden nu saa fremskreden, er det vanskeligt med eksakte Tal at referere de i min Ledertid løste Opgaver. Jeg vil anslaa Sabotagehandlingernes Antal til ca. 6-8, idet som tidligere anført Sabotagen i København blev indstillet for en længere Periode. Likvideringen af Stikkere andrager ca. 14-16.

Uden for disse Opgaver ligger Fremskaffelsen af Benzin ved "hold-up", ca. 6000 Liter, Tilegnelse af Biler, der andrager 6 Personbiler og en Lastbil. Heraf er sidstnævnte samt een Personbil hentet paa en Militærgarage (dansk) Resten er taget ved "Indbrud" samt direkte "hold-up" fra henholdsvis Værnemagt og Gestapo. Endvidere beskæftigede en enkelt Mand indenfor Organisationens sig for en stor Del med Transport af Flygtninge, herunder engelske og amerikanske Flyvere, nedskudt over dansk Omraade, samt iøvrigt mange mindre Opgaver.

Mandag den 4. September 44, Kl. 12.10 stormede Gestapo Villaen Harsdorffsvej 9, der med vanlig Generositet af Ejeren, Grosserer Gunnar Bomhoff var stillet til Disposition for H.D., ved Aktionen blev Overbetjent Dinesen, Søpolitiet samt Ejeren Hustru, Fru A. Bomhoff, arresteret af Gestapo, medens undertegnede undslap gennem et Vindue. Da et Skudskaar i Benet, som jeg paadrog mig ved denne Lejlighed tvang mig til at holde Sengen i nogen Tid, blev en Kollega, Overbetjent Harald Petersen, Helsingør, der ellers havde nogle mindre Grupper dersteds, sat ind i "Forretningsgangen", til jeg atter var mobil. Da i Mellemtiden Politiet blev interneret d. 19. September, og jeg efter denne Aktion frygtede for, at jeg for hurtigt vilde blive genkendt i København, hvor jeg gennem 13 Aar havde forrettet Tjeneste, blev det besluttet, at jeg skulde rejse til Sverige, - dette i Forbindelse med, at jeg kunde mærke, at mine Nerver ikke helt var i den Tilstand, som man kunde kræve. Jeg ankom til Sverige d. 26. September 1944.

Jönsson - O.B. Bertelsen,
Overbetjent.

Rapport om mit Ophold i Danmark Juni 1944.

Ca. 1. Juni kom to Medlemmer af H.D. til Stockholm, for at spørge om jeg vilde rejse hjem og reorganisere H.D., da det efter deres Mening ikke gik helt som det burde indenfor denne Organisation, idet de mente, at Ledelsen ikke var egnet til den Opgave den havde paataget sig. Jeg var selv klar over, at der maatte være noget galt med H.D., hvad den sidste Tids Aktioner og Mangel paa Resultat viste.

Jeg svarede, at jeg var villig til at tage hjem, men kun hvis Mr. T.B. og Mr. R. var indforstaaede med det, og at jeg vilde først tale med Ebbe Munch om det.

Efter at have talt med Ebbe Munch, mødtes vi med Mr. R. og Mr. T.B. Sagen blev forelagt London, og da der derfra forelaa Tilladelse til min Hjemrejse afrejste jeg fra Stockholm d. 5. Juni og ankom til Danmark 2 Dage senere.

1. Møde med Møller. Det første jeg foretog mig, da jeg kom hjem var at søge Kontakt med Møller for at høre hvad han mente om H.D. og undgaa at krydse hans Planer. Paa Grund af forskellige Forviklinger tog det 8 Dage at faa Forbindelsen i Stand. Møller var isvrigt helt enig med mig i mit Syn paa H.D.

2. Møde med den daværende Leder af H.D., E. Barfod "Block". Block er ogsaa Leder af Modstandsgrupperne, E. forklarede, at han havde Kontakten med Englænderne og stod for H.D.'s Økonomi, medens en anden Mand, Gamst-Pedersen "Otto Knudsen" stod for den aktive Ledelse. De saakaldte "kommunistiske" Sabotageorganisationer havde de ingen Forbindelse med. Jeg forklarede ham det forkerte i, at han var Leder af baade Modstandsgrupper og H.D. og bad ham trække sig tilbage som Leder af H.D. Dette gik han ind paa.

3. Møde med Overbetjent i Kriminalpolitiet O. Berthelsen, "Jønsson", som jeg havde tænkt mig skulde være Leder af H.D. Jønsson har jeg kendt gennem flere Aar. Han har under hele Krigen arbejdet mod Tyskerne, H.D. har han hele Tiden hjulpet paa alle tænkelige Maader. Han var saaledes fuldfortrolig med, hvordan Aktionerne skulde gribes an. Samtidig havde han naturligvis de bedste Forbindelser med Politiet, Redningskorps, Brandvæsen o.s.v. Jeg bad J. overtage Ledelsen af H.D. Dette erklærede han sig villig til, efter at jeg, ifølge Aftale med Møller havde lovet ham direkte Kontakt med Axel og absolut Innebestemmelse i enhver Henseende med H.D. dog selvfølgelig i Forstaaelse med Axel.

4. Møde med Jønsson og Axel. Jønsson blev saa kontakteret med Axel og det

blev aftalt hvorledes de kunde komme i Forbindelse med hinanden.

5. Møde med Lederen af Sabotageorganisationen Bo.Pa.(Borgerlige Partisaner)

("Brandt")

"Kommunisterne". 219

Det viste sig, at en Gruppe paa 60 Mand under Ledelse af en Mand ved Navn "Krogh" paa Grund af nogle Uoverensstemmelser havde skilt sig ud fra Bo.Pa.og nu vilde arbejde selvstændigt.Det vedtoges at tilslutte dem H.D. Samarbejde mellem H.D, og Bo.Pa. blev aftalt.

6. Møde med Jønson,Block, Otto Knudsen og Axel: Jønson overtog Planerne til forestaaende Aktioner,Det blev vedtaget af Otto Knudsen skulde fortsætte som hans første Mand.

7. Møde med Møller: Jeg mødtes saa igen med Møller og fortalte hvorledes det var gaaet, og at alt nu saa ud til at være i Orden. Møller spurgte,om jeg var villig til at rejse til Sverige og afvikle mit Arbejde der og saa vende tilbage og arbejde direkte i hans Organisation,som Forbindelsesled mellem Englænderne og alle Sabotagegrupperne. Dette svarede jeg ja til.

Resultat.

H.D.er reorganiseret.

1.Ny Ledelse.

2.Lederen har baade den aktive og den økonomiske Ledelse og Ansvar.

3.Samarbejdet med Bo,Pa."(Kommunisterne)" er genoprettet.

4.Kroghs Gruppe er tilsluttet.

5.Det er afgjort,at H.D.maa og skal være upolitisk.

Til Slut vil jeg gerne takke Mr.T.B.,Mr.R. og Ebbe Munck for den Hjælp de har ydet mig ved Tilrettelæggelsen af Rejsen og Kontakten hjemme.

Stockholm,den 16.Juli 1944.

I Slutningen af Oktober 1944 fik "Holger Danske" Grupperne i København Nys om, at Danmarks største og nyeste Færge "Storebælt" skulde føres fra Korsør til Københavns for der at afmagnetiseres. Tyskerne havde just i disse Dage beslaglagt og bortført fire Færger, og da man frygtede yderligere Beslaglæggelser, fik man Frihedsraadets Tilladelse til at kapre Færger undervejs.

Jeg fik af Frihedsraadet overdraget Opgaven og udvalgte hertil fire Kammerater, særligt egnede for denne Opgave, heraf en fuldtududdannet Styrmand. I Korsør, hvortil vi tog, fik vi gennem den stedlige Modstandsgruppe Forbindelse med en Mand ombord paa Færgen. Denne Mand, hvis Hjælp var os til uvurderlig Nytte, skaffe os Universalnøgle til alle Døre ombord samt Oplysninger om Gemmesteder ombord.

Sammen med ham gennemgik jeg hele Skibet nogle Dage før Afsejlingen, saaledes at vi var fuldt ud lokalkendte ombord.

Fredag den 3. November fik vi at vide, at Færgen samme Aften skulde afsejle, og ved Mørkets Frembrud, passerede vi de tyske Vagtposter med falske Passersedler og skjulte os ombord. Før Afsejlingen blev Skibet grundigt gennem søgt, men vi skiftede Gemmested, mens Undersøgelsen stod paa og narrede paa denne Maade Tyskerne.

Det viste sig, at Færgen om Natten skulde ligge for Anker paa Korsør Red, da Tyskerne af Forsigtighedshensyn ikke tude lade Færgen afsejle før ved Daggry. Næste Morgen tidlig, d. 4. 11. afsejlede Færgen under Ledsagelse af tyske Minestrygere, men i Løbet af Dagen blæste det op til Storm, og hen under Aften, da vi befandt os i Kattegat, fik Færgen Ordre til at kaste Anker. Vi troede, at Tyskerne havde opdaget vor List, men dette viste sig heldigvis ikke at være Tilfældet. Vi havde dog ikke regnet med, at Opholdet ombord skulde strække sig over et Døgn, vi havde f. Eks. inden Proviant med, men da vi havde Adgang til fersk Vand, klarede vi os endda. Søndag den 5. 11. laa Færgen stadig for Anker Syd for Hesselø i Kattegat, og da Minestrygeren midlertidigt forlod os ved Aftenstid, besluttede vi at tage Herredømmet ombord, og i Nattens Løb sejle til Sverige. Ved Midnetstid, da vi kom paa Dækket, var det imidlertid blevet Maa neskin og Minestrygeren, der atter var kommet tilbage, laa ikke loo Favne fra os, vi maatte derfor opgive vores første Forsøg.

Imidlertid løjede Stormen af og næste Morgen fik vi paany Sejlordre, I Dagens Løb passerede vi Sjællands Nordkyst og i stille smukt Vejr styrede vi ned gennem Øresund. Nu var Timen inde, vi gjorde os rede til at kapre Skibet, saasnart den tyske Netspærring Nord for Hornbæk var passeret. Her laa et tysk Krigsskib.

Saasnart Færgen havde passeret Krigsskibet stormede jeg selv og to Mand op paa Kommandobroen, de to tilbageblevne skulde bevogte Nedgangen til Maskinrummet. Alle var bevæbnede med Pistoler og Haandgranater og Kampiveren var stor efter 3 Døgns Ventetid i Skibets Last. Det viste sig, at der ikke var tyske Kontrolloficierer ombord.

Paa Kommandobroen beordrede jeg i Frihedsraadets Navn Kaptajnen at før Færgen til Sverig. Vor egen Styrmand overtog imidlertid Navigationen, og Skibets øvrige Officerer og Besætning blev alle beordret ned i Laten, Dette blev gjort for det Tilfælde, at vi skulde blive beskudt Maskinmesteren blev kaldt op paa Broen og sat ind i Situationen og truet paa Livet, saafremt der skete noget, der kunde forhindre Opgavens Løsning i Maskinrummet. Imidlertid nærmede vi os Helsingør, og "Styrmanden" gav Ordre til langsommere Fart, saa at vi tog Afstand fra Minestrygeren, da denne opdagede dette, gav den Ordre til Færgen om at øge Farten. "Styrmanden" beordrede derpaa "Fuld Fart" fremad og kort efter drejede Færgen af for at styre direkte mod Helsingborg, denne Manøvre kom fuldstændig bag paa Tyskerne, og inden Tyskerne kunde foretage sig noget, var vi inde paa svensk Søterritorium, hvor et svensk Krigsskib straks gik ind mellem den tyske Minestryger og os.

Kl.16.21 den 6. November styrede vi ind i Helsingborgs Havn. Tilhøjre for os laa to danske Skibe, "Holger Danske" og "Mjølner", der begge kippede med Dannebrog, og paa Kajen stod Skibenes Besætning og raabte Hurra.

Ved Samtale med "Storebælt"s Besætning efter Ankomsten til Sverig, fik jeg det Indtryk, at alle var glade og tilfredse med det skete. Vi selv var selvfølgelig stolte over at have løst vor Opgave, og de 3 Døgns Trængsler ombord var fuldstændig glemt.